j. B. keynoogen

H. DREXELII

S. J.

RECTA INTENTIO

Omnium Humanarum

ACTIONUM

Amussis

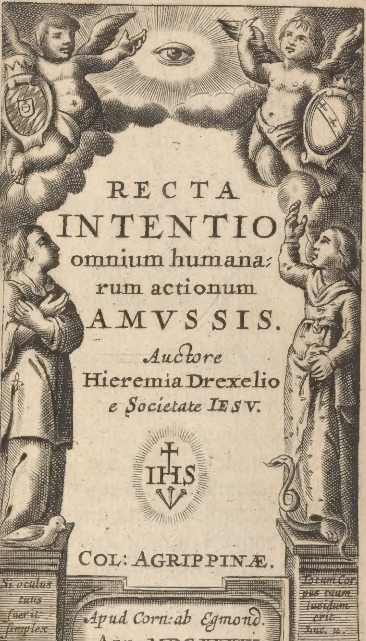
OPERUM

TOMUS X.

COLONIAE,

Apud BALTHASAREM ab EGMOND.

M. D C C. X V.

RECTA
INTENTIO
omnium humana:
rum actionum
AMVSSIS.
Auctore
Hieremia Drexelio
e Societate IESV.
IHS
COL: AGRIPPINÆ.
Si oculus
tuus
fuerit
simplex
Totum Cor
pus tuum
lucidum
erit
Luc. 11.
Apud Corn: ab Egmond.
Anno MDCXXXIV.

SERENISSIMIS

PRINCIPIBUS

MAXIMILIANO

S. R. I. Archidapifero,

Electori;

ET

Serenissimæ conjugi

ELISABETHÆ,

Comitibus Palatinis Rheni,

Bojorum Ducibus;

Dominis meis Clementissimis.

CAPITIS ornamentum olim (si Suidæ credimus *a*) fuit Tiara. Hanc soli Reges rectam ferebant apud Persas, Duces autem inclinatam. Demaratus *b* Rex Spartæ, sed tunc exul, regum potentissimo Xerxi, quid è re foret suscepti belli prudenter sua-

 serat.

a *Suidas in hist. mihi pag. 966.*
b *Seneca lib. 6. de Benef. c. 31.*

ſerat. Xerxes jam non una clade ſapere doctus, Demarato gratias egit, quod ſolus ſibi verum dixiſſet, & permiſit petere quod vellet. Petiit ille, ut Sardes maximam Aſiæ civitatem curru vectus intraret, *rectam capite tiaram gerens.* Recta intentio, Sereniſſimi Principes, non ſolum oſtendit Reges, uti Tiara recta, ſed & facit, nec tantum ornamentum eſt capitis, ſed & caput humanarum actionum omnium. Sine hac Tiara, ſeu Cidari recta, nemo beatum illud in alto regnum adibit.

Et quamvis non male Recta Intentio, huic Regum inſigni, rectæ Cidari conferri poſſit, eam tamen longe melius Servator noſter *Oculo* comparavit, & quidem *ſimplici.* Hic oculus inſtar regulæ eſt, qua omne Rectum probari ſolet. Mille errores ſunt, quibus involvimur, ſi vel momento deflectamus oculos ab hoc ſeu oculo, ſeu hac amuſſi & regula; Ab hac ſane pendent omnia, ad hanc omnia examinanda ſunt. Eam ob cauſ-

ſam

ſam neceſſaria prorſus eſt exactiſſima cognitio Rectæ Intentionis, ſeu noſtri finis in rebus agendis omnibus. Et Plato cenſuit *inutilem omnem ſcientiam, ſine notitia optimi finis* a. Et quamvis plurimi non neſciant omnia ad Deum dirigenda, iis tamen evenit, quod aliquibus, qui neſciunt ſe ſcire quod ſciunt, quemadmodum id ſæpe quærimus quod manu tenemus: ita plerumque non tam ignoramus, quid Recta Intentio ſit, quam exercere illam negligimus. Hæc cauſſa fuit, quæ non impulit ſolum, ſed coëgit me pæne, illud quod dixiſſem, etiam ſcribere, ut rei ſumme neceſſariæ uſus non ſolum optime ſciretur, ſed etiam exacte & aſſidue adhiberetur. In plurimis errabit, imo in omnibus, qui aut neſcierit quid Bona, quid Mala ſit Intentio, aut illam actionibus omnibus applicare, hanc repudiare in omnibus neglexerit. Tanti eſt, non tam facere quod decet, quam reſpicere quo oportet. Ad illum

Plato in Theatr.

illum oculum omnia videntem, omnium oculi erigantur necesse est. Nihil videt, aut certe cum noxa videt, quisquis oculum illum non assidue intuetur. Inter illos in cælo Reges nunquam censebitur, qui Tiaram hanc aut inclinatam gesserit aut recurvam. Intentio à recto detorta pravum efficit, quidquid contingit. Nec unquam dici poterit Bonum, quod Intentione factum est Mala. Intentio actionum prorsus omnium AMVSSIS est.

Et hanc Amussim, Sereniss. Principes, hunc simplicem Oculum, serenissimis oculis vestris velut rem suam expectantibus, hîc defero. Orbi liquere puto, quam Serenitates Vestræ hunc Rectæ Intentionis Oculum, vel suis oculis longe habeant chariorem, quam in omnibus Deum & Divina spectare, quam sincere Dei honorem quærere, quam denique sua omnia ad divinæ voluntatis nutum dirigere soleant. Hæc illa Rectæ Intentionis argumenta non fallacia sunt,

hic

hic ille *ſimplex Oculus* eſt, adeo commendatus ab ipſa Veritate. Hunc igitur Oculum, cùm Sereniſſimis oculis offero, non tam mea do, quam ſua illis reddo, & ad ſe ſpectantia. Et utinam hoc facere ſcirem congrue tantorum Principum faſtigiis. Erubeſcit hic liber tam tenuiter excultus, Sereniſſimos oculos ac manus adire, atque, ſi liceret, ſuum auctorem non proderet. Verum à ſua fronte ſumit audaciam; ſolatur illum & in ſpem erigit, præfixus ſibi titulus *Recta Intentio.* Hæc enim viliſſima etiam munuſcula commendare novit.

Notum è veteri hiſtoria, Sinætam, hominem paganum Regi Artaxerxi aquam è Cyro flumine cavis manibus obtuliſſe *a*. In auream phialam exceptum hoc munus, & in pretioſiſſimis numeratum eſt. Tam tenue donum, gratum utique non fecit, niſi tam *Bona Intentio.* Regi Galliarum Ludovico XI. Conon agricola rapam in-

a Ælian. l. 1. Var. hiſt. c. 32.

ſigniorem obtulit *a*. Munus fuit & hoc gratiſſimum, auroque repenſum. Sed quis rapæ hoc pretium poſuit? *Bona Intentio*. Siquidem nec argentum, nec aurum, nec quidquam eorum, quæ pro maximis accipiuntur, beneficium eſt, ſed ipſa tribuentis voluntas. Et hoc eſt, Sereniſſ. Principes, quod mihi meoque libro animum addidit, ut mea ſe voluntas explicare auderet per tam tenue obſequium. Non enim refert quid detur, ſed qua mente: quia non in eo quod fit aut datur, obſequium conſiſtit, ſed in ipſo dantis aut facientis animo, ſeu *Bona Intentione*. Sicut nec in victimis (ait Romanus Sapiens *b*) licet opimæ ſint, auroque præfulgeant, Deorum honos eſt, ſed pia ac recta voluntate venerantium. Hac ipſa, Sereniſſimi Principes, hanc ego Amuſſim, hunc Oculum ſimplicem Serenitatibus Veſtris offero dicoque. Liceat, obſecro, Sereniſſimi nominis ſplendore frui & hunc

a *Ioan. à Coch. l. 2. Aphor. c. 17.*
b *Seneca l. 1. de benef. c. 6.*

hunc librum, qui tum demum quorumcunque oculorum noctem non metuet, cum ei talium Principum oculi serenissimum diem suum non negaverint. Monachii, Anno Christiano M. DC. XXVI.

Serenitatum V. V.

Infimus cliens

HIEREMIAS DREXELIUS
è Societate JESU.

LECTORI.

DE *voculis, Lector, litem mihi non movebis, spero. Hîc sæpiuscule Vallam jubemus valere, seu quemcunque comptioris sermonis avidũ. Animus est pie disserere; quid refert, si minus scite?* De Recta Intentione *loquimur; hanc alius finem appellet, aut scopum, mentem vocet, aut metam: nomen rei tribuat quodcunque placuerit, nos rem curamus, neque enim hîc discere cupimus loqui, sed sapere. Nec nescimus, non intelligi, sed & ægre intelligi. Ita minus compte loqui non refugimus, modo possimus clare. Et utinam redeat Augusti Cæsaris ævum, quo hominibus verba sua nondum periculosa erant* a.

Dissertatio nostra, Summam rerum, omnium humanarum actionum regulam & caput complectitur, Intentionem Rectam. *Hanc tibi vocem, licet huc non è Latio adductam, milites ingerimus, ut, Christo monente, importunitas saltem persuadeat, quod nequit ratio* b.

Intentio Recta *virtutum omnium caput, & dux; castrum, & arx, & metro-*

a Sen. l. 2. de Benef. c. 27. b Luc. c. 11. 8.

tropolis non male appelletur, ut quæ omnes amplissimis viribus defendat. Quia vero nec ipsa suos ignorat hostes, ideo duo ingentia mala humanæ gentis, Vanam Gloriam *&* Temerarium Judicium *bonæ Intentionis hostes capitalissimos jure insectamur. Hæc vero, mi Lector, coram Serenissimo Electore* MAXIMILIANO, *& coram Sereniss.* ELISABETHA, *Bavariæ Ducibus, Anno* 1623. *dicta; tuo autem bono, quicunque legis, scripta sunt. Si lubet, fruere. Atque ut scias,* Rectæ Intentionis *notitia, ars est, quæ compendio doceat,* nunquam errare. *Artes cætera pani, hæc cælo lucrando facit. Hanc artem nescisse, est cælum perdidisse.*

Quare, mi optime Lector, in rem tuam vigila, & disce sine impensis cælum emere: tanto melior erit omnis tua actio, quanto sanior Intentio. *Hoc te volui scire, & salvere.*

ARGVMENTVM
seu
Synopsis utriusque Libri.

Liber I. Noſcendam proponit INTENTIONEM BONAM, MALAM, ADIAPHORAM, NVLLAM.

Liber II. BONÆ INTENTIONIS & fautores & hoſtes, maxime VANAM GLORIAM & JVDICIVM TEMERARIVM; Ejuſdem Signa, Praxin, Præmia declarat.

AP-

APPROBATIO R. P. PROVINCIALIS.

DVos libros, quos P. Hieremias Drexelius, *Societatis nostræ Presbyter, de* RECTA INTENTIONE *scripsit, aliquot ejusdem Societatis Theologis censos probatosque, Ego* Gualtherus Mundbrod, *Societatis* IESV *per Superiorem Germaniam Præpositus Provincialis, facta mihi potestate ab admodum R. P. N. Generali* Mutio Vitellesco, *in lucem dari permitto.*

In cujus rei fidem auctori chirographum hoc dedi, officii mei sigillo munitum. Landspergæ XXV. *Aprilis. Anno* M. DC. XXV.

GVALT. MVNDBROD.

Imagi-

Imaginis ſequentis brevis explicatio.

I Voni viro religioſo in via occurrit femina ignem ferens & aquam; illo, ut ajebat, paradiſum combuſtura, hac gehennam extinctura, ut deinceps homines Deo ſerviant non formidine ſupplicii, nec ſpe præmii, ſed amore ipſius Dei. Deo enim propter Deum eſſe ſerviendum. Hiſtoriam explicamus hîc, libro primo, capite undecimo. Hæc rectiſſima eſt Intentio, fugere vitia non ut inferos effugias; ſectari virtutem, non ut cælum conſcendas; ſed Deo propter Deum in omnibus obedias. Et quamvis ipſa ſibi Virtus ſit merces: nihilominus animum Intentionis tam rectæ, non poteſt non ſequi præmium. Nemo gratis laborat Deo.

LIBER

Serviendum Deo propter Deum.

LIBER PRIMVS INTENTIONEM BONAM, MALAM, Adiaphoram, Nullam explicat.

CAPVT I.

Quid sit RECTA INTENTIO.

DARIVS, clade sua & Alexandri Macedonis fortuna, notissimus Rex Persarum, acinacem habuit, cui ex gemma erat vagina, quem zona aurea muliebriter cinctus suspenderet *a*. Nobilis gladius, modo virilem dexteram fuisset sortitus. Celeberrimus est multorum scriptis gladius Georgii Castrioti, quem Scanderbegum vocabant, qui hominem medium ictu transverso unico dissecare potuisse ferebatur. Noti sunt è sacris voluminibus Goliathi & Saulis gladii. Celebres sunt ab eruditis paginis complures alii equestrium virorum gladij, nonnunquam superstitiosa religione culti.

At vero nullius herois gladius unquam tam vitalis fuit famæ, atque Hebræi Moysis virga: Illa tot miraculorum, tot stupen-

a *Curtius lib. 3. post initium.*

pendorum prodigiorum operatrix Virga. Quæsierat è Moyse Deus, quid manu teneret? Virgam, respondit. Cui Deus: *Projice eam*, inquit, *in terram. Projecit & versa est in colubrum* a. Iusserat iterum Deus, extenderet manum, & apprehenderet caudam colubri. *Extendit, & tenuit; versaque est in virgam* b.

Hic pulchre subjecit oculis Deus, & malas actiones sic à nobis esse, ut si terram & res terræ spectemus cum agimus, colubri fiant: actus malitiæ veneno tincti; sin animum cælo attollamus, virga Mosis, opera cælesti præmio digna existant. Tanti refert quomodo Mosaicus iste scipio tractetur, an manu teneatur, an humi projiciatur. Hic scipio, hæc Moysis virga omnium Magorum virgas devoravit; hæc flumina in sanguinem mutavit; hæc rupem in fontem diluit; & è duri silicis venis subitum torrentem elicuit; hæc marinos fluctus in tutissimas parietes divisit; potuit dicere Moyses, hoc baculo duce, & saxa, & maria penetro; omnia mihi pervia sunt. Hac Moysis virga sacri Doctores designatam ajunt RECTAM in omnibus humanis actionibus INTENTIONEM, cui penetrabilia sunt omnia. Hic autem, prima o-

a *Exod. cap.* 4. *v.* 2. 3. & 4.
b *Exod. c.* 4. *v.* 4.

mnium quæstio, quid sit RECTA INTENTIO.

Christus Dominus RECTAM INTENTIONEM appellat OCULUM SIMPLICEM. Cur Oculum? cur simplicem? Deum Theologi *substantiam simplicissimam* vocant, in qua nulla fit compositio aut mixtura, nil aliunde collecti aut emendicati, nihil enim in Deo est, quod non est Deus. Sic oculus, sic & Intentio simplex dicitur, cui nihil impuri nullus sui amor, non fatuus timor, non spes vana sit admixta, sed q æ pura, nec ullis ejuscemodi sordibus turbata, ad Deum solum directa, eo solo contenta sit.

Ergo, Intentio Recta est, quæ cum operatur, operis sui finem constituit Deum, seu, quæ omnia ad Dei gloriam & honorem revocat. Explanat id sanctus Ambrosius aquilæ solertia; Hæc pullos suos involucres exploratura, & à legitimis separatura spurios, ungue suspensos tenet in aëre, eosque opponit solaribus radiis; qui irretortis & hiantibus oculis excipiunt solem ii agnoscuntur in filios, submittuntur in nidum, foventur & aluntur, perinde si dicat mater: Hi mei filii sunt, stirps aquilina, digni quos nutriam: ceteros qui solem tremulis ac palpitantibus oculis, idque ægre admittunt, ut degeneres nido præcipitat, & ut genus non suum exhæredat mi-

sera-

ſerabili lapſu. Ita & ii prorſus qui Deum obtutu aſſiduo ſic poſſunt reſpicere, ut omnes ſuos actus SINCERE ac INTEGRE ad Dei honorem dirigant, unicam voluntatem divinam in omnibus ſectentur, veriſſimi Dei filii ſunt, his SIMPLEX OCULUS eſt.

II. Fuit è priſcis Aſcetis unus aliquis, qui *a* quotieſcunque operis aliquid erat aggreſſurus, ſubſiſtebat aliquantiſper cogitanti ſimilis. Interrogatus quid hoc ageret: opera noſtra, reſpondit, ex ſe nulla ſunt velut informis trabs, niſi recto fine ſinceraque intentione velentur ac veſtiantur. Et velut qui ſagittis ad ſcopum ejaculandis certant, non emittunt ante ſagittam, quam oculo collineârint ad metam: ſic & ego, quicquid demum acturus ſim, ad Deum finem & ſcopum noſtrum ultimum intentionem meam dirigo: & hoc eſt, ait, quòd ago dum ſubſiſto, id enim Deus à nobis exigit. Optime factum dictumque.

Recte ſentit Bernardus, inſulſam eſſe Deo noſtram omnem & obedientiam & patientiam, niſi omnium quæ agimus vel patimur, ipſe ſit cauſſa. Et quemadmodum qui propoſito præmio bombardas explodunt in eundem orbem ligneum, quo minus ab orbis centro aberrent, oculum lævum plerumque claudunt, ſolo uſuri dextro,

a *Vitæ Patrum.*

tro, quo vegetior sit acies & certior feratur in umbilicum scopi: ita prorsus claudendus & nobis est sinister oculus tot humanorum respectuum, tot pessimarum observationum, tot inanium scientiarum, solus vero dexter largissime aperiendus aspiciendo Deo per sinceram intentionem.

Sederat *a* ad fontem Servator noster à via fessus, fame sitique exhaustus, & ubi colloquium cum Samaritide finiit, discipuli ea quæ emerant, anteponentes: *Rabbi*, ajunt, *manduca*. Quibus Dominus: *Ego*, inquit, *cibum habeo manducare quem vos nescitis*. Nec tamen inter se quærere omittunt discipuli, &: *Nunquid*, ajunt, *aliquis attulit ei manducare?* Tandem aperte Christus, *Meus cibus est*, inquit, *ut faciam voluntatem ejus qui misit me, ut perficiam opus ejus*. Hic itidem cibus est omnium Deo servire cupientium, *ut perficiant opus ejus*.

Atque si rem ad calculos revocemus, omnes ex eadem patina cœnamus, herus & famulus, opulentus & egenus, doctus indoctusque, unus omnium cibus est, unica Dei voluntas, unicus Dei honor; tamque contentus sit orte sua primus & summus, quam sua postremus & infimus, quando omnium una debet esse actio, unam atque unicam Dei gloriam in omnibus spectare.

III. Ra-

a *Ioan. c. 4. v. 31. & seqq.*

III. Ratio vivendi, inquit Basilius a, in homine Christiano, verum sibi scopum habet propositum, Gloriam Dei. Et divini Pauli præceptum est: b *Non ad oculum servientes quasi hominibus placentes, sed ut servi Christi, facientes voluntatem Dei ex animo.* Et ut hoc altius infigat animo, idipsum ingeminat: *cum bona voluntate servientes, sicut Domino & non hominibus.* Amandus est Deus operando, & amando Deum, operandum est propter Deum; ab exemplo id patebit.

Honestæ vitæ matrona, cum reducem habet è via maritum, sospitem & sanum, qui utrum viveret ignorabat, à quo diu nullas acceperat litteras, cum præsentem videt, ingentia edit lætitiæ signa: hic famulæ vices obire, ocreas detrahere, pedes abluere, non infra sortem suam reputat. Scit quidem hoc ancillarum aut servorum esse; sed illa servilem hanc operam præoccupans, & amorem testari vult & gaudium: non vile videtur ei obsequium, quod amor facit tam suave: honori ducit sic à seipsa abjici. Pari modo, si nos quicunque simus, nostrum duntaxat munus, laborem, officium, fortunam attendamus, facile obrepet tædium, & oneri erit etiam facillimus labor, graviter queremur quoties non jucunde licuerit

 quie-

a *Orat. 16. de ebriet. & ingluvie.*
b *Ephes. c. 6. v. 6. & 7.*

quiescere: at vero si oculos alio mittamus, & Deum respiciamus, *servientes sicut Domino, & non hominibus*, nullum nec vilem nec nimis gravem censebimus laborem; quies erit molestiæ. Opifices cùm ipsis Dominis se laborare sciunt, solertia longe majore id faciunt: thoracem accipit sartor reficiendum: hic prima quæstio est, cuinam? si Domino, mox sepositis tantisper aliis, ipse magister hanc operam præstat, quam alioqui puero imperasset. Ergo, non nos, sed Dominum attendamus, *servientes sicut Domino, & non hominibus*. Pura erit intentio, inquit Bernardus *a*, si in omni actione nostra aut honorem Dei, aut utilitatem proximi, aut bonam conscientiam quæramus.

Præclarissime Seneca *a*: Non potest, inquit, quispiam beate degere, qui se tantum intuetur: alteri vivas oportet, si vis tibi vivere. Quodlibet vitium sic à Deo abducit hominem, ut is sibi vivat, ad sua commoda vigilet, stertat ad aliena. Vbi ergo intentio anhelat ad æs & nummos, ibi carior hospes non est quam pecunia: ubi intentio carnem sapit, illic voluptas inter intimos amicos numeratur: ubi vero in altum suspirat intentio ad honores & dignitates, istic anxia sedulitate colliguntur pennæ quæ evehant ad alta, nec ullus gratius fert munus, quam qui alas donat huic

a *In sentent.* b *Epist. 48. init.*

huic ambitioso volatui idoneas. En, ut horum oculi aversi abeant à Deo in res vanissimas, quas occulta intentione concupiscunt; ita sibi ipsis vivunt. At, nequit Deo vivere, qui vult vivere sibi.

Ergo, Oculus ad Deum perseveranter reflexus, hic demum SIMPLEX. Intentio Deum ubique observans, nec adspiciens quidquam nisi simul aspiciat Deum, hæc demum & RECTA & SINCERA est Intentio. Per hanc vivimus Deo, uti Hebræo psaltæ jucundissimum erat dicere: a *Et anima mea illi vivet.* Hinc pulcherrimum illud à seipso impetrans: b *Non proponebam*, inquit, *ante oculos meos rem injustam.*

CAPUT II.

Quæ sit INTENTIO RECTISSIMA.

TRiplici fere modo Intentionem nostram dirigimus ad Deum. Primo: Servit quis Deo, & à noxis gravioribus se continet, formidine pœnæ; inferorum ignes, æternos cruciatus metuit, hic talis subinde audet aliquid non carcere tantum aut brevibus Gyaris, sed inferis dignum: audet, inquam, aliquid, & rem in casum dat, nam cogitat: Nondum tam vicinus inferorum ergastulis sum, quin lætiuscule hoc aut illud

a *Psal.* 21. *v.* 31. b *Psal.* 100. *v.* 3.

audeam: debitum quo me forsan obstrictu-rus, confessione piaculari tollere noxam quam fortasse contracturus, iterum delere potero: audeamus ergo; perendie licebit redire ad officium. Ah, oculus iste simplex non est, nec, si sit, diu talis est, non enim solum Deum respicit. Si manes & inferi fabula essent, homo ille cœlum sibi extra cælum strueret, & beatum se crederet, si licenter ad ventris curas abjectus viveret ut pecus. Hæc intentio eorum est ferme quos Paulus homines vocat *Animales*, qui non percipiunt ea quæ sunt spiritus Dei *a*.

Altero modo, Intentio ad Deum dirigitur: Servit quis Deo, quia cupit inter Beatos vivere; cælum ei dulce: merces æterna, merces magna nimis. *b* Inclinat cor suum ad faciendas justificationes propter retributionem. Intentio hæc prima multo melior est, nec tamen optima est: melior, inquam, nam iste qui cæli gaudia concupiscit, cautior est, quam ille qui orci tormenta solum metuit, neque ea metuit semper, sed quandoque suæ formidinis oblitus, ruit in vetitum.

Tertio modo, Intentionem ad Deum rectissime dirigit, qui sic animo sentit: Servio Deo, & ideo servio, quia hic Dominus dignissimus est, ut ei serviatur ab omnibus, & quia me beneficiis eximiis, & innumeris prævenit, omnia ipsi debeo. Huic place-

a 1. *Cor.* 2. *v.* 14. b *Psal.* 118. *v.* 14.

placere cupio, & propter hunc omnia facio, quæcunque facio: de præmio & mercede nihil omnino solicitus sum. Ego Deo servio, serviamque dum vixero, ubi demum sit remuneratio.

Hæc omnium optima, hæc RECTISSIMA est Intentio, non sui, sed Dei; non Vtilis, sed solius Honesti aspectu facere omnia. De hac intentione gloriatus Hebræus Rex David *a*: Voluntarie, inquit, sacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo, *quoniam bonum est.* Facundissime hic Augustinus *b*: Quare, inquit, voluntarie? quia gratis amo quod laudo. Laudo Deum & in ipsa laude gaudeo, quo laudato non erubesco. Gratuitum sit, & quod amatur, & quod laudatur. quid est gratuitum? ipse propter se, non propter aliud. Quod præmium accepturus es à Deo, ô Avare? Non tibi terram sed seipsum servat, qui fecit cælum & terram. Voluntarie sacrificabo tibi: noli ex necessitate. Si enim propter aliud laudas Deum, ex necessitate laudas: si adesset tibi quod amas, non laudares Deum. Vide quid dicam. Laudas Deum, verbi gratia, ut tibi det amplam pecuniam. Si haberes aliunde amplam pecuniam, non à Deo, nunquid laudares Deum? Si ergo propter pecuniam laudas Deum, non voluntarie sacrificas Deo, sed ex necessitate sacrificas, quia præ-

a *Psal.* 53. *v.* 8. b *Tom.* 8. *in Ps.* 53.

præter illum neſcio quid aliud amas. Contemne omnia, ipſum attende, ipſum gratis dilige, quia melius ab eo non invenis quod det quam ſeipſum. Et confitebor nomini tuo, Domine, quoniam bonum eſt. Ob nihil aliud, niſi quia bonum eſt. Nunquid ait, Confitebor nomini tuo Domine, quia das mihi fructuoſa prædia, quia das mihi aurum & argentum, quia das mihi latas divitias, excellentiſſimam dignitatem? non, ſed quid? *quoniam bonum eſt.* Melius nihil invenio quam nomen tuum, ideo confitebor nomini tuo Domine, quia bonum eſt.

I. En, ſervire Deo propter Deum, hoc demum vere Deo ſervire eſt. Sic enim & Deus nos amat, ſic & ipſe nobis ſervit, uti per Oſeam promittens: Diligam, inquit *a*, eos ſpontanee, hoc eſt, mere gratis. Idem à nobis jure exigit, neque enim vult ut nos ſerviamus ſibi, ſicut canis ſervit ſuo Domino pro oſſe aut offa: nam ſi Deo ſerviamus pro cælo, cælum nobis charius eſſe Deo, ſatis monſtramus. Appoſitiſſime huc Seneca *a*: Inveniuntur, inquit, qui honeſta in mercedem colant, quibuſque non placeat virtus gratuita: quæ nihil habet magnificum, ſi quidquam habet venale, cum virtus nec lucro invitetur, nec abſterreatur damno, adeoque neminem ſpe ac pollicitatione

a *Oſ. c.* 14. *v.* 15. b *L.* 4. *de benef. c.* 1.

tione corrumpat. Calcatis utilitatibus ad illam eundum eſt, quocunque vocavit, quocunque miſit, ſine reſpectu rei familiaris: interdum etiam ſine ulla ſanguinis ſui parſimonia vadendum, nec unquam imperium ejus detrectandum. Quid conſequar, inquis, ſi hoc fortiter, ſi hoc grate fecero? Quod feceris. Nihil tibi extra promittitur. Si quid forte obvenerit commodi, inter acceſſiones numerabis. Rerum honeſtarum pretium in ipſis eſt. Præclariſſimus teſtis in hanc rem venit Ludovicus Bloſius, qui hoc ipſum confirmans: Dominus, inquit [a], ad ipſam Gertrudem virginem aliquando dixit: Vellem electis meis perſuaſum eſſe, quod eorum bona exercitia & opera mihi omnino placeant, quando ipſi ſerviunt expenſis ſuis. Ille autem expenſis ſuis mihi ſervitium præſtant, qui licet ſaporem devotionis minime ſentiant, fideliter tamen (ut poſſunt) orationes & alia pia exercitia ſua peragunt: confidentes de pietate mea, quod ego illa libenter & grate ſuſcipiam Plerique ſunt, quibus ſi ſapor & conſolatio interna concederetur, non eis prodeſſet ab ſalutem, & meritum ipſorum valde minueretur.

Hanc igitur Intentionem ut optimam & puriſſimam probamus, qua quis facit quippiam, quia Deo ſic placet, quia Deus vult, quia ob immenſam bonitatem ſuam dignisſ-

a *Monil. ſpirit. c. 3. ante med.*

digniſſimus eſt, ut ejus honori fiant omnia. Quare ſecum quiſque ſic ſtatuat: Servio Deo propter Deum qui TANTUS eſt, ut ſi cælum non ſit, nec ſint inferi, ſolus tamen digniſſimus ſit, cui omnes Angeli, cui gens humana, cui quidquid creatum eſt, ſerviat quam accuratiſsime.

Facile autem eſt deprehendere, num quis animo ſic ſentiat. Fit enim non raro ut alteri alteros temere aſpernemur, & contemptim dicamus: Ecquid magni habet hæc ſcriptio, hæc dictio? quid egregii in hoc conſilio, hac actione, hoc opere? mandetur hoc aliis, quivis id poſſit. His cavillis Rectæ Intentionis homo minime turbatur, ſed generoſa mente: Domine mi, ait, parum ego laboro tibi hoc diſplicere, non hoc feci ut tu laudes; tibi & mille aliis non placeat, id mihi curæ non eſt, modo uni Deo non diſpliceat. Mihi maxima laus eſt & merces, recte feciſſe. Probet hoc Deus, etſi univerſus Orbis improbet, id ego ſcilicet nec flocci facio; comtemnere & contemni jam didici. Sciant homines eum me eſſe quem offendere ſine periculo poſſint. Scio quem debitorem appellem poſt laborem; in ſinu gaudere ſcio. Hæc amuſſis rectæ intentionis docet.

Quod ſi quis res ſuas ab aliis non magni fieri, grande ſupplicium putet, turbetur, doleat, triſtetur & animo concidat, dicat-

que

que: Ergo posthac penitus feriabor, ut non habeant hi scioli quod damnent; otiari mihi suavius erit, quam hæc tam iniqua judicia subire. En, miser, hic deprehenderis in flagranti delicto. nam si recta tibi esset ad Deum intentio, in minimis poneres te tuaque ab aliis non commendari, aut sinistris judiciis atque sermonibus flagellari. hæc puræ intentionis hominem nunquam dejiciunt gradu: spernit se sperni, Deum respicit, cui uni se suaque probare cupit. Hem, quam essemus miseri (& sumus certe) qui aliorum judicia in tormenta nostra vertimus, aliis displicere supremum malum credimus, laudem ex plurium assensione venientem maximum bonum censemus, nec unquam nobis suave est laborare, nisi cum alii nos incipiunt laudare, aut certe laborem nostrum benevole spectare. An ignoramus, ægre & raro satisfieri humanis oculis, qui solum opus quod vident, æstimant, animum cæci prætereunt? Deo servire & jucundum est, & facile. Deus enim cor, ut Gregorius loquitur, & non substantiam pensat, nec cogitat, quantum, sed ex quanto quis operetur.

II. Arboris radix aut fructum dulcem facit, aut amarore inficit, nam prout radicis succus dulcis aut amarus est, sic & fructus. *Si radix sancta, & rami* a. Et sicut

a *Ad Rom. c. 11. v. 16.*

cut rivulorum aqua ejusdem cum fonte saporis est; sic & humanæ actiones, ejusdem bonitatis aut malitiæ cum intentione, quæ illarum & radix, & fons est. Optime, simulque brevissime Augustinus *a*: Non, inquit, valde attendas, quid homo faciat, sed quid, cum facit, aspiciat. Donavit aliquis magnam pecuniam: sed dives, sed non sensurus impendium. Donavit alius: sed pauper, sed parte patrimonii cessurus. Summa eadem est; beneficium idem non est; intentio variat. Seneca velut unus ex integerrimis Christianis præclarissima hac de re monita ingerens *b*: Quoniam quidem, inquit, non in facto laus est, sed in eo quemadmodum fiat. Exemplis hoc firmat: eadem res si gulæ datur, turpis est: reprehensionem effugit. Amico ægro aliquis assidet? probamus. At hoc si hæreditatis caussa facit, vultur est, cadaver expectat. Eadem & turpia sunt, & honesta: refert, quare, aut quemadmodum fiant. Ergo infigi debet persuasio (nos intentionem vocamus) ad totam pertinens vitam: qualis hæc persuasio fuerit, talia erunt quæ agentur, quæ cogitabuntur: qualia autem hæc fuerint, talis vita erit. M. Brutus dat multa præcepta & parentibus, & liberis, & fratribus. Hæc nemo faciet quemadmodum

a *In Psal.* 31. b *Longiss. sed aurea epist.* 95. *circa med.*

dum debet, nisi habuerit quo referat. Proponamus oportet finem summi boni, ad quem nitamur, ad quem omne factum nostrum dictumque respiciat (nemo Christianorum magis Christiane hoc dixerit) veluti navigantibus ad aliquod sidus dirigendus est cursus. Vita sine proposito vaga est. Quid posset dici religiosius?

Publius Mimus succincte quidem, sed præclare quoque dixit *a*: Malus est vocandus, qui sua caussa est bonus. Ergo non tantum non licet mihi esse malum propter me, sed nec bonum etiam propter me: propter Deum omnia. Ad finem summi boni, ut Seneca loquitur, omne factum dictumque nostrum respiciat.

III. *Iustum deduxit Dominus per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei* b. Sed qua id ratione verum? An non Paulus, cum Orbis ecclesiastes esset, justus fuit? quantas tamen per ambages, per quot anfractus, quam curvis itineribus ductus est ad cælum? Principio, Iudæus erat Pharisæorum discipulus, sectæ ad quam formabatur, tenacissimus. Dein è discipulo magister, fervens Pharisæus, pertinax Rabbinus. Tertio, factus est Christianorum insecutor & tortor, præses lictorum, c *ut si quos invenisset hujus viæ viros ac mulieres, vinctos perduceret in Hieru-*

a *Sent.* 396. b *Sapient. c.* 10. *v.* 10.
c *Actor. c.* 9. *v.* 2.

Hierusalem. Quarto, fit denuo discipulus, sed Ananiæ, optimi Christiani. Quinto, fit & ipse Christianus, & Christianorum Orator. Sexto, in omnem Orbis plagam emissus à Deo, terras transilit & maria, terram ex terra, mare ex mari mutans. An non flexuosæ sunt hæ viæ? Quot præterea casibus, quantis quotidie periculis, quam pæne innumeris urgebatur ærumnis? nunc ei mortem minatur mare, nunc falsi fratres, nunc latrones in Pauli caput conjurant; modo Gentes infestant, modo Iudæi vexant; jam in navi, jam in carcere, jam in solitudine, jam in urbibus contrarios experitur eventus: nunc virgis cæditur, jam lapidibus insternitur, quotidie fere moritur. Septimo demum, Romam venit, & illic caput amittit. Quis has semitas non dicat sinuosas? Sed audi, mi bone homo, via hæc tam tortuosa, recta via est ad cælum. Potuisset alius, non Paulus, æque multum & plus Paulo perpeti, & tamen aberrare à cælo. Ergo rectissima via Pauli ad cælum, fuit ejusdem purissima ac sincerissima intentio ad Deum: in illis perferendis omnibus, unicum Dei honorem spectabat. Hæc amussitata ad cælum via est, hanc omnes Sancti tenuerunt, ab hac nullus proborum hominum obliquo tramite ingressus est: *Iustum deduxit Dominus per vias rectas.* At illi tam varii casus, tam multiplices

tiplices ærumnæ, tam incerti ac mali eventus, quibus omnis vita pleniſſima eſt, militiæ morem à nobis obſervari volunt. In bello nil novi aut miri eſt, tortuoſos aggeres moliri. imo quandocunque dux belli ad urbis mœnia vallum ducere inſtituit, non rectis lineis ſed incurvis flexuoſum ducit. Hæc ad obſidendam urbem directa via eſt, quæ tam curva eſt & impedita. Ita nos Deus per omnigenam calamitatum varietatem ad cælum ducit. at quoniam in hoc ipſo tam flexuoſo calle, rectiſſima eſt proborum ad Deum intentio, veriſsime affirmatur: *Iuſtum deducit Dominus per vias rectas*, & quod huic proximum: a *Iuſti in perpetuum vivent, & apud Dominum eſt merces eorum, & cogitatio eorum apud Altiſsimum.* Quia illi hoc aſſidue cogitant, hoc unice curant, placere Deo, non hominibus; ideo & à Deo præmium capient ampliſſimum. Hæc ergo, ut Bernardus loquitur *b*, puritas intentionis eſt, ut quicquid feceris, propter Deum facias, & ad locum, unde exeunt gratiæ, revertantur, ut iterum fluant.

a *Sapient. cap. 5. v. 16.*
b *In vig. Nativ. Dom. ſerm. 3. med.*

CAPVT III.
Quam necessaria sit Recta Intentio.

SI divinæ paginæ de necessitate rectæ intentionis altum alibi silerent, ab unico Servatoris dicto abunde constaret, quam illa omnibus sit necessaria. Apertissime Christus: Si, inquit *a*, oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Affirmat Augustinus, Christum Dominum hic proprie locutum de Recta Intentione, ut qui paullo ante de precibus, eleemosynis, jejunio disseruit. Ne quis ergo suarum precum, stipis, aut jejunii vim omnem elideret aucupandis rumusculis, addit Servator saluberrimam institutionem de oculo, qui aut simplex & purus, aut multiplex & nequam est.

Sicut ergo, cum oculi nitidi sunt, clari, acres, atque vegeti, corpus sibi suum habet diem, & solem suum circumfert secum; quaqua vult se movet, & in luce est: at vero si oculi ægri & affecti, si pæti aut lusciosi, si lippientes aut tunicis obducti, omne corpus miserum est, & infra domesticas nebulas ingemiscit: ita prorsus si intentio sincera sit, & ab omnibus falsæ gloriæ umbris libera, preces, eleemosynæ, jejunia

a *Luc. c.* 11. *v.* 34.

junia à vitiorum fæce ſincera ſunt; ſin mala ſit intentio, omnes hominis actiones tales ſunt. Quid per oculum, inquit Gregorius[a], exprimitur, niſi opus ſuum præveniens cordis intentio? quæ priuſquam ſe in actione exerceat, hoc jam quod appetit, contemplatur. Et quid appellatione corporis deſignatur, niſi unaquæque actio, quæ intentionem ſuam quaſi intuentem oculum ſequitur? Lucerna itaque corporis eſt oculus, quia per bonæ intentionis radium, merita illuſtantur actionis.

I. Optime ſolitus dicere Ambroſius: Quantum intendis, tantum facis. Nimirum tanti pretii eſt tuus labor, quanti eſt tuus iſte oculus qui laborem præcedit. Si recta ſit intentio, recta erit & actio, certe in oculis Dei, nam hîc millies oculi humani falluntur. De his pulchre dixit Bernardus[b]: Opera probant, quæ cernunt, ſed unde prodeant, non diſcernunt.

Ita omnium actionum noſtrarum amuſſis, & fundamentum, & baſis eſt intentio. Clare de hoc Gregorius: Baſes, inquit[c], unius cujuſcunque animæ ſunt intentiones ſuæ. Nam ſicut fabrica columnis, columnæ autem baſibus innituntur: ita vita noſtra in virtutibus, virtutes vero in intima intentione

a *Lib. 28. mor. c. 6. prope finem.*
b *Tract. de gra. Humil. grad. 5.*
c *D. l. in c. 38. Iob. ad fin.*

ne subsistunt. Et quia scriptum est *a*: Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus IESUS, tunc bases in fundamento sunt, cum intentiones nostræ in Christo roborantur. Tales omnino sumus, qualis est nostra intentio. Virtutis laudem aut vitii notam ab intentione sortimur; si intentio terram spectet, terrei simus; si cælum, cælestes. Et plerunque ubi deest finis virtutis, ibi se miscet vanus, aut naturalis, aut vitiosus. Præclare Laurentius Iustinianus: In cunctis operibus, inquit *b*, quicunque animi salutem exoptat, intentionis suæ componat obtutum, & ad illum quem divina lex mandat, dirigat finem, ut non casso labore desudet. Addit: Parum prodest ardua tractare negotia, cum Principibus & Regibus familiariter conversari, sanctitatis & scientiæ celebre nomen acquirere, & obliqua intentione hoc agere. Richardus Victorinus: Quod est, inquit *c*, corpus sine vita, hoc est opus sine intentione bona. Quælibet actio quamvis bona videatur, tamen quasi mortua judicatur, si non per intentionem bonam animatur.

II. Quotiescunque fere Christus illud suum, ATTENDITE, proclamat, uti cum

a 1. *Corinth. c. 3. v. 11.*
b *De Regim. Prælat. c. 22.*
c *De statu inter. hom. 17.*

cum monet; Attendite à Scribis *a*, Attendite à fermento Pharisæorum *b*, Attendite à falsis Prophetis *c*, plerunque periculum grave imminet, & cautissime tunc agendum. Hac voce Christus nos omnes altum inclamans: ATTENDITE, inquit *d*, ne justitiam vestram faciatis coram hominibus. Cautos pedes figite, pone vos inserpit lavernio detracturus pallium: ubi respexeritis, amicissimum se finget, manum deosculabitur, mille obsequia simulabit. Ecquis fur iste, quis hic lavernio? Intentio, sed obliqua illa hominibus placendi, hominum oculos implendi, humanas laudes emerendi. Ideo Christus signate addidit: *Vt videamini ab eis*. Augustinus: Videant, inquit *e*, bona facta vestra, & glorificent non vos, sed Deum. Nam si propter vos glorificandos facitis opera bona, respondetur vobis quod ipse dixit de quibusdam talibus *f*. Amen dico vobis, perceperunt mercedem suam. Ergo, inquies, debeo abscondere opera mea, ne faciam coram hominibus? Non, ait Dominus, diversa jubeo. Finem attende, in finem canta: quo fine facias, vide. Si ideo facis ut tu glorificeris, hoc prohibui: si autem ideo ut Deus glorificetur, hoc jussi. Psallite ergo non nomini vestro, sed nomini

 Domi-

a *Luc. cap.* 20. *v.* 45. b *Luc. cap.* 12. *v.* 1.
c *Matth. c.* 7. *v.* 15. d *Matth c.* 6. *v.* 1.
e *Tom.* 8. *in Psal.* 65. f *Matth.* 6. *v.* 5.

Domini Dei vestri. Vos psallite, ille laudetur; vos bene vivite, ille glorificetur.

Sanctus Gregorius, illud Domini monitum de tegenda stipe exponens: Sic sit opus, inquit a, in publico, quatenus intentio maneat in occulto; ut & de bono opere proximis præbeamus exemplum, & tamen per intentionem, qua soli Deo placere quærimus, semper optemus secretum. Ergo intentio bona summe necessaria est, quæ sola manticularios hos erudite novit declinare. Ergo ATTENDITE.

III. Inter prisci fœderis ceremonias, quas Deus ab Hebræis exigebat, commendandis sacrificiis, & illa è præcipuis erat, *Victimæ manum imponere*. Ita lex imperabat b: Ponet manum suam super caput hostiæ, & acceptabilis erit. Quærunt interpretes: Ad quid Deus hanc manus impositionem exigat, quo sacificium & sibi gratum, & offerenti foret utile. Oleaster: Voluit Deus, inquit, ut sacrificaturus non solam hostiam offerret, sed seipsum insuper, cor, voluntatem, intentionem adjungeret. Hoc omnino necessarium est, nam solæ pecudes nec Deo acceptæ, nec offerenti fructuosæ. Hinc Augustinus, in illud regii vatis, *In me sunt Deus vota tua*: Quæris, ait c, quid des Deo? non animalia aris oblata: de cordis arca, de cellario bonæ conscien-

a *Hom. 11. in Euang.* b *Levit. c. 1. v. 4.* c *In Psal. 55. v. 3.*

ſcientiæ, de teipſo profer teipſum. Ita prorſus, voluntatem, animum, cor tuum offer; dic Deo: In me ſunt, mi Deus, vota tua: quæ enim exigis à me, intra meipſum ſunt: hæc tu, mi Domine, in ſacrificium tibi poſtulas, non illa exteriora cordis & intentionis vacua.

Chryſoſtomi ſenſu, vera Chriſtianorum ſacrificia ſunt eleemoſynæ, oratio, temperantia. At Deus hæc non nuda vult, ſed ut ſeipſum quis addat, unde holocauſtum fiat medullatum. Nam regius pſaltes apud ſeipſum ſtatuens: Holocauſta, inquit, medullata offeram tibi. Quid eſt, inquit Auguſtinus *a*, medullata? Intus teneam charitatem tuam: non erit in ſuperficie, in medullis meis erit quod diligo te. Nihil enim interius medullis noſtris. Carne interiora ſunt oſſa, medullæ interiores ſunt ipſis oſſibus. Quiſquis ergo in ſuperficie colit Deum, magis placere vult hominibus quam Deo. Aliud autem intus ſentiens, non offert holocauſta medullarum: cujus autem medullam inſpicit, ipſum totum accepit.

Illa igitur opera medullata ſunt holocauſta, quibus voluntas ſeu intentio bona ineſt. Nullo modo vult Deus oſſa exucca, arida, emedullata. Reperias multos qui frequenter orent, ſacris etiam interſint, non raro inedia

a *In Pſal. 65. v. 15. Tom. 8. in dictum Pſal.*

ſe macerent, ſtipem dent, ſed heu quam nihil medullæ ineſt his operibus! ſunt hæc quidem velut candida nitidaque oſſa, ſed deeſt medulla, ſpiritus, recta intentio, pius affectus, qui hæc opera ſubvehat ad Deum.

Inter omnia ſacrificia, primas habuit holocauſtum; alia in bonum etiam offerentium cedebant, iſtud Deo ejuſque honori totum cremabatur. Et quemadmodum ſacrificia olim erant diſtincta, ita nunc noſtra opera: quædam & nobis etiam commoda ſunt, ut eſſe, bibere, dormire, deambulare, legere, ſcribere, monetam numerare: bona ſunt hæc opera ſi bene fiant, & ut debent: alia ſolum honori divino inſtitui ſolent, veluti holocauſta, ut orare, inediam tolerare, rei divinæ intereſſe, confeſſione ſe luſtrare, divinum epulum accumbere. Illa primi generis apud pleroſque raro medullata ſunt: nam cum hora vocat, ad menſam itur, nec ultra cogitatur; cum ſomnus invitat, ad lectum properatur, nec aliud animo agitatur quam quies; cum cæli favor in campos evocat, exitur, nec aliud in corde verſatur quam hilaris deambulatio: ita multi edunt, bibunt, garriunt, ad negotia incumbunt; nec alio reſpiciunt; ſatis eſt illis hæc fieri, animum cum Deo in his non uniunt, intentionem ad Deum non attollunt. Non ſunt hæc ſacrificia medullata, non ſunt. Sed mirandum magis, & gravius culpandum, quod ipſa

ipsa holocausta nihil habeant medullæ, quod oratio sine attentione, jejunium sine emendatione, eleemosyna sine commiseratione, Dominici corporis communio sine devotione; è labris preces, è crumena stipem fundimus, sed ubi calentes affectus, ubi mentis ardor, ubi Deo placendi studium, ubi medulla? Ergo, qui Numini gratum quid offerre vultis, holocausta offerte medullata. Effundite coram illo corda vestra *a*. Intentione plena totaque Deum honorate.

Quærit Cyrillus Alexandrinus, cur Deus victimæ sanguinem vetuerit edi *b*, illumque omnem jusserit ad aram effundi? His ita respondet: Sanguis sedes animi, qui sanguinem, is & animum adimit. Voluit ergo Deus in omni sacrificio voluntatem, cor, intentionem velut sanguinem effundi coram se, nec guttula in alios usus reservata. Cum ergo sacrificamus, cum oramus aut jejunamus, eo solum tendat intentio ut Deo placeamus, & quicquid huic contrarium, rejiciamus.

IV. Ex his Eusebius Emesenus *c* duo hæc statuit. Primum: Opus bonum quodcunque tanti est apud Deum, quanti hæc cordis effusio, & intentio in homine. Alterum: Nobis opus bonum aggressuris summa sit cura rectæ intentionis, seu, volunta-

C 5 tis

a *Psal. 61. v. 9.* b *Levit. c. 3. v. 17.*
c *In c. 6. Matth.*

tis bonæ. Lex olim edicebat *a*: Omnis æſtimatio ſiclo ſanctuarii ponderabitur. Hæc enim ſola pondera fallaciarum erant expertia. Ita prorſus & opera noſtra, non ponderanda nec æſtimanda ſunt ex opinione vulgi, aut nitore exteriori, aut oculorum fide & indiciis ſæpe falſiſſimis, ſed è ſola cordis intentione. Quoties nobiliſſima opera vix unius drachmæ cenſentur, quæ à Deo æquiſſimo rerum æſtimatore velut centenarium argenti pondus recipiuntur? Æra duo minuta Hebrææ viduæ quantilli pretii credebantur, ad illam argenti molem, quæ à Phariſæis jactabatur? & tamen hanc illa longe ſuperabant. Quam ponderoſæ videri poterant Phariſæi in templo ſe laudantis preces, jejunia, eleemoſynæ? vix æquabant diſcolorem lapillum: frigidiſſimis hominum elogiis omnia penſari poterant.

Non neſcit hoc cacodæmon: exactiſſime perſpectum habet, omne operi pretium à recta intentione accedere, propterea omnem movet lapidem, & extreme laborat, ut intentionem rectam vel ſubtrahat, vel inficiat, ſatis gnarus, tum nos incaſſum fatigari, & agendo multa nil agere, ac fruſtra expectare præmium, ubi tam ingratus Deo labor præceſsiſſet. Certe Deus hoc ſimplici oculo mire ſe capi luculente faſſus: Vulneraſti,

a Levit. cap. 27. v. 25.

rasti, inquit *a*, cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, & in uno crine colli tui. Idiomate Hebræo: rapuisti cor meum. Tertullianus hoc expendens: Salomon, inquit, morem mulierum in Oriente attendit, quæ honestati tuendæ prodibant operta facie, oculo unico detecto. Sponsus ergo hunc morem tanquam honestatis argumentum commendans, ab uno hoc oculo in amorem se raptum fatetur. At vero alii hoc mysterium profundius eruentes, commendatam hic ajunt admirabilem oculorum seu unionem seu unitatem, uterque enim pari semper passu graditur, nec iste ab illo unquam diversus abit, una idem semper aspiciunt, nec potest esse inter eos tanta dissensio, ut ille cælum, hic terram contueatur: eadem & capillorum est unitas, cum omnes in eum ordinem compositi sunt, ut unus videri possit capillus. Oculi cordis, affectus & intentio capilli, cogitationes sunt. Hic nil deformius quam discors horum oculorum varietas, si huc iste, alio feratur ille; si cupiamus placere Deo, sed & Mundo non displicere; si hoc oculo cælum, isto lucrum aut luxuriam, aut aliud vetitum quid spectemus. Tunc amore Numinis cor vulneratur, cum hominis unus est oculus, isque in Deo fixus; una intentio, eaque ad Deum erecta. Et

a *Cantic. cap. 4. v. 9.*

Et hoc Deus in Abrahami ſacrificio pulcherrime declaravit *a*, in quo & aves & animantes alias juſſus eſt offerre, has quidem diviſas & conciſas in fruſta, illas minime. Quo ſignificatum eſt, quamvis partiri quis poſsit curas ſuas in uxorem, liberos, familiam, ſubditos, intentionem tamen, quam aves deſignabant, nullo modo dividendam eſſe. Attendat pater filiis, merces cogitet mercator, oves paſtor, cives conſul, pecuniam numularius; in omnium horum animis innumeræ cogitationes ſe prodent capillis denſiores, hi tamen capilli ſint uniti, hæ cogitationes omnes unum quid ſpectent, Deum, Dei honorem, Dei obſequium. Vnus hic crinis, oculus unus ante omnia neceſſaria. Hac ratione cor ſupremi regis ſuaviſsime vulneratur *in uno oculorum*, *& in uno crine colli.*

a *Geneſ. c. 15. v. 10.*

CAPVT IIII.

Nullam humanarum rerum actionem Deo placere ſine RECTA INTENTIONE. *Vbi ſtrictim de Vana gloria.*

SVmmi ſacerdotis Aaronis veſtis *a*, in qua divino cultui operabatur, tanti pretii & pulchritudinis erat non ſolum qua materia, ſed

Exod. c. 31. v. 2. & 3.

ſed & qua arte, ut omnium Regum ac Imperatorum veſtes cum ea nequaquam conferri poſsint. Beſeleel, maximus artifex veſtem illam confecit: ſed majorem ſe artificem habuit, Spiritum ſanctum, qui dictavit, qui conficiendæ modum præſcripſit, & ipſi magiſtro velut puero manum duxit. De hac veſte Siracides: *Sic pulchra*, inquit *a*, *ante ipſum non fuerunt talia uſque ad originem. Gloria honoris & opus fortitudinis, deſideria oculorum ornata.* Quicquid in hoc genere venuſti vel curioſiſsimus oculus deſiderarit, id in una hac veſte ſpectare potuit: *Deſideria oculorum.* Omnem vel avidiſſimi oculi cupidinem ſatiavit hæc veſtis; nil pretioſius, nil & pulchrius in opere non maximo videre quiſquam optarit.

Hoc bonus Deus eo fine voluit, ut ſummus ſacerdos ad templum progreſſus omnium ad ſe oculos raperet: ea etiam de cauſſa ad hujus veſtimenti imum marginem trecenta ſexaginta ſex aurea tintinnabula juſſit appendi, ut ipſo ſacerdos inceſſu ad hoc ſpectaculum undequaque omnes convocaret. Nec erat qui non oculos ſuos in hoc ſpectaculo libenter perderet. Interea tamen huic ipſi ſummo ſacerdoti, qui omnium in ſe oculos convertit, in neminem oculos emittere licuit; ab omnibus aſpiciendus neminem ipſe debuit aſpicere. Voluit enim Deus ut

a *Eccleſ. c. 45. v. 14.*

ut juncti sacerdotis oculi in unicum ineffabile Dei nomen irent, quod ea de caussa sacerdos aureæ laminæ insculptum fronte præferebat.

Nobilissimum hoc paradigma est hominis ex asse probi. Homo serio bonus in se spectandum præbeat, quicquid castis oculis videre in voto est: *In omnibus teipsum prabe exemplum bonorum operum* a. In hoc tali homine opulenti videant exemplum piæ Liberalitatis; afflicti & pauperes, Patientiæ; iracundi & pugnaces, Mansuetudinis; impuri & intemperantes, Continentiæ; ignavi & desides, Industriæ: sit denique talis, *desiderium oculorum Sanctorum:* Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona *b*.

Enimvero qui aliorum oculos, vitæ sanctioris exemplo ad se trahunt, ipsi suos oculos nequaquam in sui spectatores emittant, ut ipsis placeant, sed ut ab ipsis discant: unum atque unicum Dei honorem spectent in omnibus. Velut Aaron solum frontale suum oculis admittebat: ita hi soli Deum obtutu assiduo contemplantes, laudem etiam oblatam respuant, & à se derivent in Deum, quantumque sibi ipsis displicent, tantum soli Deo cupiant placere, per veram sinceramque in omnibus intentionem, de qua proximo capite dictum, quam sit necessaria, nunc

a *Ad Tit. c. 2. v. 7.* b *Matth. 5. v. 16.*

nunc porro demonstrabitur, quam nulla nostrarum actionum sine hac Deo possit placere.

I. In epithalamio divino, regiæ virginis oculos mirifice commendat regius è cælo sponsus, a sed per similitudines dissimillimas, ita ut homo cælestium arcanorum rudis, non immerito quærat: Quæso, an sponsus hic temulentus est, quibus verbis sponsam laudat? *Oculi tui*, inquit, *columbarum*. Et: *Oculi tui sicut piscinæ Hesebon*. Ecquid oculis columbinis cum piscina? quid minus sibi simile quam oculus & amplissimum stagnum? Mysterium texit divinus spiritus eleganti involucro. Oculi columbinis oculis sunt similes, ut videant: piscinis Hesebon conferuntur, ut videantur. Hesebon, urbs regia, Hieronymo teste, viginti milliaribus distabat à Iordane. Ad hujus portam unam duæ erant nobilissimæ piscinæ, crystalli æmulæ. Huc populus feriatis diebus catervatim effundebatur animi caussa, ad spectaculum crystallini maris. His ergo piscinis pæne quotidianum erat, *Videri*. Et hinc sanctus Spiritus oculos sibi placentes & piscinis confert & columbarum oculis. Et principio quidem comparat oculis columbinis. Columba omnium gentium sensu symbolum erat mutuæ fidelitatis conjugum, cum alter alterum

a *In Canticis canticorum sæpius*.

rum pati fide respicit. Et hoc cælestis sponsus in anima casta dilaudat, oculos eam habere columbinos: Oculi tui, ait, columbarum; oculi fideles & casti, quos in me solum deflectis, & quos ego solus expleo, neque enim agendo, alium quam me respicis, *Et ad me conversio tua* a. Et velut alteruter conjux oculos à conjuge divertens, adulteræ mentis suspicionem movet: sic anima, si oculum intentionis ad aliud quid quam in Deum conjiciat, fidem fallere, & aliis à Deo placere se velle ostendit: nam quæ fidelis est, illud assidue ingeminat: *Tibi dixit cor meum, exquisivit te facies mea, faciem tuam Domine requiram* b: oculi mei tam & amplæ simul & angustæ capacitatis sunt, ut præter te, mi Deus, capiant neminem, nec ullius oculis serviant quam tuis. Eam ob causam tam fideles columbarum oculi, etiam piscinis Hesebon conferuntur; vult enim Deus sibi caros ab omnibus videri, vult omnium oculos in illis defigi, ut superbus in iis intuendis discat, quam eximia sit virtus Humilitas, ut avarus cernat, quid possit Liberalitas; ut impurus videat, quam decora sit Castitas; ut iracundus norit, quid præstet Mansuetudo & Placabilitas. Vult Deus amicos suos esse velut piscinas Hesebon, quas plurimi contemplentur, è quibus hauriant, à quibus virtutum exempla

a *Cant.* 7. *v.* 10. b *Psal.* 26. *v.* 8.

pla capiant. Et quamvis hæ piſcinæ videantur, non tamen ſentiunt ſe videri, neque alios ita videant, ut iis placere cupiant, prorſus ut Aaron, qui omnium in ſe oculos recepit, ipſe ſuos in neminem auſus emittere.

Ergo aliis placere non cupiat, qui cupit Deo; nec intentionis oculum in rem creatam ullam defigat, qui Creatoris in ſe amorem concitare deſiderat. Hîc rerum cardo vertitur, ut Deum omnium actionum ſuarum finem aſſidue obſervet homo. Certe officium Chriſtianum non ab initiis metiendum eſt. Poteſt quis è viliſsimo tugurio Romam ire in Summi Pontificis palatium, ex hoc pariter ad pauperrimam caſam tendere, & ab his viæ terminis æſtimandum eſt & illud, & iſtud iter. Sicut autem viator Romam iturus, cum animo ſuo aſsiduè volvit Romam; Romam diu noctuque ſecum agitat, Romam ſomniat, hæc eum cogitatio & cubitum euntem & ſurgentem non deſerit, Roma enim viæ terminus eſt: ſic in omnibus noſtris actibus finem noſtrum præſtituamus: quivis ipſe ſibi dicat quotidie: Quo tendo? quid quæro? propter quid me fatigo.

Hæc intentio tam neceſſaria eſt volenti piè vivere, atque neceſſarium eſt ſpiritum ducere, volenti naturaliter vivere; idque duplici de cauſſa. Prima, arcendæ vanæ gloriæ: Altera, augendis meritis.

II. Vana gloria vitium ſimul & periculoſiſsimum & ſubtiliſsimum, tam multiplici vaframento inſidioſum, ut evitari poſſit difficillime. Alia vitia inſidiantur nobis in terra, hoc etiam in ipſo pæne cælo pedicas tendit, undique virtutibus occupatum invadit. Imo quo ſanctius quis vivit, hoc majorem illud ſibi ſumit licentiam, tantoque irruit audacius, quanto plus contra ſe cernit præſidii; è virrutibus noſtris creſcit, & acquirit vires. Omne genus inſectorum, velut ranæ, ſcarabæi, mures, cimices, vermes, & id genus animalculorum è putri materia naſcuntur: at vero fœdiſsimus hic vermis, Vana gloria, ſemine prodit recenti & generoſo, è larga eleemoſyna, è rigido jejunio, è fervidis precibus ortum ducit, & nulli loco, ut Hieronymus loquitur, nulli ſtatui, ætati, ordini, aut ſexui parcit, & victum in victorem inſurgit vehementius. Vana gloria, vehemens hectica eſt medullas exugens, & vix unquam, ſi quem occupavit, deſerens, primum & ultimum vitium nobis ſuperandum, Auguſtini ſenſu.

Quam ſuave fuit Prophetæ Ionæ ſub umbroſa hedera meridiari? unicus vermiculus omnem amœnitatem illam turbavit. Virent ſubinde opera noſtra, velut arbor feracia diffundens brachia, ſed quamprimum vermiculus ſuperbiæ hanc arborem admordet, momento exareſcunt omnia. Vermiculus

lus iſte ſic ſe novit abdere, ſic furtim rodere, ut ii ipſi qui vana gloria turgent, non tantum id non notent, ſed nec credant notanti, & monenti: vermiculus iſte abigi ſe patitur, & cedit incantationi, ſed mox redit. Non ſatis eſt vanam gloriam ſemel effugiſſe, centies redit, millies redit, & ſæpe impetu majore. Ideo venenatus hic anguis quotidie, & ſæpius ſacris carminibus urgendus eſt. Vera contra hanc peſtem incantatio eſt illud regii vatis: Non nobis, Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam *a*. Dum vivimus, monente Bernardo *b*, è corde & ore non abeat iſtud Hebræi regis ſacrum carmen.

At quis ſemper ad hoc cantandum tam alacer? is qui in omnibus eſt ſinceræ rectæque intentionis: hæc excitat & impigrum facit, hæc docet bene agere, & ſibi aſſidue præcinere: Non nobis, Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam: tuo, Domine, non noſtro nomini, nec noſtris meritis, ſed tuis. Sanctus Ignatius Lojola, chariſſimum ſibi ſymbolum habuit: *Omnia ad majorem Dei gloriam.*

III. Adeo neceſſaria eſt recta intentio, ut ſine hac nemo effugiat vanam gloriam, quam recte Cyprianus *c* vocat ſubtiliſſimum malum, quod reconditiora cordis arcana

a *Pſal.* 113. *v.* 9. b *Serm.* 5. *de Sanct.*
c *L. de Tent. & jejun. initio.*

penetrat, & spiritualioribus mentibus insensibiliter se infundit. Eleganter Petrus Chrysologus: Vana gloria, inquit *a*, secretum virus, virtutum fucus, tinea sanctitatis. Optime Ioannes Chrysostomus: O novæ, inquit *b*, calamitatis genus, ô furiosam hanc turbationem, quæ tinea corrodere non potest, nec fur violare, ea inanis gloria omnino dispergit. Hæc est tinea cælestis thesauri, hic est fur qui æterna regna furatur, qui immarcessibiles à nobis divitias aufert, qui tanquam contagiosus morbus omnia corrumpit. Ita quoniam prospexit diabolus tam latronibus & vermibus, quam aliis machinis inexpugnabile illud esse præsidium, per inanem gloriam hoc expugnat.

En etiam cælum ab his vermibus tutum non est. *Suadet Christus c: Thesaurizate vobis thesauros in cælo.* Et tamen ne sic quidem penitus secura sunt quæ illic reponuntur. Vana gloria furtivo meatu surrepens, thesauros cœlo jam repositos clanculum asportat, nisi custos apponatur recta intentio, quæ nec latum unguem abeat à commissis sibi divitiis. Quicquid unquam boni fecimus, quicquid facturi sumus, intentione rectissima undique communiamus, nisi nos delectet frustra laborem sumere.

Nullius sunt meriti difficillima etiam & excel-

a *Serm.* 7. b *In cap.* 22. *Matth. hom.* 72. *propius fin.* c *Matth. c.* 6. *v.* 20.

excellentissima opera, nisi accedat intentio bona: vanus est omnis labor, quem non recta intentio commendat. Hanc Deus spectat in omnibus actionibus nostris, huic daturus est præmium. Haud majus, nec magis memorandum facinus est, quam alterum alteri vitam impendere: sed etsi quis suo corpore centenas cruces vestiat, sexcentas rotas induat, mille secures purpuret, & moriatur millies, nisi id fiat pro Christo, Dei caussa, sancta intentione, mori poterit, sed martyr nunquam erit, ad cælestem gloriam id ei nihil proderit. Non pœna, sed caussa, sed intentio facit martyres, uti Hieronymus testatur *a*.

Eadem est ratio, in aliis maximi momenti rebus. Intentio baptizat, intentio consecrat &c. eum è mille panibus sacerdos in dominicum corpus verbis Domini commutat, quem intentione sibi destinat.

Omnis meriti nostri, quà nos, fundamentum est intentio, ideo Christus orationis Dominicæ caput esse voluit: *Sanctificetur nomen tuum*, ne scilicet unquam alio agendi principio moveremur, quam Dei honore. Cum ergo tantæ sit nobilitatis intentio, jure in divinis paginis COR vocatur. Cor initium est vitæ; talis vita, quale cor: homo in pecudem migrat, si ei cor pecudis inse-

In cap. 5. ad Galat.

inferatur; pecus in hominem transit, si ei cor humanum addatur.

Nabuchodonosorem Regem voluit Deus fieri *bestiam*, & inter illas velut unam ex illis agere. ideo jussit a: *Cor ejus ab humano commutetur, & cor feræ detur ei.* Sed voluit bonus Deus ut hæc bestia denuo in hominem mutaretur. Factum est, & : *super pedes suos quasi homo stetit, & cor hominis datum est ei* b. Talis est intentio, cor omnium eorum quæ agimus.

IIII. Considerate hic mihi obsecro eandem sententiam in duabus curiis pronuntiatam. In curia Hierosolymitana, præside Caipha summo Pontifice, pleno consessu Senatorum dictum est c: Expedit nobis ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Hoc summus Pontifex decrevit, subscripserunt ceteri. Idem prorsus in curia cælesti à sanctissima Trinitate decretum est: Expedit ut unus moriatur homo pro populo. Hæc autem eadem decretoria sententia, in Hierosolymitano quidem concilio summæ fuit stultitiæ & injustitiæ; in concilio cælesti summæ sapientiæ & justitiæ: illic ferinum cor Caiphæ & Senatorum, ejus odio & invidia incitabatur, *in hunc unum hominem*, hic vero cor divinum *in eundem hominem* summo amore fere-

a *Dan. c.* 4. *v.* 13. b *Dan. c.* 7. *v.* 4.
c *Ioan. c.* 11. *v.* 50.

ferebatur. Ita cor principium vitæ; & ſicut corde læſo, vicina eſt mors omnibus cordis functionibus: ita nullum hominis opus dici poteſt vivum, quod iſthoc corde caret, quod non ſit propter Deum: intermortuus eſt labor omnis, quicunque hac viva intentione deſtituitur.

Rem miram narrat Appianus Alexandrinus de duplici victima excorde. Iulius Cæſar eo die quo in curia occubuit, ſenatum ingreſſurus, de more fecit: aperta victima cor defuit. Extiſpice neſcio quid vaticinante de Imperatoris obitu, irriſit Iulius, & aliam admoveri juſsit, ſed & hæc corde caruit *a*. Mirum prorſus, bis mirum. Et qua ratione vivat animal ſine corde, an tunc primum abſumpto, an vero antea deſiderato? ſi antea, quomodo vixit? ſi tunc, & quomodo conſumptum eſt? Quicquid id eſt, victima ſine corde, certus mortis nuncius; ſic & opus ſine intentione recta, opus mortuum, inutile, nullum.

Ergo, omni cuſtodia ſerva cor tuum, quia ex ipſo vita procedit *b*. Ergo quotieſcunque laborem nobis ſumimus, aut precaturi, aut rem divinam audituri, aut eleemoſynam daturi, aut quidvis aliud acturi, hoc unice curemus & ante omnia, ut agentibus hoc tale cor non deſit, ut per intentio-

a *Quamvis id Cicero l. 2. de divin. eludat.*
b *Proverb. c. 4. v. 23.*

tionem rectam ad Dei honorem agamus omnia. Non est virtus, non est ullum recte factum, cui deest pars optima, intentio recta. Videte vosmetipsos ne perdatis quæ operati estis sed ut mercedem plenam accipiatis *a*.

a *Ioan. epist.* 2. *v.* 8.

CAPVT V.

In quo potissimum consistat RECTA INTENTIO. *Vbi aliquid de actu & habitu Intentionis.*

NOvum pacti genus & pæne inauditum, si quis cum altero sic pasciscatur: Amicitiam coibimus, sed in mutui fœderis stabilitatem ego te denasabo: tuus mihi nasus loco litterarum, & signi, & subscriptionis erit. Hoc tamen cruentum & Scythicum pactum tolerabilius foret, quam fuit illud Ammonitarum regis Naas cum viris Iabes Galaad, qui rogarunt haberi se fœderatos, & sic servituros regi. Quibus Naas Ammonites: In hoc, inquit *b*, feriam vobiscum fœdus, ut eruam omnium vestrûm oculos dextros. Volebat sævus rex miseros ad bellum prorsus inutiles reddere, sinister enim oculus tegebatur scuto, dextrum volebat erutum. Itaque hoc agebat, ut non tantum nescirent vincere, sed & pugnare.

Rex

a 1. *Reg. cap.* 11. *v.* 2.

Rex inferorum Lucifer non alia lege amicitiam init cum homine, quam ut sinat sibi erui oculum dextrum *bonæ intentionis*, oculum illum simplicem, ad Deum dirigendum. Vbi fœdus hoc admittitur, triumphum canit Satan; hominem facillime vincit, eumque sibi facit mancipem, nam oculo illo caret, quo solo utendum est contra hostem. De dextro hoc oculo, quem Christus simplicem vocat, hactenus actum, quid sit oculus iste simplex, quam necessarius, & quam sine hoc nihil Deo placeat. Nunc porro explicabimus, quid huic oculo sit gratissimum, sive, in quo potissimum recta intentio consistat.

I. Fuit ut Christus reprehenderet suos, in quo minime videbantur commeruisse reprehensionem. Reversi sunt, inquit Lucas *a*, septuaginta duo, cum gaudio, dicentes: Etiam dæmonia subjiciuntur nobis. Nimirum præclare rem gesserant, & miracula quoque patrarant; num igitur eis tristandum ob hoc, aut flendum? subjicit tamen Christus illa narrantibus: *Veruntamen in hoc nolite gaudere:* facta, ô mei discipuli, non improbo, sed hoc in factis sane spectandum non est, huc vestra intentio non eat, neque enim sat purus est iste fons gaudii, quamvis rarum ac magnum sit hoc donum, mirabilis & magnifica hæc potestas in caco-

a *Luc. cap.* 10. *v.* 20.

dæmones, non tamen veſtrum hoc opus eſt, ſed mea gratia; nec ad veſtram ſalutem ſpectat, ſpiritus vobis ſubjici, ſed ad aliorum. Alia ſunt & potiora dona de quibus ſolide gaudere liceat. Hoc unum vobis maximi faciendum, vos bono loco eſſe apud Patrem meum: *Gaudete autem, quod nomina veſtra ſcripta ſunt in cælis;* huc omnis actio veſtra, huc gaudium collineet.

En ut cæleſtis medicus ſuorum oculos maligne humidos terſerit, & fluxum intentionis non commendandæ ſiccarit. Intentio mala ſemper caducum quid vanumque ſpectat, eoque vitioſe contenta eſt. Intentio bona puraque, non niſi æternantia deſiderat, atque ſi ſit puriſsima, ſolum Deum.

Diximus capite ſecundo, cavere culpam eo tantum animo, ne culpa in flammis ſit luenda, intentionem eſſe non damnandam, ſed nequaquam puram, nec adeo magni pretii æſtimatori Deo. Et quemadmodum civis ille tam probæ notæ non eſt, qui civicam legem de ſympoſiis extra urbem non inſtituendis religioſe quidem ſervat, non tamen reverentia legis, ſed nummorum amore; crumenæ parcit, non famæ; nam altero tanto carius potaret in paganis tabernis: itaque potius in urbe helluatur: ita nec illa omnino puriſsima intentio eſt divinæ legi parere ideo, ut vitam agere liceat æternam in

in gaudiis : bona eſt quidem, & melior priore, ſed aliquem ſui amorem ſapit. Optima & puriſsima eſt intentio, & vere *ſimplex oculus*, qui Deum ſolum reſpicit tam fixe, ut qui habet hunc oculum, ſinceriſsime de ſeipſo pronunciet : Serviam Deo propter Deum. Hoc ſenſu vociferatur olim Hebræus rex, & : Quid mihi eſt, inquit *a*, in cælo, & à te quid volui ſuper terram? Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternam. Propter te ſolum, mi domine, omnia libenter vitabo, quæ vitari juſſeris; omnia hilariter & faciam & patiar, quæ mihi facienda venient, aut patienda.

Illud unicum, *Propter te, Domine, propter te*, ô mi Domine, *propter te*, uſque & uſque ſexcenties, & uſque millies, imo aſſidue ingeminandum. Nullus dies abeat, ſed nec hora qua non & labori, & cuicunque demum moleſtiæ nos prompte ſubmittamus; iſthoc identidem per calentem affectum repetito : *Propter te, Domine, propter te*, & ab hoc abſtinere & ſuſtinere illud, hoc agere & iſtud perpeti paratus ſum, ſed *proptter te Domine, propter te*. Nam *propter te mortificamur tota die* b.

II. Recte Bernardus, Purus amor, inquit c, non eſt mercenarius. Mercedem operis

a *Pſal.* 72. *v.* 26. b *Pſal.* 43. *v.* 22.
c *Serm.* 83.

peris secuturam non nescit, sed eo nunquam respicit, neque ideo bene loquitur ut bene pascatur, nec ideo sancte agit ut copiose exsolvatur. Amor purus imitandum sibi proponit Deum, qui *a* universa propter semetipsum operatus est, & propter gloriam suam. Æquum omnino est, ut homo propter hunc eundem Dominum, & Conditorem suum nihil facere aut ferre detrectet. Talis erat illa cælestis Sponsa, quæ omnia poma, nova & vetera, dilecto se servasse ait. Novi recentesque fructus sunt, ea quæ in nova lege à divina gratia oriuntur, ut sunt Deum amare, in Deum credere, sperare, precari, inediam & vigilias, aliave aspera propter Deum tolerare, & hoc est vitiorum ex Adamo traduces crucifigere, & hi sunt fructus horni. Poma vetera sunt illa naturæ opera, edere, bibere, loqui, dormire, &c. quæ tamen una cum novis offerenda, ut etiam hæc facturi nunquam non dicamus, *Propter te*, *Domine*, edam & bibam, *propter te* dormiam, *propter te* omnia faciam, ut tibi uni placeam, etsi hominibus universis displiceam.

Et quamvis difficile non sit illa primi generis opera propter Deum facere, difficile tamen est illa generis secundi, cum vis animæ inferior, ac depravatior natura, incredibili affectu ad se trahat quicquid novit sibi esse

a *Proverb. cap. 16. v. 4.*

bi esse commodum & suave; huc tota festinat, & id unum agit ne male sibi sit: atque si sibi ipsa relinquatur, sibimet servit fidelissime. Itaque vi adigenda est, ut illa omnia Deo permittat fieri; ut quis ideo tantum velit edere, bibere, loqui, dormire, quod id placeat Deo. Et hoc est quod divinus Paulus tam serio commendans: Sive ergo manducatis, inquit *a*, sive bibitis, sive aliud qud facitis, omnia in gloriam Dei facite. Tertullianus apud Christianos in more positum fuisse asserit *b*, ad principium cujusque operis cruce se signare. Quod tantundem erat ac dicere; Hoc fiat ad gloriam Dei, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.

III. Quærit Basilius *c*, qua tandem ratione quis posit edere, & bibere ad Dei gloriam? Huic suæ quæstioni respondet in hunc modum: Mensam accedat animo non nimium soluto, & in solum cibum hiante, qui tantum imperet: Affer, affer, cibus est est meus, meam quadram lambo, è meo penore vivo, ideo curabo ut mihi bene sit, & sentiam me vivere. non sic loquendum, neque sic edendum, sed istud animo volvendum: Inspectorem habeo Deum, ergo cibum ita sumam, ut nullus inde offendatur, Dei gloria non minuatur: nolo ventris mei esse

a 1. *Cor. c.* 10. *v.* 31. b *L. de Coron. mill.*
c *Basil. in reg. brev. reg.* 196.

esse mancipium, ut solam hic voluptatem secter, neque enim vivo ut edam, sed edo ut vivam, & par sim ferendis laboribus. Verbo, qui refici vult sine culpa, nunquam edat & bibat, quin hoc ipsum in Dei laudem faciat: *Propter te, Domine, propter te* comedam & bibam; te meum finem in omnibus quæram.

Sed num hoc nobis cogitandum eo ipso tempore quo mensam accedimus? Notandum hic, aliam esse intentionem, quæ dicitur Actualis, aliam, quæ Virtualis. Actualis est, cum quis Deo offert quod facit dum facit, aut dum facere incipit. Hac certe intentione omnis nobis dies est ordiendus, antequam quidquam agamus, offerendo divinæ gloriæ, quicquid acturi sumus. Sed expedit non confusam operum turbam & conglobatim, sed explicate & præmeditate futuræ diei actiones sic Deo sistere: Mi Deus, quicquid ego hoc die dixero, fecero; quicquid etiam cogitavero, id omne tibi offero. Ego has & has preces, illum & illum laborem, ista atque ista negotia mea tibi consecro, nec aliud cupio, quam ut quicquid hodie horis omnibus acturus sum, id omne cedat in tuum honorem, mi Deus. Hæc intentio dum mane suscipitur *actualis* est, tunc enim voluntas est in opere. Hac ita suscepta abit quis in templum, in forum, in curiam, in sphæriste-

nisterium, nec amplius cogitat, pro Dei honore illuc aut illuc se iturum: atque tunc intentio quæ mane erat *actualis*, incipit esse *virtualis*, si tamen vis ejus aliqua remotis illis actionibus hæreat impressa, sicut lapis manu excussus, sursum per aërem volitans, non sua mole, sed manus impulsu regitur ac movetur.

IIII. Hic notandus perpetuus mos Sanctorum, qui minime contenti matutina illa intentione, omnia opera velut in cumulum congerere, & sic Deo in plenum tradere, sed insuper quotiescunque novi operis aliquid sumunt, toties intentionem illam restaurant, illud asidue secum ingeminantes: Domine, hoc propter te faciam; propter te, Domine, orabo; propter te laborabo; hoc propter te cogitabo; nunc propter te tacebo; nunc & propter te loquar. Quemadmodum homo potulentus quoties fere bibit, toties combibonum uni propinat, & plerumque poculum exsiccat, ita homo probus ad cujuscunque operis initium, illam actionem suam quasi Deo propinans ait: Domine, omnis hic meus labor tuus est, hæc lectio, Domine, hæc scriptio, hæc mea meditatio tua est; tibi, Domine, & propter te hæc omnia facio. Hæc proborum hominum perpetua est consuetudo, & sunt Theologi qui unicam illam matutinam intentionem negent sufficere, ad omnes diei

diei actiones Deo consecrandas. Nam intentio *virtualis* actionem saltem impellat & promoveat necesse est: at quis impulsus est à matutina intentione, cum quis meridie ad mensam sine ulla Dei aut divini honoris memoria, à tempore, à fame, à consuetudine monitus venit? Non est in illo matutino proposito vis alia, quam ut ea eò bona censeantur, quæ illius velut jussu fiunt, fiunt autem illa sola quæ hinc non interrupta vi oriuntur: eam autem interrumpit oblivio, cogitatio, vel actio naturalis diversa.

Hinc liquet non sufficere homini justo ad promerendam singulis actionibus gratiam & gloriam, principio diei totum se Deo offerre, cum proposito omnia ad ipsius gloriam faciendi: sed necesse est ut hoc propositum efficax sit, & vere caussa operum quæ postea fiunt, ad hoc generalis intentio non satis est, sed requiritur ut peculiariter constituatur, exempli caussa, summa pecuniæ danda pauperibus, quæ deinceps vi illius propositi erogetur. hæc Theologorum mens est *a*. Hinc etiam luculentum, cum Christus bonis actionibus mercedem gloriæ promiserit, non tamen sine hac appendice, Si fiant propter nomen suum. Est quidem propositum initio hebdomadis aut diei conceptum,

a *S. Thom. l. 2. q. 114. art. 4. S. Bonavent. dist. 41. art. 1. & aliorum.*

ceptum, ob Dei amorem omnia ad ejus gloriam agendi, actus Charitatis ac Religionis, tanto præstantior majorisque meriti, quanto amplius & extensius objectum habet, non tamen omnibus illius diei aut hebdomadis actionibus suam nobilitatem induit. Nam ut opera sequentia ex tali actu promereantur divinam gratiam & cælestem gloriam, necesse est ut sint effectus illius. E bona intentione seu actuali seu virtuali sunt, quæ vi illius prodeunt, velut arbor surgit è semine. Vt si quis peregrinationem instituat ad locum Deo sacrum, omnes actiones in via exercendæ, aut perferendi labores, præclari erunt meriti, si exerceantur illæ, isti perferantur ex vi ac necessitate propositi illius nunquam revocati. Et ut summatim dicamus: Opus hominis justi æternam gloriam tunc promeretur, si ab actu Charitatis seu recta intentione imperetur, atque in Deum ut finem ultimum referatur, sive per præsentem actum bonæ intentionis (quod est actu referri) sive per præteritum, à quo tanquam caussa movente opus procedat, quod est referri virtute.

Ergo, si proborum exempla æmulari, si ex virtute agere, si omnes actiones nostras Deo consecrare cupimus, hujus operæ non laboriosæ nos minime tædeat, quin proposito matutino sæpius per diem instaurato, & intentione actuali (quæ certiori pede gra-

ditur quam virtualis) omnia dirigamus ad Deum. Quoties mechanici opifices opus suum ad certam normam, amussim, regulam examinant? quoties de die faber lignarius, aut cœmentarius regula longitudines, norma angulos, altitudines libella explorant? quoties statuarius, latomus, marmorarius canonem applicant? quoties Architecti, pictores, Mathematici ad chorobatam aut lineam undequaque omnia mensurant? Ita Christiani singulos actus suos ad divini beneplaciti perpendiculum exigant, ne fallantur aut errent, neve obliqua intentio subrepat, & optima quæque depravet.

V. Gratissimum est Deo, actionibus omnibus & singulis, divini honoris lineam dicta ratione applicare. Refert Ludovicus Blosius *a*, Gertrudem sanctam virginem à Christo monitam, sua sibi opera omnia minutatim consecraret, nec tantum lectionem omnem, aut scriptionem, sed voces quas lectura, characteres quos scriptura: neque tantum cibum aut potum quem sumptura, sed bolos quos comessura, verba omnia quæ locutura, gressus omnes quos positura, anhelitus omnes, quos & vigilans & dormiens ductura, singulari affectu offerret. Quid hoc aliud est, quam exigere, ut centum floreni, qui ut æs alienum debentur, per singulos asses aut obulos numeren-

a *Instit. spir. c. 9. mihi pag. 392.*

merentur. Sed cur id Deus à nobis exigit? Nostrum non est quærere, cur hoc aut illud velit Deus (*a* quis enim dicere potest, cur ita facis?) sed tamen ratio in promptu est: Vult Deus homines sui servitii exquisite sedulos, vigilantes, industrios, & in omne suum obsequium esse attentos, qui non obiter, perfunctorie, & oscitanter faciant quod debent, qui nunquam in officio claudicent, nullamque rem dissolute conficiant, sed qui studiosissime omnia diligentissimeque curent, qui noctes & dies nihil aliud agant, quam ut Domino suo placeant, qui omnibus nervis ac facultatibus contendant, ut ei se probent cui placere cupiunt.

Hæc hominis contenta industria, Deo accepta est, etiam in minimis. Palladius Helenopoleos Episcopus, de seipso juvene: Quodam die, inquit *b*, conveni Macarium Alexandrinum valde anxius, dixique: Ecquid faciam, pater, affligunt me cogitationes meæ, illud assidue ingerentes: Nihil facis, recede hinc, frustra sunt tua omnia. Ad hæc Macarius respondit: Dic tu tuis cogitationibus, Propter Christum custodio parietes. Quid obsecro facilius quam parietes custodire, qui non tantum non aufugiunt, sed nec asportari queunt? & tamen hæc ipsa parietum custo-

a *Iob. cap* 9. v. 12.
b *Pall.* c. 20.

dela magni æſtimanda, ob ſimplicem il-lum oculum in Chriſtum converſum.

Duo ſunt in omni peccato, *Averſio* & *Con-verſio*. Qui agit contra rationem, conſcien-tiam, Dei legem, avertit ſe à Deo, ut dege-ner filius reluctante patre & altum recla-mante: Mane fili, mane hic, mane. Ille nihilominus domo excurrens in tabernam à parente vetitam ſe penetrat. Dupliciter de-linquit refractarius hic juvenis; à patre abit, & ſubit ganeam prohibitam. Eadem erorſus ratio eſt omnium gravius peccantium. Cui ſua libido, aut dignitas, aut crumena potior eſt quàm Dei lex, hic è facili divina juſſa contemnit, rei amatæ aditu arceri non vult, ideo averſus à Deo abit, & excurrit ad illicita, hic quidem ad pecuniam, iſte ad mu-lierculam, ille ad alias vetitas voluptates.

Sed utrum in contemptoris filii delicto gravius eſt? num excurſus & fuga è paterna domo, an ingreſſus tabernæ? gravior certè videtur fuga hæc à parte, velut cauſſa culpæ ſequentis. Ita prorſus in omni peccato, A-verſio à Deo graviſsimum malum, & ma-lorum omnium inde provenientium origo.

Eodem plane modo in quavis virtute duo ſpectanda ſunt. exemplo ſit pia liberalitas in pauperes, in qua cernitur, & benefica ma-nus in egenum, & converſa mens ad Chri-ſtum, cui placere vult, & cujus legi ſatis-facere cupit is qui ſic in egenos liberalis eſt.

Atqui

Atqui hæc ad Christum conversio præ illo altero majoris est meriti, & plurimum gratiæ conciliat omni actioni. *Tantum ergo facis, quantum intendis.*

CAPVT VI.

Vtrum bona, seu RECTA INTENTIO *possit opus malum, facere bonum?*

DEus Abrahamo sacrificium imperans: *Sume*, inquit a, *mihi vaccam triennem, & capram trimam, & arietem annorum trium, turturem quoque & columbam.* Columbam solam non vult Deus, nisi jungatur ei turtur, ea scilicet avis quæ spectet ad cogitationem: non vulturem, non upupam, non accipitrem in hanc societatem admitit, sed turturem. Nimirum exigit Deus, ut omnibus quæ ipsi offerimus, columbam addamus, sinceram intentionem: at si quis huic columbæ jungat fœtentem upupam, sacrum faciet ingratissimum. Sit turtur cum columba; sit opus ut minime non malum cum intentione bona: alioqui columba & upupa in conjugium conveniunt inæquale. Bona intentio, & opus malum, exosum Deo sacrificium.

Hinc liquet quam Deo non gratum munus veniat ab eo, qui aufert donandi gratia; qui pauperes vestit, sed pannum ac corium furatur pro his vestibus, exuviis divo Pe-

a *Genes. cap. 15. v. 9.*

tro detractis, divo Paulo induvias præstat. Hoc aliud non est quam columbam & upupam in idem sacrificium cogere, opus malum intentione bona vestire velle.

Sed non immerito quæras: Cur bona intentio non posit malum opus reddere bonum? cum tamen mala intentio possit opus bonum reddere malum? Vnde tantum, quæso, roboris intentioni malæ, ut opus etiam optimum corrumpat, cum intentio bona tantarum virium non sit, ut operi malo mederi possit? opus bonum intentione mala contaminatur, & qui fit quod opus malum intentione bona non emendatur? si nullius est pretii jejunium ex avaritia, cur non alicujus sit meriti plagium ex misericordia? clarisime Christus: Si oculus tuus, inquit, fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit: si autem oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit. Videtur ergo ex æquo jure bonam intentionem præstare posse in opere malo, quod mala potest intentio in opere bono. Respondemus.

I. E divi Bernardi sensu: Duo mala robustiora sunt uno bono. Vbi non bona est intentio, etsi bonum sit opus, ibi duo sunt mala, scilicet intentio, & fallax error. Exempli gratia: Triduum fere à potu tempero, & quam parcisime bibo, venturus est enim ad me potator insignis, ut huic respon-

respondere possim viribus non imparibus, jam minus bibo, ut postea possim bibere largius. Hic duplex malum. Primum: Intentio mala, sitio in gratiam ebrietatis. Alterum: Error fidei qui persuadet ut credam hanc potus temperantiam Deo non displicituram. Atque hic opus bonum est duplici malo conjunctum, intentioni & errori, quod Bernardus eleganter: Vt oculus, inquit *a*, sit vere simplex, requiritur charitas in intentione, & veritas in electione.

At vero ubi opus malum est, cum bona intentione, bonum unicum est intentio, cetera mala sunt omnia. Hinc fermentum istud etsi bonum, tam potens non est, ut massam malam penetret aut transmutet in meliorem. Notum illud: In asymbolis, uti sunt ignis & aqua, non facilis est transmutatio: bene opinari & male facere maxime sunt asymbola. Ad actionem bonam non satis est, putare illam bonam esse, necesse est etiam, absit & error, & dolus. Ad malam actionem satis est, si pars ejus unica sit mala. Vulgatissimum est illud divi Dionysii: Bonum constat ex integra caussa, malum vero è quovis defectu. Quod confirmans Seneca *b*: Adjice nunc, inquit, quod nihil honeste fit, nisi cui totus animus incubuit atque affuit, cui nulla parte sui repugnavit.

a *L. de præcept. & dispens.*
b *Ep. 82. propius finem.*

gnavit. Ad bene ambulandum, inquit Hieronymus, media tritaque via eundum est: bonum agere mala intentione, est nimirum ad dextram flectere, male agere bona intentione, est nimirum ad lævam declinare. Vtrum fiat non multum curat diabolus, modo fiat alterutrum, modo viator abducatur à medio, cum sit ubique virtutis modus: æque peccat quod excedit, quam quod deficit. Paulus monet *a*: Et non (sicut blasphemamur, & sicut ajunt quidam nos dicere) faciamus mala, ut veniant bona, quorum damnatio justa est.

II. Gregorius Nazianzenus confirmans dicta: Quis dubitet, inquit, majoris esse artis valetudinem ægro restituere, quam adimere sano; difficilius amarissimum liquorem dulcescere, quam dulcissimum vinum amarescere, ad hoc enim paucis guttulis opus, ad illud grande dolium vix sufficerit. Dialecticis lex est: Conclusio sequitur debiliorem partem. Vbi intentio bona, & opus malum est, conclusio tota mala est.

Ita fucus est, & mera fraus, actionem ex se malam bono fine honestare velle, vitium bona intentione sic cupere vestire, ut id Deus velut virtutem probet. Optime Gilbertus: Quid cum opus bonum prætenditur,

a *Ad Rom. cap. 3. v. 8.*

tur, inquit *a*, & non ipsum bonum, sed aliud totum intenditur. Oculusne iste tenebrosus dicetur ex toto, an ex parte caligans? Mihi quidem magis tenebrosus ex toto videtur. Nam etsi lux deputetur in opere, nulla tamen agnoscitur in intentione. Quomodo autem intentio bona, quæ bonum non operatur: aut quomodo simplex, quæ sub boni velamine seipsam occultat.

Qui statum priorum annorum, ab anno 161 . ad 1625 annuum in memoriam revocat perpenditque horribiles Romani Imperii turbas, & gravissimam tot provinciarum rebellionem, in eam forte sententiam benigne descendet, ut persuaderi se patiatur, multos rebellium honestissimo fine delusos fuisse. Quantus tunc clamor ad arma vocantium, seque mutuis adhortationibus animantium! sed quo fine, qua intentione? Quantos audisses dicere: *Vt verbum Dei crescat, ut Euangelium propagetur.* Multi, non dubitem, sanctissimis sese vocibus fefellerunt, quibus hoc unum in ore: *Deo pugnamus, & Euangelio.* Sed, ô boni, si quidem Deo pugnatis & Euangelio, cur in legitimum magistratum insurgitis? cur indicta caussa, in hos & illos tam sæve animadvertitis? Hoc contra Deum, contra Dei ver-

E 5 bum

b *Serm. 22. serm. in Cantic. D. Bernardo in hoc labore succenturiatus.*

bum eſt, hoc vetat Euangelium. Verbum Dei non gaudet ſeditionibus, non tumultibus, non rebellionibus. Neque mali quid patrandum ut inde aliquid boni eveniat. Ergo ſpecioſiſsimos titulos omittite, bona, ut putatis, intentione opus peſsimum nunquam ſatis velabitis. Male junguntur finis bonus, & medium malum: upupa & columba ingratum Deo ſacrificium; mala vi auferre uni quod des alteri, vetitum eſt. Operi malo bona intentio veram honeſtatem nunquam induet.

III. Pari modo, an non & illi qui Apoſtolos jugulabant, intentione optima factum purgabant? Chriſtus clariſsimo vaticinio præmonens: Venit hora, inquit *a*, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo. Nimirum ideo necabantur Apoſtoli, ne religio novaretur, neve peregrina ſacra introducerentur in provincias, ita graviſſimum crimen honeſtiſsimo nomine prætexebant, vix enim ullum injuſtiæ genus, quod honeſtatis mantelo velari non poſsit. Clariſsime hoc videre eſt in Saule rege Hebræo. Iuraſſet quis à Samuele propheta magis impetu quam ratione regem objurgatum eſſe, Saulem provide & bono animo egiſſe. res ita habuit. Præceptum eſt Saul regi *b*: *Vade & interfice peccatores Amalec,*

a *Ioan. cap.* 16. *v.* 2.
b 1. *Reg. cap.* 15. *v.* 3.

malec, & demolire universa ejus. Volebat Deus homines & pecudes mixtim ad internecionem deleri. At, *pepercit Saul* a *& populus, Agag, & optimis gregibus ovium, & armentorum, & vestibus, & arietibus, & universis quæ pulchra erant, nec voluerunt disperdere ea, quicquid vero vile fuit & reprobum, hoc demoliti sunt.* Adest ergo Samuel, & : *Quæ*, inquit, *est hæc vox gregum quæ resonat in auribus meis, & armentorum quam ego audio?* Cui Saul: *De Amalec adduxerunt ea*, inquit, *pepercit enim populus melioribus ovibus & armentis, ut immolarentur Domino Deo tuo, reliqua vero occidimus.* Quid hic obsecro mali? an non optima intentio, *ut immolarentur ea Domino Deo tuo?* An non hoc prudenter est agere, melioribus parcere in usum sacrificii, ceterorum vilissima quæque destruere?

At vero Samuel alia lance hoc factum trutinans: *Quare*, inquit, *non audisti vocem Domini, sed versus ad prædam es, & fecisti malum in oculis Domini? Imo audivi vocem Domini*, ait Saul, *& ambulavi in via, per quam misit me Dominus.* Cui Samuel: *Nunquid vult Dominus holocausta & victimas, & non potius ut obediatur voci Domini?* Timuisti populum? at Deum magis debuisses. Obtulisti ea Domino? at *melior est obedientia quam victimæ.* Putasti Dei jussa mitius interpre-

a 1. *Reg.* c. 15. v. 9.

interpretanda? At *quasi peccatum ariolandi est repugnare.* Arbitratus es Deum id non rigide imperare? At *quasi scelus idololatriæ est nolle acquiescere.* Summa summarum hæc est, stulte egisti, mi Saul: Inobedientia intentione bona defendi nequit: corium sublegere & calceos egenis dividere, eleemosyna patibulo digna est.

Ejusdem generis est & hoc. Iubet herus accersiri ad se servum, qui tunc crapula plenus, nec pedibus valet consistere. Huic excusando servorum alter: Here, inquit, male habet. Hic honeste, ut putat, mentitur. Num hoc licitum? nequaquam. Mendacium veritatis hostis est, vitium est, etsi palliolum bonæ intentionis ei injicias. Verum quidem est, quod Bernardus monet *a*, intentio bona dictum factumque non adeo bonum excusat, si non à toto, saltem à tanto; ut minor culpa sit in eo, qui bonum diligit, & malum nescius agit. Ita minus peccat, qui alterius honori servando aliquid fingit, sed tamen peccat. Omne mendacium est peccatum, nec bona intentione penitus depurgari potest.

IIII. Quantis angustiis premebatur castissima Susanna *b*, à subsessoribus vetulis deprehensa in horto sola? famæ vitæque amissio versabatur ob oculos, neque tamen ut famam & vitam non perderet, commit-

a *L. de pracept.* b *Dan. c.* 13.

tere potuit adulterium, & rectam ad Deum intentionem amittere.

Eodem modo quærit quis relaxationem animi; rem quærit hic non illicitam; bona intentio. ſed ſi duos in mutuum jurgium & pugnam committat, factum malum bona intentione non defendet. Idem facit, qui feras alit ut licitam venationem inſtituat, ſed hoc cum damno vicini, & plurium aliorum, quorum ſegetes conculcat, & agros vaſtat: bona hic quidem intentio, ſed actio mala nunquam excuſabilis, perinde ut furtivum corium, & ex eo calcei pro ſtipe dati.

Diſerte hæc omnia confirmans Auguſtinus: Intereſt plurimum, inquit *a*, qua cauſſa, quo fine, qua intentione quid fiat. Sed ea quæ conſtat eſſe peccata, nullo bonæ cauſſæ obtentu, nullo quaſi bono fine, nulla velut bona intentione facienda ſunt. Et ut opera ex ſe mala, ab aliis neque bonis ex ſe, neque malis diſtinguat, ſubdit: Ea quippe opera hominum, ſicut cauſſas habuerint bonas ſeu malas, nunc ſunt bona, nunc mala, quæ non ſunt per ſeipſa peccata. Cum vero jam opera ipſa peccata ſunt, ſicut furta, ſtupra, blaſphemiæ, vel cetera talia, quis eſt qui dicat cauſsis bonis eſſe facienda, ut vel peccata non ſint, vel quod

a *Tom. 4. l. contra mendac. c. 7. ante med.*

quod est absurdius, justa peccata non sint. Quis est qui dicat, ut habeamus quod demus pauperibus, faciamus furta divitibus, aut testimonia falsa vendamus, maxime si non inde innocentes læduntur, sed nocentes potius damnaturis judicibus eruuntur? duo enim bona fiunt hujus venditione mendacii, ut & pecunia sumatur unde inops alatur, & judex fallatur, ne homo puniatur. Testamenta etiamsi possumus, cur non vera supprimimus & falsa supponimus: ut hæreditates vel legata non habeant indigni, qui nihil ex eis operantur boni, sed hi potius à quibus esurientes pascuntur, nudi vestiuntur, peregrini suscipiuntur, captivi redimuntur, ecclesiæ construuntur? Cur non fiant illa mala propter hæc bona, si propter hæc bona nec illa sunt mala? Quis ista dicat, nisi qui res humanas, omnesque conatur mores legesque subvertere?

Ergo Augustini sensu, nihil mali faciendum est, etsi multiplex inde speretur secuturum bonum. Sed ipse Augustinus sibi objiciens: Dicet aliquis, inquit *a*, ergo æquandus est fur quilibet, ei furi qui misericordiæ voluntate furatur. Quis hoc dixerit? sed horum duorum non ideo est quisquam bonus, quia pejor est unus. pejor est enim qui concupiscendo, quam qui miserando furatur: sed si furtum omne peccatum est, ab omni furto

a *Ibid. c. 8.*

furto abſtinendum eſt. Eodem prorſus modo cum Auguſtino dicere licebit: Si mendacium omne delictum eſt, ab omni mendacio refugiendum eſt, ſeu mendacium honoris ſeu officii, ſeu commiſerationis ſit. Nam, eodem Auguſtino teſte, ſi hanc peccatis aperimus viam, ut committamus minora, ne alii majora committant, lato limite, imo nullo, ſed convulſis & remotis omnibus terminis, infinito ſpatio cuncta intrabunt atque regnabunt vitia. Hoc ſapere, quid eſt aliud niſi deſipere, vel potius inſanire?

V. Quam ergo parentes ſibi ſuiſque liberis male conſulunt, dum in omne genus lucri inhiant, ne prolem minus opulentam relinquant. Bonus finis, liberorum facultates augere, ſed actio mala, pauperum reculas diripere, publica valetudinaria ſpoliare, varium uſuræ genus exercere, omne lucrum venari.

Anno nongenteſimo quadrageſimo nono, Taxis Rex Vngarorum ingenti exercitu Italiam invaſit *a*. Berengarius rex Italam terram liberare, & hoſtem repellere cogitabat, bonus finis, optima intentio, modo bonum etiam modum huic rei adhibuiſſet. Rationem certe iniit non bonam: templa & egenorum domos adeo exhauſit, ut immenſum theſaurum undequaque corraſerit, è quo

a *Luitprand. Ticin. l. 5. hiſt. c. 15.*

quo Vngaris decem modios nummorum facile potuit admetiri. Quicquid remanebat, ſibi retinebat, factus vel ab hoſte ditior.

Sic etiam, cum quis ſanari cupit, & à morbo revaleſcere, finis optimus: ſed mittit ad fatiloquos & vaticinatores, & divinos & hariolos, ad conjectores & magos, hoc jam peſsime agit, nec peccatum purgabit honeſto fine. Sic ambit quis officium, munus, dignitatem, cupit emergere, finis in ſe non malus: *Si quis epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat* a: at ſi hoc ſatagat ne pauperior, etſi aptior præveniat; ſi monetam & munera ſpargat, ſi poſt plurima data, plura promittat, & ita per argenteos gradus in ſublime aſcendat, aut ſi etiam alium loco moveat, ut ipſe in eum ſuccedat, actus ſunt peſſimi, tametſi illud quod cupit malum non ſit.

Sic alius quis cauſſæ judiciariæ finem appetit, rem certe bonam appetit, ſed quia his atque illis manus argento oblinit, & donis in ſuam partem trahit, ideo bonum finem peſſima liberalitate corrumpit & deſtruit. Non ſunt facienda mala, ut eveniant bona: in conclave ingredi, licitum mihi, ſed non per feneſtras.

Sic omnes actiones quæ Chriſtiana prudentia carent, veræ virtutis honeſtatem nunquam induent, etſi optima intentione fiant. Sine prudentia nullus actus bonus:

a 1. *Timoth. cap.* 3. *v.* 1.

Eſtote

Estote prudentes sicut serpentes a. Nec excusat dicere: Putavi sic agendum, non putavi secuturum hoc damnum, putavi hunc hominem castigandum. Erat omnino, ut dicis, castigandus, sed non infamandus, non tam insolenter tractandus. Multi *æmulationem Dei habent, sed non secundum scientiam* b. Iudæi eo ardore ferebantur in legem Mosaicam, ut ubicunque possent, honorem Christi extinctum vellent: en sub magno zelo legis, odium latebat Legislatoris. Hæresiarchæ, & horum asseclæ habuerint zelum Ecclesiæ in pristinum nitorem reformandæ. bonus erat hic finis, bona intentio. At vero in omnis ordinis & status homines maledicta congerere, magistratum contumelius lacerare, minuere majestatem, odio insaturabili in Pontificem pugnare, plebem in proceres armare, concitare bella, alia ex aliis mala proseminare, non erat hoc aliud facere quam quod fecit Thracius rusticus, qui cum vicinum putantem vites oleasque vidisset, ipse à stirpe omnes incidit: Ita illi. Neque excusari poterunt hæc talia, vel millies ingerendo: Putavi omnia melius cessura, non putavi tantum damni secuturum.

Frigidissimum hoc, *Non putavi*, virtutis patrocinium suscipere non potest. Turpissimam, ajebat Fabius, Imperatori excusatio-

a *Matth. cap. 10. v. 16.*
b *Ad Rom. cap. 10. v. 2.*

nem esse, *Non putavi* : ego turpissimam censeo homini Christiano, cujus est talem imprudentiam omnem cavere.

Quod si bona intentio malam actionem nequeat in solidum corrigere, quid erit intentioni malæ malum opus addere? si bonis male uti malum est, malis male uti pessimum erit. Laudatur cælestis sponsa à genarum pulchritudine a : Pulchræ sunt genæ tuæ. Nemo pulcher, Bernardi æstimatione b, cui altera gena nimium tumet, aut ceræ similis est, utraque necesse est amabili colore vivat: Stude, inquit, ambas speciosas habere has genas tuæ intentionis. Nam satis non est intentionem esse bonam, sed & actio insuper bona requiritur, aut quæ saltem mala non sit. Huc nobis collineandum, ut omnia fiant à nobis intentione quam sincecerissima. nec decipi amemus tam speciosis nominibus: *Tamen bonæ intentionis sum; ejus rei rationes mihi sunt & caussæ; istud aut illud, hoc illove inductu facio.* Quæso non fallamus nos ipsos; actionibus nostris honestatem verbis non conciliabimus: parum bonus est, qui ore tantum est bonus. Et verendum certe, ne sæpenumero præter blandam nobisque illudentem assentationem, nihil virtutis sit. Nimis quam frequenter judicium affectus interpellat. Et quoties

a *Cantic. c. 1. v. 10.*

b *Serm. 40. in Cant. post. med.*

quoties vel consuetudine, vel impetu non bono in hoc aut illud ferimur, nihilominus vane jactamus illud: *Ad Dei gloriam.* Scrutare, quæso teipsum, mi Christiane, verene Dei gloria ad hoc te impulit? an non aliunde id voluisti? an non consuetudo aut tuus te affectus huc duxerunt?. Et qui fit te ad mensam, ad ambulationes, ad animi relaxationes sic properare, imo & currere; ad ea vero quæ tui muneris, quæ virtutis sunt, vix ire, imo & serpere: siccine omnia pari passu ad Dei gloriam aggrederis? Crede mihi, hæ tales loquendi formulæ sæpe meri sunt prætextus, quibus male facta Deo nunquam purgabimus. Repeto quod dixi: Deus columbæ vult jungi turturem, non upupam.

CAPUT VII.

Quinam gradus sint Puræ RECTÆQUE INTENTIONIS.

EXperientia docet aquam ex alto defluentem, quamvis multis ambagibus cursum suum exerceat, tandem tamen ad primæ originis altitudinem ascendere, & cum ortu suo æquari. Idem pæne observare est in humanis actionibus, quæ omnes ab intentione dimanant, hæc illarum scaturigo & fons est, nam cum ratione nemo agit qui sine intentione, quo jam altior est intentio,

hoc & actio. Enimvero actiones nostræ quandoque in imam voraginem se demittunt, decurruntque in profundam vallem, & velut seipsas amittunt.

Quot hodieque sunt homines religiosi, qui delicate nutriti, vestibus non nisi pretiosis, mensæ non nisi lautæ, actionibus solum honorificis assueti, scopas antea tractare, pavimentum verrere, ollulam vel unicam tergere, grandissimum duxissent piaculum. At cum religiosam vitam amplexi sunt, illa omnia & longe abjectiora promptissime facere, honori ducunt & voluptati. Ita sanctus Ioannes Damascenus, regius ante præfectus aulæ, post pannosus monachus, etiam latrinas purgare deprehensus est à magno viro. En, in quam profundam altitudinem hæc aqua sese præcipitarit? Verum, sicut torrens ex edito delapsus, ad suum fontem recurrit: sic & actiones istæ licet vilissimæ, quia originem habent altissimam, quia propter Deum suscipiuntur (ex hac enim intentione promanant) ideo suam originem repetunt, redeuntque ad primum fontem; à Deo à quo sumpserunt exordium, etiam finem capiunt & præmium. Tanti refert actionibus etiam abjectissimis ad maximam nobilitatem extollendis, altissimam habere intentionem ipsum Deum. Atque de hac locuti sumus hactenus. Superest certos in ea gradus, & quidem

quidem tres ostendere; supremum horum omniumque celsissimum ascendere, difficile non erit *volenti*. Hos gradus nunc ordine assigno.

I. Primus est: In omnibus rebus unicum Dei honorem sic attendere, ut omnis affectus ad caduca hæc juguletur, id solum spectando, quid placeat Deo. Qui sudo cælo, itinere longo fatigatus domum redit, omne vestium onus defluere sinit, pileum deponit, pallium excutit, thoracem aperit, collare & cingulum solvit, soleas destringit, ita captandæ auræ se exponit. Pari modo cujus animus Deo æstuat, is facile affectum exuit, quam in hæc fluxa pius gerebat. Bernardus de domo interiore: Quomodo enim, inquit *a*, perfecte diligis, aut diligeris, si in summorum desiderio ad superna non raperis? Collige teipsam ad temetipsam, & in solo divinitatis desiderio requiesce. Atque hic dictum Augustini verissimum: Minus te amat, Domine, qui tecum aliquid amat.

Esther illa imperatrix potentissima, quæ Assuerum centum viginti septem provinciis imperantem suæ potestatis habuit, quæ omni voluptatum genere (modo voluisset) affluere potuit, nihilominus tamen: Tu scis Domine, inquit *b*, quod nunquam lætata sit ancilla tua, ex quo huc translata sum, us-

a *C. 69. fine.* b *Esth. c. 14. v. 18.*

que in præſentem diem, niſi in te Domine Deus Abraham. Atque hic primus eſt puræ intentionis gradus, *rerum conditarum oblivio.*

II. Secundus eſt, *Oblivio ſui ipſius.* Hæc docet qua ratione quis poſſit ſuimet non meminiſſe, & ſolam inter voluptates numerare in ſola Dei voluntate acquieſcere: ſicut etiam beatis in cælo ſummæ voluptati eſt, videre Dei voluntatem per univerſum Orbem perque ipſos inferos velut inoffenſo pede progredientem, nec uſquam quidquam reperiri, quod divinæ poſſit reſiſtere voluntati. Imo quod miriſſimnm, voluptas illa non ſic eos afficit, quod bona poſsideant nunquam amittenda, quam quod Deus in illos benevolentiſſimus ſit, illis maxime cupiat, illorum gaudiis plurimum faveat. Et hoc eſt, quod rex Hebræus David exclamat *a*: Confitemini Domino, *quoniā bonus*, Confitemini Domino, non quia me regem fecit ex opilione, non quia me pauperem ditavit, nec ideo quia tanta inſuper daturum ſe mihi promiſit, ſed, Confitemini Domino, *quoniam bonus*, quoniam in ſæculum miſericordia ejus. Hic alter puræ intentionis gradus eſt, ab illo tamen non facile ſuperandus, quem regium carmen ſic notat *b*: *Confitebitur tibi cum benefeceris ei.* In hoc ergo gradu & relinquit, & obliviſcitur quis ſei-

a *Pſal.* 117. *v.* 1. b *Pſal.* 38. *v.* 19.

seipsum, quod non omnibus tam in expedito est. Non enim arduum relinquere sua, sed valde arduum relinquere se. Virtute constat hæc *sui oblivio*.

III. Tertius est, cum quis servit Deo, non solum ut id Deo placeat, hoc enim nescio quid humani etiamnum retinet, sed quod sibi sic servienti placeat Deus, vel quia Deus tam bonus est, ut nostrum obsequium dignetur approbare, eoque se capi ac deliniri ostendat. Divinus psaltes: Introibo, inquit *a*, in potentias Domini, memorabo justitiæ tuæ solius. Deus docuisti me à juventute mea, & usque nunc pronuntiabo mirabilia tua. Ego quidem homo doctus non sum. *quoniam non cognovi litteraturam*, sed Dei omnipotentiam ac justitiam ita capio, ut nil aliud crebrioribus usurpare possim sermonibus. Huic igitur Domino tam bono, tam potenti, tam justo promptissime serviam, & ideo serviam quia tam & bonus, & potens, & justus est. Bernardus: O pura, inquit *b*, & defæcata intentio voluntatis! eo certe defæcatior, quo in ea de proprio nil jam admixtum relinquitur. Sic affici, deificari est.

Christus primum Pontificem jussurus, quam accurate purissimam hanc intentionem in eo excitans: Petre, inquit *c*, amas

 me?

a *Psal. 70. v. 16. & 17.* b *De dil. Deo.*
c *Ioan. c. 21. v. 15. & seqq.*

me ? Hoc jam ago, ut tibi mei muneris vicariam operam commendem, measque oves committam pascendas. at hoc officio fungi, & meas partes suscipere non poteris, sine purissima intentione. Ergo, mi Petre, amas me? Nec ei Christus ante hoc munus assignavit, quam Petrus ter aperte pronunciasset, quo suum cor, oculi, intentio irent, dixissetque: Domine, tu scis, quia amo te. Demum Christus: Ergo, mi Petre, si ego tibi adeo placeo, servire mihi vis propter me, nunc tibi meum gregem committo, Pasce oves meas.

O Præsules, ô Episcopi & Antistites, ô Principes, ô Magistratus & Præsides, ô Iudices & populi Pastores, attendite quo vestri oculi, quo mens & intentio vestra feratur; videte quid quæratis, an vos ipsos & prædam è subditis, an vero salutem & bonum subditorum: advertite an vestram potius caussam agatis, an Reipublicæ: considerate, obsecro, num Deum Deique gloriam intentione purissima in omnibus spectetis. *Et nunc Reges intelligite: erudimini qui judicatis terram* a.

IIII. Augustus Imperator juveni olim non optime se gerenti missionem dedit è bello, cumque juvenis quæreret, quid domi respondendum esset parenti? Augustus ei iterum: Dic, inquit, me tibi non placere.

voluit

a *Psal.* 2. *v.* 10.

voluit dicere: Tu mihi non places, ideo tua opera carere possum. Nos Christiani sic agamus cum Deo, ut pro se quisque sic sentiat: Domine, servire tibi cupio, & serviam tibi pro viribus, quia mihi places in omnibus eximie; ideo, mi Domine, ideo prorsus, & hac omnino intentione tibi serviam, quoad vixero, atque in hoc unum nervos omnes contendam, ut servitiis tuis omnem affectum meum, meque totum impendam, quia tu mihi non potes non placere.

Hæc vere sincera puraque intentio, hæc Midæ virgula, inaurans omnia quæ tangit. Sed hæc intentio quia tam pura, ideo etiam tam delicata & omnis mixturæ impatiens est. Norunt hortulani quosdam fructus solo ad terram casu vitiari. formosum pomum pirumve vix ullum ex arbore decidit, quin nævum contrahat, & læsum se monstret. Intentio sincera tener fructus est, & unico ad terram illisu corrumpitur. Servire Deo, metu supplicii æterni, non vetitum, nec metus hic malus est, sed tamen servilis est: nisi bonus esset, David non bene rogasset *a*: Confige timore tuo carnes meas. Ajunt tamen Theologi, peccaturum eum qui sic sentiret; Si inferi non essent, peccatum hoc committerem: talia enim voluntatis esse perversæ. Servire Deo spe præmii æterni,

 melior

a *Psal.* 118. *v.* 120.

melior eſt intentio priore illa, nec tamen optima: Inclinavi cor meum ad faciendas juſtificationes tuas in æternum propter retributionem *a*. Servire Deo propter Deum, hæc omnium optima & puriſſima eſt intentio: Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in ſæculum miſericordia ejus *b*. Hæc poſtrema intentio continuo inculcanda eſt omnibus, ſummi enim refert, qua quis intentione ſua omnia faciat; hic agitur de mercede ac præmio inexplicabili, æterno.

V. Fuit qui amicorum optimo bene ſuaſurus, ex eodem prius quæreret: Quæſo te habeſne argentum infectum & purum? Cui amicus: Habeo, inquit, plus minus quingentorum florenorum. Ille iterum: Si me audias, ait, non id in monetam cudes, ſed parabis in dona. Donem? ait iſte, non hoc mearum opum eſt. Ille denuo: Mi optime amice, inquit, hac ratione donabis, & donando diteſces. Crede mihi, fœnerari eſt, donare in loco. Hoc tu ages, meo conſilio, malluvium una cum perfuſorio fieri curabis è tuo argento, & donabis huic Principi. Prima à dono hebdomade, quinque millia philippeorum ad te redibunt, una cum gratia & amplis favoribus. niſi ſic fiat, domum meam oppignero: dominus ille nil minus ferre poteſt, quam gratis ſibi ali-

a *Pſal.* 118. *v.* 112. b *Pſal.* 117. *v.* 1.

aliquid donari, omnemque in se liberalitatem tanto fœnore compensat, ut donum ipsi oblatum decuplo tanto pluris, quam quanti est, æstimari possit. Huic ergo dona, si vis rem tuam augere amittendo. Iste ingentes egit gratias, & ejus consiliis se usurum promisit. Intellexistis hoc? Eadem prorsus est ratio intentionis. Aliqui Deo serviunt, & viles abjectæque animæ plagas metuunt, gehennam formidant, vere mancipia. Alii faciunt quod alimentarii, qui ut cibaria sibi publice locentur, omnem pecuniam expendunt, sic enim alimenta perpetua sibi comparant: ita plurimi spe præmii Deo serviunt pro cælo tanquam mercede, proprie servi. Alii denique Deo serviunt amore, ut parenti amantissimo filii. Filius impuber cum parens convivium celebrat, inter vernas quidem adstat, & convivis ministrat, non tamen ullam mercedem cogitat, nam filius est, qui à patre suavissimum illud sæpius audit: *Fili tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt* a.

Tales, ô Christiani, tales omnino & nos simus in Deum, non mancipia, non servi, sed filii, quando Deus ipse nos homunculos, terræ vermiculos, honore tanto dignatur. Nam, Videte, qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur

a *Luc. cap.* 15. *v.* 31.

nemur & ſimus *a*. Nunquid non & ſervus, qui pluſculum ingenuitatis habet, maximi æſtimat domino ſuo à ſe ſatisfieri, & famulatum ſuum probari? hoc illi contra aurum carum eſt. filius ergo non maximas opes cenſeat, placere patri? Chryſoſtomus. Aliam adhuc, inquit *b*, præter hoc ipſum quod placere meruiſti, mercedem requiris? vere ignoras, quantum bonum ſit, placere Deo. Eſtote igitur imitatores Dei ſicut filii chariſſimi *c*. Iucundum vobis ſit, omne argentum bonorum operum Deo non vendere ſed donare, nec mercedem pro iis aut præmium exigere: ita non tantum mille floreni pro centenis, ſed & pro obulo tot & plures redibunt. Aptiſſime monens Chryſoſtomus: Ne putemus, inquit *d*, nos præmio carituros, ſi pro præmio non laboremus, imo ob hoc ipſum, præmium erit majus. Omne enim opus, quo minus operantis lucrum ſpectat, hoc puriorem habet intentionem, ipſumque eſt perfectius. *Si filii & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti* e.

Deus promptior eſt ut donum pro dono reddat, quam ut argentariam faciat & nummum commutet.

Pha-

a *1. Ioan. c. 3. v. 1.* b *L. 2. de compunct. cord.* c *Ad Epheſ. c. 5. v. 1.* d *Hom. 5. in epiſt. ad Rom.* e *Ad Rom. cap. 8. v. 17.*

Pharaonis Ægypti regis filia mercede conduxit matrem Moysis, ut parvulum illum sibi educaret, at illa non nummis persuasa, sed amore materno inducta promptissime fecit quod rogabatur. Hos tales oculos, hanc amoris intentionem vult Deus. Nam qui Deo serviunt præmii spe, aut supplici terrore, sic ei serviunt, uti nos pani & vino, non propter ipsa, sed propter nos. hîc se miscet plurimus sui amor, quem Christus suis coloribus depingens: Quæritis me, inquit *a*, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis.

VI. Diabolus hac in re nihil non tentat ut intentionem aut vitiet, aut quam vitiare non potest, saltem terreat. Duo quidam, in eremo, Deo magis vivebant quam sibi, magna concordia, nec minore profectu. Invidit illis cacodæmon has vitæ divitias in tanta paupertate, & ut tragulam injiceret, Angelum induit nitidissimi vultus. Ita se seniori sistens, ut rectius falleret: Nuntii non boni, inquit, bajulus tibi sum, aut certe socio tuo. Nam juvenis ille, tuus in hac Dei palæstra commilito & socius, à Deo præscitus, æternis flammis jam destinatus est, ideo quantumcunque bene agat, frustra agit omnia. Cohorruit ad hanc vocem senex, &: O terribilem, inquit, nuncium! Ergone pessum eant hujus juvenis conatus & labores

a *Ioan. cap. 6. v. 26.*

bores tam præclari? ah, animo misereor. Hic iterum angelus ex Orco: Sciebam, inquit *a*, non sine dolore ac gemitu te auditurum ista; verum divina decreta rescindi non possunt. ita oculis se subduxit venustissima larva. Inde factum ut senex iste socium juvenem nunquam sine præsago suspirio intueretur. Observavit id tandem juvenis, nec distulit quærere: Quid caussæ esset, quod, quoties cunque se adspiceret, simul etiam ingemisceret? Ad quæ denuo altum ingemiscens senex: Quid jubes, inquit, infandum dolorem renovare? hic me potius tacere velis quam loqui. Ipsa hæc senis tergiversatio stimulat juvenem ad extorquendum responsum. Multis ergo precibus fatigatus senex, ut quicquid id esset eloqueretur, non sine gemitu tandem: Significatum mihi est, inquit, te damnandum, frustra pro cælo laborare. Hic juvenis singulari alacritate; O mi pater, inquit, hoc te non turbet neque affligat: ad hoc temporis Deo servii non ut mercenarius pro cælo, sed ut filius ex debito, quia ipse summum bonum est, cui ego me totum debeo, quicquid demum ille in me statuat. Admiratus senex tam sinceræ intentionis animum: Serviamus, inquit, Deo quam possumus fidelissime: bonus ille pater non poterit patrem exuere: ipsi curæ est de nobis.

Neque vero distulit Deus paternum animum

mum monſtrare in filios tam obſequentes. Brevi poſt ſubmiſit verum angelum, qui moneret ſenem, impoſtoris diaboli mendaciis ne crederet, juvenem illum æternis præmiis à Deo deſtinatum eſſe, Deoque ſingularißime placere tam generoſum illius in ſerviendo animum.

Vult ergo Deus ſibi à nobis ſerviri, non ideo ut æternos carceres evadamus, neque ideo ut cæleſtia tempe habitemus, ſed quia ipſe dignißimus eſt omnium hominum & Angelorum obſequiis. Quapropter maxima recte factorum merces eſt, *Deo placuiſſe.* Eſt quidem tantæ bonitatis atque liberalitatis Deus, ut etiam mancipiorum inferos timentium, & ſervorum cælum ſperantium officia non rejiciat, ſed ſi qui ſerviant voluntariam prorſus & gratuitam ſervitutem, hos ut vere amantißimos filios complectitur, horum ſingulis amabilißimum illud reſpondet: *Fili omnia mea tua ſunt.*

CAPVT VIII.
Quid ſit mala INTENTIO.

EXile animalculum eſt crabro, illud tamen membrum quod læſit, quam dolet & ardet, quam uritur! multo exilius volatile eſt culex; quam illi roſtellum gracile? eo tamen velut ſiphunculo ſugit ſanguinem, & pars quam vulneravit, mox intumeſcit.

mescit. Quid subtilius scorpionis aculeo? vix oculis deprehenditur, illo tamen velut gladiolo vix visibili totus homo jugulatur. Exiguum fermenti qnantam farinæ massam permeat paucis horis! unicus aceti caliculus aut modicum fellis, totum generosi vini dolium corrumpit.

Intentio MALA venenum tam potens est & malignum, ut optimam quamque actionem depravet. Egimus hactenus de intentione bona, quid ea sit, & quam necessaria. Nunc porro agemus de mala, & ostendemus qua ratione hoc fermentum, & fel istud pessimum optima quæque vitiet, quomodo subtilissimus hic scorpionis aculeus sine tumultu occidat.

I. Statua Nabuchodonosori regi visa, prodigium erat quà pretii, materiæ, magnitudinis, invisa prorsus turris ex auro, argento, ære, ferro. Sed quia imum statuæ firmum non erat, quia pedes erant lutei ac fictiles, ideo pretiosam hanc molem lapillus unicus sic contrivit, ut nec testula quidem fuerit relicta, quæ posset esse usui: *Tunc contrita sunt pariter ferrum, testa, æs, argentum & aurum, & redacta quasi in favillam æstivæ areæ, quæ rapta sunt vento* a. Ita prorsus mala intentio bonum opus quodcunque sic conterit, ut ei nihil penitus relinquat boni,

a *Dan. cap. 2. v. 35.*

ni. Cujus finis malus eſt, & ipſum quoque malum eſt.

Seditioſi illi ducenti quinquaginta proceres ſynagogæ thus obtulerunt; quilibet horum ſuum habuit thuribulum. Dixiſſes tot eſſe ſacerdotes, quot erant factionis hujus capita. E regione horum unicus ſtabat Aaron. Ita utrinque idem fecerunt, tanquam ſi certarent quis melius hoc officio fungeretur. Vtra pars ergo vicit? utra magis Deo placuit? illos omnes extreme averſatus eſt Deus, non quod eorum thuribula parum pretioſa, aut thus minus fragrans *a*, ſed quod intentio illorum fuerit peſſima, qua Moſen & Aaronem in odium populi trahere conabantur. Quocirca omnes hauſti ſunt à terra vindice, *deſcenderuntque vivi in infernum, operti humo, & perierunt de medio multitudinis* b. Thuribula eorum in laminas producta & altari affixa, ut hoc æternum monimentum eſſet Iſraëlis, quo commonerentur, Deum non ad actionem, ſed ad intentionem reſpicere. Cujus finis malus eſt, & ipſum quoque malum eſt.

Ab omni ævo quanta ſunt facta, & quanta

a *Nam Aaronis thuribulum ex auro puriſſimo erat; horum autem ænea. Vide Iacob. Salian. tom. 2. Annal. Vet. Teſtam. Anno mundi 2547. n. 1.*

b *Num. cap. 16. v. 33.*

ta etiamnum fiunt per Orbem quæ humanis oculis videantur optima, sanctissima, cum eadem ut pessima damnent oculi divini cernentes omnia. Et videte mihi obsecro, regium juvenem Absalonem, quam is humanus, quam obsequiosus, quam & modestus fuit? primo diluculo stetit ad portam regiam velut janitor, & ubi quispiam accessit salutaturus illum, extendebat Absalon manum suam, & apprehendens osculabatur eum a. Quis unquam regii sanguinis juvenem æqualis vidit esse humanitatis? nam si quis & negotia in aula tractaturus venisset, eum humanissime ad se vocatum interrogabat, qua civitate adesset. Quod ubi cognovisset familiarissime solatus hominem: Videntur mihi, ajebat, sermones tui justi & boni, sed non est qui te audiat constitutus à Rege. O mitem, ô & benignum Dominum, & quam olim idoneus erit qui ad regni gubernaculum sedeat, & imperet! Nam audite, Quis me, inquit *b*, constituat judicem super terram, ut ad me veniant omnes qui habent negotium, & juste judicem? En tam laboris quam justitiæ amantissimum.

Sed quis non videat sub hoc lapide scorpionem latere, qui universas Absalonis actiones insidiosissime veneneт. Quorsum enim omnis illa mansuetudo, & prolixa humanitas, quorsum tot blanda obsequia? quor-

a 2. *Reg.* c. 15. v. 5. b *Ibid.* v. 4.

quorſum tam mane ſurgit, adventores & hoſpites manu prenſos oſculatur, ſe judicem promittit, niſi ut coronam regiam parentis capiti decutiat, & imponat ſuo? Cujus finis malus eſt, & ipſum quoque malum eſt.

Quid porro ſanctius quam vovere Deo & reddere? hoc ipſum fecit probus iſte, ſic dicam, veterator Abſalon. Sacrificium & peregrinationem vovit, eaque de cauſſa à domino parente abeundi veniam petens: Vadam, inquit *a*, & reddam vota mea quæ vovi Domino in Hebron. Vovens enim vovit ſervus tuus, cum eſſet in Geſſur Syriæ, dicens: Si reduxerit me Dominus in Hieruſalem, ſacrificabo Domino. Nunquid non eximius hic eſt actus, quis illo melior? *Vovens*, ait, *vovi*, &, *ſacrificabo Domino.* Omnia laude digniſſima videntur. Sed quæ horum omnium intentio? Furtiva, perverſa, impia. Vt optimum patrem ſolio pelleret, & ipſe imperaret, iſta excogitavit; nimirum huc ibant omnia. Hinc votum peſſimum, peſſima peregrinatio, ſacrificium peſſimum. Cujus finis malus eſt, & ipſum quoque malum eſt.

II. Ejuſdem pictæ nequitiæ fuit illa vulpes Galilæa Herodes. Peregrinationem quoque rex iſte ſimulavit à ſe inſtituendam Bethlehemum, novo regi Iudæorum adorando: Vt & ego, inquit *a*, veniens ado-

a *Ibid. v. 7. & 8.* b *Matth. cap. 2. v. 8.*

rem eum. Nunquid non ſanctum hoc iter fuiſſet? imo vero, ſed qua intentione veniſſet? ut infantulum recens natum in cunis jugularet. Cujus finis malus eſt, & ipſum quoque malum eſt.

Quam vero iſtud in aulis Principum frequens, quam pæne quotidianum eſt, ſimulare & diſſimulare, manus oſculari & ampliſſime porrigere, ad aliorum genua ſe ſubmittere, mille delicias facere, ceremoniarum nil omittere, omne obſequium polliceri, amiciſſimum ſe fingere, verba ſeſamo & papavēre ſparſa ingerere, mel loqui. Sed ubi cor & intentio? Lingua in melle, cor in felle; manus quidem benevolæ ſunt, plenum de obſequiis os, vultus amicitiam promittit, ſed aliud ſuſurrat intentio. Hæc ſæpe patibulum, laqueos, diabolum, & omnem malæ fortunæ comitatum appreca-tur. Lingua quidem humaniſſime ſalutat. Non eſt, mi frater, quem alium malim cernere, quam te. Intentio addit, ſed in patibulo. Lingua, prout docetur, familiariſſime garrit: Nil magis cupio quam Domino meo ſervire. Intentio ſubdit, ſed meo commodo. Lingua officioſiſſime optat: Vtinam fratri meo amantiſſimo quam plurimum gratificari poſſim. Intentio explicat, ſed ſine labore meo. O Herodes, ô vulpes! quam longe aliud eſt dicere, aliud etiam ſentire quod dixeris. Verba vendere facile

facile eſt, intentionem bonam dictis factisque omnibus adjungere, hoc virtutis eſt.

Optime Publius Mimus: Non aſpicias, inquit, quam plenas quiſque manus Deo, ſed quam puras admoveat. In hujus rei teſtimonium, duos ſimul Oratores propono, Ezechiam, & Phariſæum, qui ex eodem precatorio libello Numini ſupplicant. Rex Ezechias: Obſecro Domine, inquit *a*, memento quæſo quomodo ambulaverim coram te in veritate & in corde perfecto, & quod placitum eſt coram te, fecerim. Phariſæus: Deus gratias ago tibi, inquit *b*, quia non ſum ſicut ceteri hominum. Quid hoc aliud eſt dicere, quam ambulaſſe ſe coram Deo, in veritate & corde perfecto, quod & Ezechias de ſe dixit. Pergit Phariſæus: Iejuno bis in Sabbato, decimas do omnium quæ poſſideo. Vterque ſe laudat, eadem utriuſque precatio. Cur ergo illius placuit, hujus diſplicuit? Hoc dubium divus Gregorius explicans: Sæpe, inquit, contigit ut juſti & injuſti habeant verba ſimilia, ſed tamen cor ſemper diſſimile: & ex quibus dictis Dominus ab injuſtis offenditur, in eiſdem quoque à juſtis placatur. Ecce Phariſæus juſtificat ſe in opere, Ezechias etiam in cogitatione, unde ergo hic offendit, & iſte placat? Omnipotens Deus ſingulorum

 verba

a 4. *Reg. cap.* 20. *v.* 3.
b *Luc. cap.* 18. *v.* 11.

verba à cogitationibus pensat, & in ejus auribus superba non sunt, quæ humili corde proferuntur.

III. Sed duos alios propono simillime facientes, dissimillime sentientes, Thomam Aquinatem virum sanctissimum, & Trojanum adulterum Paridem. Beatus Thomas, uti de eo memorant *a*, assidens in convivio, feminam venusti vultus fixioribus oculis aspexit. Ejus rei caussam rogatus à socio nonnihil ob hoc offenso: Admirabar, inquit, mundi Creatorem; si enim rebus creatis tantum est formæ ac pulchritudinis, ipse opifex & creator, infinite pulchrior sit, & formosior necesse est. Si caduci homunciones adeo vultu præstant in hoc Xenodochio, quales erunt beati post Resurrectionem in cœlo? Ita Thomas Aquinas; conscientia illæsa, & bona intentione surrexit è mensa, crevitque Dei amore. Et forte hic sanctus vir, non minus egit ex virtute quam Pior Abbas, qui contrarium fecit, qui nec suam quidem sororem, ægrotam & viduam anum in oculos voluit admittere, sed se illi spectandum præbuit clausis oculis. Thomæ Aquinati similis fuit facto, non intentione, Paris lascivus juvenis, qui vix aliud fecit quam Thomas, in Menelai mensa, ubi Helenam con-

a *Vide specula P. Ioan. Dav. Spec. 9. pag. 111.*

conjugem non ſuam continuo aſpexit, ſed oculis non caſtis, ſed in dedecus ſuum ſuorumque æternum, nam raptum, nequitiam, adulterium cogitavit. Cujus finis malus eſt, & ipſum quoque malum eſt.

Propono tres alios homines, Matrem Chriſti, diſcipulum Chriſti, ſed quem ipſe diabolum vocavit, & Chriſti hoſpitam, quorum actio eadem pęne, intentio fuit diſſimillima. Mater Chriſti millies utique in cunis filium reverenti oſculo ſalutavit: Magdalena pari reverentia pedes Domini oſculata eſt, cum Simon Phariſæus, ob neglectum hoc officium reprehenſus eſt: ſed & Iudas Iſcariotes ori Dominico fixit oſculum. Tam hîc impar meritum, quam intentio. Mater divini favoris & amoris ingens augmentum obtinet: Magdalena delictorum veniam: Iudas gehennam. Vnde hæc tanta inæqualitas in matre, diſcipulo, famula, eundem prorſus hominem oſculantibus? Mater, amore caſtiſſimo; Magdalena, affectu religioſiſſimo; Iudas, prodendi ſtudio nequiſſimo hoc fecit. Cujus finis malus eſt, & ipſum quoque malum eſt.

Idem in aliis plurimis videre eſt. Aſſidet quis ægrotanti amico, non quia bonus amicus eſt, & officii memor, ſed quia captator, imo quia vultur eſt, qui laſſa morbo pecora & caſura è proximo ſpeculatur; imminet morti & hæreditatem exſpectat.

En ut bonam actionem fœdiſſime corrumpat intentio mala. Pari modo, & Herodes & Zachæus Chriſtum videre cupiit; eadem fuit utriuſque actio, diſpar intentio. Chirurgus hominem ægrum arcte alligat, brachium ei vulnerat, manum amputat, pedem ſecat, illi tamen gratiæ aguntur, & rependuntur aurei: prædo hominem etiam mutilat, ſed in præmium ei debetur rota. Et ratio eſt, ille ut læſum ſanet, hic ut ſanum lædat, ferrum expedit. Eadem ratione homo pius lapidem tollit, ut ad templi ſtructuram conferat; homo iratus tollit & ipſe lapidem, ſed ut illum, cui ſtomachatur, eo feriat: Duo una Romam eunt, ille religionis exercendæ; iſte inimici jugulandi cauſſà; illi merces è cælo, iſti ab Orco debetur *a*. Fuit, qui alterum ferro læſurus, tuber aperiret. Num ideo huic gratiæ agendæ, aut reddendum præmium, quod vomicam quam medicorum manus reformidaverant, diviſerit, & eum, cujus exitii cupidus erat, ſanarit nocendo? Vides non eſſe magnum in actione ipſa momentum, ſed in agentis intentione. Ita non videtur dediſſe beneficium, qui malo animo profuit.

a *Vide Sen. l. 2. de benefic. c. 9. initio. Ciceronem l. 3. de Nat. Deor. Valer. Max. l. 1. c. 8. Plutarch. de Vtilitate ex inimicis capienda.*

fuit. Casus enim beneficium est, injuria hominis.

IIII. Inobedientia ex oblivione, negligentia, errore, plagas meretur non ita multas. At vero cum accedit intentio & repugnandi studium, hoc plagis vix centenis expiabitur. Istud enim pertinaciæ & contumaciæ, ariolandi peccatum est. Pulchre & vere Bernardus: Elatio, inquit *a*, contemnentis, & obstinatio impœnitentis, in minimis quoque mandatis, culpam facit non minimam. Hic admodum cavendum ne in ullo delicti genere ad negligentiam, incuriam, inobedientiam accedat superbia, contemptus, pertinacia, hac enim ratione vitia mire se multiplicant, & in immensum excrescunt. Et quandoquidem illa, quæ dixi, latentia sunt crimina, mira celeritate gravitatẽ eis addit fœdissimam intentio mala. Ideo diabolus non tam curat, quid boni vel mali faciamus, modo hoc obtineat, ut bonum faciamus intentione mala. De hac diaboli vafritie Gregorius: Totam arborem, inquit, fructus sibi ferre conspicit, quam veneni dente in radice vitiavit. Et Bernardi sensu bonum hominem prorsus condemnat intentio prava. Christus ipse clarissime: Si oculus tuus, inquit *a*, fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit.

 Sed

a *L. de præcept. & disp.*
b *Luc. cap. 11. v. 34.*

Sed est personatorum grex ubique terrarum reperiendus, quem Deus cælo nunquam admittet, scilicet Opera bona malam intentionem induta. De his diaboli larvis dici potest: Lupus sub pelle ovina furit, vitium virtutis palliolo incedit, Satanas Angelum lucis se gerit.

Iobus: Abominabuntur, inquit *a*, me vestimenta mea. Tam fœdus sum & purulenta tabe plenus, ut ipsæ me vestes meæ horreant, velut tangere recusent tam impurum hominem. Vestes, exteriora sunt opera bona, hæc illum, qui intus & in animo tam ulcerosus est, malisque intentionibus scatet, abominantur, damnant, refugiunt, velut si doleant hominem foris tam esse nitidum, intus plenum sordibus. *Si oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit*, etsi ovinam pellem, aut virtutis palliolum, etsi Angeli vestem ei circumponas. Gregorius: Cum perversa intentione, inquit *b*, vel rectum quid agitur, etsi splendere coram hominibus cernitur, apud examen tamen interni judicis obscuratur.

V. Et hoc Deus quandoque luculente ostendit. Rem miram narrat idem sanctissimus scriptor Gregorius *c*, in hunc modum. Tudertinus Pontifex Fortunatus, vir miræ sanctitatis, diabolum humani corporis insessorem

a *Iob. c. 9. v. 31.* b *L. 28. mor. c. 6.*
c *L. 1. Dial. c. 9.*

forem precibus expulit. Diabolus hoſpitio pulſus, ut injuriam ſuam ſarciret, Deo ſic annuente, habitum hominis peregrini induit, quem ex arte ſimulans urbem obiit ſub crepuſculum, & velut exul egensque contra Fortunatum Epiſcopum querelas cœpit ſpargere, & : En, inquit, quam ſanctus vir ſit Fortunatus Epiſcopus veſter ; ecce quid fecerit. Hominem peregrinum, & à fortuna peſſime habitum hoſpitio inſuper excluſit Quo tendam ? non eſt qui miſerum domo recipiat. Dum hæc queritur, audiit ea civis, ad prunas cum uxore & filiolo conſidens ; & mox invida curioſitate ſciſcitatus eſt preſſius, quid injuriæ illi feciſſet Epiſcopus ? Vbi vaferrimi peregrini querelas audiit, liberaliter ei domum ſuam in hoſpitium obtulit, non tam ut peregrino faceret bene, quam ut Epiſcopum, cui peſſime volebat, traduceret. Sic larvatum dæmonem una ſecum pertraxit ad prunas. Hic ubi multa confabulati, exiliens ſubito peregrinus, filium hoſpitis arripuit, & vi maxima in ignem excuſsit, eliſitque animam. Heu miſerrime parens, agnoſce demum, vel quem tu domo receperis, vel quem Antiſtes tuus domo exegerit. Laudatiſſima virtus eſt Hoſpitalitas, ſed ſi eam intentio depravet mala, à virtute degenerat in vitium ; peregrinos hoſpitio ſuſcipere, etiam in magno illo Abrahamo commendatiſsimum

mum fuit, sed si bona desit intentio, tam facile diabolus recipitur quam Angelus. Eadem est ratio virtutum aliarum omnium, quibus si prava sese insinuet intentio, cacodæmon apertam invenit tabernam, quam occupet pro libitu, facitque hominem idololatram, ut suum ipse ventrem, pecuniam suam, suam arcam numariam, aut escariam mensam adoret, quod fieri constat in omni lethali noxa.

Si oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit *a*. Ah, quam hic circumspecte attendendum, ne frustra nos fatigemus, & operam ludamus, ne meritum bonis actionibus obtinendum perdamus omne, intentione non bona. Ideo cum Hebræo psalte precandum assidue: *b* Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innova in visceribus meis: ut tibi servire cupiam, tibi in omnibus placere.

a *Matth. c. 6. v. 23.*
b *Psal. 50. v. 22.*

CAPVT IX.

Qua Ratione malam INTENTIONEM *prodat operis publicatio.*

EXploratores Hebræi, à militiæ duce Iosue missi, urbem Hiericho ingressi, notissimæ feminæ Rahab hospitium subierunt.

Exce-

Excepit illa, abſcondit, aluit. Illi ut hoſpitæ ſuæ gratias meminiſſent, rem magni momenti promiſerunt, ea tamen lege: *Si tamen,* inquiunt *a*, *non prodideris nos, quod ſi nos prodere volueris, & ſermonem iſtum proferre in medium, erimus mundi ab hoc juramento, quo adjuraſti nos.* Norant homines prudentes fieri vix poſſe, ut penitus laterent. Et certe vicini latebras has odorati, rem ad magiſtratum mox detulerunt. At Ioſuani plus non exigebant, quam hoc ipſum, *Tu ne prodideris nos.* Nam ſi evulgetur per te, nos hic eſſe, tuum tibi hoſpitium nec quadrante ſolvemus; promiſſis neutiquam ſtabimus.

Opera bona exploratores ſunt, & ad cælum tabellarii, qui in orbe hoc peregrini civibus omnibus exoſi ſunt. Inter cives ſuos mundus numerat Dolum, Iniquitatem, Vitium, Fraudem. Porro exploratores illi promittunt nobis inaudita & inviſa præmia, à magno illo Ioſue Chriſto tunc danda, cum Hierícho, hoc eſt, orbem ſuccenſurus advenerit: eam tamen illa conditionem requirunt: *Si non prodideris nos.* Cum facis eleemoſynam, monet Chriſtus *b*, noli tuba canere ante te. Virtutes proditæ evaneſcunt.

Enimvero tam garrula eſt Iactantia & Inanis gloria, ut nihil non ſimul, & pro-

a *Ioſ. cap. 2. v. 14. & 20.*
b *Matth. c. 6. v. 2.*

prodat & perdat. Huic ergo tam garrulo monstro, non tantum os, sed manus pedesque sunt ligandi, ne ullum dare possit signum cælestium nunciorum, operum bonorum latentium. Hoc Christi præceptum crebrius ingerit: Attendite ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis *a*. Cum tamen in eadem concione imperet: Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona *b*. Qua ratione ista conveniant, & quis nostrorum operum bonorum proditor sit, nunc exequemur.

I. Quærit è Iobo cognatorum unus, &: Nunquid vivere, inquit *c*, potest scirpus absque humore, aut crescere carectum sine aqua? Scirpi in paludibus & piscinis virent, neque enim sine humore scirpus, neque sine aqua carectum proficit. Sed inutiles sunt hæ stirpes; nullæ inde ficus colliguntur, nec quidquam quod in humanos usus sit. Ita multos reperias, quorum habitus exterior plane decens & compositus, qui multa præclare & dicunt & faciunt, sed ideo quia & auditores & spectatores habent, itaque crescunt & virent dum videntur & laudantur. hoc scirpum facit virere, humor humanæ laudis. cum hi tales desinunt laudari

a *Matth. cap. 6. v. 1.*
b *Matth. cap. 5. v. 17.*
c *Iob. cap. 8. v. 11.*

dati, desinunt & virere. Quia enim, inquit Gregorius a, sine intentione rectæ cogitationis bona studuit agere, indicat se sine fine radice floruisse. Idcirco ingemiscens hic idem vir sanctissimus: Magna, inquit, b vecordia est, laboriosa agere & auræ laudis inhiare, forti opere præceptis cælestibus inservire, sed terrenæ retributionis præmium quærere. Vt enim ita dixerim, qui pro virtute quam agit humanos favores desiderat, rem magni meriti vili pretio venalem portat. Vnde cæli regnum mereri potuit, inde nummum transitorii sermonis quærit. Vili ergo pretio opus vendit, quia magna agit, sed minima recipit.

Plato, cum nobiliores aliquot amicos ad cœnam invitasset, tricliniumque ornari jussisset non omnino sordide, irrupit Diogenes Cynicus, & spurcis suis cœnosisque pedibus cœpit lectulos conculcare. Ingressus cum convivis Plato: Quid agis, inquit, ô Diogenes? Calco, ait ille, Platonis fastum. Calcas, respondit Plato, sed alio fastu majore. Iactantia certe in Diogenis animo impotentior erat, quod inops esset, quam in Platonis, qui cultum illum amicorum oculis dabat, non sibi. Ita invenias superbos plurimos simul & egenos, qui hoc tantum nomine meliores & sanctiores bonis sed diviti-

a *L. 8. mor. c. 24. ante finem.*
b *Ibid. c. 25. initio.*

vitibus sibi videantur, quod nihil habeant: ceu vero modicum censum laudarit Dominus, non modicum animum, & tanquam virtutis sit egere, & non potius egestatem æquanimiter ferre.

Idem ille Diogenes perpessu aspera tolerabat multa, sed eo animo ut omnium oculos ad se suscipiendum raperet. Idcirco cum media hieme frigidissima lavaret aqua, frequensque populus ad id spectaculi conflueret, & vero etiam aliqui hominis miserti rogarent ut sibi parceret, Plato inter spectatores exclamavit: *Si vultis misereri, abite.* Noverat Plato ingenium hujus morbi, qui tunc suis viribus destituitur, cum alienis oculis aut auribus caret.

II. Attendite ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, VT VIDEAMINI AB EIS: quantum alii humanos oculos quærunt, tantum vos fugite. *a* Aristoteles quidem magnanimum putat eum, qui nec majore nec minore vult honore, quam sibi conveniat, affici. At in Christi Academia hæc præceptio exploditur: Christus magnanimum judicat, qui omnem honorem potest spernere, insuper & seipsum. Certe honor quicunque, non sat dignum virtutis præmium erit. Volucre fugaxque bonum est honor, & inter res extrarias evanescit, nec in honorati potestate, sed in honoran-

a *Lib. 1. mor. c. 25.*

norantis eſt. Ideo Chriſtus infantiæ noſtræ miſereſcens, tam ſolicite monet: Attendite, ne virtutes veſtras viliſſimo pretio vendatis: Si VIDERI vultis ab hominibus, oculos à vobis avertet Deus. Attendite, alioqui mercedem non habebitis apud patrem veſtrum qui in cælis eſt. Ergo, ne velitis decipi; Maximus honor pro opere bono minimo, impar prorſus & indigna merces eſt.

Equidem Seneca hoc probe intellexit, idque in epiſtolis urgens: Virtutum, inquit *a*, omnium pretium in ipſis eſt: recte facti merces eſt, feciſſe. Nemo mihi videtur pluris æſtimare virtutem, nemo illi magis eſſe devotus, quam qui boni viri famam perdidit, ne conſcientiam perderet. Maximi quidem eſt bonum nomen, at pluris bona conſcientia. At dicas, commendari à ſolis hominibus non cupio, ſed à Deo hominibuſque. O mi bone, Deum nondum noſti, ſi tibi non ſufficit laudari à ſolo Deo. En, ne fallaris, terrarum orbis & Deus, non majus quid ſunt Deo. Arca Dei & idolum Dagonis non plus ſunt quam arca. Tantum ergo tibi ſit Deus, quantum Deus & alia ſimul omnia. Scis etiam Chriſtum & mundum amicos non eſſe, quid ergo ditari vis aut commendari ab inimico Chriſti? neque neſcis Deum tui curam habere, ſi tibi id proſit, ſpoliabit is Ægyptum ut te honoret.

a *Seneca epiſt.* 81.

Virtutis maximum præmium est, quod latere suos non sinit; producit illos ad gloriam, sed suo tempore. Interim patere omnem tibi noxium honorem submoveri, & ne queraris: *Non honoror, prout meritus sum, alia me deceret veneratio &c.* vanissimæ sunt hæ querelæ; *Attendite.* Imo tam non vult Deus humanos favores & honores à nobis amari, ut permiserit suum etiam filium dici Beelzebub; nec fere ullum est contemptus aut injuriæ genus, quo affectus non sit Servator mundi, qui ut omnem humanam laudem nobis redderet invisissimam, illa nobilissima concione, quam Matthæus descripsit, hoc pæne unum persuadere conatus. *Te autem*, inquit *a*, *faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextra tua.* Vultus Christiani totus introrsum respiciat, nunquam curiose foras exeat cum Dina, non quærat alienigenam cum Samsone, non Ægyptiam cum Salomone. Eccur humanis laudibus, tanquam ridentibus hæredibus nostrarum virtutum opes permittamus ridendo rapiunt omnia. *Nesciat ergo sinistra tua, quid faciat dextra tua.*

III. Contendit Christus, & pluribus modis inculcat, Omne opus intentione purissima propter Deum esse faciendum, neque hic quærendum, quid nobis sapiat, quid placeat, aut adlubescat: *Nesciat sinistra tua.* Pluri-

a Matth. cap. 6. v. 3.

Plurimum ſane laborum noſtrorum perdimus, dum in iis ſolummodo guſtum & ſenſum ſectamur, & ut vocamus, devotionem noſtram quærimus. Si hæc deſint & noſtras preces, & functiones noſtras, & hoc atque illud temere ommittimus, quia guſtum operis non habemus: at vero cum hic adeſt, cum ſapit quod facimus, & oramus, & laboramus hoc eſt ſibi ſacrificare, non Deo. Si pueri diſcere nolint, niſi butyrum & ſimilagineus panis ad ſcholas ferendus detur, ſero doctores fient. Opera noſtra plerumque tum plurimum habent meriti, cum minimum delectationis, cum noſmet pia vi ad ea adigimus, cum in iis moleſtiam & nauſeam ſentimus, illam tamen vincimus.

Neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextra tua. Subinde & ipſe qui juvatur fallendus eſt: ut habeat, nec tamen à quo acceperit, ſciat. Optimus quiſque cælo & Deo teſte contentus eſt, & cum Iobo ſe ſolatur: Ecce enim in cælo teſtis meus, & conſcius meus in excelſis *a*. Hoc noſtræ ſtultitiæ pars eſt, cum videmur nobis fruſtra laborare, niſi ſint multi ſpectatores & teſtes laboris noſtri. Deus, ô vani, theatrum ſuum in tenebris habet, quid vos lucem & publicum ambitis? Sed quærat quis: Quid mali eſt, ſi ſervus ſuo domino placere, ſeque illi probari cupiat? Ajo: Quivis ſuo munere ſic fungatur, quem-

 adino-

a Iob, cap. 16. v. 20.

admodum jubetur: cum ambigit, quid velit Dominus, facienda, quam accuratissime potest, faciat; de cetero anxius non sit, placuerit an displicuerit, alioqui humanis tantum oculis serviisse censebitur.

Gedeonis milites *a* in Madianitas pugnaturi, læva lagenam in qua lumen, dextra buccinas tenebant. Ac ubi res congressum & prælium spectabat, buccinis clangebant, & lagenas frangebant, atque una conclamabant: DOMINO & GEDEONI. Nos itidem, cum lagenam frangimus, & de corpore supplicium sumimus, cum buccinis clangimus, & Christi religionem in templis extollimus, lux effulget: præclare hæc omnia, modo nemo clamet: MIHI & GEDEONI. Non ita, sed DOMINO & GEDEONI. Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam: non mihi, sed CHRISTO: non mihi, & meo gustui, sed GEDEONI, & aliorum plurimorum saluti. Solam Dei gloriam, & Deo soli quæramus, non nobis; tam alieni à nostra, ut *nesciat sinistra quid faciat dextra nostra.* Petrus Ravennas: Si seipsum, inquit, vult nescire, quanto magis alium? Augustinus *b*, dextram appellat amorem & puram intentionem ad Deum; lævam, obliquum oculum ad umbras falsæ gloriæ. Hebræus psaltes:

a *Iudic. cap. 7. v. 20.*
b *Serm. 60.*

tes: Si oblitus fuero, inquit *a*, tui Hierusalem, oblivioni detur dextera mea. Cum cæli non meminimus, obliviscitur nostri dextra nostra, nec juvat nos, perinde ac si ea prorsus careamus; cum dextra hæc vacat, tunc viget sinistra. Sed nunquid infantes corripimus cum salutanti lævam porrigunt, cum læva cibum eximunt; quis illis non objicit? Pudeat te non manu honestiore uti. sed nec in adultis id dissimulamus, cum Scævolas esse cernimus. At vero in rebus animi, læva uti & rumorem aucupari, longe turpius est, neque solam post se trahit turpitudinem, sed & noxam. At sicut infantibus ligatur læva, dextra libera: sic qui observat intentionem suam in multis sinistram, liget illam consideratione damni, quod inde maximum & æternum emergit.

IIII. Pulcherrime Petrus Chrysologus: Iustitia, inquit *b*, quæ se humanis oculis locat, divini Patris mercedem non expectat. Voluit videri, & visa est; voluit hominibus placere, & placuit; habet mercedem quam voluit; præmium quod habere noluit, non habebit. Et quam congrue Christianæ legi Seneca: Pacem, inquit *c*, demus animo, quam dabunt actus boni, & intenta mens ad unius honesti cupiditatem. Conscientiæ satisfiat, nihil in famam laboremus, sequatur

 vel

a *Psal.* 136. *v.* 5. b *Serm.* 9. c *Lib.* 3. *de Ira. c.* 41.

vel mala, dum bene merearis. An non hæc eadem divinus Paulus ſæpius inculcat? Sed jam paſſim (quod Plinius annotat) multi famam, conſcientiam pauci verentur. Plerique non attendunt, quam ipſi bene agant, ſed quam alii de ipſis bene ſentiant, quam prompte applaudant, modo in ore hominum ſint, modo laudentur; quam laudanda faciant, hæc apud illos curarum minima eſt.

Longe aliter Sponſa cæleſtis: *Læva ejus*, inquit *a*, *ſub capite meo: & dextra illius amplexabitur me.* Centum hîc myſteria; ſed noſtrum hoc eſt: Læva ſub capite cerni non poteſt, amplexantem vero dexteram cernit is qui amplexu ſtringitur. Lævam ergo ſponſa non videt, videt tamen dextram. In ſponſi læva divitiæ ſunt & gloria, ſed cum tempore peritura; in dextra longitudo eſt dierum, beatiſſima æternitas. Hinc fidelis ſponſa oculos ſuos in æternitatem à ſe defixos; opes autem & honores, veluti lævam manum à ſe non aſpici affirmat. Quod ergo Chriſtus imperat, *Neſciat ſiniſtra tua*, hoc & ſponſus mandat: Lævam meam ſub capite habeto, dextram in oculis.

Quemadmodum autem ille fidelis ſervus eſt, qui multa millia florenorum numerat ſuo domino ..nta fide, ut nec unicus quidem

a *Cantic. cap. 2. v. 6.*

dem quadrans piceatis unguibus adhæreſcat: ita is optima fide agit cum Deo, qui quicquid humanæ laudis accipit, huic Domino ſuo in ſolidum adnumerat, nec ſibi vel minimum inde reſervat. De quo inſigniter Chryſoſtomus: Maxima virtus eſt, inquit *a*, omnia Deo adſcribere, nihil ſuum eſſe ducere, nihil ſub gloriæ cauſſa facere, ſed ad Dei voluntatem perpetuo intentam oculorum aciem habere. Hic enim eſt qui vitæ actæ rationes exacturus eſt. Nunc vero rei ordo inverſus eſt: atque illum quidem qui pro tribunali ſeſſurus, ac rationes repetiturus eſt, non valde metuimus; eos autem qui nobiſcum ſtabunt, ac judicium ſubituri ſunt, expaveſcimus..

Fit quandoque ut litteræ reddantur non illi domino ad quem ſcriptæ ſunt, ſed alteri. has ſi prudentior quis accipiat, quamprimum litterarum frontem inſpexerit, ſtatim: Hæ litteræ, dicet, ad me non pertinent; hæc tituli præfatio non me alloquitur, nec mihi tam grandia nomina conveniunt: ita prorſus facit qui laudes non ſibi ſed Deo deberi agnoſcit, qui omnem à ſe gloriam in Deum derivat, hic demum fidelis ſervus Deo ſincere ſervit, hujus ſiniſtra ignorat, quid dextra faciat.

V. Sic autem neſciat dextra noſtra, quid faciat ſiniſtra, non ut nihil in publico facia-

a *Hom. 5. in epiſt. 2. ad Corinth.*

mus, nec ullum nostrorum operum ab aliis videri, sed ut non velut nostrum commendari velimus. Non est ingrata Deo, inquit Chrysostomus *a*, quæ visa fuerit ab hominibus eleemosyna, sed quæ ideo facta est ut visa sit. Imo ii quibus eminens & publica persona imposita est, quædam publice faciant, eoque exemplo alios animent ad audenda similia. Neque hic timidi sint aut pusilli animi: Nam, ut præclare Augustinus: Si times spectatores, non habebis imitatores: videri debes, sed non ad hoc facere, ut videaris, opus publicum, intentio secreta *b*. Ut glorificent patrem vestrum qui in cælis est *c*.

At qui debili est virtute, huic Porpertianum illud ingerendum:

- - - - *disce manere domi* d.

Quod & Gregorius optime monens: Sed valde perfectorum est, inquit *e*, sic ostenso opere, Auctoris gloriam quærere, ut de illata laude, privata nesciant exultatione gaudere. Tunc solum namque innoxio hominibus laudabile opus ostenditur, cum per despectum mentis veraciter laus impensa calcatur. Quam quia infirmi quique perfecte contemnendo non superant, restat necesse est, ut bonum hoc quod operantur, abscondant.

Sæpe

a *In Matth. hom. 9.* b *Tom. 9. tract. 8. in epist. S. Ioan.* c *Matth. c. 5. v. 6.* d *Propert. lib. 2. Ele. Hesterna mea lux, &c.* e *Lib. 8. mor. c. 30 post med.*

Sæpe enim ab ipso ostensionis exordio propriam laudem quærunt, sæpe vero in ostensione operis, Auctoris patefacere gloriam cupiunt, sed excepti favoribus, in laudis propriæ cupiditatem rapiuntur: cumque semetipsos dijudicare interius negligunt, sparsi exterius ignorant quid agant, eorumque opus suæ elationi militat, atque hoc se impendere obsequio Largitoris putant.

Atque his quidem triplex hoc documentum servandum. Primum: In Deum ubique præsentem mentis oculos intendant, sive privatim quid agant, sive publice. Optent soli Deo placere, quasi solus Deus in orbe sit. quamvis infirmioribus istis difficile sit Dei præsentiam in publico non amittere. Alterum: Non edant signa recte factorum: publicare virtutem, est perdere. publicatio hæc est tuba convocans spectatores, qui spectent & laudent. Christus hoc prohibens: Cum facis, inquit *a*, eleemosynam, noli tuba canere ante te. Sic & jejunia vult tegi ne illa tanquam in vultu describantur: Tu autē cum jejunas, unge caput tuūm, & faciem tuam lava, ne videaris hominibus jejunans, sed patri tuo qui est in abscondito: & pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi *b*. Sic bona nostra introrsus spectent. Tertium: Non tantum publicum fugiant hi tales, & sua laudatoribus oculis occultent, sed fugiant

H 5 seipsos,

a *Matth. c. 6. v. 2.* b *Ibid. v. 17. & 18.*

seipsos, & operis sui obliviscantur, ne forte sibi ipsis placeant. Optime Iobus: Etiamsi, inquit *a*, simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea. Spiritus, mi Christiane, spiritus bonus & rectus sciat quid facturus sis, hic opera tua dirigat, nec multum super iis cum Carne deliberet, alioqui mille repugnantiis & pertinaciis implicaberis, aliæque intentiones carnem & terram olentes miscebunt se innumeræ, ita te potius quæres quam Deum. Sic ergo opus tuum perfice, Carne illius non conscia, & hoc unum specta ut velis quod vult Deus.

Nesciat ergo sinistra tua, quid faciat dextra tua: eleemosyna tua, & alia tua opera bona, sint secretissima, prorsusque ostentationis expertia. Manus autem tunc quasi stipis est conscia, quando ad erogandam illam adhibetur. Quare si dexteram ejus rei consciam fieri sufficiat, non adhibeatur etiam sinistra. Vsque adeo ergo absis ab omni ostentationis studio, istoque hypocritarum affectu, qui actiones suas hominum oculis ingerunt, ut tu, quantum ad te, prorsus velis ea quæ facis latere, neque desideres testes; sed & ipse scire nolis quæ recte agis, neque memineris eorum diutius quam dum operi incumbis, moxque tradas oblivioni quod fecisti, ne tibi ipsi hoc nomine placeas quod feceris, *ea quæ retro sunt obliviscens, ad ea quæ sunt*

a *Iob. cap. 9. v. 21.*

sunt priora teipsum extendens a. Quod si major quam par sit boni operis nostri consideratio in animum admittatur, si res facta volvatur verseturque mente, nobis ipsis nostrorum operum spectatoribus, admiratoribus, laudatoribus oblectabimur, quod aliud non est, quam si altera, qua minime opus est, manus adhibeatur. Ad rem plane Chrysostomus: Nihil, inquit *b*, æque inania reddit benefacta disperditque, atque eorum quæ nos recte fecimus, memoria; duo enim parit mala; negligentiores facit, & in arrogantiam tollit.

Præcepit olim Deus altare sibi strui è lapidibus non sectis: Quod si, inquit *c*, altare lapideum feceris mihi, non ædificabis illud de sectis lapidibus. Si enim levaveris cultrum super eo, polluetur. Ecquid hic tantæ religionis? multum sane. Lapides secantur ut videantur; intra parietis sinum locandi, hoc ferri polimine non egent: ita Deus in hominis anima velut ara sibi structa, illas virtutes probat, quæ simplici & pura intentione fiunt. quæ vero ideo fiunt ut videantur, ceu secti lapides ad hanc aram idonei non sunt. Omnibus bonæ mentis hominibus, satis superque, sua recte facta extremo die judicii scienda ab omnibus & Angelis, & homi-

a *Ad Phil. c. 3. v. 13.* b *Hom. 12. in epist. ad Philip.* c *Exod. c. 20. v. 5.*

hominibus. Hic demum verus erit hono[r] bene egisse, idque laudari ab Orbe univers[o]

CAPUT X.
Quam varia sit & multiplex MALA IN-TENTIO.

SAlamandra non grandis fera, sed varie gatæ & versicoloris pelliculæ animalculum est, ut stellio, tantum tamen veneni thesaurum secum vehit, ut si radicem arboris contingat, fructus omnes in radice jugulet, & arbori adimat omnem vitam. Diabolus, Orcinianus serpens, verissima Salamandra, nullo igne consumenda, si fœcundæ arboris radicem admordeat, totam corrumpit. Radix omnium operum nostrorum est intentio nostra, hanc si contingat diabolus, & pravæ intentionis veneno inficiat, tota sterilescit arbor; omne opus inutile, perversum, venenatum redditur, quodcunque hac cacodæmonis fraude læditur. Notum est illud: Cum perversa est intentio quæ præcedit, pravum est omne opus quod sequitur. Si oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit.

Ostendimus proximo capite quam affine sit malæ intentioni, opus suum publicare: nunc explicandum, quam varia sit mala intentio, & quam è diversis fontibus hoc veneni genus scaturiat.

I. Vix quidquam è terra nascitur, quod adeo

adeo contra hiemem ſe muniat & involvat atque cæpe: ſeptem ei tunicæ non ſufficiunt, inſuper etiam caput defigit terræ. His ita tunicatis cæpis, non abſimiles ſunt illorum oculi, de quibus Siracides: Oculi inſipientium ſeptemplices: multas habent tunicas, uti cæpæ *a*. Tales oculi minime ſimplices ſunt, prout eos Chriſtus eſſe voluit. His oculis, & his tam bene veſtitis cæpis ſimillima eſt intentio mala, huic ſi unam tunicam ademeris, adeſt mox alia. hanc etiam demis? continuo alia atque alia ſe prodit. Et uti cæpæ ſe abdunt, ſic & mala intentio: nemo mortalium hanc ſatis excuſſerit, aut penetrarit. Mala intentio, mala videri non vult; omnigeni colores & prætextus ei non deſunt. Reprehendit Chriſtus Phariſæos quod ſtipem daturi juberent ante ſe tuba cani. illi honeſtiſſimæ excuſationis tunicam objicientes: Non hæc, ajebant, facimus, ut eleemoſynam noſtram commendemus, ſed ut pauperes convocemus, non ut nos alii liberales dicant, ſed ut egeni ad ſtipem confluant: Oculi inſipientium ſeptemplices: Intentio mala multiplex, verſicoloris & variegati tergoris eſt, ut Salamandra.

Scire natura omnes cupimus, quam eſt autem varia & multiplex intentio in hoc unico ſciendi deſiderio? Pulcherrime Bernardus: Sunt, inquit *b*, qui ſcire volunt, eo fine tan-

a *Eccl. c. 20. v. 14.* b *Serm 36. in Cant. med.*

tantum, ut ſciant, & turpis curioſitas eſt. Sunt qui ſcire volunt, ut ſciantur ipſi, & turpis vanitas eſt. hi profecto non evadent ſubſannantem Satyricum, & illis talibus occentantem: *Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter* a. Et ſunt qui ſcire volunt, ut ſcientiã ſuam vendant, verbi cauſſa, pro pecunia, pro honoribus, & turpis quæſtus eſt. Sed ſunt quoque qui ſcire volunt, ut ædificent, & charitas eſt. Et ſunt item qui ſcire volunt, ut ædificentur, & prudentia eſt. Horum omnium ſolum ultimi duo non inveniuntur in abuſione ſcientiæ, quippe qui ad hoc volunt intelligere, ut bene faciant.

En, quam ſit multiplex in te una mala intentio: en, quam multi non vitæ ſed crumenæ diſcant! & quantos vanitas ac voluptas, quæſtus ac curioſitas ad libros trahat? Idem obſervans Seneca: Quidam, inquit *b*, veniunt ut audiant, non ut diſcant, ſicut in theatra voluptatis cauſſa ad delectandas aures, oratione vel voce, vel fabulis ducimur. Magnam auditorum partem videbis, cui philoſophiæ ſchola, diverſorium otii fit. Non id agunt ut aliqua illic vitia deponant, ut aliquam legem vitæ accipiant, ad quam mores ſuos exigant, ſed ut oblectamento aurium perfruantur. Aliqui tamen & cum pugillaribus veniunt, non ut res excipiant ſed verba, quæ tam ſine profe-

ctu

a *Perſ. ſat.* 1. b *Epiſt.* 180 *poſt init.*

ctu alieno dis ant, quam sine suo audiant.

II. Æque propemodum diversa est intentio eorum qui concionem audituri in templa coëunt. Quidam veniunt non ut discant, nec ut meliores evadant, sed tantum ut audiant. Alii ut tempus fallant, & moram ad prandium minus sentiant: alii ut consuetudini satisfaciant: isti ut dormiant, & ante meridiem suaviter meridientur; concionator illis pro tibicine est, somnum blande conciliante: Porro alii concionibus intersunt ut garriant, & commodius modo cum hoc, modo cum illo confabulentur: alii ut imperio herili pareant, neque enim aliter possunt; velint, nolint, adiguntur ad hoc genus obsequii. Si quis jam quærat: Vnde obsecro post tot conciones, post tantos clamores, post tot serias exhortationes, non aliam probitatis faciem Orbis induit? facile est respondere. Plurimi ad conciones omnino non veniunt, plurimis aliis, etsi veniant, deest intentio; curiositate, consuetudine, necessitate trahuntur, nam multi, si sui juris essent, penitus emanerent & ex illis ipsis qui conciones frequentant, quotusquisque est, qui animum vacuum adferat, qui aure utraque audiat, qui non innumeris phantasiis scateat, qui auditis animum serio advertat, qui denique velit esse melior. Difficile reperies auditorem ex toto ad audiendum compositum. Hinc illæ lacrymæ, quia intentio

bona

bona euntes ad templum non comitatur, aut in via mutatur in aliam, & in malam facillime flectitur. Præclarissime Seneca: Qui, inquit a, ad philosophorum scholas venit, quotidie secum aliquid boni ferat: aut sanior domum redeat aut sanabilior. Idem prorsus ego dixerim de Christianorum concionibus: Qui ad templum ecclesiasten auditurus venit, semper boni aliquid secum ferat, & aut sanior domum redeat, aut certe sanabilior. Redibit autem, quisquis sic redire voluerit, ea enim eruditionis Christianæ vis est, ut omnes sinceræ intentionis auditores plurimum juvet. Qui in solem venit, licet non in hoc venerit, colorabitur: qui in unguentaria taberna resederunt, & paullo diutius commorati sunt, loci odorem secum ferunt: & qui apud ecclesiasten fuerunt, traxerint aliquid necesse est, quod prodesset etiam negligentibus. Attende quid dicam: negligentibus, non repugnantibus. Quid ergo? non novimus quosdam, qui plurimis annis in concionibus persederint, & ne colorem quidem duxerint? Hi tales nunquam voluerunt proficere, sed tantum audire. Attalus & subtilis & facundus philosophus dicere solebat: Idem & docenti, & discenti debet esse propositum; ut ille prodesse velit, hic proficere. Hinc nemo miretur è tot concionibus se nihil profecisse, sed miretur nihil proficere voluisse. Intentionis bonæ, & se-

a *Ibidem.*

ril conatus hoc negotium eſt. Sed ulterius progrediamur.

III. Amor ſui omnibus pæne actionibus ſeſe novit quam molliſſime inſinuare, & dum bonam intentionem ſenſim ac blande ſubtrahit, ſubſtituit malam. Amor ſui amicus omnium delectationum eſt, & hoc unum efficaciſſime docet, ſeipſum quærere. Hic verus fons, hæc origo & radix omnium malarum intentionum eſt. Trahit ſua quemque voluptas. Nemo non benignus ſui judex eſt, qui nihil minus poſſit quam ſe ipſum odiſſe. Intentio mala ſemper aut delicias quærit, aut divitias, aut eminentias, ſed non æternas. Nam inter bonam & malam intentionem hoc diſcriminis eſt: bona nunquam non æterni quid ſpectat; caducis & fluxis contenta eſt mala; una ei cura geritur, ſe intueri & ſuum commodum. Et hoc quidem ſubtilis eſt idololatria, & adoratio occultiſſima, quam reperire eſt in omnibus peccatis lethalibus, cum in re creata finis ultimus ponitur, in ſolo Deo reponendus. Sed vix eſt tam grande piaculum, modo ſit occultum, cui innocentiæ fucum allinere non poſſit variegata illa & multicolor Salamandra. Habet intentio mala ſuos prætextus, colores, nomina, titulos, larvas, quibus ſe pulchram fingat. Et ubi ſe quæſo non oſtentat Avaritia ſub palliolo Parſimoniæ? Sub Neceſſitatis nomine veſtium pompa, &

omnis intemperantia se venditat: sub schemate officii, muneris, auxilii, Ambitio proserpit: de justissimæ indignationis titulo Invidia sibimet gratulatur. Mala intentio semper rimam reperit qua evadat, est enim subtilissima. Sed exemplis rem demonstremus.

IIII. Principio, ob humanos respectus, ah quantum boni sæpissime omittitur, & quantum committitur mali? Quotusquisque est qui non alios potius attendat quam se, nec tam quid officii, quam quid alieni sit judicii, perpendat. Quam multi, cetera non vitiosi, aliis tamen ad probitatem plus adjumenti adferre deberent, sed his ipsis respectibus impediuntur. Et quid iste & ille diceret, ajunt, quam illi & isti hoc non probarent, quam torvis oculis me peterent? mille talia sunt in quæ oculi septemplices assiduo volatu feruntur. Oculus simplex unum atque unicum Dei spectat. Is qui simplicem habet oculum: Hoc, ait ipse sibi, justitia, hoc conscientia mea; hoc curæ, & hoc officii mei est; quicquid hic aut ille objectet, huic aut illi placeat, id ego parum moror, hoc faciendum est, & ideo aliorum judicium circa hoc, curandum non est: Deum respicio, non homines. quicquid dixerint mortales, si aliud Rex immortalis jubeat, hunc sequor.

Deinde, & quod secundo loco ponendum: Ob solum lucrum quanta non fiunt?

Paupe-

Pauperiem fugiens mercator currit ad Indos. Taceo cædes innumeras & latrocinia. Mundi lex eſt: Lucri odor bonus eſt ex qualibet re, & quolibet modo. Vnius lucelli gratia infinita facimus, quæ ſi intentione recta, Dei cauſſa faceremus, cælum centies promereremur. Veriſsime dixit ſanctus ille vir: Pro modica præbenda longa via curritur, pro æterna vita à multis vix pes ſemel à terra levatur *a*. Vile pretium quæritur; pro uno numiſmate interdum turpiter litigatur: pro vana re & parva permiſsione die noctuque fatigari non timetur. Iethro Moſen olim generum ſuum increpans: Non bonam, inquit *b*, rem facis: ſtulto labore conſumeris. Idem prorſus omnibus illis lucrionibus quæſtui ſervientibus ingerendum eſt; unuſquiſque horum ſic monendus: Quid agis, ô homo, ſtulto labore conſumeris: non bonam rem facis. ſed ut facias bonum, bona intentione utere. ut lucreris, dimitte lucrum, præſertim omne non honeſtum, aut quod bona conſcientia odiſſe ſolet.

V. Tertio. Quantum toleratur in gratiam ſuperbiæ? Veriſsimum illud: Aut ſuperbus non ſis, aut ſis patiens. Multi frigere ſe diſſimulant, ne venuſtam gracilitatem veſtium turbent; nolunt ut ruſtici fartas & pingues tunicas induere. Calceus modo niteat & ſi-

a *Thom. à Kemp. l. 3. c. 3. num. 2.*
b *Exod. cap. 18. v. 18.*

ne rugis pedi strictus hæreat, etsi urat, non refert. Hunc è superbis collare stringit, illum thorax. Iste ut superbiæ suæ geniũ exprimat, etiam onera vestium non recusat, hic ut ad ævi luxum se vestiat, etiam famem tolerat. Quin imo & cretam vorare jam didicimus, ut vultui decorum pallorem persuadeamus. quid cætera narrem hujus insaniæ tormenta? Hæc aliaque infanda patiens suffert superbia, sed sibi suffert, & in sui gratiã, quæ si propter Deum recta intentione perferrentur, quanta inde rediret merces? Sed & huic tali ad superbiæ leges patienti vere occinitur: Stulto labore consumeris. Thomas Morus æque sanctus ac doctus vir, Angliæ magnum decus, forte fortuna virginem in conclavi reperit coram vitreo judice, speculo, quæ multo labore atque etiam dolore comas plicabat; ut frons lata; & mammillare amictorium stringebat, ut ipsa gracilis videretur, huic Morus: Nisi Deus, inquit, tibi hoc pro tuo tanto labore infernum reddat, magnam tibi profecto injuriam faciet. Affirmabatque serio, persuasissimum sibi esse, quam plurimos in hac vita eo labore infernum mercari, cujus vel dimidio cælum lucrati fuissent. Cujusnam rei defectu hoc fieri censendum, nisi solius intentionis bonæ?

VI. Quarto. Quid non fit acquirendæ, retinendæ, augendæ gratiæ? hic nulli labori parcitur, nulla molestia recusatur, nihil intolera-

tolerabile æſtimatur, totos dies dominorum obſequio apparere, grave non cenſetur. Viri ſancti olim in columnis ſtabant annis compluribus, inde & nomen traxerunt Simeon Stylita, Daniel Stylita, Alipius & Theodulus Stylitæ. Hi dies noctesque ſtabant colendo Deo, & corpori affligendo. Hæc religio Stylitarum annis aliquot continuis ſtantium deſiit, non item eorum qui continuis horis aliquot perſtant, & ſæpe ſolam gratiam expectant, quæ tamen in ſaxo lubrico & veſtigium fallente ſita eſt, & longe citius perdi poteſt, quam acquiri.

Ioſeph Ægypti Prorex in ſumma gratia fuit apud ſuum Pharaonem, ab illo proximus, ſed ſucceſsit Rex alius qui Ioſephum noſſe recuſavit. Quam charus Dario Daniel, & tamen omnis Darii gratia Danielem à leonum fovea ſervare non potuit. Achitophel Abſalonis topanta, gratiſsimus conſiliarius fuit, ſed hæc gratia collo ejus non aureum torquem, ſed laqueum injecit. Aman gratia potentiſsimus, & pæne alter Aſſuerus, ſed per hos aureos gratiæ gradus altiſsimum patibulum conſcendit. Et quis Beliſarius ſub Iuſtiniano, tot victoriis illuſtriſsimus Dux? tandem non gratiam tantum, ſed & oculum utrumque perdidit, ad extremam mendicitatem devolutus. Quis ſub Tiberio Sejanus? jam pæne alter Tiberius, & gratiam ſimul & vitam amiſit, unco tractus & in Tibe-

rim abjectus est. Dies prius finiat, quam ego tragædiarum istarum vel tantum nomina expressero. Habeat Argus mille oculos; Gratiam nemo negaverit mille habere alas quibus avolet. Et tamen hæc tam fallax incertissimæ fidei gratia, tantis desideriis ac votis expetitur, tot laboribus ambitur, tantis sudoribus quæritur, tot solicitudinibus & curis, vix tandem & ægre obtinetur: ut obtenta retineantur, non minus laborum & solicitudinum impenditur, mente semper pavidissima, & in omnem partem se torquente, ne, quod tantis impendiis impetratum est, levi flatu dissipetur. Ita videas hos gratiæ aucupes semper trepidos & anxios, semper sollicitos, & gratiæ jacturam, velut supremum malum, formidantes; terret eos sonitus folii volantis *a*: pæne ut lepores apertis dormiunt oculis, adeo ad omnem gratiæ auram trepidant. Nam (quod magnum malum est) incipit illis opus esse fortuna: sequitur vita anxia, suspiciosa, casuum pavens, temporumque suspensa momentis. Nunquam dant virtuti fundamentum grave, immobile, sed jubent illam in loco volubili stare. Hæc obsecro notate Aulici. Et quæ ista tam rigida servitus est, hæc diu noctuque & pati, & agere in unius gratiæ gratiam? Qui hæc & pateretur & ageret intentione bona, Dei caussa, quantum is præmii reportaret? Dum hoc autem & iste, & ille, & alius, atque

a *Levit. cap. 26. v. 36.*

alius negligit, unicuique illorum occinendum eſt: Non bonam rem facis, ſtulto labore conſumeris, ſtulto prorſus, ſtultiſsimo, hoc enim agis ut tibi ipſe importune noceas, & cum tædio.

VII. Quinto. Quid non tolerant alii extra aulas famuli, & ancillæ? non iis verba tantum ſed & colaphi ſæpe glutiendi ſunt. Quoties herus aut hera ſtomachoſi clamant, furcifer, trifurcifer, ſtulte, beſtia, flagrio, aſine, flagitium. poſt hæc vocum tonitrua frequenter & fulmina ſequuntur à manu venientia, volant fuſtes, & quicquid armorum ira furorque miniſtrat. Et quid miſeris inde lucri eſt? merces exigua, victus tenuis & plerumque intempeſtivus, ſæpiſsime & frigidus. Qui hæc ideo fert tantum ut vivat, ſtulto pariter, ſtultiſsimo labore conſumitur. Quod ſi ancilla vel famula generoſo animo hæc omnia offerat Deo, dicatque: Domine, propter te fatigari me patiar & vexari, propter te, mi Domine, hæc feram omnia, ſcio equidem te mitiorem & liberaliorem eſſe Dominum, quam cui me mancipavi: à te, mi Deus, expectabo præmium. Hic profecto ſapit, qui labores ſic vendit, quemadmodum divinus Paulus hoc genus hominum præclariſsime inſtruit: Non ad oculum ſervientes, quaſi hominibus placentes, ſed ut ſervi Chriſti, facientes voluntatem Dei ex animo *a*.

 Sexto.

a *Ad Epheſ. c. 6. v. 6.*

Sexto. Quid mechanici opifices non ferunt miseriarum? Ad gravissimos labores summo mane redeunt, eosque urgent in seram & adultam noctem, sæpe tamen vix mucidum panem pro se suisque extundunt: æstum, fœtores, gelu, incommoda plurima tolerant modici lucelli gratia, quis pauperior istis, si solum spectemus corpus? & quis iisdem ditior, si quis horum subinde animo dicat: Mi Deus, hunc sudorem meum in tuam manum effundo, labores meos omnes tibi offero, tibi fatigor, mi bone Domine, tu dives ille paterfamilias es, qui tuorum famulorum labores nunquam non superas mercede, nec gratis tibi quidquam fieri permittis: opellas nostras præmiis excedis infinite. Omnes ergo meos, cum Filii tui laboribus tibi consecro & dono. De his talibus sua omnia Deo sic offerentibus vere Paulus: Divites, inquit *a*, facti estis in illo, in omni verbo.

VIII. Si omnes hominum Status Ordinesque lustremus, in omnibus sane perferenda plurima repetiemus. Et vos ipsi, quos divites & beatos salutamus, & pæne adoramus, an non molestiarum & ærumnarum satis abunde habetis? quis vestrûm quæritur deesse sibi quod patiatur? Virtutis est, cum sanctissimus quisque, licet afflictissimus, audet generoso spiritu dicere: Domine, da plura, immitte graviora quæ patiar.

Apud

a 1. *Corinth. cap.* 1. *v.* 5.

Apud hunc hominem res optime habent, hæc talis postulatio puræ intentionis luculentum judicium est. Sed vos alii, ô beatuli, ô Magni & omni opulentia instructi. & qua ratione vos afflictiones vestras toleratis? varie vos affligi, nil penitus dubito, etsi negent id oculi, quibus hîc nulla fides habenda. Imo persuasum habeo, vos sæpe acerbius, licet occultius, torqueri, quam ullos Religiosos homines, quorum vitæ tenor, merus est pœnitentiæ labor: vobis quidem molliores sunt lecti quam religiosis, sed quæstio sit, vos an illi quietius dormiant, non enim dormitum imus, ut bene cubemus, sed ut bene dormiamus: somnum vestrum prolixiorem esse, quam illorum sit, non negem, sed nescio an credam esse tranquilliorem, & suaviorem: plurima sunt quæ vestrum, illorum vero soporem minime turbant.

Cibi vobis & multo plures & longe meliores, sed iterum quæstio sit, quibus hi melius sapiant, neque enim dubitem quin religiosorum hominum plurimis oluscula sua & avenaceæ pulticulæ, lixum hordeum & lactucula iucundius sapiant quam vobis galli, capones mera similagine & lacte pasti, ac ipsum Iovis cerebrum. Vestes vobis pulchriores quam illis & plures, sed & hic interrogem, quibus sint habiliores, qui in iis minus frigeant, minus stringantur? Reli-

giosos viros rarissime premunt calcei, vos sæpius: accedunt occulta cilicia, vobis etiam invitis injecta, quæ animum vexent, fodiant, lacerent. Vobis largius otium & plures sunt feriæ, sed forsan multi suavius laborant, quam vos otiemini. Vobis denique libertas longe major est quam religiosis, sed vestram libertatem multa comitantur vincula, morsus animi, & laniena conscientiæ incredibilis. In summa, cruces quas feratis minime desunt, sed fortasse deest patientia & intentio recta, qua cruces sunt perferendæ. Hic igitur, obsecro, attendite, an propter Christum, an vero propter Lazarum Bethaniam veniatis; an quæ vobis sustinenda, eo, quo par est animo, sustineatis. In monte Golgothœo duo juxta Christum utrinque pendebant, uterque latro, uterque crucifixus; uterque in uno hoc eodemque supplicio mortuus est: at ille paradiso, iste tartaro receptus est. Quid quæso æque reos, æquali supplicio affectos tam inæquali sorte separavit? intentio. Ille Christo domino mortem suam obtulit, iste aversus à Christo in impatientia finiit. Hæc è simillima cruce, in regna dissimillima est via, si tam dissimilis sit intentio.

IX. Itaque valde cavendum, ne simus Martyres mundi, Confessores Diaboli, Mammonæ discipuli, Veneris alumni. Amor sui mille fraudes comminiscitur, blandissime

quod

quod vult persuadet, ponitque proprium judicium, curiositatem, propriam voluntatem; hoc agit ut intentionem reddat obliquam, non sinceram, à Deo alienam, & quam Deus jure aversetur. Si cui admodum æstuanti & sitienti lactis optimi florem propines, è tali tamen catino, in quo plurimæ muscæ innatent, an rem gratam te facturum speras? quis statim bibat, etsi valde sitiat? niveus potus invitat quidem, sed innatantes bestiolæ absterrent: nigellas aviculas prius ejice, dein lacteam promulsidem propone. Sic opera bona, velut candida suavisque potio, velut fercula præstantissima, Deo tamen grata nunquam erunt, si ea fœdet vana gloria, voluntas propria, curiositas, avaritia, sui amor & æstimatio. Muscæ morientes perdunt suavitatem unguenti *a*. Sic omnis intentio non sincera & recta nobilissimum quodque opus corrumpit & destruit.

Quis non riserit hospitem illum, qui peregrinum hominem lautissimis verbis in suam tabernam invitans: Mi Domine, ajebat, ad me obsecro diverte, vinum mihi prorsus generosum est & nobile, nisi quod nonnihil acescat. Apage tu cum tuo hoc generoso vino, quod aut acidum sit, aut dilutum, vel dubium. Hoc ipsum queritur olim Deus per Isaiam *b*: Vinum tuum mistum est aqua. De multis idem dici potest: hæc illius actio, hæc

a *Eccl. c.* 10. *v.* 1. b *Isa. c.* 1. *v.* 22.

hæc opera, hoc obſequium illius, hæc induſtria, hic conatus vinum bonum eſſet, niſi aqua malæ intentionis miſtum eſſet. Cum perverſa eſt intentio, quæ præcedit, pravum eſt omne opus quod ſequitur, quamvis rectum eſſe videatur *a*.

In priſca lege cum leproſorum quiſpiam ſanitati reſtituendus fuit, dextra ejus auricula & pollices dextræ manus ac pedis oleo tingebantur *b*. Quid hoc ritu Deus magis commendat, quam ut miſericordiæ oleo uſuri, & ſtipem daturi, nil lævum tangamus, nil ambitionis, jactantiæ, aut ullius ſiniſtræ intentionis ſe miſceat. Neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextra tua.

Ad Salomonis tribunal duæ feminæ litigabant de infante, utraque quidem prolem habuit, ſed illa vivam, hæc mortuam, ut quam dormiens oppreſſerat. Nos inſtruit lis iſta, ſi advertimus. Nos quidem oramus, ſtipem damus, conſiliis aut manu juvamus, inediam aliaque toleramus, hos velut liberos gignit bona actio, ſed niſi ad hæc omnia vigilemus, niſi ſemper intentio ſinceriſſima liberos iſtos defendat, incurioſo ſomno eos opprimimus, orationem noſtram, & eleemoſynam, & inediam, & omnem tolerantiam noſtram ſomnolentia perdimus, & ita quicquid illis virium & vitæ

a *Greg. l. 1. Dial. c. 14.*
b *Levit. cap. 14. v. 14.*

tæ inerat, adimimus. Nam, ut præclare Richardus Victorinus: Quod est, inquit *a*, corpus sine anima, hoc est opus sine intentione bona. Si ergo hi liberi nostri nobis sint chari, si nolimus frustra laborare, ita semper laboremus, ut illa faciamus, non quia sic nobis placet sapitque, nec solum quia sic moris est, aut quia fit ab aliis, sed quia sic placet Deo. Oculus simplex ad unum atque unicum Dei honorem collineet in omnibus, in quibus errare refugit? Deus in caussa sit, quare hæc faciamus, ista fugiamus, illa perferamus? Si jam, quod sæpe fit, operam nostram aliis locatam, parcius illi quam par est, compensent, Deum vadem & sponsorem habemus. Quod Deus Abrahamo dixit, hoc omnes bonæ intentionis sibi à Deo dictum censeant: Ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis *b*.

a *Tract.* 1. *de statu int. hom.*
b *Genes. cap.* 15. *v.* 1.

CAPVT XI.

Exemplar nobile INTENTIONIS MALÆ *fuisse Herodem Magnum, Ascalonitam.*

A Divo Ludovico Galliarum Rege missus est ad Camasci Sultanum Orator è sancti Dominici familia Ivo, vir doctus & religio-

sus.

ſus. Huic in itinere mirum quid contigit, & quod credibile, ſtudio id adornatum eſt, complurium inſtructioni, hac ratione. Anus Ivoni loco quodam occurrit, altera manu hydriam aqua plenam, altera vas cupreum prunis refertum geſtans. Miratus Ivo inſolitum occurſum vetulæ, aquam & ignem geſtantis, quærit quid hæc ſibi velint? Cui mulier: Prunas, inquit, fero, ut iis paradiſum incendam & comburam: aquam defero, ut ea flammas inferorum extinguam, & Orcum aboleam. Iamque magis miratus Ivo reſponſum tam inſperatum, interrogat ultra, quid hæc moliri cogitet, & cui bono? Illa, ut in poſterum, inquit, omnis intentio non recta aut non pura ceſſet, ut nemo probus ſit ſolum ſpe cæli & præmii; nemo etiam peccare oderit formidine pœnæ & inferorum horrore, ſed ſolo Dei amore, & deſiderio placendi Deo.

Ad Chriſti pueri præſepe atque ſtramineas cunas, tres ab ortu magni Principes venerunt: Itinere toto tam apud Herodem hoſpitem, quam alibi nihil æque frequenter audiebantur reſpondere, quam illud rectiſſimæ intentionis: *Et venimus adorare eum.* Sed & Herodes idem prorſus grandi ore pronunciabat: *Vt & ego veniens adorem eum.* Hic nulla ſpes præmii, nullus pœnæ metus ſe miſcuit, nec enim ulla vel inferorum vel cæli fit mentio: Vnicus itineris Bethlemitici finis

ci finis est, divinus cultus & adoratio. Tam Herodes quam illius hospites in unam illam vere sanctam intentionem conspirasse videntur. Adsunt adoraturi, nec metu supplicii ullo, nec spe præmii provocati. Et quis Herodem non idem sentire dixerit, quod pios illos advenas? Verum jam demonstrabimus, inter Herodis & trium hospitum intentionem, tantum esse discriminis, quantum inter cælum terramque. Et apparebit Herodem malæ intentionis egregiam ideam existere.

I. Philosophorum scitum est: Vltimum in actione, primum est in intentione. Finis est ad quem referuntur omnia. Ab experientia quotidiana id constat. Sumit sibi quis diversissimos labores; hac hebdomade calcem convehit, altera lateres & saxa, arenam tertia, asseres quarta, dein cum amicis deliberat, modo hoc modo illud ad regulam revocat, jam circinum rotat, jam & nummos numerat, modo cum architectis agit, jam cæmentarios accersit, modo vitriarium, & ferrarium fabrum conducit. Et quorsum hæc omnia? Ad domum. Finis omnium domus est, prima quidem intentione, sed actione ultima.

Narrat Matthæus, tres ex Oriente dynastas iter ingressos Hierosolymam versus. iter hoc longum, difficile, laboriosum, & magnarum impensarum fuit. Ecquis hujus itineris

neris finis & scopus? Novi Regis adoratio, *Et venimus adorare eum* a. Hoc toto itinere agitabant secum, *Et venimus adorare eum.* Hæc illorum intentio iter indixit, hæc diversa munera congessit, hæc in viam necessaria præscripsit, hæc Hierosolymam Iudææ metropolim duxit, hæc hospitium Herodis quæsivit, hæc præeunti sideri fidelissime obtemperavit. Finis hæc omnia dictavit, finis sane optimus ac laudatissimus: *Et venimus adorare eum.*

Sed & Herodes idem ait, & quidem verbis iisdem: *Vt & ego*, inquit, *veniens adorem eum.* Quis non credat Herodem, & illius regios hospites unius esse animi, æqualis propositi, ejusdem prorsus intentionis? Sed videte obsecro, quantum tellus & astra dissident, tantum Herodis & trium Magorum animus, propositum, intentio discrepant. Horum longe pessimus finis fuit. Argumenta hujus clarissima hæc sunt:

Principio, *Audiens autem Herodes rex turbatus est* b. Res jam suspecta, & en primum malæ intentionis argumentum, turbari. Homo bonæ intentionis, nunquam totus turbatur, ut ut res eveniat, etsi omnia teterrime cadant, sibi constat, sui similis est. Non contristabit justum, quicquid acciderit c. Nam bona, quam habet, intentione

a *Matth. cap* 2. *v.* 2. b *Matth. c.* 2. *v.* 3.
c *Proverb. cap.* 12. *v.* 21.

tione non poteſt excidere. Herodes ideo turbatus eſt, quia regno pelli metuebat. Sed unde hic metus? ſibi ipſi nimium amicus, ſeipſum nimis ardenter & amabat & quærebat.

Anno 1414. tres erant Pontifices (ea erat ævi labes) Ioannes, Benedictus, Gregorius. In his turbis è purpuratorum Patrum numero Ioannes Dominicus, vir integerrimus, animum ſuum intentionemque vere optimam diſsimulare non potuit. Nam licet is unus omnia apud Gregorium poſſet, ab eo etiam ad illud faſtigii evectus fuiſſet, nihilominus tamen Gregorium monere non deſiit, deſcenderet ſponte ſua ipſemet de tam ſublimi ſolio, in quod via negata & non legitima perveniſſet. Paruit tam ſincere monenti Gregorius: Alii duo hac ſede vi ſubmoti ſunt. Quo facto Ioannes Dominicus purpuratus ſenator, & ipſe ſeſe in ordinem redigere aggreſſus, Concilium Conſtantienſe adiit, purpuram ſuam digniori dandam exuit, & infra epiſcopos ſe locavit. En, quam varie & quam feliciter Ambitionem triumpharit recta intentio! Herodes quia tam ambitioſus, hinc etiam tam turbatus. Si quis illius auribus dies noctesque ingeſſiſſet, natum eſſe quidem Meſſiam, non tamen vel minima ex parte nociturum, neque enim veniſſe ut regna eriperet, ſed ut daret, nihilominus Herodes turbatiſsimus

aſsidue timuiſſet, nec aliud animo volviſſet, quam Regis infantuli properatam cædem. Quod ſi Herodi vel unica bonæ intentionis venula fluxiſſet, ſic ſecum fuiſſet ratiocinatus: Si natus puer vere Meſſias & Chriſtus ſit, aderit illi Deus; ſin autem, Deum à me ſtaturum confido. Sed nihil tam ſanæ cogitationis admiſit Rex impius: hoc unum ei erat in animo: Moriatur hic puer, moriatur; & etſi per mille, etſi per * quatuordecim millia corpora mihi configendus ſit, configatur, trucidetur, moriatur. Et tamen hunc parricidam animum tam piis vocibus vultuque velans: *Vt & ego*, inquit, *veniens adorem eum.* Bene locutum, peſsime cogitaſſe, primum ſignum prodidit, Turbatio: *Audiens autem Herodes rex turbatus eſt.*

II. Secundo. *Et congregans omnes Principes ſacerdotum & ſcribas populi, ſciſcitabatur ab eis, ubi Chriſtus naſceretur* a. Quæ hic Herodis intentio? Noſſe locum nati pueruli. Quid vero hoc mali? Iſtud certe, quod nihil hic boni ſit. Scire velle ex ſe quidem indifferens, ut vocatur, intentio eſt, quæ nec bona nec mala; huic ſi jungatur actio mala, neutrum bonum dici poterit. Et cur Herodes Chriſti nati patriam noſſe voluit? an ut ſalutaret, munera ferret, adoraret? Vt jugularet. Hæc mens illius, hæc erat intentio. Ter-

* *Tot occiſ. infant fuiſſe, optimorum auctor. aſſertio eſt.* a *Ibid. v. 4.*

Tertio. *Tunc Herodes clam vocatis Magis, diligenter didicit ab eis tempus stellæ* a. Neque hoc bonæ intentionis signum est. Vocare Magos, nil vitii erat: clam vocare, parum virtutis, & vitio proximum est. Omnis enim qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus *b*. Hoc cuivis certum sit signum intentionis non bonæ, si quid adeo laboret occulere, contegere, supprimere, ut nullo modo ab aliis sciri velit: odit lucem iste, & latere cupit non se, sed sua vitia.

Multa quidem clam fiunt, quæ fido silentio committuntur; sua sunt arcana curiæ, sua & militiæ, & tamen in his ipsis conscium habere nemo reformidat, si id expedire sciat. Quantum eleemosynæ clam datur, auctore vix uni, sæpe nemini noto? pie hoc, sancte, & ad Christi mentem. Si tamen ii qui dant, scirent ad majorem Dei honorem facere, sciri se, utique non supprimerent has voces: Ego sum, ego do. Non eadem in vitiis est ratio, sunt enim recessus & latebræ ubi luditur, ubi potatur, ubi furtive amatur, ubi contra leges laboratur: hi latebricolæ, lusores isti, potatores, aut amatores nequaquam sciri volunt. Quis Orator his talibus persuaserit fore ad Dei honorem sciri, quinam ipsi sint, qui socii illorum? Nihil audiunt, sed omnibus mina-

a *Ibidem v. 7.* b *Ioan, c. 3. v. 20.*

citer imperant, aut ſile, aut peri. Nemo eſt illorum, cui vocem illam extorſeris: Ego ſum luſor, ego ſum potator, ego procus & decoctor. Hæc furtim & *clam* fieri conſueverunt. Sed hoc ipſum CLAM, evidens eſt indicium, hæc omnia fieri intentione non bona. Tecta plerumque ſuſpecta. Herodes ergo dum Magos *clam* accerſit, palam malæ intentionis ſuſpectum ſe reddit. Ab hac vitiata radice ſimiles enati ſunt rami. Quicquid hic egit Herodes, vitioſe egit. Cum perverſa eſt intentio quæ præcedit, pravum eſt opus omne quod ſequitur. Vbi ergo clam Magos vocaſſet, tempus ſtellæ ab eis diligenter didicit, amandavit eos in Bethlehem, de ſingulis ſolerter interrogari, & ſibi renuntiari mandavit; omnia maligne & cum noxa, nam addidit fucatiſſimam ac nequiſſimam intentionem: *Vt & ego veniens adorem eum.* En diabolum, ſed pulchrum & Angeli veſte decorum! O vulpes callidiſſima! Non ſine cauſſa Herodianæ ſtirpi hoc nomen tribuit Servator. Vulpina vafritie cruentum, immanem, ſceleſtum animum poſſe tegi ſperabat.

III. Herodis vero ſacri Senatores & Patres conſcripti cujuſnam animi & intentionis fuerunt? Variæ. Cum enim Senatus indiceretur extra ordinem, credibile eſt ex iis fuiſſe qui dicerent: Quis diabolorum exteros hos homines ab Orientis oris adduxit,

tan-

tanquam si absque illis non satis negotiorum nobis esset? Alium audisses dicere: Velim idololatræ isti domi moneant, & nostram nobis pacem non turbent. Alius pessime precatus, forsan dixerit: In malam rem abeant hi homines, pudore nos affecerunt maximo; in Arabia hoc sciant & nos nesciamus in Iudæa? Alii, paullo modestius: Ex officio, ajebant, hoc Regi debemus, cui nos in omnem hanc operam obligavimus. Ergo libros adire, & inquirere oportet, quæ Christi sit terra patria. Sed neque hi adeo erant laudandæ intentionis. Nam intentio bona raro impellit, cum vis & necessitas cogit. Non est virtutis bene jubenti dicere: Nolo quidem, sed debeo. Licet ergo curiam Herodis omnem scrutemur, vix ullam intentionem rectam in ea inveniemus, & quod sequitur, nullam actionem bonam. Illa enim omnia, convenire, inquirere, libros consulere, responsa dare, sunt policitum quid, & actiones adiaphoræ, quibus si non jungatur intentio bona, nil cælestis præmii assequuntur.

Porro illa Herodis turbatio, Rabbinorum consultatio, trepidatio Vrbis, tres illos ex Oriente Reges admodum dubios reddere, imo in errorem trahere, & re infecta regressum eis persuadere potuisset. Promptum enim illis fuisset dicere: Quam nos infantes sumus, & digni regum cachinnis! En in i-

pſo Iudææ meditullio, de hoc Iudæorum Rege quem quærimus, nihil ſcitur, & nos tam temere mutum ignem ſecuti, noſtris regionibus deſertis, in peregrinas has oras noſmet ejecimus: turbavimus Herodem Regem, regiis conſiliariis negotium faceſſivimus, urbem Hieroſolymam fruſtra commovimus: quid vani hoc itinere nobis voluimus: Nihil harum cogitationum, nihil admiſerunt, ſed quo cœperunt pede, intentione bona qua orſi, ea etiam conſtanter progreſſi, hoc unum omnibus reſponderunt: *Venimus adorare eum.* Si quis illorum aliquem in antro Bethlehemitico interrogaſſet: Et quid hæc veſtra ſibi munera volunt? quid humilis procidentium habitus? quid prona in terram corpora? non aliud unquam reſpondiſſent, quam hoc ipſum: *Venimus adorare eum.* Huc nos neque metus, neque vis, aut ulla neceſsitas adegit, non ſpes opum ulla impulit, hoc unum nos domo excivit: *Venimus adorare eum.* Et quem illum ô viri, quem veniſtis adorare? Illum ipſum, ajunt, cujus ſtellam vidimus, cui parent ſidera, qui nobis facem cælo extulit, hunc *Venimus adorare.*

Tandem aſſecuti ſuum finem, *& procidentes adoraverunt eum.* Poterat pro ſe quiſque dicere: Ego gloriam meam non quæſivi, ſed nati Regis Hebræi, huc animum intendi, ea de cauſſa hoc iter ſuſcepi, hoc fine

mune-

munera hæc attuli: una mens & vox una omnium: *Venimus adorare eum.* Delati demum, sidere duce, ad vilissimum turguriolum, ac pecudum ædes, ad puerulum pauperrimum, nec divini quidquam præ se ferentem, nihilominus *procidentes adoraverunt eum.*

En, mi Christiane, quid mala, quid bona doceat intentio: En, quam fucata illa & trepida, quam hæc constans & erecta sit, & quam sese utraque suis utcunque prodat indiciis! Herodes licet homo abstrusus & tectus, ex arte truculentum animum dissimulare noverit, viciatæ tamen intentionis signa edidit satis aperta. Tres ab exortu Magi aberrarunt nonnihil, hospitem quærendo Herodem, sed hic ipse error bono eis fuit, ob bonam intentionem: profuit sic errasse. Quando ergo intentione optima ferebantur ad Christi nati cunabula, non tantum stellam ducem habuerunt, sed & Angelum monitorem, qui fidelissime instruxit, perfidum hospitium studiose declinarent, ad Herodem ne redirent, alia via domum remearent, ne intentionem optimam, qua venerant, depravarent. Neque enim Magi alia mente secuti sunt stellam, quam ut illlus se voluntati ac nutui, qui stellam in ducem miserat, ex integro submitterent.

Hæc vera & prorsus pura est intentio, *Dei voluntatem in omnibus sequi.* De hac nostri

ævi Theologus: Qui ſic animatus eſt, inquit *a*, ut nihil aliud expetat, niſi Dei voluntatem explere, eum Deus nunquam poteſt deſerere. Ingens promiſſum.

Hæc ergo hominis Chriſtiani ſit intentio in rebus agendis omnibus, ut ſincero corde hoc apud ſe aſsidue volvat: Domine, tuo honori facio omnia, tuæ voluntati parere cupio in omnibus; ſive illa mihi facilia ſint factu, ſive difficilia, aſpera an jucunda, *Venio adorare te*, non ut Herodes, ſed ut tres ab Ortu Reges, te Domine ſemper, & omnibus actionibus meis adorare cupio; eam ob cauſſam vivo, ideo edo, bibo, dormio, laboro, ut tibi ſerviam, tibi placeam, tuæ voluntati obſecundem ubique, ſemper, in omnibus: ſic vivam, ſic moriar.

a *Matt. Tymp. in ſpec. epiſc. ſigno* 117.

CAPVT XII.

Quid Indifferens, *quid* Nulla Intentio *à nobis vocetur.*

Qvamvis nulla ſit actionum voluntariarum, quæ non originem trahat ex intentione aliqua; quicquid enim volentes & ſcientes agimus, deſiderio alicujus conſequendi finis agimus: nihilominus multa tam ambigue, plurima tam oſcitanter, incuirioſe, properanter facimus, ut in multis adiapho-

diaphoram vel indifferentem, in plurimis nullam habere intentionem videri posſimus. Quam autem, intentionem vocemus indifferentem, quam nullam, dilucide jam explicabimus.

I. INDIFFERENS appellatur intentio, ſeu Adiaphora, quæ nec bona eſt in ſe, nec mala, nec ad probitatem, nec ad improbitatem confert; & hæc plerumque actiones mere naturales pro fine habet, uti ſunt, edere, bibere, ambulare, dormire. Lucem hic allucebit Seneca, qui ſenſu prorſus Christiano: Indifferentia, inquit a, eſſe dico, nec bona, nec mala, tanquam morbum, dolorem, paupertatem, exilium, mortem. Nihil horum per ſe glorioſum eſt, nihil tamen ſine his. Laudatur enim non paupertas, ſed is quem non ſubmittit, nec incurvat: laudatur non exilium, ſed qui hoc non doluit: laudatur non dolor, ſed quem nihil coëgit dolor. Nemo mortem laudat, ſed eum cui mors ante abſtulit animum quam conturbavit. Omnia iſta per ſe non ſunt honeſta, nec glorioſa: ſed quicquid virtus ex illis adiit tractavitque, honeſtum & glorioſum facit. Illa in medio poſita ſunt: intereſt, utrum malitia illis, an virtus manum admoverit. Et ut liquido ſciamus quid indifferens, quid bonum, quid malum ſit, addit Annæus: Omnis res quod non habuit

a *Epiſt.* 82. *med.*

decus, virtute addita sumit *a*. Cubiculum lucidum dicimus; hoc idem obscurissimum est nocte: dies illi lucem infundit, nox eripit. Sic istis quæ à nobis indifferentia ac media dicuntur, divitiis, viribus, formæ, honoribus, regno: & contra, morti, exilio, malæ valetudini, doloribus, quæque alia aut minus aut magis pertimuimus, aut malitia aut virtus dat boni vel mali nomen. Massa per se nec calida nec frigida est: in fornacem conjecta concaluit, in aquam remissa refrixit.

Ergo, sola virtus, bonum: sola malitia, malum: Indifferentia, per se nec bona, nec mala: usus dat iis nomen sive cum virtus, sive cum malitia accessit. Ita ingenium, ars, scientia, sanitas, vires, opes, gloria, nobilitas, indifferentia sunt, quia naturalia sunt, nec altius exurgunt quam quo ea erigit bona intentio, quæ si & ipsa intra naturæ fines se contineat, nec ad Deum subvolet, indifferens manet & sine præmio. Hinc ire, stare, sedere, currere, loqui, laborare &c. bona non sunt, nec promeriti nomen acquirunt, nisi à bona intentione, quæ actiunculam etiam minimam ac vilissimam in altissimum dignitatis gradum extollit. Quod ut optime capiamus, Ludovicus Blosius præclare nos instruit *b* hunc in modum: Quæ agenda

a *Idem Ibid.* b *In Cant. vitæ spir. c.* 30. *init.*

agenda ſunt (etiam dum manducare, bibere, dormire, vel quodvis aliud ſolatium carni indulgere oportet) tu tali conſideratione præveni, ut ea ipſa pure ad Dei honorem facere deſideres. Nam, quemadmodum opus quod ex ſe grande ac magni momenti videtur, Deo prorſus diſplicet, ſi operantis intentio impura fuerit: ita opus, quod ex ſe frigidum, nulliuſque momenti judicatur, Domino plurimum placet, ſi operantis intentio fuerit recta. Etiamſi pietate ductus cervicem tantum inclinaveris ante crucifixi Ieſu imaginem, vel ad altare Dei genitricis Mariæ floſculos obtuleris, aut pedem moveris propter charitatem; non fruſtraberis à ſpe juſtæ mercedis. Et hoc poteſt intentio bona; intentio indifferens horum nil poteſt, ſed actionem, cui jungitur, nec deteriorem reddit, nec meliorem, ut infra pluribus dicemus.

II. Intentio NULLA, vocatur à nobis ea, cum quis ex conſuetudine temere hoc illudve facit, nec ſibi ullum actionis ſuæ finem proponit, & quaſi caſu vivit. Ingens hoc vitæ malum eſt, & omnium laborum cæca vorago. Iuſtiſſime queritur olim Seneca, &, Neceſſe eſt, inquit *a*, multum in vita noſtra caſus poſsit, quia vivimus caſu. Quoties, quid fugiendum ſit, aut quid petendum, voles ſcire, ad ſummum bonum, & pro-

a *Epiſt.* 71. *initio.*

propositum totius vitæ respice. Illi enim consentire debet quicquid agimus. non disponet singula, nisi cui jam vitæ suæ summa proposita est. Nemo, quamvis paratos habeat colores, similitudinem reddet, nisi jam constet quid velit pingere. Ideo peccamus, quia de partibus vitæ omnes deliberamus, de tota nemo deliberat. Scire debet quid petat ille, qui sagittam vult mittere: & tunc dirigere, & moderari manu telum. Errant consilia nostra, quia non habent quo dirigantur. Ignoranti quem portum petat, nullus suus ventus est. Omnia præclarissime; & vere ignorat quem portum appellat, qui intentione nulla incassum se fatigat. Vbi certus actionis scopus & finis deest, illic confusio, & omnia indigestum ac rude chaos.

Deus olim præcipiens: *Omnis adeps*, inquit *a*, *Domini erit jure perpetuo, in generationibus, & cunctis habitaculis vestris.* Quid mirum, inquit Isychius, arvinam & adipem tam severe à Deo exigi? Adeps iste, recta est intentio, in omnibus ad Deum dirigenda; hanc Deus nemini remittit. Qui vero nullam suis actionibus intentionm præstituit, is quod optimum est sacrificii, Deo subtrahit. Hic talis, quicquid facit, aut ex inclinatione, aut ex consuetudine facit, nescit enim quare faciat, aut quorsum, & cui faciat. Misertimum est hoc genus hominum,

a *Levit. cap. 3. v. 16.*

num, quibus post varios labores, nulla spe-randa est merces.

III. Pueris trimulis aut quadrimulis quis inquietior? totos dies huc illuc oberrant, nec unquam uno loco diu consistunt; nunc equitare se putant, nunc volantem plumam agitant, domunculas ædificant, jam per sedilia sursum deorsum saltant, ita sese plurimum fatigant, in summo otio nunquam otiosi, & ubi totum diem ad lassitudinem, diu multumque semet agitaverint, quid tandem est omnis hic labor & lassitudo? Nugas egerunt, muscas depulerunt, cribro aquam hauserunt, in aqua sementem fecerunt, infantili & inani opera. His infantibus ii omnes simillimi sunt, qui actiones suas nulla intentione regunt: ardua vix attingunt; si tamen ea tangunt, levi decurrunt manu, & superficiem potius radunt, quam latentia petant. Quærit ex his apposite nebulosus Satyricus.

Est aliquid quo tendis, & in quod dirigis arcum?
An passim sequeris corvos testaque lutoque
Securus quo pes ferat, atque ex tempore vivis?

Num tibi certus est finis quo omnia referas? an in diem vivis sine proposito, sine providentia, prout natura suggerit? Et quis ille tabellarius, qui quærenti, *Quorsum tendis?*

a *Persius sat.* 3.

dis? reſpondeat, *Vere ipſe ego neſcio.* O ſtolidum caput! redi domum, ridicule homo, redi, & prius quo tendas cogita, quam exeas.

In hac vita, ô Chriſtiani, non licet nobis vanos ambulatores agere, & quo pes fert, excurrere: ſingulis horis cogitanda eſt hora ultima, & viæ terminus, omnibus pæne momentis intentio recta reſtauranda eſt. Maximi refert, quomodo res appetamus, an virtutum amore, an noſtri; nudas edere operas minime laudabile eſt. Vbi autem intentio recta non eſt, ibi aut mala, aut nulla eſt. Ingenium quod virtutibus non impleveris, vitiis vacat, veluti ceſſante cultu ager, quem meſſibus onerare timueris, ſe inutilibus herbis ſponte exhauriet. Ita plerunque ubi bene agere ceſſamus, incipimus agere male. De hoc etiam eximie Seneca: Putemus aliquem, inquit *a*, facere quod oportet: non faciet aſſidue, non faciet æqualiter, neſcit enim quare faciat. Aliqua vel caſu vel exercitatione exibunt recta, ſed non erit in manu regula ad quam exigantur, cui credat recta eſſe quæ fecit. Non promittet ſe talem in perpetuum, qui caſu bonus eſt. Deinde præſtabunt tibi fortaſſe præcepta, ut quod oportet, facias: non præſtabunt, ut quemadmodum oportet, facias: & ſi hoc non præſtant, ad virtutem non perducunt.

Faciet

a *Epiſt. 95. med.*

Faciet quod oportet monitus, concedo: sed id parum eſt, quoniam quidem non in facto laus eſt, *ſed in eo, quemadmodum fiat.* Excellentiſſime prorſus, & ad regulam divinæ paginæ. Vere non in facto laus eſt, ſed in eo, quemadmodum fiat. Non tantum non facere, ſed nec bene facere ſatis eſt, niſi hoc ipſum bona fiat intentione. Tanti ergo ducamus *oculum ſimplicem* omni tempore, & omni loco intendere in Deum.

Sed an non ſæpe omni puero ſtultiores ſumus, qui in tanta luce caligamus, imo nobis omnia tenebras facimus, & ſubinde nihil videmus, nec quid noceat, nec quid expediat: tota vita incurſitamus, nec ob hoc reſiſtimus, aut circumſpectius pedem ponimus. Quis vero neſcit quam ſit furioſa res, impetus in tenebris? At nos certe id agimus ut longius revocandi ſimus: & cum ignoremus quo feramur, velociter tamen huc illuc, quocunque demum, cæco impetu ruimus.

IIII. Fideliſſime Deus per Aggæum prophetam commonefaciens: Ponite, inquit *a*, corda veſtra ſuper vias veſtras. Seminaſtis multum & intuliſtis parum, comediſtis, & non eſtis ſatiati, bibiſtis & non eſtis inebriati, operuiſtis vos, & non eſtis calefacti, & qui mercedes congregavit, miſit eas in ſacculum pertuſum. Hæc dicit dominus exer-

a *Agg. cap. 1. v. 5. 6. & 7.*

exercituum: Ponite corda veſtra ſuper vias veſtras. En, quam urgeat Deus illud: *Ponite corda veſtra ſuper vias veſtras*, quam velit conſiderari qua via & quo eamus. En, quam ubique intentionem bonam requirat? Omnibus vero hoc negligentibus occinitur: *Seminaſtis multum, & intuliſtis parum.* Sunt qui nummos ſeminent, tantum ſcilicet pecuniæ in menſam erogant, tantum in veſtes & ſupellectilem, tantum in recreationes, luſus, convivia, tantum etiam in rerum novarum auditionem, tantum in varias animantes, tantum in libros quos nec ipſi legunt, nec aliis legendos permittunt, ſed cuſtodiunt ut canis præſepe; tantum æris inſuper expendunt in adulatores, ſanniones, mimos, paraſitos, moriones; tacebo aliam hominum impuram fæcem; tantum etiam inſumunt in artificiola curioſa, & ſæpe pernicioſa, tantum in alias vaniſſimas inſanias, tantum denique in ſtipem & eleemoſynam exponunt, & modo id intentione ſana fiat. Hi ſane plurimum argenti ſeminant. De unoquoque horum recte dixeris, DISPERSIT, non autem, *dedit pauperibus*, ſed jam ante divitibus; aut dedit ſartoribus, dedit cocis, capedinariis, palponibus, geſticulatoribus, ſuſurronibus: dedit his, & illis, & iſtis, ut eos in ſuam cauſſam traheret, ut corrumperet, ut os illorum ſibi emeret. O miſeri! *ſeminaſtis multum, & intuliſtis parum,*

rum, quia intentione non debita seminaſtis, hinc meſsis tam modica, tam nulla: dimidio pecuniæ veſtræ cælum emiſſetis, ſed altero tanto maluiſtis emere gehennam.

Comediſtis, & non eſtis ſatiati; bibiſtis & non eſtis inebriati. Sunt qui comedant & bibant, ſunt qui de rebus divinis multa & præclara audiant, virtus eis varie ſuadetur: & ut coci ſolent, qui modo lixa, modo aſſa, modo frixa; jam ſicca, jam juſculis perfuſa, jam frigida, jam fumantia & calida apponunt, ut edendi appetitum acuant: ſic faſtidioſis his rerum ſacratum auditoribus amabili varietate virtus commendanda eſt: audiunt illi, & velut audita comedunt, avidos ſe oſtendunt, ſed mox aliud eſuriunt, audita celeri oblivione ſepeliunt, & animum alio convertunt. inde nec habiliores nec robuſtiores fiunt, nam ſacris admonitionibus non ea intentione auſcultant, ut meliores ſanctioreſque evadant. O miſeri! *comediſtis, & non eſtis ſatiati.*

Operuiſtis vos, & non eſtis calefacti. Sunt qui etiam virtuti quandoque operentur: templum frequentant, orant, exomologeſeos & Euchariſtiæ Sacramentis ſe muniunt, nec tamen inde calefiunt, partim quia hæc per ſinceram, & fervidam intentionem ad Deum non dirigunt, partim quia ſe frigori mox iterum exponunt; è templo, ab oratione, à confeſsione vix digreſsi, ad

L anti-

antiquum libidinis volutabrum redeunt, priſtinam jurandi & imprecandi conſuetudinem repetunt, peſsimas occaſiones non fugiunt; ita mores inolitos nunquam deponunt, in aſſuetis noxis frigidi, ut ante perſiſtunt. O miſeri! *Operuiſtis vos, & non eſtis calefacti.*

Et qui mercedes congregavit, miſit eas in ſacculum pertuſum. Liberaliſsimus eſt Deus in tribuendis muneribus, quæ nos ſacculo noſtro excipimus, ſed ſæpe pertuſo. Mens noſtra velut ſacculus tot habet foramina per quæ cæleſtes dotes excidunt, quot occaſiones non vitat, quæ ad nequitiam invitant. Hæc omnia pulchre complexus Gregorius: Multum, inquit *a*, cordi ſuo ſeminat, qui de mandatis cæleſtibus, vel legendo vel etiam audiendo multa cognoſcit, ſed negligenter operando pauca fructificat. Comedit & non ſatiatur, qui verba Dei audiens, lucra vel gloriam ſæculi concupiſcit. bene autem non ſatiari dicitur, quia aliud mandit, & aliud eſurit. Bibit, & non inebriatur, qui ad vocem prædicationis aurem inclinat, ſed mentem non mutat.

Deus olim Ezechieli: Fili hominis, inquit *b*, venter tuus comedet, & viſcera tua

a *L.* 1. *in Ezech. hom.* 10. *poſt. init.*
b *Ezech. cap.* 3. *v.* 3.

tuâ replebuntur volumine isto, quod ego do tibi. Ventris autem viscera, inquit Gregorius *a*, quid sunt aliud nisi mentis interna, id est, recta intentio, sanctum desiderium, humilis ad Deum, pia ad proximum voluntas? Pensemus, charissimi fratres mei, quam sit pia ista promissio. Multi enim legunt, & ab ipsa lectione jejuni sunt. Multi vocem prædicationis audiunt, sed post vocem vacui recedunt, quorum etsi venter comedit, viscera non replentur: quia etsi mente intellectum sacri verbi percipiunt, obliviscendo & non servando quæ audierint, hæc in cordis visceribus non reponunt. O miseri! *mercedem congregatis, sed eam in sacculum pertusum mittitis.* Hic idem beatus Gregorius: in sacculo, inquit *b*, pertuso videtur quando pecunia mittitur, sed quando amittitur non videtur. Qui ergo quanta largiuntur aspiciunt, sed quanta rapiunt non perpendunt, in pertusum sacculum mercedes mittunt: quia profecto has in spem suæ fiduciæ intuentes congerunt, sed non intuentes perdunt.

Ita demum frustra laboramus, qui laboris animam INTENTIONEM non curamus. Id quod boni facimus, ante

 oculos

a *Loco proximè cit.*
b *Par. 3. curæ pastor. c. 22. fine.*

oculos nobis ſtatuimus, intentionem rectam quam negligimus, nihili pendimus: ita *mercedes congregamus, & in ſacculum pertuſum mittimus.*

V. Non eſt moleſtior labor, quam labor irritus & ſine effectu: nemo eſt qui velit operam ludere. Enimvero aliqui ut aſini laborant, multa graviaque in ſe onera recipiunt, & omnem laudem in eo ponunt, ut operæ quam plurimum ſumant. Iſſaſchar aſinus fortis, &c. ſuppoſuit humerum ſuum ad portandum, factusque eſt tributis ſerviens *a*. At hi non ſibi laborant ſed aliis, cum intentione careant, qua Deo laborem ſuum vendant. Aliqui porro patiuntur ut Martyres, ſed non cantabitur de illis: Gaudent in cælis animæ Sanctorum, qui Chriſti veſtigia ſunt ſecuti *b*. Miſerandi prorſus, & fletu tanto digniores, quanto numero plures. Ah, quanti ſunt qui ponderoſis crucibus premuntur, & tamen in via ad cælum vix quidquam promovent, ſolo intentionis defectu. Grandia patiuntur, ſed ideo, quia pati coguntur. Tergiverſantur quidem, torquent ſe miſere, reſiſtunt ut poſſunt, quia vero impoſitam crucem excutere nequeunt, vaciliando pergunt. Hoc non eſt pati pro Chriſto:

a *Geneſ. cap. 48. verſ. 15.*
b *Eccleſ. offic. in 2. veſp. de mart.*

Christo: hoc est in aëre remigare, frigido furno panes immittere, in arena ædificare.

Baalami sacerdotes quid tandem laboris omiserunt *a*, ut Eliam sacrificando vincerent? bovem imposuerunt aræ, & invocarunt Deum suum à primo mane usque ad meridiem, continuo vociferantes, Baal exaudi nos, Baal exaudi nos &c. *transiliebantque altare quod fecerant. Cumque esset jam meridies, illudebat illis Elias, dicens: Clamate voce majore. Clamabant ergo voce majore, & incidebant se juxta ritum suum, cultris & lanceolis, donec perfunderentur sanguine.* Nulla tamen Baalami vox, nullus igniculus, successus rei, nullus se prodidit. Debuissent amentes sacrificuli prius ignem excitasse in animo, (quod fecit Elias) intentionem extimulasse ad Deum, hac ratione ignem evocassent è cælo. Mundus velut alter Baal varie suos exercet, fatigat, vexat; istos ad omnem nequitiam, illos ad quamcunque servitutem rapit: exagitantur miseri eundo, stando, currendo: laboribus sæpe odiosis, difficilibus, molestis, improbis, insanis, indignis exercentur. Qui mundo serviunt debent glutire posse omnis generis invectivas, convitia, reprehensiones, vi-

 tuperia,

a 3. *Reg. cap.* 18. *v.* 26. *& seqq.*

tuperia, morsus acerbos, crebros despectus; & sicut histriones arte gesticulatoria devorant cultros, ita hi tolerare coguntur & glutire, velint, nolint, acerba multa & admodum aculeata dicta. Habent hi suos obtrectatores, æmulos, adversarios, malevolos & invidos antagonistas, nihilominus tamen horum genibus advolvi, manus osculari, mille ceremoniis & deliciis hos ipsos venerari adiguntur, aut mundo servitium abnuntiare. Neque vero desunt curæ, solicitudines, perturbationes, rei familiaris angustiæ. Hæc omnia simul sumpta instar obesi & in frusta dissecti bovis essent, modo non deesset ignis, modo intentio recta, velut cælestis flamma, ea delibaret. Verum quia multi talia ferunt, sed impatienter; ferunt, sed Deo illa non offerunt; patiuntur ista, sed sine intentione recta; patiuntur non propter Christum, sed propter se, in suam & mundi gratiam: hinc nihil hic promeriti aut mercedis cogitandum: nebulas diverberant, & in saxis seminant, nullam à Deo gratiam merentur.

De his eleganter & vere Bernardus: Væ, inquit *a*, portantibus crucem, non sicut Salvator suam, sed sicut ille Cyrenæus alienam. Duplici quippe contritione con-

a *In Apol. ad Gui. ab. initio.*

conteruntur, qui hujusmodi sunt, quando & hic pro temporali gloria temporaliter se affligunt, & in futuro pro interna superbia ad supplicia æterna pertrahuntur. Laborant cum Christo, sed non regnant cum Christo. De torrente bibunt in via, sed non exaltabunt caput in patria: lugent nunc, sed tunc non consolabuntur. Ita maledicus ille latro juxta Christum quidem crucifixus, sed è cruce in paradisum cum Christo non migravit. Pari ratione multi multum laborant, sed frustra; multa sustinent, sed & frustra; virtutes etiam, ut videtur, exercent, sed frustra hæc omnia, imo cum damno, quia recta in his omnibus intentione carent.

Oseas, vates Hebræus, hos ipsos designans: Vitula, inquit *a*, docta trituram. Qui absque intentione certa & recta laborant, bobus similes sunt qui triturant. Hi etsi ab opere solvantur, redeunt tamen ultro; jam assueverunt huic operi, quo etiam fruuntur, nam subinde os mergunt avena, & sic lubentes perpetuant hunc laborem, jugumque facillime recipiunt. Non aliter agunt illi mundi alumni, quos insigniter notans Gregorius; Pro mundi gloria, inquit, cunctis sudoribus libenter inserviunt, & gravium laborum jugo colla devotissime submittunt. Et quæ mercees operis? os plenum avena, marsupium non adeo turgens pecu-

a C. 10. v. 11.

nia. Certe vituli docti trituram, laborant, ut jumenta, plaustralia aut molaria, velut equi cæci in fullonica. hi ab unico puero voce & flagello aguntur, curruntque toto die. & quo tandem vesperi perveniunt? in eodem omnino loco sunt, quia in orbem acti sunt: Sic qui recta carent intentione, vere cæci sunt, & in virtutibus progressum nullum faciunt; hodiernus, crastinus, perendinus dies nullo illis discrimine veniunt. Hi boves semper in eadem area triturant, & hunc laborem suum pro mercede habent, ideo à Deo aliam non expectent. Hæc est caussa, cur Paulus tam contente præcipiat: Omne quodcunque facitis, in verbo & in opere, omnia in nomine Domini Iesu Christi, gratias agentes Deo & Patri per ipsum *a*. Idem æque graviter inculcans: Sive ergo, inquit *b*, manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in Dei gloriam facite: Omnia, omnia. Sic edendum, sic bibendum, sic aliud quidvis faciendum, ut Deus honoretur, nullus hominum lædatur, aut offendatur. Chrysostomus Paulinum hoc præceptum explicans: Etiamsi, ait *c*, spirituale quid fuerit, si tamen propter Deum non fiat, cumprimis illum lædit qui facit. Et sic-

a *Ad Coloss. cap. 3. v. 17.*
b *Ad 1. Corinth. cap. 11. v. 10.*
c *Tom. 5. orat. Calendis dicta.*

Et ſicut cæmentarii amuſſim ſuam ab angulo ad angulum ducunt; ſic noſtrarum actionum amuſsis ſit divinum illud Pauli effatum: Sive manducatis, ſive bibitis, ſive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.

Itaque rectiſsime Laurentius Iuſtinianus: Prima vox, inquit *a*, prima cogitatio, primus affectus divinam reſonet laudem, ignitam ad Deum dirigat ſupplicationem. Dimidium facti, qui bene cœpit, habet.

a *De Diſcipl. & perfect. mon. c. 10. fine.*

Imaginis sequentis brevis explicatio.

HOstes Intentionis Rectæ, Intentio mala, Iudicium temerarium, &, Gloria vana. *Hæc monstra imago subjicit spectanda.* Intentio mala, *mulier cornuta brachium recta intentione orantis incurvare nititur.* Iudicium temerarium, *in suis vitiis talpa, in alienis indagandis specillo instructum hoc agit, ut judicandi temeritatem, velut judiciariam virgam ingerat.* Vana Gloria, *felis quæ pro collari pavoninas pennas habet, & sæpiuscule pedes suos, aut suam pelliculam lambit & extergit, omni bonæ actioni insidiatur, ubique proxima est. Qui perire non vult, has pestes caveat. Homo rectæ intentionis sic orat, sic laborat, sic agit omnia, ut in Deum intentione semper rectissima feratur. Sic agere, est nihil agere quod non prosit.*

Vnus mihi omnia, a quo ſunt omnia.

LIBER SECVNDVS.

BONÆ INTENTIONIS ET FAUTORES ET HOSTES,

maxime vero vanam gloriam, & Iudicium temerarium; ejuſdem ſigna, praxin, præmia declarat.

CAPVT I.

RECTAM INTENTIONEM *eſſe bonam illam voluntatem, ab Angelis laudatam.*

BOna voluntas, actionis anima eſt, bona voluntas nunquam non dives eſt, bona voluntas omnia poteſt. Nocte naſcentis Chriſti novam, inauditam oden cecinerunt in terra cæleſtes genii. Horum è cælo cantorum auditores erant opiliones; odeum, campus; ode ipſa: *Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis* a. Et quid eſt *Bona voluntas?* Obſecro, tantum nobis otii ſumamus, ut ex omnibus illis qui ad Chriſti nati ſtramineas cunas obſequioſe ſeſe ſtiterunt, hoc ipſum quæramus, quid ſit *Bona voluntas?* Interrogationis noſtræ initium petamus ab ipſis Angelis.

I. O puriſsimi, beatiſsimique Spiritus, quid

a *Luc. cap.* 2. *v.* 15.

quid agmine facto ad tuguriola nostra descenditis, quid in terra quæritis, quod deesse possit in cælo? nullum apud nos est dignum vobis hospitium. Ad hanc quæstionem nostram Angelorum omnium una vox est:

O mortales, loci genium & incolas probe novimus, neque hoc adventu nostro illustria facinora, raras inventiones, exoticas artes, artificia peregrina, neque aurum aut gemmas quærimus, sed bonam voluntatem, quæ & auro, & gemmis omnibus pretiosior est, nobisque charior.

Et in hoc quidem fecisse mihi videntur Angeli, quod magnates aliquando solent in pauperculam cerevisiariam cauponam peregre dilati. Caupo namque, si generosum Baronem aut illustrem Comitem videat suum esse hospitem, primum omnium instituit hospitii tenuitatem excusare, cupedias & delicias apud se nullas reperiri, lectos tanto hospite non sat dignos esse, panem & zythum suppetere, cetera pæne omnia negari, neque vero aliam ruri vivendi rationem esse: si tamen libeat manere, dominus modo imperet, se quidem promptissime daturum, quicquid omni domo possideat. Comes homini animando modeste & placide: Scio, ait, mi vir, quas ædes ingressus sim: si mihi par ovorum, & tuæ cerevisiæ haustum tuleris, in hanc cœnam satis apposuisti. neque ego huc comessaturus veni; igno-

tus hoſpes latere cupio, & te relinquere ditiorem. vis hoc? Caupo lætitiæ plenus, & renidenti ore: Quid ni velim, inquit, ô mi Domine, quid ni velim hoc votis omnibus? manda, jube, impera; ego meique jusſa faciemus pro viribus. Hanc animi promptitudinem, paratiſſimam hanc voluntatem, potentiſſimi illi ab æthere dynaſtæ Angeli quæſierunt in Orbe hoc inferiore, idque noſtro commodo, ut nos relinquerent, longe quam antea ditiores. *Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Sic Otho imperator ad Romualdum viſere, cellulam illius non tantum ingredi, & una cibum ſumere, ſed etiam in Romualdi paupere ac duro lectulo cubare voluit tanta Majeſtas [a]. Sic alii Reges, & Principes, deſertiſſimas quandoque caſas ingreſſi, fonte ſolo & pane pæne ſaxeo in cœnam uſi ſunt, non ſine voluptate. Sic & Angelorum apud nos voluptas, eſt bona voluntas, rectaque intentio. Sed & ex Ioſepho quæramus, qua ipſe intentione Bethlehemum venerit.

II. O ſanctiſſime Paterfamilias, caſtiſſime Ioſeph, quid hoc itinere quæris, tam & longo, & difficili, tempore præſertim tam alieno? quid Bethlehemum migras, omnia ubique hoſpitia occupata ſunt, tibi nec angulus patet, excluſiſſimus es undique; mille domos adeas locum requiemque petens;

a *Hier. Platus l. 2. de bono ſtat. rel. c.37.*

tens, mille domos occludent feræ, te tuamque conjugem nulla recipiet. Ergo potius iter relege, & Nazarethi habita: hic nemo te hospitem salutabit, multo minus honorario vino donabit. Iosephus intentionis sanctissimæ plenus: Non refert, inquit, nullam mihi patere habitationem hominum: ergo pecudum subibimus, neque enim huc migravimus, ut laxe commodeq; habitemus, sed ut voluntati divinæ obtemperemus, id quod quærimus, est obedientia, huic omnem animum intendimus; sequemur, quacunque nos vocaverit voluntas divina.

Sed cum bona venia tua, ô mi optime Ioseph, videris errare à limine: non hæc voluntas est Dei, sed superbia Imperatoris Romani. Cuperet Augustus Cæsar nosse vires ac potentiam suam, ea de caussa regiones & provincias omnes turbat, ut quantus sit, sciat, & inde magis superbiat.

Iosephus contra: Hanc ipsam, inquit, superbiam hominis idololatræ, Deus suæ voluntati perficiendæ aptum reperit instrumentum. *Dominus est: quod bonum est in oculis suis faciat* a. Quandoquidem ergo Augustus Cæsar, summus magistratus, Dei nutu edixit per Orbem, ut quivis in suæ tribus civitatem se conferret, ideo & nos hoc iter suscepimus, ut huic edicto parere-mus.

a 1. *Reg. cap.* 3. *v.* 18.

mus. Hæc mea & commissæ mihi virginis est intentio, quam æque commode in humillima casa, in vilissimo angulo, in stabulo exequemur, quam in Herodis Regis, aut Annæ Pontificis Palatio. Sed ipsam etiam beatissimam Virginem matrem super hac ipsa re interrogemus.

III. O Virgo beatissima, te si matrem Dei dixero, omnem in te laudem congessero. Tu vere dignissima mater es, ad cujus virgineum puerperium è cælo descendant Angeli: quid obsecro, Virgo divina, quæris in natali loco prosapiæ: an nescis? cognatos pauperes nemo novit. Et valde verendum, ne hoc tuum iter frustra susceptum sit, nam ditiores è stirpe Davidica, omne urbis diversorium præoccuparunt, vobis aut in publico habitandum, aut redeundum est. Gentiles vestros vobis loco cessuros ne sperate, nemo erit ex his qui ad vos revisat, qui cibum potumque honorarium mittat, qui ullum honorem deferat; cognationem nemo agnoscet, humanitas omnis hinc pridem exulat, nec ullum vos diversoriolum recipiet Contemnuntur qui pauperes sunt, etsi optimi sint. Et vere dicitur: *Mortuus vivos frequentat, pauper inter divites* a. Quare, ô Virgo integerrima aut publica platea domus tibi erit, aut via qua venisti, erit repetenda.

Ad

a *Vet. monost. Trech.*

Ad hæc virgo puerpera: Meus Iosephus, inquit, & ego, non quærimus cognatos, nec nostri stemmatis reverentiam, neque commodum habitationis locum, sed unam atque unicam Dei voluntatem, quam nobis Deus declaravit per Augustum Cæsarem.

Sed ô beatissima Mater, sit verbo venia, non hæc videtur esse voluntas Dei, sed hominis Deo inimici: nam quod pauperes tam misere & sine caussa fatigentur, jussu Cyrini præsidis fit, hic vir hic est qui universam Syriam inquietat & obturbat, iste est qui universos suis sedibus huc illuc evocat. Ad quæ Virgo: Sed quis, inquit, Cyrino id permisit? Putem, inquam ego, Augustum Cæsarem. Virgo iterum: Ecquis permisit Augusto Cæsari? Deus utique, respondi. Hic demum Virgo cælestis: Hujus ergo, inquit, permissum divinum sequimur, hujus voluntati paremus, hac intentione iter istud suscepimus. De diversorio jam anxii non sumus: Deus providebit *a*. Si locum negent homines, forsan pecudes non recusabunt. Fiat voluntas Dei. Sed ex ipso divinissimo infante istud quærere jucundum sit.

IIII. O infans omni Salomone sapientior, ô Rex Angelorum, quid tandem hic quæris inter exules, quod non millies me-

a *Genes. cap.* 22. *v.* 8.

lius reperias inter tuos cives Angelos? num animi gratia peregrinum & paganum panem gustare placet? num cælestia tempe cum horridissima hac silva commutare delectat? O Domine, mundus non novit te, & nisi te aliter patefacias, omnigeno contemptu te calcabit.

Ad hæc Christus puer, vel solo nutu oculorum, vel lacrimis solis, responsionis sat dedit hoc sensu: Honores ego non quæro, nec voluptates, nec ullam mensæ lautitiam desidero: Cibus meus est, ut faciam voluntatem ejus qui misit me, ut perficiam opus ejus *a* Aliis cibis omnibus carere, facile mihi erit, illum vero cibum gratissimum, cibum vere meum avidissime consector, hunc quæro. hic meus est finis, hæc intentio. Vti vero nunc cernitis præsepi me incumbere, ita olim cernetis cruci. Et hoc omne ad paternæ voluntatis regulam fiet. Nam sicut pater meus Imperatoris Romani superbia, & meorum cognatorum inclementia eò utitur, ut jam in fœdissimum hoc antrum detrudat, ita utetur Hebræorum Pontificum invidia, ut olim in trabem ignominiosissimam extollat. Meus cibus est ut faciam voluntatem ejus qui misit me *b*. Quia non quæro voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me *c*. Quia descendi

a *Ioan. c. 4. v. 34.* b *Ibid.*
c *Ioan. c. 5. v. 30.*

ſcendi de cælo, non ut faciam voluntatem meam, ſed voluntatem ejus qui miſit me *a*. Hoc Chriſti ad nos reſponſum eſt.

V. Quid ergo eſt, voluntas bona, cui Angeli pacem imprecantur? Optime ad hoc quæſitum Sanctus Leo: Chriſtiano, inquit, vera pax eſt à Dei voluntate non dividi. Horis omnibus ex animo dicendum: Domine, fiat voluntas tua: fiat, & in me, & in omnibus hominibus perfectiſsime, omni tempore, ſicut in cælo. Hæc, ô Chriſtiani, bona voluntas eſt, in rebus omnibus toto pectore hoc unũ velle: Domine, fiat voluntas tua. Hanc voluntatem, intentionem hanc animi commendant Angeli. De hac vere D. Gregorius: Nil ditius, inquit *b*, offertur bona voluntate. Hæc voluntas veram conciliat pacem. Voluntatem hanc ad Chriſti cunas attulerunt paſtores: Voluerunt ire & quærere; iverunt & quæſiverunt illum ipſum infantem, quem quærendum ſuaſit Angelus. Hinc illorum mutuæ cohortationes: Tranſeamus uſque Bethlehem, & videamus hoc verbum quod factum eſt, quod Dominus oſtendit nobis *c*. Et venerunt feſtinantes. Hac voluntate penitus caruit callidiſsima vulpes illa, Herodes Aſcalonita, qui & ſe venturum, imo & adoraturum pro-

a *Ioan. cap. 6. v 38.*
b *Hom. 5. in Euang.*
c *Luc. cap. 2. v. 15.*

promiſit: nimirum pueri jugulum petiturus, non genua oſculaturus veniſſet.

In hac demum bona voluntate rectaque intentione quies & pax vera conſiſtit. Quicquid agas, ô Chriſtiane, mille turbas in rebus aliis omnibus invenies; nihil uſpiam ſatis pacati extra hanc bonam voluntatem: inquietatio & moleſtiæ innumeræ à corpore, ab animo, ab amicis, à conſanguineis, à liberis, à ſubditis, à ſervis, ab officio, à negotiis; turbæ domi, foris, in templo, in publico, in aquis, in ſilvis, turbæ in ipſis relaxationibus & voluptatibus: turbarum ubique affatim te circumſiſtet. Et licet omnia componas ad pacem, nihilominus nuſquam reperies pacem niſi in hac tantum bona voluntate, quæ voluntati divinæ vinculo inſolubili ſeipſam alligat. Et hoc cælum eſt extra cælum, ſeu cæli veſtibulum. Pax hominibus bonæ voluntatis, pax bona, conſtans, tuta; pax vera, & nemini pœnitenda.

In plurimis aliis illud vulgi uſurpare quis poſſit: Malo bonam guerram, quam malam pacem, ſi ſpiritus velit cum carne pacem inire, cupiditatibus illius indulgere, omnem contumaciæ noxam diſſimulare, pax peſſima, & longe pejor bello & diſcordia. Pax ergo nemini aut tuta aut bona eſſe poteſt, niſi hominibus bonæ voluntatis, rectæque intentionis.

CA-

CAPUT II.

RECTÆ INTENTIONIS *actioni à solo Deo persolvi posse præmium.*

GEmmarium olim accessit, homo pretiosæ illius mercis imperitissimus, & avide quærens, Quanti æstimas, inquit, hunc lapillum bone vir? Gemmarius ad hęc prompte in hunc modum respondit: Hæc margarita merito vænit *a* centum & quinquaginta millibus coronatorum. (Hanc gemmam donavit Iulius Cæsar Serviliæ matri Bruti, à quo occisus est; & hæc, ut dictum, æstimabatur sexagies H S *b*) Miratus supra modum ille qui interrogarat, &, O superi, ait, quid virtutis aut fortunæ in lapide? Sed & denuo quærens de alio cimelio: Quanti ergo, inquit, hos simul lapillos æstimas? Cui Gemmarius: pretio, inquit, exsolvi vix possunt: dimidium regni dederis, nondum tamen persolveris: cimelium est inæstimabilis pretii. Hîc ille primum serio in admirationem rapi, & non capere, tanti vænire lapides.

Stephanus, flos martyrum, *Vir plenus fide & Spiritu sancto* c, merces proposuit solos lapides, & quamvis nec pyropos, nec

a *Sunt* 150000. Silberkronen *seu* Zwantzig batzner. b *Suet. Bud. de Asse.*
c *Actor. cap. 6. v. 5.*

adamantes, nec topazios venales habuerit, sed meros silices sanguine tinctos, eo tamen pretio indicavit, ut tam dives emptor repertus non sit, qui pretio vel minimum lapillum potuerit facere suum. Quis non miretur cum imperito illo, ad hoc dignitatis & pervenire potuisse silices, ut etiam contra gemmas sint chari. Siliceos hos lapides Stephani, Bethlehemiticus infans præsenti demum moneta emit, omniumque pretium liberalissime persolvit.

Sub hac Stephani protomartyris, & Christi divinissimi infantis imagine nunc explicabimus, omnem actionem bonam, etiam vilissimam, recta tamen intentione susceptam, tanti esse pretii, ut id solus Deus infinite dives possit persolvere.

I. Ad hoc lapidum mercimonium, quod Stephanus Levita venale proposuit, principio matrona gravi vultu, & honestissimo habitu accessit, PHILOSOPHIAM nominant. Hæc Stephanum miris argutiis fatigavit, ut suos illi lapides extorqueret. *Surrexerunt quidam de Synagoga quæ appellatur Libertinorum, Cyrenensium, Alexandrinorum &c. disputantes cum Stephano*, in suas illum partes pertrahere conabantur a. Sed frustra. Suos Stephanus lapides acerrime defendit, certo eos amissurus, si cum illis sentire voluisset. *Et non poterant resistere*

a *Actor. cap. 6. v. 9.*

ſtere ſapientiæ & ſpiritui qui loquebatur. Ita ab emptione abiit *Philoſophia*, de qua Paulus optime monet: Videte ne quis vos decipiat per Philoſophiam, & inanem fallaciam *a*.

Secuta PUSILLANIMITAS, anus rugoſa fronte, exangui & mortuali vultu, tremulis manibus, tamque pavide videbatur emere, ac ſi aſſem porrigeret elephanto. Hæc ut purpuratos illos lapides ſui juris faceret: O mi Stephane, inquit, mille teſtibus convictus es, omnium ſententiæ contra te eunt. Nunquid univerſo ſenatui te oppones? Cauſſam licet optimam tuearis, non ſat tibi virium eſt, ut inſtitutæ rei exitum expedias. Dogmata quæ propugnas, nimium nova ſunt, permitte illa tempore adoleſcere & firmari: Initia hæc lente volunt tractari; aliquanto tempore hos impetus tuos diſsimula. Sed nihil obtinuit trepida hæc anus. *Stephanus autem plenus gratia & fortitudine* a: Tametſi, ait, ſenatorum altero tanto plures ſint, animo non cadam. Hæc Domini cauſſa eſt, hîc non licet eſſe pavidum; faceſſe à me Puſillanimitas.

Hac vix digreſſa, adfuit INCONTINENTIA procax femina, ipſo vultu laſciviam profeſſa, & facile apparebat non ſerio illam empturam. Ne tamen Stephani lapidibus nullum pretium poſuiſſe videretur,

 hoc

a *Ad Coloſ. c.2. v.8.* b *Actor. c.6. v.8.*

hoc unum anxie agebat, ut juveni persuaderet conjugium. Quid tergiversaris, mi Stephane, inquiebat, quin tu more priscorum Patrum matrimonium contrahis? æmulare sanctissimos majores tuos Abrahamum, Isaacum, Iacobum, Mosem, Aaronem, & ne sperne nuptias. Ad majora natus es, quam ut solum mensis servias. Hæc, ut eam decuit, breve responsum tulit: Procul inde facesseret, stare animo, non nubere, sed virgineam integritatem tueri. *Et intuentes eum omnes qui sedebant in concilio, viderunt faciem ejus tanquam faciem Angeli* a.

Post illam, mox adrepsit Vana Gloria, omnium oculos suis devorans, aliis omnibus præmercatura. Hæc, contra morem emptorum, merces quas emptura videbatur, impensissime laudavit, garrulam mercatricem dixisses, nam post copiose recitata Stephani elogia: O sanctissime juvenis, inquit, tota Hierosolymorum urbs in te unum conversa, te spectat, te veneratur; omnium civium ora de te loquuntur. In luce sunt prodigia quæ patras (*faciebat prodigia & signa magna in populo* b.) At nosti te tibi maximum esse debitorem, in fama præsertim & nomine tuo servando. Ergo Spartam quam nactus es, tuere & orna. Faventissimum tibi senatum habes, si potes illi esse non inimicus. Non tulit Stephanus loquacissimæ

a *Ibid. v.* 15. b *Ibid. v.* 8.

cissimæ femellæ fabulam, sed ea protinus rejecta: Fallacissima est, inquit, omnis gloria, quæ à mortalibus offertur: Cor meum, mesque oculos aliorsum defixos teneo, gloriosque oculos aliorsum defixos teneo, gloriam cælestem jam eminus prospicio, in Christum Dominum omnis mea fertur intentio: *Intendens in cælum vidit gloriam Dei* a.

Prioribus illis repulsis, VIOLENTIA nota furia ex Orco irruit, non tam emptura lapides, quam ereptura. variis istud machinis agressa est. I. *Tunc submiserunt viros qui dicerent, se audivisse eum dicentem verba blasphemiæ in Mosen & Deum* b. En testes; veri an falsi, nil interest. 2. *Commoverunt itaque plebem, & seniores, & scribas: & concurrentes rapuerunt eum.* Et hæc quidem vis expugnabit juvenem; patietur Stephanus frangi pertinaciam suam. 3. *Audientes autem hæc, dissecabantur cordibus suis, & stridebant dentibus in eum* c. Conclusus est Stephanus inter fulmineos apros; non evadet. 4. *Et impetum fecerunt unanimiter in eum* d. Stephane quid agis? tu toto senatu sis sapientior? cede sententia. 5. *Et ejicientes extra civitatem lapidabant.* Ita vincendus est, qui nescit cedere.

Sed frustra fuere omnia. O imbecillem VIOLENTIAM, nec unico quidem juveni expugnando satis robustam! merces veni-

a *Actor. cap. 7. v. 55.* b *Actor. c. 6. v. 11.*
c *Ibid. v. 12.* d *Act. c. 7. v. 54. 57. & 58.*

venisti raptura Stephano, imo dedisti.

II. Ita servavit Stephanus suos sibi lapides, à pessimis his nundinatricibus; nulla eos nec vi, nec pretio potuit extorquere. Demum parvulus ex oppido Bethlehem, ad istas merces accessit, & hos ipsos lapides sanguine pictos liceri cœpit. Cui Stephanus: Mi divinissime puer, inquit, placentne tibi? accipe, tui sunt. Novi equidem, parentem habes opulentissimum, qui solus potest & hos lapides æstimare, & dignum iis pretium rependere; omnes ergo tibi dono: *Ecce video cælos apertos, & filium hominis stantem à dexteris Dei* a. Ad illum Dei oculum insomnem, & omni momento pervigilem, mei affixi sunt oculi. Pro veritate, & pro Christo hunc saxorum nimbum sustineo, hos lapides Deo, ejusque honori consecro.

Ita PATI, ita & AGERE oportet, ô Christiani; bonæ actionis cujuscunque pretium, omnibus aliis, etiam Angelis, præterquam Deo est insolubile. Loquimur hîc de iis tantum actionibus, à quibus, ut supra docuimus, abest malitia, quibus adest gratia, nec deest intentio recta. Et hujuscemodi quidem actiones, cetera vilissimæ, tanti sunt pretii, ut sermone nemo unquam expresserit vel minimi boni operis valorem. Terrarum orbem da, imo da cælum, nondum satis dederis, nisi des Deum. Imperium

a *Actor. cap. 8. v. 69.*

rium in cæleſtes orbes & ſidera, in omnes omnino Angelos, non æquat dignitatem actionis cum virtute conjunctæ. Ex. gr. Obolus mendico porrectus, ſed ſana rectaque intentione, quanti, putas, in cælo æſtimatur? Confer in unum regna omnia, & Turcicum, & Sinenſe, & Perſicum; Hiſpanicum & Gallicum, cum omni eorum opulentia, cum omnibus omnino voluptatibus, nondum obolo illo dignum pretium ſtatuiſti. Ratio hujus evidentiſſima eſt: Vniverſa illa uti principium habuerunt, ſic & finem ſuum reperient; ſuis utrinque terminis urgentur: At obolus ille mendiculo datus pretium acquiſivit æternum. Momentaneum & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate, æternum gloriæ pondus operabitur in nobis *a*. Quid minus dixeris, quam, *momentaneum & leve?* Ita unicum ad Deum ſuſpirium, ſerius ob priores noxas gemitus, acus fracta pauperi data, frigidæ calix ſitienti propinatus (an vilius quid dicam?) mercedem emerentur ſupra omnem modum maximam, æternam: *æternum gloriæ pondus operantur.* Omnium Regum aurum in unum locum congeſtum, unius hebdomadis ſpatio facile totum ad libram examinetur, neque enim infinitæ molis eſt: At vero illud oboli, quod diximus, pretium, per omnem æternitatem

a 2. *Corinth. cap.* 4. *v.* 17.

nitatem appendi non potest, infinitum est.

Sed unde hic obolus tam pretiosus? A divina gratia. quod verissime affirmans Augustinus: Omne, inquit *a*, meritum nostrum in nobis non facit, nisi gratia: Et cum Deus coronat merita nostra, nihil aliud coronat quam munera sua. Dei gratia animam Deo jungit ut sponsam. Assuerus Regum potentissimus, centum viginti septem provinciarum Imperator Estherem pauperculam, parentibus orbam, captivi Iudæi cognatam, suam tamen conjugem esse voluit, & reginam fecit. Nec caussam pete: Sic illi placuit. Quis jam Assueri & Estheris filios, regni hæredes neget? Mens nostra à se paupertima (*cum non sufficientes simus cogitare aliquid à nobis*, b) eam tamen Deus in sponsam sibi adsciscit admiranda gratiæ benignitate. Et hinc regni hæreditas in liberos nostros, hoc est, in actiones nostras derivatur; hinc nos olim futuri *divinæ consortes naturæ* c. Ipse enim spiritus, testimonium reddit spiritui nostro, quod simus filii Dei. si autem fili; & hæredes *d*.

III. Solus ergo Deus, illi quem diximus, obolo persolvere potest præmium, nec vult alia solutione, quam seipso. Ille Theo-

a *Epist.* 105. *ad Sextum.* b 2. *Corinth. cap.* 3. *v.* 5. c 2. *Pet. cap.* 1. *v.* 4. d *Ad Rom. cap.* 8. *v.* 17.

Theologiæ sol Thomas Aquinas, inter preces olim è terra elatus, voces illas audiisse dicitur: *Bene scripsisti de me Thoma; quam ergo recipies pro tuo labore mercedem?* ad quæ Thomas promptissime: *Domine, non aliam præter te.* Vtique probe cepit vir sanctissimus, dignum actione bona præmium, Deum esse. Ideo divinus Paulus accuratissime commonefaciens: Non cesso, inquit [a], gratias agens pro vobis, ut Deus Domini nostri Iesu Christi, pater gloriæ, det vobis spiritum sapientiæ & revelationis in agnitionem ejus, illuminatos oculos cordis vestri, ut sciatis quæ sit spes vocationis ejus, & quæ divitiæ gloriæ hæreditatis ejus in sanctis. Hæc Apostolus assidue precabatur, daret illis Deus *spiritum sapientiæ & revelationis*, siquidem tale præmium à Deo assignatum est cuivis bonæ actioni, ut id omnis philosophorum sapientia non capiat. *Quicunque potum dederit uni ex minimis istis* b, *calicem aquæ frigidæ, tantum in nomine discipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem suam.* Proponit Dominus personas abjectissimas, & rem vilissimam, calicem aquæ non calidæ, hæc enim sine impensis non calefieret; sed frigidæ sic è fonte manantis: *Non perdet mercedem suam*, qua gaudeat æternum.

Maxima fuerunt munera quæ duo Reges, sed

a *Ad Eph. c. 1. v. 16.* b *Matth. c. 10. v. 42.*

ſed jam temulenti promiſerunt. Aſſuetus à vino calidus: Quæ eſt, inquit *a*, petitio tua Eſther, ut detur tibi? etiamſi dimidiam partem Regni mei petieris, impetrabis. Herodes pæne idem ſaltatriculæ pollicitus: Quicquid petieris, inquit *b*, dabo tibi, licet dimidium Regni mei. En maximum Regis donum, dimidium Regni, ſed perituri. Deus liberalior Rex, in operis boni vel minimi, in unius oboli præmium daturus eſt totum Regnum ſuum, nunquam periturum, ſeipſum. *Vocavit nos in ſuum Regnum & gloriam* c. Nunc temporis Deus pleraque omnia tribuit per res creatas, per cælum, ſidera, terram, terræ germina, per miniſtros Angelos. At vere, *cum evacuaverit omnem principatum, & poteſtatem, & virtutem* d, tunc rerum creatarum miniſteria ceſſabunt, tunc Deus omnigenas voluptates beatis afferet ſeipſo, in bonarum actionum præmium; *Erit omnia in omnibus* e. Ideo Chryſoſtomus, illum in ſeipſum crudelem tyrannum judicat, qui poteſt alio contentus eſſe præmio, quam Deo *f*. Et ſane hic talis multo ſtultior eſt illo qui nobiliſſimum adamantem quinque ſeſtertiis, aut aliquot pomis commutat.

IIII. Si

a *Eſth. cap. 7. v. 2.* b *Marci. cap. 6. v. 23.* c *1. Theſſ 2. v. 13.* d *1. Corinth. c. 15. v. 14.* e *2. Cor. cap. 15. v. 18.* f *Homil. 21. in Matth.*

IIII. Si ergo præmium cuivis bonæ actioni decretum est infinitum, inexplicabile, æternum, Deus ipse: vel, ut clarius loquamur, si pro quovis opere bono vel minimo, speranda merces æterna: Nil jam miri, quod Stephanus suos lapides, neque Vanæ gloriæ, neque Violentiæ, nec ex illis emptricibus ulli vendere voluerit, nemo enim eos digno pretio solvere poterat, nisi Pater illius infantis, cujus cunæ Bethlehemi, præsepe & paleæ fuerunt. At nos, infantes stultissimi (parum dixi) tyranni in nosmet atrocissimi, tot præclaras actiones, pro pomulo, pro testula, pro vitreis fractis, aut pictis apinis, imo pro brevi gloriolæ fumo, pro levi favoris aura vendimus vel oculis, vel auribus, aut linguis eorum quibus placere cupimus. Ita tota merces est visum esse, auditum esse, laudatum esse. Quam vere sanctus Gregorius: Qui pro virtute, inquit *a*, quam agit, humanos favores desiderat, rem magni ac ingentis valoris vili pretio venalem portat: Vnde cæli regnum mereri potuit, inde nummum transitorii sermonis quærit: Ea de causa tam serio hortatus Paulus: Servi obedite per omnia, inquit *b*, dominis carnalibus. Non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis timentes Deum. Quodcunque facitis, ex animo

a *L. 8. mor. c. 28. ad finem.*
b *Ad Coloss. cap. 3. v. 22.*

nimo operamini ficut Domino, & non hominibus: Scientes quod à Domino accipietis retributionem hæreditatis: Domino Chrifto fervite. Hoc igitur unice caveamus ne noftra obfequia hominibus duntaxat probare ftudeamus, eorumque præfentiæ folum atque oculis ferviamus, fed animi potius fingulari quodam candore, cum divino timore conjuncto, omnes noftri muneris partes expleamus. Quocirca quidquid fecerimus, vere atque ex animo agamus, certoque nobis perfuadeamus, non nos hominibus fed Deo bonorum omnium auctori ac Domino fervitutem fervire. Et quoniam certum nobis atque exploratum effe debet, fempiternam illam beatorum fedem, noftris laboribus ac conatibus tanquam palmam, præmium, ac mercedem effe propofitam, æquum profecto eft, ut in unum Chriftum noftra omnis feratur intentio, in Chriftum hi noftri eant oculi, Chrifto liberalitate tanta emere volenti, noftra omnia quam promptifsime vendamus.

CAPUT III.

Recta Intentio *quantum à diabolo impugnetur.*

IOannes ille Apocalypticus Angelus, vidit feminam fole veftitam, luna calceatam, coronatam fideribus, & & hanc parturientem.

tem. Coram hac ſtabat draco ſepticeps, & expectabat dum peperiſſet, ut abreptum filium glutiret; ſed expectavit fruſtra, & inani hiatu. Nam femina illa *peperit filium maſculum, & raptus eſt filius ejus ad Deum, & ad thronum ejus: & mulier fugit in ſolitudinem, ubi habebat locum paratum à Deo* a. Ita famelicus draco eluſus eſt.

Incredibile eſt, quantum diabolus draco pervigil laboret, quam ſubtili artificio hoc unum agat, ut bonam intentioné in pravam, aut inutilem detorqueat: hic expectat hians beſtia, dum edatur in lucem fœtus, ut eum mox glutiat. Vix Petro novum Pontificis officium detulit Chriſtus, cum ſtatim *converſus Petrus: Domine*, inquit b, *hic autem quid?* O Petre, quid hæc obſecro ad te? teipſum aſsidue obſerva, teipſum reſpice. Eſt qui in inſidiis obſervet, ut munus delatum turbet: *Quid ad te, tu me ſequere*: tui oculi attendant meos: tui pedes meis hæreant, *tu me ſequere.*

Vt ergo bonam intentionem ab hujus ſepticipitis draconis vi tueamur, divi Ioannis viſum jam explicandum eſt, & una demonſtrandum, quam varie, quamque ſolicite cacodæmon nervos omnes in eo contendat, ut rectam intentionem aut adimat, aut vitiet.

N I. Mu-

a *Apocal. cap. 12. v. 3.*
b *Ioan. cap. 21. v. 20.*

I. Mulier illa prægnans à Ioanne visa, Animam designat, quæ in gratia est apud Deum. Huic Animæ omnia serviunt, ipsa ei sidera famulantur, Sol & Luna obsequium ferunt; cælum ei transcriptum est. Talis Anima nunquam non parturit optima desideria, fidelius & accuratius Deo serviendi; neque tantum parturit, sed & partum emittit, & sanctißima proposita in opus deducit, enititur feliciter, & præclarißima quæque opera in lucem edit. Et velut femina prægnans delicatißimi fastidii est, nauseatque sæpe, quæ antea merum ei mel videbantur, appetitque quæ prius judicabat fellea: ita mens hominis castis desideriis gravida, omnes carnis voluptates, Mundum omnem fastidit; at vero adversa quæcunque & universum pariendi apparatum magno affectu amplectitur. Hic vigilat draco septiceps, & omni momento insidiatur, ut mentem illam inficiat vel occulta superbia, vel subtili avaritia, vel cœca invidia, vel clandestina luxuria, aut etiam pietate, sed fucata, aut alia quavis picta quidem, sed sinistra intentione. Sic armatus coluber ex Orco ante parturientem feminam excubat. Quid ergo hîc agendum Animæ, si vel minimo indicio, læva intentio se prodat, qua ratione resistendum? Rapiatur filius *ad Deum & ad thronum ejus*, intentio ad Creatorem se sustollat his precum alis: Mi Domine

mine, tui solius amore hoc fecerim, & facturus sim. *Et mulier fugiat in solitudinẽ.* Dicat hujus filii parens, Non cupio, mi Domine, videri, non sciri, non laudari affecto: nolo in foro id proclametur, nolo tanquam magnũ aut rarum commendetur: sic istud factum volo, velut si fecissem in extrema solitudine in eremo desertissima: modo tu, mi Deus, id scias, uti scis omnia: tu solus, satis amplum theatrum es omnibus meis actionibus.

Cornelius Centurio ille notus Superis miles, omnes filios suos filiasque, hoc est, opera bona sua omnia, ante se præmisit in cælum, ideo Angelus eum humanissime affatus: *Orationes tuæ*, inquit *a*, *& eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei.* Vir enim erat *religiosus ac timens Deum, & deprecans Deum semper.* Ita filii ejus omnes rapiebantur *ad Deum, & ad thronum ejus*, eluso dracone Stygio, qui prædones, piratas, latrones omnes longe superat. Hic enim prædator nunquam non in insidiis subsidet, viatorem observat antequam transeat, & in ipso quoque transitu. Indefessi laboris est Diabolus, sæpe initio actionis, quandoque medio, non raro in fine intentionem rectam convellere nititur, quod diserte Gregorius exponens: Sciendum est, inquit *b*, quod bona nostra tribus modis antiquus hostis insequitur, ut

N 2 vide-

a *Actor. c. 10. v. 4.* b *L. 1. mor. c. 19. init.*

videlicet hoc, quod rectum coram hominibus agitur, in interni judicis conspectu vitietur. Aliquando namque in bono opere intentionem polluit, ut omne quod in actione sequitur, eò purum mundumque non exeat, quo hoc ab origine perturbat. Aliquando vero intentionem boni operis vitiare non prævalet, sed in ipsa actione se quasi in itinere opponit, ut cum per propositum mentis securior quisque egreditur, subjuncto latenter vitio, quasi ex insidiis perimatur. Aliquando vero nec intentionem vitiat, nec in itinere supplantat, sed opus bonum in fine actionis illaqueat: quantoque vel à domo cordis, vel ab itinere operis longius recessisse se simulat, tanto ad decipiendum bonæ actionis terminum astutius expectat: & quo incautum quemque quasi recedendo securum reddiderit, eo illum repentino nonnunquam vulnere durius, insanabiliusque transfigit. Intentionem quippe in bono opere polluit, quia cum facilia ad decipiendum corda hominum conspicit, eorum desideriis auram transitorii favoris apponit, ut in his quæ recta faciunt, ad appetenda ima, fortitudine intentionis inclinentur. Vnde recte sub Iudææ specie de unaquaque anima miseræ intentionis laqueo capta, per Prophetam dicitur: Facti sunt hostes ejus in capite a. Ac

a *Thren. cap.* 1. *v.* 5.

Ac si aperte diceretur: Cum bonum opus non bona intentione sumitur, huic adversantes spiritus ab ipso cogitationis exordio principantur, tantoque eam plenius possident, quanto & per initium dominantes tenent.

Imo, quod Chrysostomus annotavit *a*, diabolus quandoq; reposita jam apud Deum opera, per malam intentionem etiam nunc vitiat. Atque si opus objectis difficultatibus nequeat impedire, intentionem lacessit, eamque vitiare conatur. Necdum astus succedit? actionem ipsam variis perturbationum machinis adoritur. Nec sic quidem quod vult, efficit? actionis finem studet pervertere.

II. Narrat Horatius de comite importunissimo, quem ut à se amandaret, varia negotia hic illic conficienda simulavit. At ille importunissime illud unum respondit: Usque sequar te *b*. Nil habeo quod agam, & non sum piger: usque sequar te. Sic diabolus, qui non habet aliud quod agat, quam ut nos impugnet ac vexet, & vere non est piger: hic velut comes individuus, assidue illud mussat; Usque sequar te, usque, & usque te insectabor: usque tenebo te, & persequar: non interquiescam, non cessabo, non desinam dum intentionem tuam alio defle-

a *Hom. 1. in illud. Vidi Dominum.*
b *Horat. l. 1. serm. Sat. 9. post. init.*

deflectam, ne sic recta tendat ad 1 eum; usque sequar te. Certe sic agit, quem inani gloria nequit fallere, hunc decipit per iram aut per tristitiam, aut impatientiam, aut etiam per lætitiam, aut immoderatum fervorem, aut nimium languorem. Mille nocendi viæ. Si labor male succedat; reddit pusillanimem: Ecquid dicetur de te? nihili fies, rideberis ab omnibus, hoc certe tibi damno erit. Sin è voto succedat labor, adest iterum vulpes Orciniana: En artificem! en artificium! belle, præclare, eximie; non potuit melius, quid iste aut iste simile? nemo est qui hoc opus imitetur; omnes laudabunt. Ita cæcus homo tam bellus sibi videtur, tam sibi placet insigniter; aures, ut aper, ubique arrigit, quid alii de se sentiant, quam laudent auditurus: nempe vanissimo homini magnum est, & pulchrum est digito monstrari, & dicier, hic est *a*.

O miserum! vere, *facti sunt hostes ejus in capite.* Principium & caput operis est intentio, huc diabolus collineat, in hanc frontem saxum dirigit, quod David Goliatho fecit. Si caput hoc læsum, si bonus affectus ad Deum corruptus aut extinctus sit, ruit omnis reliqua moles Hoc caput sibi defensum gloriatus David: Domine, inquit *b*, Domine virtus salutis meæ, obumbrasti super caput meum in die belli.

Narrat

a *Persius sat. v.* 28. b *Psal.* 139. *v.* 9.

Narrat Plinius *a* Erodium astutissimam avem ad aquas raptu vivere hoc modo: Ad illas aves, quæ se mari mergunt, advolat, & capita illarum morsu corripit, donec capturam extorqueat *b*. Homines probi volucribus non absimiles, in edito quidem habitant, pabulatum tamen ad aquas descendunt, iisque sese immittunt: curas, solicitudines, labores, exercitationes varias non refugiunt; his sese fluminibus mergunt, neque enim aliter opera bona constant; sudore opus & industria; nemo cum virtute inediam tolerat, nisi corpus id sentiat; nemo prout oportet, orat, nisi vigilet, animumque excitet ad attentionem: Ita probi, sui spiritus alimenta sibi comparant. At diabolus, instar Erodii, harum volucrum caput, *intentionem*, impetit. Cernit orantem? intentionis rectæ regulam convellit, &, Multi, ait, te vident; eant nunc & dicant te orationis non esse amantem. Videt stipem in manu: Hic oculos ad eleemosynæ spectatores rapit, aut aures ad mendici clamores importunos trahit, ut dum stipem dat, convitium addat, dicatque. En, improbe canis, cessa latrare. *Multi homines misericordes, virum autem fidelem quis inveniet* c? Observat in te aliquid patientiæ, charitatis, obedien-

a *Aliis Pelecan, Platea, Platalæa nominatur.*
b *Plinius l. 10. Nat. hist. c. 40.*
c *Proverb. cap. 20. v. 6.*

dientiæ? Mox commendatitias litterulas quærit, laudantium voculas excipit, & tibi in aures instillat: En, bono es nomine, placuit huic domino tua submissio; profecto hoc in laude ponendum. Mille tales morsus infigit hic ex Orco Erodius dum caput vulneret, intentionem rectam confodiat. Ideo in omnibus actionibus, illud obversetur animo: *Ad Deum, & ad thronum ejus*, alioqui Stygium Erodium non effugiemus, nisi omnis fœtus noster, omnes bonæ actiones nostræ, rapiantur *ad Deum, & ad thronum ejus*.

III. Mirandum est quod in rebus gestis sancti Severini Coloniensis Pontificis memoratur *a*. Fuit ævo Severini præsulis Eremicola è Principum stirpe oriundus, deliciis omnibus innutritus juvenis, qui cum ad nuptias contrahendas jam ematuruisset, sponsam opibus & sanguine non imparem accepit. Iamque totis ædibus personabat Hymenæus, jamque novos conjuges nuptialis thalamus vocabat, cum sponsus subito pavore correptus, vidit juvenem formosissimum lateri suo hærentem, qui eum hilari vultu affatus: Si ego, inquit, majores tibi delicias, & gloriam longe illustriorem sponderem, vellesne præeuntem me sequi? Vellem, ait sponsus, si spondeas his am-

a *Surius tom. 5. die 23. Octob. claruit Severinus circa Ann. 400.*

ampliora. Cui personatus Angelus: Spondeo, inquit, delicias cæleſtes & immortalem gloriam, ſi tamen tu vir ſis, & præ illis iſta noris contemnere. Mox ſponſus, tota ambitione promiſſis inhians, & ſponſoris amore captus: En, inquit, virum: ſponde, & duc quo lubet, ſequor. Dixit, & fecit: nec aliud quidquam ex omni theſauro ſuo, præter vaſculum ligneum, aſportavit. Tam generoſe ſequentem Angelus, in remotum ab omni humano conſortio locum perducens: Hic, inquit, Deo & tibi vaca: cetera curare omitte. Ita ſe oculis illius ſubduxit. In hoc theatro novus hic actor perſonam quam ſuſcepit, præclare diu egit, & Deo Angeliſque ſpectatoribus, auſteram vitæ rationem annis compluribus perſeveravit, precandi aſſiduitate, inedia, vigiliis, admodum exhauſtus. Tandem inceſſit hominem cupido cognoſcendi, quis æquale ſecum præmium eſſet accepturus in cælo, vitam enim vivebat pæne inimitabilem. Reſponſum eſt ei cœlitus, Colonienſem Epiſcopum parem ipſi futurum in ſedibus beatorum. Admiratus Eremicola hanc præmii æqualitatem in vitæ ſtatu tam inæquali. Oſtendi ergo ſibi hunc virum, ſummis precibus contendit. Nec mora, idem ille qui eum illuc duxerat, ſe ſiſtit, monſtravitque viam qua ad illummetipſum Epiſcopum perveniret. Ita inſtructus Eremi-

 cola

cola solenni die Coloniam venit, & rei divinæ interfuit, è templo digressus, in Episcopi triclineum etiam spectatum admissus est. Vidit hic Anachoreta epulum, tametsi non ad nostri ævi genium saliare, tamen lautum & liberale, hoc urbis proceribus Coloniensis Pontifex dedit. Ferculorum copia, deliciarum varietas, argenteæ supellectilis opulentia, illo ævo rari luxus exemplum censebatur. Hic ipse secum in animo fabulari cœpit religiosus spectator: Ergone ego cum hydriola mea, inquit, cum pane arido, radiculis & olusculis insulsis, jejuniis quotidianis, precibus pæne continuis, & hanc lautitiem omnem sponte deserendo, non plus apud Deum emeruerim gratiæ, quam hic Episcopus in tanto luxu? quid ego, si non plus ago, quam rerum & deliciarum dives hic Præsul? O mi optime Anachoreta, sapienter forsan ratiocineris, sed non sancte; audi obsecro, & responsum admitte à tuo ductore Angelo, cujus hæc sunt verba: Hic, quem cernis, Episcopus, minus afficitur omni ferculorum pompa, quam tu ligneo tuo vasculo. Capis ista? Magnus ille est, qui fictilibus sic utitur, quemadmodum argento: nec ille minor, qui sic argento utitur quemadmodum fictilibus *a*. Agnovit hic prudens Asceta, qua ratione Deus non tam actiones, quam agentium intentio-

a *Seneca epist.* 5.

tentiones ponderaret, nec æstimaret quantum quisquis faceret, sed ex quanto. Sic est prorsus:

Quicquid agant homines, intentio judicat omnes.

Et en, ut Acheronticus Erodius Severino, per omnem luxum extorquere nequiverit affectum & intentionem optimam ad Deum: Coloniensis hic Antistes, omnes actiones suas, tanquam suos liberos, ante se præmisit *ad Deum & thronum ejus.* Atque hoc stratagemate, vigilantissimo draconi subduxit, quicquid pietatis exercuit. Sed quis est qui imitetur? Rarissimæ virtutis est, inter divitias & delicias non corrumpi, cum etiam rigidissima paupertas inveniat quo bonam intentionem nonnihil offendat. Nam huic alteri, eremi cultori cetera sancto, & qui vitæ fuit laudatissimæ, aliquid tamen bonæ intentionis, & melioris affectus in ligneum illud vasculum exciderat. Adeo in rebus etiam minimis, non minimum quid aut admittimus aut acquirimus, prout scilicet ad Creatorem, aut ad res creatas nostra vergit intentio. Habet Satan plurimas & pæne inobservabiles pedicas, quas irretiendæ rectæ intentioni latenter recondit. His sese retibus implicandos deliciarii sensus nostri & sui amor immodicus offerunt ultro. suave illis est sic capi. Quicquid ergo actionum nostrarum non

quam

quam primum *ad Deum & ad thronum ejus* emittitur, mox è celerrimo dracone irretitum glutitur.

IIII. Hebræus vates Ezechiel, quatuor vidit animalia, quorum & alæ & capita attollebantur cælo: *Et facies eorum, & pennæ eorum extentæ desuper* a. Non aliud monet erectus hic animalium & vultus, & volatus, quam hoc ipsum, à dracone illo nil satis tutum esse, quicquid non mox subvolet ad Deum, alis bonæ rectæque intentionis. Perit, quicquid non hac ratione draconi subtrahit. Ideo Richardus Victorinus, eum qui bona quidem opera, mala tamen intentione patrat, filiorum suorum homicidam appellat. Hic duo notatu dignissima occurrunt.

Primum: In quæstione sit, in quo medulla, nucleus, vis & robur, seu nervus intentionis bonæ consistat, quo hic maxime collineandum, aut quis unquam hominum optimam habuerit intentionem? Christus humanæ gentis reparator, de quo Pater ab æthere pronunciavit: Audite illum *b*. Hic præceptor noster, tres potissimum habuit intentiones: Prima fuit *Obedientiæ*. Hoc mandatum, inquit *c*, accepi à Patre meo. Nam primo momento quo in Virginis visceribus hominem induit, Patris præceptum

a *Ezech. cap.* 1. *v.* 11. b *Marc. c.* 9. *v.* 7.
c *Ioan. cap.* 10. *v.* 18.

ptum ei oppositum fuit: *Crucifigendus es*, ita Pater imperat. Huic imperio paterno Christus obedientissime se subjecit. Hinc vere dici potest: Servator Mundi triginta quatuor annis pependit in cruce. Nam intentio Christi per omnem vitam ibat ad crucem, hærebat in cruce: *Hoc mandatum accepit à patre*. Altera fuit *Reverentiæ in paternum honorem*: Ego autem, inquit *a*, non quæro gloriam meam, sed honorifico patrem meum. Tertia fuit *Dilectionis & amoris* in paternam Voluntatem. Ego, inquit, quæ placita sunt ei, facio semper: Ita Pater, quoniam sic fuit placitum ante te. Veruntamen, non sicut ego volo, sed sicut tu, fiat voluntas tua. Triplex hæc intentio re quidem pæne eadem est, sed tamen in ea etiam differentia videri potest. Aliud enim est, ideo quid facere, quia sic imperatur: aliud, quia in alterius honorem cedit: atque aliud demum quia alteri sic placet. Qui hujus animi est, ut alterius voluntatem & nutum etiam observet, ac paratissimum se offerens, dicat: Quid opus est juberi? non vi, non imperio, non legibus cogendus sum, ultro hoc faciam, eo solo persuasus, quia scio id illi Domino placere, illius voluntatem eo ferri. siquidem illius *velle*, est meum *facere*, voluntas mihi instar mille mandatorum est. Et hic, arbitror, apex & culmen est omnis

a *Ioan. cap.* 8. *v.* 49. & 50.

mnis bonæ intentionis. Atque iſta fuit Chriſti Domini intentio in vita, in cruciatibus, in morte, in rebus omnibus, *Voluntas Patris.* Sicut mandatum dedit mihi Pater, ſic facio *a*. Qui miſit me Pater, ipſe mihi mandatum dedit quid dicam, & quid loquar. Et ſcio quia mandatum ejus vita æterna eſt. Quæ ergo ego loquor, ſicut dixit mihi Pater, ſic loquor *b*.

Hinc nec ab ore, nec à corde noſtro illud abeat: *O Dominus meus, & Deus meus, ego me & mea omnia tibi offero, ad omne beneplacitum tuum* c. Vel illud: *Ita Pater, quoniam ſic fuit placitum ante te, Ita Pater, Ita Pater &c.* Vel iſtud: *Veruntamen non ſicut ego volo; ſed ſicut tu, fiat voluntas tua.*

Alterum etiam quæſtionis eſt, & quidem creberrimæ, inter homines pavidæ conſcientiæ quos illa varie angit pungitque. Sæpe audias dicentem: Modo ſcirem quo loco res meæ eſſent apud Deum, an ego in gratia, & ſervus Deo charus, num illi ſapientiſſimo cordium ſcrutatori actiones meæ placerent: modo hoc mihi conſtaret, libentiſſime, quicquid à me exigitur, præſtarem. O mi Chriſtiane, aveſne hoc ſcire? Intentionem tu tuam interroga: expende tantum qualis tua ſit intentio, quam ſincera &

a *Ioan. cap.* 14. *v.* 31. b *Ioan. c.* 12. *v.* 10.
c *De quo vide Horol. Angeli tutelaris, editione ſecund. pag.* 18.

ra & pura, quanto enim hæc sincerior est & purior, quanto voluntati divinæ conformior ac conjunctior, tanto tu melior es, tanto Deo gratior & charior, ne dubita. An nescis? quicquid agant homines, intentio judicat omnes. Fieri non potest, ut tu sinceræ sis intentionis, & optimo animo in Deum, Deo tamen non placeas, nisi Deum velis esse injustum. Dei vox est: *Ego diligentes me diligo* a. Et non contineo me, nec aliter possum, quin tam bene erga me affectos benigno itidem affectu complectar.

V. Tu ergo, mi Christiane, hoc unum age, ut ad omnem divinæ voluntatis nutum semper sis paratissimus; Dei VELLE, sit tuum & VELLE & FACERE. Ita vulnerabis cor divinum aureo amoris telo *b*. Hoc enim adeo divinos favores emeretur, ut lucrari plurimum possimus, non tantum dicendo & agendo, sed & omittendo ac feriando. Ludovicus Blosius, vere pius scriptor: Si quis, inquit *c*, propter Deum, voluntati suæ in rebus etiam minimis reluctetur, rem ipsi Deo gratiorem præstat, quam si multos mortuos (Notetur) ad vitam reducat. Et ut rem firmet exemplo: Duo, inquit, una iter faciunt, in via uterque elegantem flosculum cernit, & alter quidem jam in eo est, ut illum carpat, deliberans tamen

a *Proverb. cap.* 8. *v.* 17. b *Cant. c.* 5. *v.* 9.
c *Instit. spirit. c.* 2, *propius finem.*

tamen, ipſe ſibi imperat: Manus ab hoc flore, propter Deum, abſtine. Alter: nihil præmeditatus, florem illum carpit. Et hic quidem nil delinquit decerpendo, ſed ille prior eundem non attingendo, tantum præ altero promeritus eſt, quanta eſt diſtantia cæli à terra. Quod ſi Deus pro tantillo obſequio tantum daturus eſt præmium, quantum dabit iis qui majora fuerint auſi pro Deo?

Ita paratus promptus ſit neceſſe eſt in aliis omnibus, qui voluerit eſſe bonæ intentionis, ut ſi norit Deum quippiam velle, hoc ipſum & ille velit, quantumcunque voluntati ſuæ adverſetur. Idcirco frequenter (uti Bloſius inſtruit) ſecum ipſe dicat: Propter te, Domine, nolo illud videre, cum neceſſe non ſit, ut id videam: propter te nolo illud audire, nolo illud guſtare, nolo illud loqui, nolo illud tangere. Domine, ſi tibi mea veſtis, ſi menſa, ſi negotia, labores, aut negotiatio mea diſpliceant, non recuſo craſſo ſabano veſtiri, pane & aqua victitare, hæc & illa procul à me amandare.

Sed nos, ô quoties longe aliter & agimus, & loquimur? audias quandoque qui dicat: Mei juris & arbitrii ſum, quem Dictatorem timeam? ita ego ſoleo; hoc meæ conſuetudinis eſt: è mea crumena hic ſumptus; meam quadram lambo: quid ego morer alios? ſic ego volo; hic mihi nemo modum con-

constituerit &c. Hoc non est ad divinæ voluntatis nutum sese attemperare. O ergo ter beatum, qui unam atque unicam in omnibus Dei voluntatem, intentione sincerissima sectatur, iste demum pervigilis draconis oculos & ungues exit, & quicquid cum virtute agit, salvo commeatu præmittit *ad Deum & ad thronum ejus.*

CAPVT IIII.
RECTÆ INTENTIONIS *hostem maximum à cacodæmone, esse Vanam Gloriam.*

HIc hostis rectæ intentionis, jure omnibus metuendus est: omnium virtutum præmia subducit Vana gloria, & suppliciis damnat gravissimis.

Herodes Agrippa, non degener nepotulus à majorum suorum flagitiis, Iacobum Zebedæi filium, virum sanctissimum occidit, dissimulavit id Deus: Petrum in vincula rapuit, neque ob hoc à Deo punitus est; alia prioribus flagitia junxit, necdum vindicavit id Deus: At cum concionaretur, veste regia coruscus, non populi docendi, sed sui ostentandi caussa, plebsque acclamaret: *Dei voces, & non hominis, confestim percussit eum Angelus, eo quod non dedisset honorem Deo: & consumptus à vermibus expiravit.* HABET: homini vitam

ademit, & tacuit Deus; Deo gloriam rapere voluit, hic defendit se Deus. *Et consumptus à vermibus expiravit.* Tanti constabat ventus. In Herodem recte pronunciat Augustinus *a*: Qui laudari vult, Domine, de tuo dono, & non quærit in illo tuam gloriam sed suam, hic licet propter tuum donum laudetur ab hominibus, à te tamen vituperatur, quia de dono tuo suam non tuam gloriam quæsivit. Qui autem ab hominibus laudatur vituperante te, non defenditur ab hominibus judicante te, nec liberabitur condemnante te.

I. In cunctis Dei operibus duo quædam reperienda sunt, Vtilitas & Dignitas: homini Deus utilitatem cedere voluit, dignitatem sibi servavit. Veluti pictor celeberrimus, imaginem à se factam facilis cedit alteri, unum illud suum esse ducit quod subscribit, Protogenes inveniebat, Timanthes faciebat, Apelles pingebat. Ita Deus ea etiam de caussa sacrificia olim sic jussit fieri, ut cum carnibus, frugibus, panibus, simul thus lucidissimum offerretur, partitione tam benigna, ut quicquid hic commodi esset, in sacrificantium utilitatem abiret, sibi thuris suffitum solummodo deposcebat. Et velut cum duo mercatores societatem coëunt, uterque in negotiationem expendit, quod facultates suggerunt. Subinde unus expensas omnes, alter industriam; quandoque pa-

a In medit.

res aut pecuniæ aut mercium portiones exhibent, lucrum quod negotiatio facit, dividunt; neutri totum debetur. Ioannes DOMINI oculus, affirmat sanctos habere *societatem cum Deo* a. Hæc societas eo coitur, ut æterna beatitudo, tanquam lucrum obtineatur. Non solus Deus hanc mercaturam facit, nec homo solus. Notum Augustini dictum: *b* Qui enim fecit te, sine te, non salvabit te, sine te. Ad hanc negotiationem Deus expensas omnes tribuit, Deus est enim qui operatur in nobis & velle, & perficere, pro bona voluntate, homo solam adfert industriam; quicquid ex hac negotiatione lucri provenit, inter Deum & hominem dividendum est: Deus solo honore & gloria contentus, quicquid beatitudinis & opum est, homini assignat. Fiat igitur bona divisio: Gloria sit in altissimis Deo, homini pax, & omnium bonorum possessio. Qui jam sibi arrogat quod Deo debetur, iniquissime agit, & societate hac ejici, ac privari bonis universis meretur. Vniversa propter seipsum operatus est Dominus *c*. Hic rerum omnium opifex, honorem velut tributum ab omnibus suis operibus exigens: Gloriam meam, inquit *d*, alteri non dabo. Hoc Deo vectigal fidelissime reddit intentio recta; hoc idem nequissime rapit inanis gloria.

a C. 1. v. 7. b *Ad Phil. c. 2. v. 13.* c *Prov. c. 16. v. 4.* d *Isa. c. 42. v. 8. & c. 48. v. 12.*

Ecquis autem ferat vanissime se jactantem de suo ædificio, quod tamen è marsupio suo non eduxit. Quid gloriaris, superbe, qui nec lapillum contulisti è tuo ad hanc structuram; alienis sumptibus ædificare cuivis facile est. Pari modo quid nos misselli, actiones & promerita nostra, velut grandia ædificia jactamus? à Deo sunt omnes impensæ quibus ædificamus, in usum nostrum, non in præconium. Clarissime Christus: Sine me, inquit *a*, nihil potestis facere. Quid ergo gloriamur? ædificium habitare permittimur, honor qui ædificii fabricam sequitur, solius Dei est. Ergo, Attendite ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis, alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum qui in cælis est *b*. Ideo autem tam solicite monet Christus, quia hoc vitium Cenodoxiæ, seu Inanis gloriæ, & subtilissimum est; & ipsa sua subtilitate nocentissimum. Climacus: Omnibus, inquit *c*, studiis Cenodoxia aggaudet. Verbi gratia: jejuno? inaniter glorior. si latendi caussa solvo jejunium, tanquam prudens iterum glorior. Si splendide vestitus; vincor ea peste. Si vilius induar, denuo glorior. Si loquar, hac superor. Si taceam, iterum superatus sum. Quocunque hunc tribulum jeceris, erecto persi-

a *Ioan. cap.* 15. *v* 5. b *Matth. c.* 6. *v.* 1.
c *Grad.* 21. *de Cenodox. initio.*

persistit aculeo. Ejusmodi vero gloriosus, est fidelis idolorum cultor, qui Deum quidem colere & venerari videtur, hominibus vero, non Deo placere studet.

Dixi jam subtilissimum esse hoc vitium, & prorsus sic est. Persæpe gloria ut acquiratur spernitur, & ab ipso gloriæ contemptu inanis gloria enascitur, & eos quandoque qui omnem gloriam jam pridem videntur proculcasse, fortissime aggreditur. Nihil hic meo sensu definiam. Vir maximus, nostri ævi Theologus, hac de re sic disserit *a*: Fit sæpius, ut cultissima femina ex omni muliebri Mundo; aut eques torquatus ex omni suarum vestium nitore tantopere sibi non placeat, quantum Monachus pauper, pannosus, in pauperrimi monasterii angulo desidens, è pannis, è cucullo lacero & male sarto, à nudis pedibus, à vacua cellula, & ab ipsa pomparum omnium victoria, sibimet placet & applaudit. O vere miser, quem Cenodóxia honoribus nequivit fallere, per ipsam decipit humilitatem!

Ita nemini parcit inanis gloria, omnes hominum ordines invadit. Sed, ut divinus Basilius loquitur *b*, leniter, blande, suaviter,

 insen-

a *Hier. Bapt. de la Nuza Theol. Doctor. in S. Dominici familia Provinc. nunc Episc. Barbastensis tom.* 1. *tract.* 2. *part.* 2. § 5. *de recto affectu in Deum.* b *De Const. Mon. cap.* 11.

insensibiliter, & antequam advertatur, omne bonum opus inficit, totamque illius pulchritudinem consumit. Imperitis dulce quid est, Vana gloria, dulcis animorum prædo. Multi occulte seipsos quærunt in rebus quas agunt, & nesciunt *a*. Et sæpe, inquit Gregorius *b*, bono operi dum laus humana obviat, mentem operantis immutat, quæ quamvis quæsita non fuerit, tamen oblata delectat. Cujus delectatione cum mens bene operantis resolvitur, ab omni intentionis intimæ vigore dissipatur. nam qui bona agere videtur, & per hæc non Deo, sed hominibus placere desiderat, intentionis suæ faciem deorsum premit. Ea de caussa sanctissimi quique homines vigilantissime in illam pugnarunt.

II. Narrat Laurentius Surius, Cum forte, inquit *c*, Pachomius inter sui Ordinis senes consideret, Monachus duas storeas eo die à se confectas attulit, posuitque è regione sedentium, ut commode spectarentur, sperabat enim à Pachomio se auditurum: En fratris diligentiam, diurnum opus sibimet duplicantis, duasque storeas texentis, cum alii die uno non nisi unam conficiant. At vero Pachomius ob vanissimum hoc laudis aucupium, serio ingemiscens: Patres, inquit,

a *Thom. de Kemp. l.* 1. *c.* 14. *n.* 2. b *Lib.* 1. *mor. c.* 19. *post. init. & l.* 1. *in Ezech. hom.* 4. c *Tom.* 3. *die* 14. *Maii.*

quit, iste frater à summo mane ad hoc diei multum laboravit, sed omnem suum laborem diabolo consecravit, siquidem laudem humanam prætulit divinæ. Hominem igitur ad se accersitum gravissimis verbis objurgans: Aliis, inquit, ad orationem euntibus, tu tuas storeas in humeros recipe, & clama: Obsecro Patres Fratresque, Deum mihi miserrimo homuncioni exorate, qui duas storeas pluris feci quam cælum. Fecit ut jussus. Præcepit deinde Pachomius, ut aliis ad cœnulam vocatis, iste plus æquo sedulus homo, incœnatus medio triclinio staret cum suis storeis. Sed neque dum satisfactum arbitratus Pachomius, hominem cellæ includi jussit, & quinque totis mensibus solo pane, sale & aqua parce refici, simul etiam quotidie duas storeas plecteret, imperavit, vetuitque sic clausum ab ullo adiri aut salutari. His machinis expugnanda est Cenodoxia, malum alioqui fere inexpugnabile, & quod post omnia vitia expugnata, valentius insurgit, & ab ipsis virtutibus sumit incrementum. Recte Climacus: Gaudet desperationis spiritus, inquit *a*, cum videt multiplicari vitia, Cenodoxia vero cum virtutem multiplicari videt. Observa diligenter, & usque ad mortem & sepulchrum invenies hanc nefariam labem vestigiis tuis hærere. Addit: Qui in

a *D. l. Grad.* 21. *de Cenod.*

prærogativis naturalibus, puta acumine, peritia, lectione, pronunciatione, ingenio, ceterisque omnibus, quæ nobis sine labore nostro proveniunt, extollitur, hic nunquam eis, quæ supra naturam sunt, bonis potietur; qui enim in modico infidelis est, in multo quoque infidelis erit. Ejusmodi vero est servus inanis gloriæ.

Pulchre Gregorius hoc sensu dixit a: Quisquis se, beneficus in alterum, extollit, majorem culpam superbiendo incurrit, quam mercedem largiendo acquirit, fitque nudus dum nudum vestit, & dum se meliorem putat, deterior evadit. minus quippe inops est, qui vestem non habet, quam qui Humilitatem. Græcus & sanctus Orator.Chrysostomus, in hanc pestem facundissimus, & pro cathedra eam sæpissime flagellans: Et quomodo, inquit b, non extremæ stultitiæ est hominum mente adeo corruptorum, & temere omnia agentium, gloriam quærere? cum oporteat ad oculum qui semper est insomnis confugere, & ad illius sententiam aspicientes, omnia facere & dicere. Nam isti quidem etiamsi laudaverint, nihil nos juvare poterunt. Ille autem, si ea, quæ fiunt, fuerint ei accepta, & hic reddit claros & illustres, & in die futuro impertietur bonis ineffabilibus. Ejusdem & hæc

a *L. 21. mor. c. 14.*
b *Hom. 29. in epist. 2. ad Corinth.*

hæc sunt *a*: Quare, si gloriam adipisci studes, repelle gloriam, quod si eam aucuperis, ea excides. Ac si lubet, hunc sermonem in iis quoque qui promiscuum hujus vitæ genus sequuntur, ventilemus. Ecquos enim cavillis incessimus? An non eos qui ipsam expetunt? Itaque ipsi maxime sunt, qui ea carent, ut qui innumeras reprehensiones habeant, atque ab omnibus contemnantur. Ecquos rursus, dic quæso, suspicimus ac dicamus? an non eos qui hanc spernunt ac pro nihilo putant? Ergo hi sunt qui gloria afficiuntur. Quemadmodum enim is demum dives est, non qui multis, sed qui nulla re indiget: sic clarus ille & celebris est, non qui gloriæ cupiditate æstuat, sed qui eam contemnit, ac nihili ducit. Vmbra enim gloriæ est hæc gloria. Nemo autem picto pane conspecto, etiamsi millies fame teneatur, picturam attinget. Eodem igitur modo tu quoque minime committe, ut umbram consecteris. umbras enim sequi hominis est insania laborantis. Fieri non potest, ut quisquam magnus, & excelsus ac strenuus sit, qui non ab inani gloria immunem se præstat, verum humi serpat, ac multa labefactet necesse est, dum scelestæ Dominæ, ac barbaro quovis crudeliori ancillatur, Et quid enim ea truculentius esse queat, quæ tum maxime sævit & efferatur, cum maxime colitur atque observatur? At-

a *Ibid.*

 qui

qui hoc ne feræ quidem habent, sed multo obsequio deliniuntur. At contra prorsus inanis gloria; contempta enim mitescit, honore affecta exasperatur, atque adversus eum à quo honore afficitur, arma sumit. Qui est in servitutem redactus inanis gloriæ, non solum non poterit videre, quod aliis, sed nec quod sibi est utile. Et ut hæc omnia à se dicta consignet Chrysostomus: Mater gehennæ, inquit *a*, est inanis gloria; ignemque illum vehementer accendit, vermemque pestiferum confovet. Et hujus rei rationem assignans: Alia, inquit *b*, vitia finiuntur morte, hæc & in mortuis vires obtinet. Aspice sepulchrum plus æquo sumptuosum, & observabis quam id subtili flatu spiret inanem gloriam. O demens quid tibi prodest tam ambitiose quæsita memoria; si ubi es, torqueris, & ubi non es, laudaris?

III. Non minus eleganter sanctus Valerianus, Massiliensis Antistes: Stultitiæ genus est, inquit *c*, ut cum alii debeas vitæ beneficium, tibi adscribas ornamenta virtutum. Ecce hic honore extollitur, ille sibi de corporis integritate blanditur, hic divitias labori suo imputat, ille scientiam doctrinæ vigiliis adsignat. O miseri, vacillat humanum studium,* ubi non requiritur

a *Idem hom. 35. in ep. ad Corinth.* b *Idem hom. 17. in ep. ad Rom.* c *Hom. 11. fine hujus serm.*

ritur Dei auxilium: noſtrum eſt bonum velle, Chriſti vero perficere. Totum perdidit quod laboravit, qui propriis virtutibus fructum ſanctitatis adſcripſerit. Ita prorſus eſt, nam ut ſumma omnia habeas, eruditionem, eloquentiam, ingenium, prudentiam, munificentiam, formam imperio dignam, ſi res tantas inani gloria, tanquam ſale condias, arbitreris ſtillicidia mellis de canali venenato fluere, ut omnis venuſtas, opinio, amor priorum pereat, una gloriæ vanitate tanquam toxico in mortem temperato. Sis licet bonus cantor, bonus ſcriba, bonus pictor, bonus pugil, bonus poëta, bonus orator &c. ſi horum omnium malus ſis æſtimator, omnia perdidiſti: at vero male hæc æſtimat, qui ea inani gloria depravat. Et quamvis ita ſe vitia nonnunquam prodant, ut nullus ſit negandi locus, ſupereſt tamen fucus quem illinamus noſtræ famæ; hîc nemo tam tardi oris eſt, quin prompte oggerat: Ille me magis claudicat, balbutit, delirat, cæcutit, atrior eſt. Ita nobis formam aſtrui putamus, ſi non numeremur inter deformoſiſſimos.

Plebs Iſraelis Ægypto educta, impio conſilio vitulum aureum quem fecit, pro Deo colendum propoſuit cum acclamatione: Hi ſunt Dii tui Iſrael, qui te eduxerunt de terra Ægypti *a*. Vix aliud ab his fa-

a *Exod. c. 32. v. 4.*

faciunt, qui se suorum operum magistros magnifico supercilio circumspiciunt, & quicquid consilio, arte, industria efficiunt, velut pro Diis haberi volunt. O idololatræ! Soli Deo honor & gloria, proclamat Paulus: Soli Deo, soli, soli honor & gloria *a*: * nostra est operum utilitas, Dei est dignitas.

Agasicles ab Halicarnasseis extorris factus est, quod tripodem, quem ipse ludis obtinuerat, non dedicasset Deo, sed donum hoc domum retulisset *b*. Omnis gloria recte factorum à Deo est, & soli Deo tribuenda.

Diis te minorem quod geris, imperas.
Huc omne principium, huc refer exitum c.

Nihilominus omni infante infantiores sumus; sicut enim pueri tam se alios credunt in novis vestibus, ut sibi persuadeant notissimos etiam oculos ornatu suo decipi: ita nos quinquaginta aut centum annorum pueri, rebus etiam minimis ac vilissimis ambitionem induimus. Ille se jactat, quod ceremoniam venustius adhibeat, iste quod cibos elegantius carpat, hic quod aliis erectior incedat. infinita sunt ostentationum genera.

a 1. *Timoth. cap.* 1. *v.* 17. b *Herod. l.* 1. c *Horat. l.* 3. *ode* 6.
* *Omnis enim honor & gloria qua homines afficiuntur, solide in Deum ut in auctorem & ultimum finem referenda est.*

genera. Sed & ad probra & pudendas artes descendimus, atque dedecore nosto superbimus:

Malus numerat sceleste facta in gloriam a. Ille se unum ex omni numero plurimum vini capere gloriatur: iste cujuscunque lusus peritissimum asseverat: hic se omnium nequitiarum magistrum ostentat. Vere infantes, sed nequissimi, & qui Zabulo sacrificant. Zabulus aleam fertur invenisse primus *b*. Hic non modo insigni se statua consecravit, cujus in gremio tabula lusoria cernebatur, sed sibi quoque sacrificari ab aleatoribus voluit, antequam ludum aggrederentur. Nimirum improbi non solum vitiorum fomites nefaria quærunt solertia, sed iis inventis triumphant, *& exultant in rebus pessimis* c. Alii paullo altius se credunt sapere, peccantque modestius, à quibus voces illas spargi audias: Hoc consilium à me est, bardis illis id nunquam occurrisset: hoc prudentiæ meæ, istud meæ fuit vigilantiæ: absque me fuisset, negotium hoc finem nullum vidisset: est quod mihi agantur gratiæ, hoc ego effectum dedi: hoc quidem artis est, sed à me repertæ: officio meo, si quisquam alius, fungi scio: novi equidem neminem mihi in hoc genere parem: operam meam, sat scio, quanti desiderent.

a *Vet. Iamb.* b *Cyprianus, de Aleatoribus.* c *Proverb. c. 2. v. 14.*

derent. Est qui clamet: Omnes voco gladiatores contra: Ille, & ego consiliarios omnes. Hic, & ego omnes doctores: Iste, omnes ego torquatos equites: Alius, & ego cunctos voco artifices contra. O vanitas, ô somnia, ô quantum est in rebus inane! Amore inanis gloriæ quid inanius? Optime Siracides de vanissimis his ostentatoribus: Vana spes inquit *a*, & mendacium viro insensato, & somnia extollunt imprudentes. Omnis hominum laus, favor, gratia, honor, commendatio, quid nisi ventus, aura, flatus, bulla, fumus, vanitas, merum somnium? Nam, si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit *b*. Cum exiguntur mella, fumo abiguntur apes. Fumus est vana gloria, quo sparso dæmon liquentia bonorum operum mella diripit, ut vere dixerit Basilius *c*: Odium quo apes fumum prosequuntur; significat, eos qui Deo mellificant, re nulla æque offendi quam humanarum laudum fumo. Eo dixit Isidorus *d*: Pompa & fastus, & inanis gloria, cum cælesti luce non bene congruunt. Supremo omnium die, non tantum non proderant ista, sed multis plurimum oberunt. Quoniam tu benedices justo *e*. In quæ

a *Eccles. cap. 34. v. 1.* b *Gal. cap. 6. v. 3.* c *In Ascet.* d *Isid. Pelusiota epist. 197.* e *Psal. 5. v. 13.*

quæ verba Chryſoſtomus: Quid enim, inquit c, damni accipit, ſi homines contemnant, & univerſus Orbis terrarum, quando Dominus Angelorum eum laudat, & prædicat? quemadmodum, ſi ipſe non benedicat, etſi omnes laudant qui terram & mare habitant, ei nihil prodeſt. Nam etiam beatus Iob, & in ſterquilinio ſedens, & vulnerum ſanie exulceratus, & innumerabilibus ſcatens vermium fontibus, & illa indigniſſima patiens, ut qui à ſervis conſpueretur, eique ab amicis & inimicis, & ab uxore inſidiæ tenderentur, & ad inopiam, famem, & immedicabilem ægritudinem illam eſſet redactus, erat omnium beatiſſimus, quoniam Deus ei benedicebat, dicens: Homo à reprehenſione alienus, juſtus, verus, pius, ab omni re mala abſtinens.

Divinam minime aſſequitur, qui humanæ ſervit gloriæ.

Eſſe quæris glorioſus? gloriam omnem deſpice.

IIII. Chriſtus Dominus non habuit in more poſitum, ad riſum aut ad vultus hilaritatem ſuos auditores provocare, multo minus luxum iis ſuadere, nihilominus tamen permiſit, imo præcepit, diſſimulando jejunio, unguentis ritu patrio uti: *Vnge caput tuum* b, ut odore & nitore vultus jeju-

a *Tom. 1. in Pſal. 5. propius finem.*
b *Matth. cap. 6. v. 17.*

jejunium tegas, *ne videaris hominibus jejunans* a. Pharisæi cum jejunium observarent, omnia hilaritatis signa interdicebant, ut omnibus testatum facerent, se voluptatum contemptores, luctuoso asperoque jejunio dare operam. Servator in contrarium jubet, ne quidquam in solita vitæ ratione mutemus, ostendendo jejunio, quin potius pro more regionis, vultu simus læto, hilari, amœno, ad occultandum jejunium, ut secreti sincerique operis à Deo referamus præmium. Ne igitur alii nostram laudent continentiam, hanc potius præ nobis feramus lætitiam: præstat & nitere, quam abstinentiam præ se ferre, & videri velle. sæpissime namque virtutum officia publicare est perdere: præsentium laudes, adulationes sunt, laudes non sunt.

Inter prodigia recensens Plinius: Invenimus, inquit *b*, natas sine foliis vitem, & malum punicam, stirpe fructum tulisse, non palmite aut ramis. Hoc viri boni, & Humilitatis studiosi faciunt: fructus, hoc est, actiones sanctas occultant, caventque maxime ne in publicum emanent. Ita virtus eorum est tutior, & minus obnoxia insidiis dæmonum, qui ad explicatas merces uno agmine prosiliunt. Vis virtutes tuas augere? noli prodere. Vive tibi, & longe nomina magna fuge.

Viato-

a *Matth. c.6.v.17.* b *L.17. nat. hist. c.25.*

Viatores, ut, quod portant aurum, custodiant, an non illud calceis etiam, aut caligis, cingulo, thoraci, pileo insuunt, aut baculo infundunt; in ipsum denique ventrem, ut olim Iudæi in obsidione Hierosolymis, recondunt? ecquid opus metallum tam pretiosum sic abdere? Hoc ipso quia pretiosum, ab hoste nunquam tutum est; ut servetur, occultatur. Gregorius: Qui in itinere, inquit *a*, deprædari formidat, abscondat necesse est bona quæ portat. Ita prorsus actiones cum pietate susceptas longe intutissimum est oculis aut auribus, non dicam alienis, sed & suis exponere: nesciat sinistra tua quid faciat dextra tua. Sic Hebræus Rex Ezechias, thesauros suos perdidit, quia ostendit.

Præclarissime monet Hieronymus, Conveniat, inquit *b*, unusquisque cor suum, & in omni vita inveniet, quam rarum sit fidelem animam inveniri, ut nihil ob gloriæ cupiditatem, nihil ob rumusculos hominum faciat. neque enim statim qui jejunat, Deo jejunat; aut extendens pauperi manum, Deo fœnerat: vicina sunt vitia virtutibus. difficile est Deo tantum judice esse contentum. Hieronymo accedit Ioannes Satisberiensis, Carnotensis Præsul, vir eximie doctus *c*, qui Vanæ gloriæ prosapiam descri-

P bens:

a *L. 8. mor. c. 30.* b *Contra Lucif. c. 6.*
c *Obiit Anno 182.*

bens: Si quempiam, inquit *a*, inanis gloria ſtimulat, neceſſe eſt ut per abrupta vitiorum præceps ruat. hoc eſt autem quod nobile cenſetur vitium, adeoque humanæ fragilitatis demulcet ingenium, ut vix ſit velà præclaris mentibus alienum, nam & ortum nobilem habet, ſuique diſpendii proceſſum neſcit, antequam à faſtigio corruat quod optavit. Nam & de ſe invicem vitia oriuntur. At inanis gloria etiam in virtute originis ſuæ figit radicem, in quo enim quiſque præ ceteris pollet, in eo, niſi adſit moderatrix gratia, facilius intumeſcit. Vix tamen eſt qui vanæ gloriæ non inſiſtat, & eam quæ ab hominibus eſt, non concupiſcat laudem. Ad hanc alii virtute, alii virtutis imagine, alii naturæ aut fortunæ beneficio proficiſcuntur.

Gloriæ ambitio, virorum morbus eſt felicium.

V. Deploravit hunc morbum ſecum ipſe Gregorius Magnus, ille oculus Eccleſiæ, nec eum ſine lacrimis deplorans: Dum ipſam, inquit *b*, ſubtiliter radicem meæ intentionis inſpicio, Deo quidem ex ea me ſummopere placere voluiſſe cognoſco. Sed eidem intentioni qua Deo placere ſtudeo, furtim ſe, neſcio quomodo, intentio humanæ laudis interſerit. quod cum jam poſtmodum tardeque

a *Sarisb. l. 8. Policr. c. 2.*
b *L. 35. moral. c. 16. & ult.*

deque diſcerno, invenio me aliter agere, quod ſcio me aliter inchoaſſe. Sic etenim ſæpe intentionem noſtram, dum ante Dei oculos recte incipitur, occulte ſibi ſubjuncta, & eam velut in itinere comprehendens, intentio humanæ laudis aſſequitur: ſicut pro neceſſitate quidem cibus ſumitur, ſed in ipſo eſu, dum furtim gula ſubrepit, edendi delectatio permiſcetur. Vnde plerunque contingit, ut refectionem corporis, quam ſalutis cauſſa cœpimus, cauſſa voluptatis expleamus. Patendum eſt igitur, quod rectam intentionem noſtram, quæ ſoli Deo placere appetit, nonnunquam intentio minus recta, quæ de donis Dei, placere hominibus quærit, inſidiando comitatur. Si autem de his divinitus diſtricte diſcutimur, quis inter iſta remanet ſalutis locus, quando & mala noſtra, pura mala ſunt, & bona quæ nos habere credimus, pura bona eſſe nequaquam poſſunt.

Objicias: Quid ergo Deus homini appetitum dedit gloriæ, ſi gloria omnis ab homine ſit repudianda? quid viri maximi fruſtra ſe fatigant in obtinenda gloria, ſi eam obtinuiſſe piaculum ſit? Non omnem, mi homo, gloriæ appetitum damnamus, ſed inordinatum & illicitum, qui ſuavi ſed furtivo illapſu ubique miſcere ſe ſolet. Inordinatum ajo & illicitum, qui hoc agit, ut homo gloriæ cupidus, gloriam quærat è vir-

tute qua caret, aut è re cui tale præmium non convenit *a*. Vt noris; Gloria umbra virtutis est, invitos etiam comitatur. At nos hanc umbram & solicite nimis quærimus, & nimis cupide amplexamur: gloriam non à Deo, sed ab hominibus expectamus, acquisitam non ad Dei honorem, sed ad nostrum convertimus. Verissime dixit Seneca *b*: O quam ignorant homines gloriæ cupidi, quid illa sit, aut quomodo petenda. Et quæso, dic quibus in terris, & inter quos homines inveniendus est honoris appetitus undequaque moderatus? Res rara prorsus ... corvo quoque rarior albo. Facilius gloriam omnino fugere, quam rite quærere.

Ita sanctissimos etiam viros feminasque inanis hæc aura quandoque afflavit, sed afflavit tantum, non infecit, non prostravit. Dominicus certe, illud amplissimæ familiæ sidus illustre, acriter in pestilentem hanc auram pugnavit. Nam cum Tolosæ plures Christo adjunxisset, Carcosiæ tamen potius figebat domicilium *b*. Ejus rei caussam rogatus: Quia, inquit, plures ibi me honorant; hic vero me omnes impugnant. Credidit vir sanctus, inter odia hominum tutius habitari, quam inter blandimenta & encomia, maluitque se vexationis, quam inanis gloriæ stimulis conficiendum exponere

a *Sen. ep. 79. fin.* b *Epist. 95. fine.*
c *Vita ipsius l. 4. c. 10.*

nere. Honoris repulſa, magna eſt gloriæ eminentia. Raræ virtutis eſt, magna facere, & magnum ſe neſcire; ſanctitatem omnibus manifeſtam ſolum latere auctorem. Nil difficilius quam omnem calcare gloriam. Ea tamen etiam à feminis inſigniter triumphata eſt.

Sara Sacrarum virginum Antiſtita, admirandæ ſanctitatis virgo, tredecim annis ab impuro cacodæmone impugnabatur aſſidue, nec aliud volebat laſcivus Satan, quam ut ſe hominem fateretur Sara, velletque ſuaviſſime vulnerari. At virgo conſtantiſſime obſtitit, nec hoſtem unquam intra portas recepit, illæſo ſemper Caſtitatis propugnaculo. Idcirco diabolus alio ſtratagemate rem agendam ratus, ut, quam laſcivia non potuiſſet, Cenodoxia ſaltem expugnaret. Nec dubitavit vaferrimus hoſtis, quin animum hujus teli non metuentem occultiſſima plaga ſauciaret. Itaque ei Parthorum more, à fuga placuit petere victoriam, ut, quam ſtando nequiiſſet, fugiendo vinceret. Ideo viſendam ſe Orciniana larva præbuit, & velut jam abiturum deſperata victoria moliretur, horrendum vociferari cœpit: Viciſti me, Sara, viciſti, viciſti. At virgo non ignara hoc etiam telum exire: Non ego inquit, te vici, ſed Dominus meus IESUS. Hæc eſt vera gloria, gloriam omnem velut rem minime ſuam ad Deum remitte-

te: Soli Deo, soli, soli honor & gloria. Hinc sibi nemo prædam sine crimine pollicetur.

VI. Accipiter olim, ut est in fabulis, irrisit Throchilum, illam litoralem avem, quod cum sibi colore non absimilis, tam angusti tamen pectoris sit, ut vermiculis & vilissimo pastu malit vivere, quam suavibus aliarum avium carnibus vesci. Cui Throchilus: Non est, inquit, quod tibi tantopere gratuleris, mi frater, de cibis non tuis, & quos iniquissimum tibi aucupium parat. Ego viliore mensa contentus, majore quam tu pace fruor, & erit forsan cum gulam tam delicatam male lues, & sero nimium te pœnitebit, venationes has nullo jure licitas instituisse. Vates videri potuit hæc avis. Nam paucis post diebus Accipiter, in ipsa venatione à rustico, cujus columbas insectabatur, captus, & more ceterorum, ex alta turri, aliis in terrorem suspensus est. Trochilus, pendulum funus vel eminus vidit, & mox advolans: O mi frater, inquit, quam vitæ tuæ longe fuisset consultius, una mecum vermiculos in cibum legere, quam alienas aves insectari, & omnium avium ludibrium fieri. si venati noluisses, jam vivere posses.

O miser, ô inanis gloriæ venator! mutato nomine de te fabula cantatur. Tu ille Accipiter es: sed quid rumusculos & præconia, quid applausus & gratulationes, quid favorem & gratiam, quid blandientes vocula

culas & commendatiunculas, quid popularem famam, & ſpecioſos titulos venaris? nullo tibi jure permiſſa eſt hæc venatio, ô Accipiter. Non eſt hæc gloria quam quæris, non eſt; umbras conſectaris gloriæ, & quidem falſæ, idque in tuum exitium. Quanto tibi ſatius foret Trochilum æmulari, & victitare vermibus; illis, inquam, quos ſepulchrum tuum, quo properas, claudit: hos tu vermes cogita, & aves alienas, laudes humanas facile ſpernes. Pulcherrime Auguſtinus: Melius eſt, inquit a, vel de parvo Dei dono gratias ipſi agere, quam ſibi agi velle de magno. Ecquid in orbe hoc magni ſperas aut æterni? nulla hic diuturna poſſeſſio eſt. Armis, eruditione, opibus, ſolertia, fraudibus etiam virtute paratus honos fere prius evaneſcit, quam in plenum eo fruaris. Floris inſtar ſolſtitialis eſt tota humana gloria. Ecquid ſudorem ſudore cumulas? fugitiva adeoque & volatica omnis laus & gratia eſt; non tenetur corpore, ac ne penna quidem, ſed neque invita teneri poteſt, non magis quam rapidiſſimum flumen. Quid ergo cogitationes in elogia & famam jacularis? neſcis mortalium cuncta incerta eſſe, quantoque plus adeptus fueris, tanto te magis in lubrico ac fragili verſari?

Vitam agit leporis quicunque vanus auceps gloriæ eſt.

 Et

a *Epiſt. 32. ad Paulinum.*

Et ut votis responderit eventus, ac in possessionem te fortuna speratorum immiserit, quanta hæc erunt, & quamdiu? fors cras, fors hodie, fors hac ipsa hora posteritati fabula jacebis, & præda vermibus.

Narrat Plinius *a*, ad extremos fines Indiæ gentem Astomorum degere sine ore, corpore toto hirtam, vestiri frondium lanugine, habitu tantum viventem & odore, quem naribus trahant. Cenodoxi seu inanis gloriæ studiosi, os nullum habent, quó vel Deo laudes debitas pendant, vel homines bene meritos serio laudent, à veri honoris ornamentis investes sunt, nec quidquam habent præter pilos & folia, hoc est, humanarum laudum quisquilias; halitu tantum vivunt, aura scilicet vanæ gloriolæ quam naribus trahunt, cum ore careant, & nunquam cœnent lautius, quam dum laudantur. Alii, quibus os & frons est, tunc plurimum erubescunt & verecundantur, cum eis hæc aura largius in cibum apponitur. Optime religiosissimus ille scriptor: Qui veram, inquit *b*, & æternam gloriam desiderat, temporalem non curat. Et qui temporalem requirit gloriam, aut non ex animo contemnit, minus amare convincitur cælestem. Magnam habet cordis tranquillitatem, qui nec laudes curat, nec vituperia.

Gloria

a *Lib. 7. nat. hist. c. 2. propius finem.*
b *Thom. de Kemp. l. 2. c. 6. n. 2.*

Gloria umbra, est parva magnis, pusillis maxima:

Si compendio assequi vis gloriam, contemnito a.

In theatro es vacuo eoque angustissimo, quid hic plausum expectas? altum illud & amplissimum cæli theatrum suspice, & frigidissimos hos plausores ridebis.

Auctior redit, spreta in tempore gloria.

Quid? quod sicut temerariis judiciis, ita inanibus elogiis peccant homines frequentissime, quorum hic solennis error est, laudanda vituperiis, vituperanda laudibus afficere. Inde Christianus sapiens: Nolo, inquit, ab his laudari, quorum laus vituperium est: nec ab his culpari vereor, quorum criminatio laus est. Quid? quod iis sæpe minime placemus, quibus placituros nos maxime speramus. Refert Herodotus, Agaristam Clisthenis filiam vario ambitu plurimorum in conjugem postulatam *a*. Certabat inter florentissimos Græciæ juvenes, Tisandri filius Hippoclides, qui saltandi peritissima venustate se nemini secundum sibi persuadebat. Itaque impetrandæ conjugi omnem artem in illud tripudium consumendam censuit, & mire gesticulatus est. Displicuit multis, cumprimis Agaristæ parenti, qui desaltato cantico: O Hippoclida, inquit, perdidisti conjugem saltando. Cum

 tamen

a *Monost. Trochaic.* b *L. 6. ante finem.*

tamen ſtultus juvenis ſe omnium crederet ſcitiſſimum, & ſibi uni virginem deberi. Ita nos vani frequentiſſime credula perſuaſione fallimur, quando aliis nos admodum placere credimus, quia ipſi nobis adeo placemus prius, ut ſibi quiſque ſit miraculum. Eccleſiaſtes quiſpiam inſigniter ſe dixiſſe autumat, & nulli placuit: Muſicus omnes ſibi applauſuros opinatur, & nemo laudat: Pictor ſibi mire gratulatur de ſui operis elegantia, & plurimi reprehendunt: Dux militiæ coronas & triumphos expectat, & vix æquis oculis aſpicitur: Palatinus miros Principis favores ſomniat, & proxime abeſt, ut excludatur aula: Choragus neſcio quem plauſum ſperat, & nauſeam oſtendunt ſpectatores: Paraſitus, adulator, ſannio omnes à ſe hilarandos putant, & nemo ridet: Calamiſtratus aliquis Iopas, aut ad omnem venuſtatem excultus Hortenſius, admirationem ac laudes ſibi promittit, & omnes irrident: ita miſeri ſæpiſſime iis nauſeam movemus, quos inaniis noſtris maxime deliniendos ſperabamus: conjugem perdimus ſaltando.

Demoſthenes antequam eloquio Græco innotuiſſet, operoſioris cultus nitorem appetiiſſe dicitur. ſciebat enim à purpura vendi cauſſidicum. At poſtquam facundiæ famam aſſecutus eſt, toga viliore contentus dictitabat, ſe velle ſibi à ſe potius quam à veſte

veste aut cultu exquisito constare gloriam. quem enim suus attollit honor, vilitas aliena non deprimit; sed nec alienus erigit honor, quem sua vilitas humo affigit. Emendicatum nec ulli honestum laudis suffragium est, quod totum extrinsecus accersitur. Chrysostomi verbis hæc consigno: Præsentis temporis gloria & nulla est, & instabilis fluctuat: & si aliquamdiu permaneat, repente tandem extinguitur *a*.

Sequitur fugientes gloria, sequentes fugit.

VII. At difficile est, inquis, non amare, non sequi gloriam, etiam vanam hanc & inanem. Omnibus insidet opinio sui & pretium, vivitque etiam in optimis quibusque viris nescio cujus gloriæ aculeus, qui perraro ita in plenum emoritur, ut nulla supersint semina, quæ fota in herbam & fruticem non exurgant. Ah, quoties ad famam potius, quam ad conscientiam laboramus? Ah, quanti acerba omnia superarunt, turpissime superati ab inani gloria? Identidem ad nos redimus, & in nostrum honorem revolvimur. Gloriæ cupido hominibus exuitur novissima *b*.

Et ubi quæso reperias eos, qui laudem omnem aversentur? Superbiam palam omnes detestamur, nostra tamen encomia sine aurium vulnere audimus. Vanæ gloriæ studium

a *Hom. 3. in 1. epist. ad Timoth.*
b *Monost. Trochaic.*

dium nemini probatur, cum interim hoc pæne omnibus hæreat, quod omnibus displicet. Et sæpe dum laudari nos prohibemus, tacite invitamus, ne qui cœpit, tam cito desinat: difficile est odisse gloriam, laudem omnem & laudantis favorem spernere, difficillimum. Nemo suæ unquam refragatus gloriæ est.

Hic mihi Chrysostomus etiamnum in mente est: Quomodo ergo, inquit *a*, ab hac dura servitute liberabimur? Si aliam gloriam adamaverimus, nempe eam quæ vera est gloria. Quemadmodum enim eos qui corpora amant, alia splendidior facies visa à priore separat: sic & eos qui gloriam hanc depereunt, splendida illa cælestis gloria conspecta si fuerit, ab ista abducere poterit, Vanæ gloriæ cupidus, similis illis est qui tempestates ferunt, semper tremens, semper timens, innumerosque dominos observans. Qui vero extra illam est tyrannidem, recte comparatur iis qui in portu constituti, integra jam libertate potiuntur. Alius vero non item, sed quam multis est cognitus, tam multos habet dominos, omnibus servire coactus.

Vniversis singulisque servit servus gloriæ b.

Inter hos non postremus ille ab aula dominus *c*. Obvium is habuit quendam è regia domo,

a *Hom.* 17. *in ep. ad Rom. circa finem.*
b *Vet. troch.* c *Ego non nomino, sed Floresta, qui de illo.*

domo, ad quem superba fronte: Heus tu, inquit, quisnam de me in aula sermo? Alter rubore suffusus: Nullus, inquit, Domine, neque qui ad laudem faciat, neque qui adversus eam. Audiit hoc homo gloriæ appetentissimus, qui se per omnium ora volitare credebat, & adstantium oculis notari indignatus, mox hominem insontem fustibus excipi; post plagas, quinquaginta aureis donari jussit, quibus ipse dictum insuper hoc adjecit: Iam tibi materies & laudis est, & vituperii; utere, & adhibe in palatio. Hunc tu sui dominum dixeris? mille heris servit, quicunque gloriæ: Imo est omnium servus, quisquis est Gloriæ, Nam

Gloriæ servire, mentis non nisi abjectissimæ est:
Gloriæ servus nihil recte inchoat, nil perficit.

Recte, ne finis suo principio non respondeat. Vnum igitur, inquit Chrysostomus a, intueatur solum, ad id tota nostra dirigatur intentio, quo scilicet pacto Dei mereamur ore laudari. Non laudat te ille? nihil inde amittis: & si vituperet quispiam, nihil omnino te læsit: sive enim laus, sive vituperatio, ex Deo tantum emolumentum habet, aut detrimentum. Ceterum humana omnia sunt prorsus inania, Vere, inanissima.

Hæc erat mens, hæc doctrina Servatoris Chri-

a *Hom. 2. in epist. ad Titum.*

Christi Iesu, cujus eruditionem cum admirarentur Iudæi, dicerentque: Quomodo hic scit litteras, cum non didicerit? Ad istud vetus Magister Humilitatis: Mea, inquiebat *a*, doctrina, non est mea, sed ejus qui misit me. Ita cum admiranda patraret, & homines valetudinis desperatissimæ curaret, plerunque, ne cui dicerent, imperabat. Nostræ hoc institutioni factum, ut si gloriari velimus, in Domino gloriemur *c*, non enim qui seipsum commendat ille probatus est: sed quem Deus commendat.

Ergo, quod præclarissime monuit Seneca, conscientiæ satisfiat, nihil in famam laboremus *b*. Et vero seipsum ad hoc adigens Annæus: Nihil, inquit *c*, opinionis caussa, omnia conscientiæ faciam. Bernardus hæc explicatius confirmans: Pura erit intentio, inquit *d*, si in omni actione nostra, aut honorem Dei, aut utilitatem proximi, aut bonam conscientiam quæramus.

Deus olim sub pœna capitis sanxit, rem primo intuitu minutam, ne quis scilicet odores divino cultui destinatos usu profano incenderet: *Talem compositionem non facietis in usus vestros, quia sanctum est Domino. Homo quicunque fecerit simile, ut odore illius perfruatur, peribit de populis suis* e. Pretiosum

a *Ioan. c. 7. v. 17.* b *2. Cor. c. 10. v. 18.* c *L. 3. de Ira c. 41.* d *De Vit. beatit. c. 20.* e *Exod. c. 30. v. ult.*

tiosum thymiama est Gloria, sed Deo debetur, & soli: quisquis homo es, cave tangas hos odores, capitis res est: Soli Deo honor & Gloria.

Vigilanti igitur cura, inquit Gregorius *a*, per cuncta opera, intentio nobis nostra pensanda est, ut nihil temporale in his quæ agit, appetat: totam se in soliditate *Æternitatis* figat, ne si extra fundamentum actionis nostræ fabrica ponitur, terra dehiscente solvatur. Quisquis bonam intentionem amat, gloriam inanem odisse debet, aut cælum non magni æstimat.

Fusius diximus de hac peste rectæ intentionis. Sed ut capite sequenti, hac ipsa de re plura disseramus, exigit tam obstinati, & ubique vulgatissimi morbi malignitas.

a *L. 28. mor. c. 6. propius finem.*

CAPUT V.

Quid demum sit Vana gloria, & quam ea RECTAM INTENTIONEM *fœde jugulet, ni præveniatur.*

Inanis gloria, scopulus est immanis, ad quem vix ulli hominum non naufragium, aut certe damnum patiuntur. Ecquis ille tam peritus nauta, qui satis caveat, ne navim ad hunc scopulum illidat? Quam autem ipsa in varia est inanis gloria, tam diversa sortitur nomina à priscis scriptoribus. Basilius: Fugiamus,

giamus, inquit *a*, dulcem spiritualium operum expoliatricem, jucundum animarum nostrarum hostem, tineam virtutum, blandissimam bonorum operum prædatricem, eandemque mellis illitu, veneni coloratricem. Tituli digni quos expendamus: *Dulcis*, inquit, *Spiritualium operum expoliatrix*, similis deceptrici Dalilæ, quæ humanissimis blanditiis Samsonem viribus exuit, & objecit hostibus. *Iucundus animæ hostis*, gravius necat, quo plus delectat; &, ut apte Cyprianus, dum extollit, emollit; & pungit, cum ungit. *Virtutum tinea*, Inanis gloria. Sicut autem è pretiosiore veste, robustior nascitur tinea, quæ suos parentes lacerat, & corrodit, sic è virtute nobiliore gloria nascitur vanior & perniciosior, mors suæ matris. *Blandissima bonorum deprædatrix*, allicit & delectat, erigit & demulcet, ut jugulet, & animo bona sua rapiat omnia. *Veneni coloratrix*. Ah! quis hominum tam religiosus & sanctus, ut omnes Vanæ gloriæ insidias deprehendat & caveat? Sanctus Ignatius Lojola hoc uno vir sane magnus, quod singulari Dei favóre consecutus dicatur, ut annis compluribus ante mortem, nullam inanis gloriæ nec cogitationem quidem habuerit. Imo tam sui & cognitor, & contemptor erat, ut nullum se vitium diceret minus extimescere, quam turgidæ hujus vani-

a *De constit. mon. c.* 11.

vanitatis *a*. Audite filii, & parentis ſanćtitatem vel hoc uno æmulamini.

I. Quam autem hoc vitium ſupra cetera ſit audax, & noxium, egregie Chryſoſtomus: Nihil, inquit *b*, ab hoc inimico ſecurum, qui tanquam contagioſus morbus omnia corrumpit. Chriſtus Dominus hortatus fuit, ut theſauros noſtros in cælo reconderemus, quo fur non appropinquat, & ubi tinea non demolitur. Nihilominus inanis gloria eo pertingit, & ſæpe quæ quis in cælo per bonorum operum fructum theſaurizaverat, unius inanis gloriæ impetus perdit, conſumit, & expugnat. Eodem prorſus modo Baſilius *c*: Callida inſidiatrix, inquit, Vana gloria, vel in ipſius cæli convexis, inſidiarum adverſus nos collocatrix. Non minus eloquenter de hac peſte Petrus Chryſologus: Subtile malum eſt, inquit *d*, ſecretum virus, venenum latens, virtutum fucus, tinea ſanćtitatis. Adverſa omnia nituntur ſuis viribus, armis ſuis pugnant, impugnant palam; unde & caventur tam facile, quam videntur: hæc tamen crudeli arte virtutes truncat mucrone virtutum, jejunium jejunio perimit, oratione orationem evacuat, miſericordiam miſeratione proſternit: hoc vitium de remediis creat morbos, & de medicina conficit languorem.

a *Ribad. l. 5. vitæ c. 3.* b *Hom. 72. in Matt.* c *In Conſt. Mon. c. 11.* d *Serm. 7.*

Eleazarus Hebræus, ille heroum gemma, ut unus ipse totum vinceret exercitum, elephantem regium sibi sumpsit sternendum *a*, nam *visum est ei quod in eo esset rex.* Itaque pugione armatus, generosissimo cursu subter bestiam ruit, ferroque ventrem medium, qua mollior est, rupit, sed sub ipso elephante quem occidit, & ipse occubuit, remansitque, ut Ambrosius loquitur *b*, suo triumpho sepultus. Facinus mirandum! In prælio & nos versamur, sed contra nos stant vitia, pugnantque diverso impetu. Primus & maximus hic labor est, nostræ carnis elephantum dejicere. Sed heu miseros nos, quos ipsa sæpe victoria opprimit, & extinguit, dum sub hoste, quem superamus, cadimus. Iejuniis, vigiliis, aliisque rigoribus lascivientem carnem vincimus, sed hoc in triumpho nostro vincimur, sepelimur, non à carne sed ab inani gloria cæsi. Nimius su[i] suspectus, & insitum mortalitati vitium, [s]uaque mirandi & æstimandi, nos jam vi[-]ctores jugulat. Facinus miserandum! Ep[i]ctetus hic nobile documentum suaviter i[n]gerens: Sicut Sol, inquit *c*, preces aut bla[n]dimenta non expectat ut exoriatur, sed st[a]tim fulget, & ab omnibus salutatur: Sic [tu] nec plausus expecta, nec strepitus vel la[u]des, ut benefacias, sed sponte benefacia[s] & pariter ac sol charus eris.

II. Ser[...]

a 1. *Machab. c. 6. v. 43.* b *L. 1. offic. c. 4*[...]
c *Stobaus de Magistrat.*

II. Struthio avis, nobile ſymbolum ſtultitiæ, mole corporis non inæqualis camelo, unde & Struthiocamelus dicitur, ſed capite, inſtar anatis, exiguo; pennas habet amplas ut Accipiter, ſed nunquam volat, velut quadrupes beſtia. Mira fœcunditate parit ova, eorum tamen plurima non fovet, ſed in pulvere viatoribus calcanda deſerit. pullos ovis excluſos ſumme amat, hos ipſos tamen truculenter negligit. Qui laudes humanas ambit, ſtultitia Struthioni non cedit, pennas habet Herodii pennis ſimillimas. Hominum ſanctorum alæ, quibus in ſublime feruntur, ſunt orationes, eleemoſynæ, jejunia, vigiliæ, quæ Struthionibus illis non deſunt, ſed iis in altum non tolluntur, terræ hærent, nec aliud cupiunt, quam VIDERI. & licet fœtus edant, pias actiones quas & ipſi amant æſtimantque plurimum, & ab omnibus amari ac æſtimari volunt, nihilominus chariſſima hęc pignora, locis non abditis minimeque ſecuris commendant; publicum expetunt, & quæ faciunt, videnda exponunt. *Amant in ſynagogis & angulis platearum ſtantes orare, ut videantur ab hominibus: exterminant facies ſuas, ut pareant hominibus jejunantes* a. Cainum per Invidiam, Abiron per Superbiam, Zambri per luxuriam, Iſcarioten per Avaritiam, Purpuratum epulonem per Gulam, Virgines fatuas per Socordiam, ad inferos

Q 2 ruere

a *Matth. cap. 6. v. 5. & 16.*

ruere nil mirum : hoc mirum eſt, bis mirum, eſſe non paucos, qui per preces, abſtinentiam, eleemoſynas, per nobiliſſimos labores tendant ad Erebum. En ſtultiſſimos Struthiones! Ergo, *Non efficiamur inanis gloriæ cupidi* a. Chryſoſtomus: Si gloriam amas, inquit *b*, magis eam ama quæ à Deo eſt. Quam ſtultus ſit athleta vel pugil qui certaminis ſui ſpectatores habet Regem, & omnem regium comitatum, in præmium vero propoſitum cernit coronam auream gemmis diſtinctam, is tamen mendiculum cæcum interrogat, num placuerit, & ab eodem pugilatus ſui mercedem poſtulat, nitentem ſcarabæum, aut verſicolorem lapillum. In ſtadio & nos ſumus, quotquot vivimus, ſpectaculum facti Mundo, & Angelis, & hominibus *c* Sed vani ac fatui, quam præclare nos geſſerimus, ex iis quærimus, qui abditæ virtutis actus cernere nequaquam poſſunt; ab iiſdem etiam in præmii locum laudatiunculas frigidiſſimas avide acceptamus. Nunquid non inſigniſſimæ ſtultitiæ hoc eſt, laborioſa agere, ut Gregorius loquitur *d*, & auræ laudis inhiare, forti opere præceptis cæleſtibus inſervire, & terrenæ retributionis præmium quærere. e *Non ei placebit vecordia ſua, & ſicut tela aranearum fiducia ejus*

a *Gal. c. 5. v. 26.* b *Hom. 2. & 28. in Ioan.* c *1. Corinth. c. 4. v. 9.* d *Ll. ſup. cit. max. l. 8. mor. c. 25. & c. 26. init. & c. 30* e *Iob. c. 8. v. 14. Scio alios aliter ſentire*

ejus. Aranea huc illuc excurrit, & mire se fatigat, itque reditque sexcenties, è ventre stamina deducit, & irretiendis tenuissimis animalculis venabulum conficit, atque in retis speciem diffundit. textrinum hoc opus araneæ, multi laboris & miræ subtilitatis est, sed huic penitus destruendo non opus malleis, non securibus, aut bombardis; aura paullulum concitatior omnem laborem avehit. Aspice obsecro actuosorum hominum sudores & discursus; ut nituntur, ut satagunt, ut moliuntur, idque corpore, atque omnibus, ut dicitur, ungulis! variis se laboribus frangunt, & exhauriunt. Officinas ingredere, curias adi, scholas lustra, Aulas inspice & miraberis multorum miserandam sedulitatem. Tot mensium, tot & annorum labores sæpe puncto temporis intereunt, nam ubi recta intentio deficit, in ventum labor omnis evanescit; aura humani favoris omnia tollit, *& sicut tela aranearum fiducia ejus*.

III. Narrat qui oculis fidem habuit *a*, visum à se illustrissimum Comitem, qui graviter admodum offensus à filio, cum non opportunum duceret, ipsum è vestigio filium vindicare, tale supplicii genus invenit. Effigiem filii forte conspicatus, eam à pariete solvit, & mox in frustra concerpsit, æquissimum paternæ iræ argumentum præ se ferens. Hanc filio sapientiam præire voluit,

a *Hier. Numa tom.* 1. *tract.* 2. *part.* 2.

luit, ut is denique fateretur, sibi hanc pœnam fuisse persolvendam, quam sua effigies dependeret. Ajunt & Persas, cum supplicium de illustri viro sumpturi sunt, vestem & tiaram ei detrahere, eoque suspensa verberare ut hominem ipsum. Non multum absimili pœna Christus Dominus Vanæ gloriæ cupidos punivit. Viderat Servator in via ficum foliis abundantem, sed carentem fructibus; ideo severe in eam pronuncians, & vitam ei omnem adimens: Nunquam, ait *a*, ex te nascatur fructus in sempiternum. Et arefacta est continuo ficulnea. Hæc arbor, comis tam decora, pomis vacua, germana eorum effigies est, qui ad speciem valent, sed carent recta intentione. Hos ut Christus terreret, dum eis parceret, effigiem illorum exsecrationibus laceravit, ut indignationem quam ipsi promeruerant, in sua imagine cernerent.

Miramur primos omnium parentes ob malum unicum admorsum supplicio tam gravi affectos. Quis enim Diocletanus aut Phalaris, ob pauculas ficus, aut aliquos flosculos, aut unicum pomum, mille homines in crucem rapuit? Cur igitur Deus non mille homines, sed innumeros hominum milliones æternæ mortis damnavit, ob arbusculam unam, non solo excisam, sed pomo privatam, & quidem unico? Puerile præceptum, inquit Theodoretus *b*, & infantibus con-

a *Matth. c. 21. v. 19.*
b *Serm. 10. de providentia.*

conveniens videri potuiſſet illud: De ligno hoc ne comedas. cur ergo tam diuturna ſeveritate punitur tranſgreſſio? Merito ſane, quod imperium hoc expeditiſſimum, & nec pueris difficile, detrectaverint tamen Protoplaſti. Si grandia Deus & difficilia imperaſſet, habuiſſent quo culpam purgaſſent. At vero cum illis amœniſſima libertas in omnes paradiſi arbores eſſet, excepta unica, facinus fuit intolerabile, & tanto ſupplicio dignum, nec ab hac quidem unica tam ſerio vetita velle manus abſtinere. Hinc jam liquet, quam Deus & illos deteſtetur, qui gloriã, quam ſibi unam vult deberi, iniquiſſime præreptum eunt: odit Deus omnes vitioſos, ſed ſuperbis & arrogantibus etiam reſiſtit *a*, quos ſcilicet infecit vitium idololatriæ cognatum. Pro teſte ſtat Veritas, &: Quomodo, inquit *b*, vos poteſtis credere, qui gloriam ab invicem accipitis & gloriam quæ à ſolo Deo eſt, non quæritis? O miſeri, theatrum vobis in cælo conſtitutum eſt, in terra tamen ſpectatores colligit *c*.

IIII. Auguſtinus veterum Philoſophorum turbam, telo ab ipſis accepto, feriebat in hunc modum *d*. Picturam illi talem ſtatuerant. Regina, nec veſte, nec vultu eam dignitatem decente, ſublimi tamen ſolio ſe-

 debat;

a *Iac. c.4. v.6.* b *Ioan. c.5. v.44.* c *Chryſ. in ep. ad Rom. hom. 17. ante finem, ubi plura huc facientia licet videre.* d *L. 5. de Civit. c. 20.*

debat; Reginæ nomen Volvptas. Adſtabant nobiliſſimæ virgines, Virtvtes, velut ancillæ ad omnem herilem nutum paratæ, Has variis imperiis fatigabat proterva domina, & modo Prudentiæ, modo Fortitudini, modo Temperantiæ dictitabat, quid in rem ſuam curatum vellet. Bene, inquit Auguſtinus, hac pictura expreſſerant Philoſophi, quod volebant, ſed ad laudis appetitum, quo ipſi maxime laborabant, pulchre convincendum.

Ergo ſimillimam priori tabulam pingamus, ſed pro voluptate, Vanam Gloriam ſubſtituamus, cui pariter imperanti Virtutes ſic ancillentur, ut nihil provideat Prudentia, nihil diſtribuat Iuſtitia, nihil toleret Fortitudo, nihil Temperantia moderetur, niſi quod à Vana gloria jubeatur, & aliorum oculis placiturum ſperetur. Et quid, oro, improbo hoc dominatu iniquius? Fœdiſſimum illud monſtrum, illa veræ Gloriæ larvalis umbra, ampliſſimis reginis, Virtutibus ſic illudat, & vel invitas cogat ſub imperium prorſus deteſtabile? Ita ſane fit, ſic vivitur, ſic ſervitur: hæc mundi ſunt ſpectacula, hæc illius miracula, operoſa, fateor, & ſæpe multi ſudoris, ſed laudis appetui non difficilia: ſub Vanæ gloriæ amabile imperium fluunt omnia; ipſæ Virtutes ad hanc ſuaviſſimam vim degenerant, & generoſam ſuam contumaciam, hic expugnari non valde nolunt, tranſeuntque in arbitrium

trium fucatæ Gloriæ. Sed, *Amen dico vobis, receperunt mercedem suam* a. Romani rerum domini, quam præclare gesserunt multa, quanti armis togaque? quam laudata eorum Iustitia, quam exquisita Prudentia, quam Clementia celebris, quam invicta Fortitudo, quam Temperantia illustris, quam casta, & impenetrabilis Pudicitia, quam admiranda Constantia? Sed *receperunt mercedem suam*. Locupletissimus testis Augustinus: Honor, inquit *b*, & gloria qua Deus Romanos fecit illustrissimos, merces fuit bonorum operum quæ egerant, nec est quod de summi & veri Dei Iustitia conquerantur. Eximia illorum erant opera, sed præmium se dignum retulerunt. Gloriam ambierunt, & certe obtinuerunt. Fines imperii Romani, Orbis & Oceanus, ita ut quicquid opportunum fuit aut dignum vinci, vicerint. Itaque terminos sibi fecerunt Orientem & Occasum, exceptis locis inaccessis aut inhabitatis vel ignobilioribus: *Receperunt mercedem suam*. Æquissimus Deus, nihil vitii, nihil & virtutis sine supplicio & præmio transmittit. Vnde actionibus illis melioribus, quibus tamen cælum debere non vult, congruam, & extra cælum remunerationem assignat: recipiunt mercedem suam, sed ita ut non recipiant æternam. Ah, quantum ubique laboratur, sed nihil ad cælum hi labores. Obsecro, vel aulas tan-

 tum

a *Matt. c. 6. v. 2. 5. 16.* b *L. 5. de civit. c. 15.*

tum inſpiciamus, quam hic varii generis ſervitia ſunt, quam exactæ ſedulitatis, quam comptæ patientiæ, quam pictæ fidelitatis, quam operoſæ ſolertiæ! totos dies & ſæpe in adultam noctem ſtare, aut ad omnem laſſitudinem huc illuc excurrere, plurimorum invidiam tolerare, omnes heriles nutus obſervare, illic quotidiani uſus eſt. Et ſunt qui hæc omnia religioſiſſima urbanitate faciant, ſed præter pecuniam & gratiam nil expetant: *Receperunt mercedem ſuam*, non enim quam Deo, ſed quam Principi chari eſſent, laborarunt. Alii ad negotia & curarum ſubtilitatem in aulis admoti, vigilantiſſimos oculos in omnem partem emittũt, ne quid regiis gazis aut honoribus decedat, ſed ſæpe hi boni viri, dum attentiſſima ſollicitudine curant omnia, animũ ſuum inter curanda nõ numerant; modo crumenam farciant, modo Principis gratiam non perdant, tantiſper ſui ac cæli negligentes eſſe licitum credunt, & ſeipſos vix unquam conveniunt, cum conſcientia ſua rariſſime, & non niſi obiter loquuntur, ſuam in rebus agendis intentionem non examinant: ceterum de rebus omnibus ſuaviſſime confabulari norunt, de cælo per horam diſſerentem, audire ægerrime ſuſtinent: verbo dicam, non ſolent eſſe domi ſuæ, & ſecum loqui omnibus aliis fideliores quam ſibi. Et hi quoque, *Receperunt mercedem ſuam*, humani favoris auram, & aurum, ſplendentis ter-

ræ particulam, heu mercedem post funera non duraturam! Ergo, *videte vosmetipsos* (ô Aulici, ô quicunque alii) *ne perdatis quæ operati estis. sed ut plenam mercedem accipiatis* a. Seduli estis, & diligentes in officiis vestris? bene hoc quidem: Sed quod diligentes videri vultis, hoc jam male: imo hoc jam pessime, quod sæpe vobis curæ non est, quam fideles & industrii sitis, sed quam esse videamini. Videte ergo vosmetipsos, ne & vos olim audiatis: *Receperunt mercedē suam.*

V. Occurrit olim Iephthæa Virgo parenti è bello reduci, laudes amantissimi patris decantatura, & una victoriam ac triumphum gratulatura *b*. Audiit Iephte quantis patrem præconiis afficeret filia, sed tamen hanc laudatricem, quamvis invitus, pro laudum præmio jugulavit. Facinus ingens, & nobis prorsus imitandum qua licet. In bello sumus & nos, nec unquam non satis hostium est: omnis diabolorum impetus defævierit, sola tamen caro nunquam non refractaria, bellum movet continuum. Postquam rem præclare gessimus in hoc bello, nostra nobis filia prodit obviam, pulcherrimis nos elogiis affectura. Hæc est, ut Origenes explicat *c*, inanis gloria, que tunc maxime apparet laudibus instructa, cum res strenue & feliciter gesta est. Cum Xenodochium locupletasti, cum templum condidisti, cum prolixas

a 2. *Ioan. c. 6. v. 8.* b *Iudic. c. 11. v. 39.*
c *Hom. 5. in Gen. ad fin.*

lixas preces iniisti, cum pauperculam virginem dotasti, cum liberaliorem stipem dedisti, cum strictius jejunium observasti, tunc blanda illa filia sese fert obviam, ore pleno, quicquid factum dilaudans, & velut suave carmen, hæc talia ingeminans: Quam præclare, quam pie hoc & laudabiliter; quam istud religiose & sancte; quam hæc res boni exempli; factum nobile, quis negaverit? vicisti teipsum, res loquitur: sic decuit, & utinam multi te imitentur: insigniter egisti. His victori applaudit blandissima hæc filia. Quid hic agendum? Tu, si vires, & labores tuos non vis esse cassos, hic grandem affectum indue, & laudatricem hanc generosa manu jugula; quicquid à te factum, una cum omni laude integerrime ad Deum remitte, & rectam intentionem quam actionis initio tibi sumpseras, ardenter resume. Augustinus ad hoc addens animum: Huic cupiditati, ait *a*, melius resistitur sine dubitatione, quam ceditur. Non enim hujus hostis vires sentit, nisi qui ei bellum indixerit; quia etsi cuiquam facile est laude carere dum denegatur, difficile est ea non delectari cum offertur. Tanto quisque est Deo similior, quanto ab hac immunditia mundior.

Sed quis ille vir, qui omnem Vanam gloriam satis caverit? Iephte quo minus filia pro-

a *L. 5. de Civit. c. 14. ipso initio & ep. 64. ad finem.*

prodiret in occursum, impedire vix potuit, sed efficere potuit, ut non caneret, aut prius vitam quam cantum absolveret, vocem ei & animam simul auferendo: Sic homo quantumcunque, religiosus & sanctus, vetare vix potest, quin post plurima bene gesta, Vana gloria occurrat, quin canere, quin titillare incipiat, sed prohibere potest, imo debet, cantum finiri Hunc igitur occursum detestari, laudantis carmen aversari, ipsam incantatricem hanc gloriam recta intentione confodere nil cunctetur, si Deo potius, quam sibi placere malit. Omnem rectam intentionem Vana gloria jugulat, ni præveniatur, & occursu primo ipsa juguletur.

Vere, Vana gloria, ut optime Chrysostomus *a*, sæva est bellua, horrendus dæmon, pestis Orbis terræ, venenata vipera, quomodo enim illa bestia unguibus uterum matris discerpit, ita etiam hoc vitium parentem dilacerat. Et quam eximie Thomas ille à Kempis? Vere, inquit *b*, inanis gloria, mala pestis, vanitas maxima: quia à vera trahit gloria, & cælesti spoliat gratia. Dum enim homo complacet sibi, displicet tibi: dum inhiat laudibus humanis, privatur veris virtutibus. Quærant Iudæi gloriam quæ ab invicem est: ego hanc requiram quæ à solo Deo est. Omnis quidem gloria humana, omnis honor temporalis, omnis altitudo

a *Hom. 12. in epist. 2. ad Corinth.*
b *L. 3. c. 40. num. 4. & 6.*

tudo mundana, æternæ gloriæ tuæ comparata, vanitas & stultitia est. Atque si Climaco *a*, credimus, Inanis gloria est laborum dissipatio, sudorum perditio, thesaurorum insidiæ, perfidiæ alumna, superbiæ præcursor, in portu naufragium, in area formica. quæ etsi tenuis est, laboribus tamen omnibus & fructibus insidiatur. Expectat formica dum perficiatur triticum, Cenodoxia vero dum congregentur opes, gaudet illa ut furetur hæc autem ut dissipet. Operarius ebriosus, inquit Siracides *b*, non locupletabitur, qui quod actione honesta colligit, per ebrietatem vanæ gloriæ dissipat.

Sed vereor, ne multi hæc monita non satis capiant. Hos mores hoc ævo amamus, ut cum vitium aliquod perstringitur, neminem facile reperias, qui illo se laborare fateatur; nec mille testibus sinceram ei confessionem expresseris. Et quis est qui se arrogantem credat & doleat? Cum tamen Augustinus Antistes longe sanctissimus, hujus se culpæ minime immunem pronuntiarit, nam seipsum diserte accusans: Hoc mihi ipse, inquit *c*, canto quotidie, & tamen vehementer cum adversario dimicans, sæpe ab eo vulnera capio, cum delectationem oblatæ laudis mihi auferre non possum. Nos quidem inanem gloriam damnamus omnes, non omnes fugimus. nemo

a *Grad.* 21. *de Cenod.* b *Eccles. c.* 19. *v.* 1. c *Epist.* 64. *ad Aurel. episc. fin.*

mo eſt, nemo qui hunc morbum non perite diſſimulare ſe credat: plurimi ab hoc morbo ſaniſſimos ſe jurabunt, cum eo maxime ſint infecti, ebriis illis ſimillimi, qui tunc ſibi maxime ſapere, & animo conſtare, ac belle omnia facere videntur, cum lingua titubat, & pedes: ita gloriolæ vanæ ſitientes, tunc ſe primum velut religioſiſſimos homines circumſpiciūt, cum ex hoc mulſo probe ſunt appoti. Idcirco Chryſoſtomus: Intolerabilis, inquit *a*, quædam ebrietas eſt, inanis gloria, quicquid facit, aliorum tantum gratia facit. Ea de cauſſa Chriſtus illud ſuum ATTENDITE, tam fideli præmonitione ingeminat, ut Inanem gloriam, velut furem vaferrimum, & furandi peritiſſimum omni ſtudio caveamus. Ergo, ATTENDITE, Omne bonum quod per concupiſcentiam laudis oſtenditur, occulti adverſarii juri mancipiatur, inquit Gregorius *b*. Spoliari vult, quiſquis ab hominibus vult videri.

a *Hom.* 2. *in Ioan.* b L. 8. *mor. c.* 30.

CAPVT VI.

Aliquot quæſtiones ſuper RECTA INTENTIONE.

DEo ſervire, non tantum omnibus legibus, & omni rationi congruum, ſed nobiliſſimum ac optimum obſequium eſt in Orbe, & res prorſus neceſſaria obtinendo cælo,

cælo. Illa vero solatii dulcedo, quam multi sentiunt, qui Deo serviunt, mel est è cælo, & res sane pretiosa. Nihilominus Deo servire ad emerendam hanc animi dulcedinem, exiguæ laudis est, & à sanctioris judicii viris habita semper est hæc intentio vitiosa. Adeo delicata res est INTENTIO PURA, & sui ipsius amori nunquam non inimica, quacunque demum ratione is sese insinuet. Est autem sui ipsius amor omnium delectationum amicus, earum etiam quæ minime profanæ censentur. Et quia Deus sibi non temperat, quin suis fidelioribus servis aliquid ejusmodi mellis è cælo stillet, amor proprius mox illud excipit, & ob hanc ipsam gustationem, in ampliora servitia se offert. At hoc non est Deum quærere, sed seipsum, nec in donantis sed doni gratiam laborare. Quod quidem à vitio non penitus immune censetur, neq; enim aliud est, quam si servus aut ancilla operam suam locet cauponi, quod speret seu honorarios seu furtivos caliculos, & crebriores dominicæ cœnæ reliquias: aut si quis in servitutem se tradat pharmacopæo, aut dulciario, aut cupidiario ob mellita crustula sæpius lambenda. Hoc amor sui ipsius tam occulte agit, est enim subtilissimus artifex, ut aliquando serius, ab industrio etiam homine, deprehendatur tam tecta impostura. Deprehendi tamen potest, & tunc maxime cum preces & labores, cum quicquid virtutis est, ideo in

fasti-

fastidio esse incipit, quia mel illud deficit. Atque si talem interroges, Cur non oras, cur non laboras, sicut nuper feceras? respondebit: Non sapit, nauseo, inamœna res est oratio, tædet laboris. Verum qui intentionis est sinceræ, his minime movetur: etsi eum laboris tædeat, laborare tamen sustinet, etsi orationem fastidiat, orare tamen non desinit; etsi molestiæ cumulentur, eas tamen tolerat, neque enim Deo servit propter cælum, sed propter Deum. Et hoc puræ atque sinceræ intentionis proprium est, quod enucleatius videtur exponendum, ideo nunc aliquod super hoc ipso quæstiunculas ponemus.

I. QUÆSTIUNCULA.

Quid minus aut facilius posset à nobis exigere Deus, quam hoc ipsum, rectam intentionem? Nimirum id à nobis postulat, quod nullus hominum cujuscunque status, ordinis, sexus, quantumcunque æger & pauper sit, negare possit. Quid creditor minus exigat à suo debitore, quam hoc ipsum: velle serio satisfacere? hoc ipsum poscit à nobis Deus: Vis solvere quod debes? jam partem maximam solvisti, nam apud me etiam velle, est facere. Et cui non concessum est VELLE? hoc voluntatis ærarium ægerrimus ac pauperrimus, hoc afflictissimus quisque penes se habet. Iure olim Deus contra illos queritur, qui vel lenissimum imperium

detrectabant: Mandatum hoc, inquit a, quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum, nec in cælo situm, ut possis dicere: Quis nostrum valet ad cælum ascendere, ut deferat illud ad nos, ut audiamus atque opere compleamus? Neque trans mare positum, ut causeris & dicas: Quis è nobis poterit transfretare mare, & illud ad nos usque deferre, ut possimus audire & facere, quod præceptum est? sed juxta te est sermo valde, in ore tuo, & in corde tuo, ut facias illum. Idem prorsus de recta intentione dici potest: *Iuxta te est valde*, intentio illa, *in ore tuo & in corde tuo*, quid autē tibi propinquius quam os & cor tuum? Pauperem vestire nequis? da duos obolos; adde desiderium ingens & serium omnibus egenis propter Deum opitulandi; & en pauperem vestiisti. Orationes prolixas fundere, tuarum virium non est? fac quod potes, sed adde affectum validum, semper laudandi Deum: & en prolixissime orasti. Hujus rei testem locupletissimum tibi sisto Chrysostomum, qui deserte confirmans: Non parantur, inquit b, hæc sumptu, non labore non sudore: sufficit velle, & confecta sunt omnia.

II. Quæstiuncula.

Num quis potest plures actionis bonas simu

a *Deut. cap.* 30. *v.* 11. 13. & 14.
b *Hom.* 24. *in epist. ad Hebr. fine.*

mul eodem tempore exercere? Poteſt omnino, & levi opera, ſola intentione. Non omnibus quidem facile eſt, de una fidelia duos dealbare parietes; varium pulmentum eodem pultario ſimul coquere; diverſos colores ex eadem concha promere: At hoc bonæ intentioni facillimum eſt, non duobus tantum parietibus, ſed decem, opus albarium ſuperinducere ex eodem vaſe. Vtiliſſimum protſus eſt, ad operis initium plures fines ſeu intentiones præſtituere. In exemplum ſit hoc; Ad rem divinam, & ad ſacrum eo. 1. Ex obedientia in dominum meum, quem ex officio comitari debeo, uti Aulica Nobilitas ſuum Principem. 2. Obſequium meum volo ſincerum ſit, non enim deducam tantum dominum, ut aliquorum mos eſt, qui poſt primum ingreſſum templi, mox ſe ſubducunt, ad finem præſentes ſe ſiſtunt domino, tanquam ſi ſemper adfuiſſent: talem ego hypocritam non agam. 3. Ex obedientia in Eccleſiam, cui hoc dominicis & feſtis diebus debeo. 4. E grato animo in Deum, ut illi gratias agam ob accepta tot beneficia. 5. Cum hodie cælum rigeat, & tempeſtas perfrigida ſit, patientiam exercebo. 6. Cum non deſinit qui me peſſime oderint, pro his inimicis meis Numen ſerio deprecabor. 7. Fidam Deo; haberem equidem abunde quod domi agerem, ſed Deus hanc à domo abſentiam occulto fœnore penſabit. En tibi ſe-

ptenas intentiones, seu, septem virtutis a-ctus, duplicis Obedientiæ, Sinceritatis, Grati animi, Patientiæ, Charitatis, Fiduciæ in Deum. Addi possent totidem alii. Hoc nimirum est, Virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris, & universi pulveris pigmentarii *a*. At dicas: Mihi difficile nimis est tot actus multiplicare, & uno quasi halitu tam multa intendere animo. Hoc ergo consilii tibi do, mi homo, unam atque unicam Dei voluntatem animo tuo amplectere, & quicquid agas, hoc semper præmittas: *Propter te Domine*, & hoc, & illud, & istud, & omnia faciam: propter te Domine, tuo honori, tuæ voluntati, tibi fit quicquid demum à me fit.

Qui tamen æmulari vult illos Deo familiariores viros, ducem habet qui viam monstret, ad sublimiorem hanc sapientiam. Sanctissimus rex David, in suis actionibus & tam immensi populi gubernatione, plures indubie sanctas intentiones jungebat, nam quos suæ fidei & sceptro commissos suscepit, *pavit eos in innocentia cordis sui, & in intellectibus manuũ suarum deduxit* b. Quid hoc? nunquid & manibus est intellectus? Etiam plures, sed tales quos David suis manibus inserebat. Vtique sapientissimus, optimus rex in suis actibus, quos ille manus nominat, præstantissimos diversi generis affectus in Deum copulabat. Quid sacra regis hujus

a *Cant. c. 3. v. 6.* b *Psal. 76. v. 78.*

hujus carmina sunt aliud, quam nobilissimorum affectuum medulla, seu, thesaurus sanctissimarum intentionum? quid frequentius suspiraverit rex David, quam hoc ipsum: O si tibi placeam Domine: populum mihi commissum recte gubernem: cultum tuum undique terrarum augeam: Utinam, mi Deus, te nunquam non laudem: Utinam omnia membra mea linguæ fiant decantandis tuis laudibus. Exultabunt labia mea cum cantavero tibi *a*. Misericordias Domini in æternum cantabo *b*. Etiam impios docere non recuso, ut redeant ad te, ô mi Deus. Vilissimus sim & abjectissimus, modo sim in tua domo, mi Domine. Male sit, male hostibus Dei, male omnibus qui oderunt Deum: Bene servis, bene amicis Dei, bene omnibus qui diligunt Deum. En præclarissimos piarum manuũ intellectus! mille talia spirabat animus illius Hebræi Monarchæ. Vere, *in intellectibus manuum suarum*, deduxit velut oves populum suum; innumeris intentionibus cælum fatigavit. Hæc illa pia vis est cælo cum virtute inferenda. Cælum rapit, Deum expugnat, qui hoc modo, qui toties ad cælum, ad Deum aspirat.

III. QUÆSTIUNCULA.

Quid rectam intentionem plurimum vitiat? AMOR SUI. Verbo dicam: cum quis omnia suavi meatu ad se derivat, &

a *Psal.* 70. *v.* 23. b *Psal.* 88. *v.* 1.

hoc unum animo agitat : Mihi hoc placet, hoc mihi sapit, mihi hoc prodest; hoc meo bono , meo commodo , hoc ad meum sensum & lubitum fit , hoc mihi jucundum & volupe, hoc demum me mihi reddit. Hic *amor sui* silvestris taurus est , fera pessima , quatuor cornibus arietat in rectam intentionem. Cornu primum , honoris , titulorum , laudis Aviditas , quæ hoc unum magni æstimat , eminere , & præ aliis videri. Cornu alterum, Aviditas delectationis, quæ docet cibum potumque sumere , non tam necessitati quam voluptati , neque mensam accumbere , ut sedetur fames , sed ut Gula propitietur. idem in aliis corporis oblectationibus observat. Cornu tertium , Aviditas opum , quæ labores ingerit multos & graves , eo solum nomine , ut magis magisque intumescant marsupia. Cornu quartum , Aviditas damni alieni , hæc multiplici fraude instructa , dicit facitque quod aliis noceat, saltem quod molestiæ, quod offendiculo, quod nauseæ sit : neque tamen semper aperta molitione in aliorum perniciem laborat , nonnunquam enim tam commode, tantoque , circuitu peccat , ut nihil minus videatur velle , quam eos quos odit lædere. Assiduum & exitiabile Principibus malum, apud quos gratiosi, prætextu juvandi aut monendi, satiant invidiam , & interdum æmulos laudibus attollunt, ut maligna deinde inferentibus sit pronior fides. Ita *sui*

amor

amor cornuta bestia est, & omnem bonam intentionem quadruplici hoc cornu ferit, ac dejicit; caveto, Pessimum veri affectus venenum est, sua cuique utilitas.

Itaque *amor sui* hoc spectat, ut ubique in sagina sit; ipse se pascit, se curat, facitque quod ille olim, de quo Gellius memorat *a*. Cum quidam corpulentus ac nitidus equum haberet macilentum ac strigosum, rogatus quid esset in caussa quod ipse longe curatior sit, quam equus ipsius? respondit, mirum non debere videri, si equo suo esset habitior, quandoquidem ipse se curaret, equum Statius servus. Ita prorsus *Amor sui*, quicquid non suum putat, aut id aliis mandat, aut levissime curat: ad commoda sua sudare, hoc esse sui muneris putat. Certum; tanto miserius pessum it bona intentio, quanto felicius *sui amor* invalescit.

a *L. 4. Noct. Attic. c. 20. seu ult.*

IIII. QVÆSTIUNCULA.

Cur in divinis paginis tam multa, æstimationis alioqui vilissimæ, adeo exaggerantur? ut incautior Arcæ tactus, ligna Sabbato collecta, multitudo subditorum numerata, calix frigidæ porrectus, lascivior feminæ aspectus, &c. Moses olim proclamans: Hæc autem sunt, inquit *a*, quæ accipere debetis, aurum & argentum, & æs, hyacinthum, & purpuram, coccumque bis tinctum, & byssum, pilos caprarum &c. Inter mu-

a *Exod. cap. 25. v. 3.*

munera censeri aurum & argentum, nil miri: Sed quo pretio inter hæc sunt pili caprarum, donum prorsus ignobile? Etiamne Deo chara tam vilia & minuta? Quantilla res, pugillus farinæ & paullulum olei Eliæ obsequio impensum *a*? Quid duo illi numuli viduæ, num tantum postulabant elogium, quantum tulerunt? Sederat Christus & tanquam ad maxime serium spectaculum intentus, spectabat turbam quæ in sacrum gazophylacium ingentia munera jactabat. Inter tot opulentos vidua quædam paupercula plus non attulit qua æra duo minuta, unicum quadrantem, in hanc DOMINUS benignissime pronuncians: *Vere dico vobis*, inquit *b*, *quia vidua hæc pauper plus quam omnes misit*. Exiguum fuit quod illa muliercula in ærarium contulit, sed amplius non potuit: multoque gratius venit quod tam facili quam quod plena manu dabatur. nam hæc munera non in rebus, sed in ipsa benefaciendi voluntate consistunt. Plurimum dat qui pauca etiam dat magnifice, & Regum opes æquat animo, qui exiguum tribuit, sed libenter: qui paupertatis suæ obliviscitur, dum alienam respicit: qui accipere se putat beneficium cum largitur: qui dat tanquam non recepturus, qui occasionem qua prosit, & occupat & quærit, hic & ditissimus est, & liberalissimus, ob rectam intentionem. Quid igitur, obsecro, adeo

a 3. *Reg. c.* 17. *v.* 12. b *Luc. c.* 21. *v.* 3.

adeo commendavit illos numulos, quid farinulam illam, quid caprarum pilos? una atque unica RECTA INTENTIO. hæc est quæ omnium penora, thesauros, æraria, quæ omnes Persicas gazas superet. Nil ditius Recta Intentione.

V. QUÆSTIUNCULA.

Num quis dormire simul & precari potest? Equidem Servator serio præcepto exigens: Quoniam, inquit *a*, oportet semper orare & non deficere. Ergone etiam dormientes orare possumus? Possumus, si velimus, idque hac ratione. Quieti præmittenda est oratio, & ipsa quies in Dei obsequium offerenda, ejuscemodi fere verbis: Cupio, mi deus, ut, quoties hac nocte animam duxero, toties singulæ respirationes meæ te laudent, tanquam si semper illud pronunciem: Benedictus Deus, Benedictus, &c. Aut: Cum tuo, mi bone IESV, somno, quem tu in terra cepisti, jungo & meum, tibique una offero. Qui sic ad somnum se parat, semper orat.

Ludovicus Blosius hujus rei mentionem faciens: Dominus, inquit *b*, ad virginem Mechtildem dixit: Quando quis somnum capere vult, meditetur aliquid de me, aut mecum loquatur. Ita enim licet corpore dormiat, mente tamen vigilabit ad me. Etiam

a *Luc. cap.* 18. *v.* 1.

b *Monil. spirit. c.* 9. *mihi pag.* 93.

iam dormiturus quisque desideret, ut singulas respirationes, quas nocte illa faciet, tanquam eximiam mei laudem suscipiam, & ego qui sanctis votis piæ amantisque animæ deesse non possum, in veritate desiderium ejus implebo.

Sane non satis capere videmur quantum emolumenti adferat, sic omnia in divinos honores reducere. Nullo non temporis momento lucrari possumus. Et quam suave hoc virtutis compendium est, edendo etiam, bibendo ac dormiendo posse emereri cælum! Sola profecto intentione potest quis uno die plus promereri quam alius quispiam toto anno. In vineam laboraturus sero venit, qui hora diei penultima venit, non minus tamen denarium accepit quam qui à primo mane in serum vesperum sudarunt *a*. Aliud est operam impendere prolixam, aliud intentam. Non tam spectat Deus, quamdiu quis laborarit, sed quam bene.

Nec rarum est, ut facillimum quid factu & vilissimum, majoris sit pretii ob rectam intentionẽ, quam actio quævis excellentissima, sed illa intentione destituta. Et cui non placeat ars, quæ ingeniosam ditescendi celeritatem doceat? Hæc est ars illa, *Rectæ Intentionis notitia*, hæc illa Midæ virgula est, quæ quicquid tangit, inaurat.

Hoc sanctum Ignatium Lojolam movit, ut suis omnibus assiduum rectæ intentionis studium

a *Matth. cap.* 20. *v.* 9.

ſtudium altiſſime voluerit impreſſum, hac ipſa lege: *Omnes rectam habere intentionem ſtudeant: non ſolum circa vitæ ſuæ ſtatum, verum etiam circa res omnes particulares: id ſemper in eis ſincere ſpectantes, ut ſerviant & placeant divinæ bonitati propter ſeipſam* a.

VI. QUÆSTIUNCULA.

Quodnam opus Deo gratiſsimum? Si nos hac in re poſſimus æſtimatores eſſe, cenſemus illud omnium præclariſſimum, cui plurimum ineſt divini amoris, ſeu, quod à ferventiſſima intentione uni Deo placendi provenit. Ludovicus Granata hac de re diſſerens: Illud opus, inquit, Deo gratiſſimum, quod ſolis ejus oculis conſpicuum, ei qui operatur nec utilitati, nec honori, ſed nec voluptati eſt, niſi hoc ſolo nomine, quod Dei cauſſa ſit factum. Quantis ſæpe deſideriis pectora ſanctorum æſtuant ampliandi divini honoris, etſi decies, etſi centies impendenda ſit vita. Hæc ipſa deſideria tam ardentis in Deum affectus, inter maxima virtutum opera ſunt recenſenda.

Reperiuntur actores Comici, qui in gratiam unici alicujus domini totam exhibent comœdiam; ſed unus ille liberalius lucar perſolvit quam aliorum ſpectatorum plurimi: Sic homo integerrimæ intentionis quotidie divinis obſequiis ſe offerens: Tuis, inquit, ſolis oculis, mi Domine, ſpectaculum

edo,

a *Reg.* 17. *Summarii.*

edo, tibi ſpectatori actor ſum horis omnibus: aliorum ſpectantium oculos & aures penitus non curo: quicquid illi de me dixerint, ſenſerint, ſusque deque habeo, modo tuis oculis, modo tuis me auribus probem; omnes res poſteriores pono, atque operam tibi do, tuum, mi Deus honorem curo.

Priſcis celeberrimum erat: Alter alteri ſatis magnum eſt theatrum vir probus. Epicurus cum uni ex conſortibus ſtudiorum ſuorum ſcriberet: Hæc, inquit, ego non multis, ſed tibi: ſatis enim magnum, alter alteri theatrum ſumus *a*. Homini probo nimis quam magnum theatrum eſt Deus: Deo quoque ſat amplum theatrum eſt probæ intentionis homo qualia theatra fuerint Deo unicus Abraham, unicus Paulus, qui ſinceriſſimæ erant intentionis?

VII. Quæstiuncula.

Quoties renovanda eſt recta intentio? Sanctus Bernardus: Si quis diem, inquit, ita conſumat, ut omnibus actionibus grave Dei odium miſceat, peracto die quot gehennas promeruerint toties repetita flagitia? Contra vero ſi quis diem ſic tranſigat, ut in cunctis actibus ſincerum Dei amorem exerceat, quam altam in cælo ſedem hic obtinuerit? eſt enim Deus pronior ad danda præmia, quam ad irroganda ſupplicia. Ita Bernardi conſilium eſt, rectam intentionem

a *Senec. epiſt. 7. fine.*

nem quam crebertime de die inſtaurare, quod nos jam ſupra demonſtravimus.

Chriſtus Matthæi ore: Qui recipit Prophetam, inquit *a*, in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet: & qui recipit, juſtum in nomine juſti, mercedem juſti accipiet. non tantum hoſpitium concedi vult Chiiſtus, ſed & certam intentionem adjungi. Quid enim magni facis, ſi domum peregrino pandas, & obſtruas cor? Ex quo colligere eſt, quam utile ſit & neceſſarium cœleſtis lucri avido, intentionem bonam ſæpius inſtaurare, nam tanti præmii non eſt hoſpitio prophetam accepiſſe, quanti eſt optima intentione id feciſſe.

Quod ſi quis innovandæ intentionis ſtatam horam noſſe cupiat, quinque prçcipue tempora de die obſervanda judico. Primum eſt, poſt quietem, matutinum. Alterum, meridianum, ante menſam, & poſt illam. Tertium, ante preces, maxime vero ſub re divina. Quartum, ante labores & quævis negotia. Quintum, ante ſomnum. Per hæc potiſſimum intervalla diei, animus ſuæ poteſtatis fiat, & ad ſeipſum ſeſe recipiat, Conditorem ſuum velut reſpirans adoret, atque ita rectam intentionem innovet. Nemo tam negotioſus eſt, quin id facillime poſſit ac commodiſſime: tribus ſolum voculis hoc negotium omne perficitur. Faciles Deus habet aditus, nec ullum noctis, aut diei momen-

a *Matth. cap.* 10. *v.* 41.

mentum eſt, quo ſui copiam neget. Itaque rectam intentionem innovaturus, præſente animo horum aliquid dicat: Domine, propter te: Honori tuo Domine: In tuam gratiam: Ad tuam gloriam: Tuo nomine: Ob amorem in te: Tibi, mi Deus, hoc faciam, hoc dicam, hoc perferam, tibi omnia. Incredibile dictu eſt, quam hoc actiones noſtras commendet, quam & opulentet. Nullum enim mere naturale opus, ut Theologi loquuntur, meritorium eſt vitæ æternæ, qualia ſunt, jejunare ſolum valetudinis, laborare mercedis, deambulare ſanitatis, edere, bibere vitæ duntaxat ſervandæ cauſſa. Niſi hæc per intentionem eant ad Deum, nihil ſunt ad lucrandum cælum. Et hæc crebrius repetita intentio plurimis vitiis aditum intercludet, alioqui miſere in nos graſſaturis, ſimul & vanitatem, quæ ſe rebus omnibus blande inſinuat, fugabit unico deſiderio placendi Deo.

VIII. Quæstiuncula.

Quomodo è muſca fiat elephas? Si peccata alioqui leviora, intentione fiant non remiſſe improba. Hujus rei certiſſimus teſtis venator Eſau, cui tantopere vitio vertitur, rufum pulmentum comediſſe, tanquam ſi neſcio quas Apicii delicias fuiſſet conſectatus. Quid tandem mali eſt, lentis edulium abſumere, præſertim fame ſic ſtimulante? At Eſau vel ut venaticus canis tam avid

avide coctas lentes invasit, ut gula dominante rationi locus non fuerit, ut propter pulticulam jus primogeniti vendiderit, & quod turpius, vendidisse parvi duxerit *a*. Ita quorundam gula plus peccat in vilissimis cibis, quam aliorum temperantia in exquitissimis epulis: & quandoque plus superbiæ latet sub rudissimo panno, quam sub aurea toga. Animus & intentio hic spectatur, non ferculum aut tegumentum. Et quemadmodum majori cum laude orat, qui brevius quidem sed tamen ardentius orat, quam qui prolixissimas fundit preces, sed sine ullo igne: ita sæpe gravius peccat qui in rem cetera leviorem, majore tamen ardore impetuque fertur, quam qui languide, & velut aliud agens in culpæ societatem venit deteriorem.

a *Genes. cap.* 25. *v.* 34.

IX. QUÆSTIUNCULA.

Quotuplex emolumentum sit rectæ intentionis? Sparsim jam supra demonstratum, quam intentio recta sit cognoscentibus se jucunda, utilis, necessaria. Hoc loco breviter & summatim septemplex emolumentum percensendum venit.

Primum est: Deo hac ratione pro culpis satisfacimus. Pœnas & supplicia peccatis deberi non nescimus, & hæc vel olim certe dependenda; horum partem tollimus, quoties animum bona intentione à rebus caducis

ducis quasi feducimus, & erigimus ad Deum.

Alterum: magna virtutibus fit accessio, & ingens gratiæ incrementum non tantum ab exercitiis pietatis, sed etiam à quotidiano vitæ tenore. Rectæ intentionis homo nunquam frustra laborat, sive enim legat, scribat, audiat; sive vendat, emat, iter faciat, negotia tractet; sive comedat, bibat, dormiat, quicquid denique rerum agat, modo Dei honorem, suum sibi finem in omnibus præstituat, quæstus semper facit honestissimos. Revera salutis initium, sincera intentio.

Tertium: Miram vim addit precibus recta intentio. Hæc enim illa est suada concilatrix, quæ Deum flectere scit, & in vota precantis deducere. Intentio recta non tantum orare novit, sed & impetrare. Vsque modo non petistis quidquam in nomine meo: Petite & accipietis *a*. Nervus orationis recta intentio. Diligentiam suo jure virtutum omnium fœcundissimam vocant; idem pæne, aut amplius de recta intentione merito prædicaverim: intentio recta virtutum omnium & fœcundissima, & coram Deo facundissima.

Quartum: Intentio bona mirabili nexu hominem unit cum Deo. Præclare de hac Rusbrochius: Simplex intentio ea est, inquit *b*, quæ nihil spectat nisi Deum. Ipsa virtutum

a *Ioan. c. 16. v. 24.* b *In farrag. Instit. apud Ludovicum Blos.*

tutum omnium finis, initium, Decus, & ornamentum eſt. Ipſa fictionem, hypocriſin, & duplicitatem omnem pellit: vires animæ diſperſas in unitate ſpiritus colligit, & adjuvat, *ipſumque ſpiritum Deo adjungit*. Ipſa natura peſſum premit, atque proculcat, virtutesque omnes incolumes conſervat; & pacem, ſpem atque confidentiam in Deum, tam hîc quam in die judicii præſtat. Quamobrem danda tibi opera eſt, ut in cunctis actionibus tuis illam retineas & colas. Ingens theſaurus recta intentio, & ſerio volenti inexhauſtus.

Quintum: Perpetuum gratiæ canalem à Deo derivat ad hominem recta intentio, idque tunc maxime apparet, cum toleranda ſunt adverſa bonum aut malum corium in pluviis potiſſimum ſe prodit; bonus aut malus homo in adverſis. Quam patiens & Dei obſervans eſt homo probus, tam impatiens & Deo contumax eſt improbus, Eximie hoc Auguſtinus declarans: unde, inquit *a*, in eadam afflictione, mali deteſtantur atque blaſphemant; boni autem precantur & laudant. Tantum intereſt non qualia ſed qualis quisque patiatur. Nam pari motu exagitatum & exhalat horribiliter cœnum, & ſuaviter fragrat unguentum.

Sextum: Intentio recta in hoſtes pugnat ſtratagemate nunquam fallaci, ſemperque victoriam reportat. Dum in rupe Moſes cælo

a *L.* 1. *de civit. c.* 8. *fine.*

extolleret manus, vicit Iſraël & Amalecitas fugavit memorabiliſſima victoria. Quamdiu intentio ad Deum ſtat erecta, tamdiu nullis ſuccumbit hoſtibus, invincibilis, inexpugnabilis eſt: ubi laſſata terram ſpectare incipit, mox vires amittit, & à ſuis hoſtibus triumphatur.

Non omiſerim hic, quod mirum videatur. Fit nonnunquam, ut duo litigent coram Iudice; quisquis ſuam agit cauſſam, ille affirmat, negat iſte, uterque ſuis certat legibus, uterque jus petit abjudice: ſi cauſſam ſpectes, uterque vincere non poteſt; ſi intentionem, uterque ſæpius evadit victor, tunc ſcilicet cum neuter dolo malo controverſiam intendit, cum juſtitiam damnantem neuter odiſſe vult, paratus litem perdere aut evincere, prout juſtitiæ viſum fuerit. Sic ambo vincunt, non cauſſa, ſed intentione, quæ in ambobus admodum laudabilis eſt.

Septimum: Intentio recta in rebus omnibus ingens ſolatium eſt, illa præcipue hora quæ de annis omnibus fert ſententiam. Equidem reor ſupremo vitæ tempore, nil moribundo fore jucundius, quam omnia per vitam præteritam intentione optima egiſſe. Securiſſime profecto morietur, quisquis vixerit ſinceriſſime. Si enim bonus Deus tam liberalem munificentiam decrevit in ſingulas quantumcunque viles actiunculas, ſibi tamen bona intentione oblatas, quam

quam largis muneribus excipiet omnem vitam ſibi ſemper ſincera mente devotam ?

Sed quis horror & tremor occupabit miſerum, cui conſcientia omnem vitæ ſeriem pandet ex ordine, illudque flebili exaggeratione vociferabitur: Nec inter homines, nec cum Deo egiſti ſincere: ſæpe alios, teipſum ſemper turpiſſime ſefelliſti: alius videri volebas, alius eras: honeſtatem verbis præferebas, non animo: quoties amicitiam geſtu & ore mentiebaris, mente capitalis hoſtis? quoties actionibus tuis pulcherrimam larvam induebas, ut ea intentionem improbam velares? mulſum & mera mella loquebaris, mens invida novaculam acuebat: variegata pavonis tunica te crebertime oſtentabas, animo milvum & vulturem fovebas, tam pulcher foris, quam turpis intus. Sed teipſum decepiſti, non Deum, cui patent omnia. Væ tibi, væ omnibus qui intentione ſæpius nulla, frequenter non pura, plerumque mala, actiones ſuas non Deo, ſed ſuo genio, ſibique offerunt, & perdunt.

Supremo die judicii plurimis illud poterit opprobrari: Argentum tuum verſum eſt in ſcoriam: Vinum tuum miſtum eſt aqua *a*: Equidem nitebant opera tua, velut purum putum argentum, ſed quia tam frequentem malæ intentionis miſturam admiſerunt, in argentum reprobum, imo in ſcotiam mutarunt.

a *Iſa. c. 1. v. 22.*

runt. Quam igitur assidue clamandum: Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam *a*. Christi præceptem est *b*. Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent (non vos, sed) patrem vestrum qui in cælis est. Ergo, *benedicite omnia* opera Domini Domino, laudare & superexaltate eum in sæcula *c*. Omnia omnino opera nostra, minima maxima benedicant Deo in æternum.

a *Psal.* 113. *v.* 9. b *Matth. c.* 5. *v.* 17.
c *Dan. c.* 3. *v.* 57.

CAPUT VII.

E dictis circa RECTAM INTENTIONEM *quæ consequantur: ubi uberius de Temerario Iudicio.*

PLures sunt artium pulchræ quidem, & minime plebejæ, at quia nil faciunt ad farinam, aut lucrandum panem, ideo non magno ambitu frequentantur: Quid prodest, ajunt, hæc scire, & esurire? Multa inter doctos, multa etiam in templis pro suggestu disputantur, de quibus illud vere pronuncies, *Non est de pane lucrando*, imo, *non est de lucrando cælo*. Cui bono est, facundissime temporum seriem percensere, quid juvat stellarum numerum & ortus nosse, quid prodest orbium cælestium motiones scire, si nescias artem quæ te supra stellas evehat?

Qua

Quam multi potientur cælo, tametsi nunquam audierint dubitari, an consistat cælum, moveatur terra.

At vero ars hæc, quæ docet qua ratione tractanda sit omnium humanarum actionum AMVSSIS, ut maxime facit ad lucrandum panem, panem Angelorum, panem in regno Dei manducandum *a*.

De pecunia vetus est cantiuncula: Et genus & formam regina pecunia donat. Vertamus, & rectius cantabimus: Et genus & formam regina intentio donat. Intentio sincera rebus omnibus conciliat cæleste pretium; absque hac omnes etiam nobilissimæ actiones jacent inhonoræ & nullius pretii. Ad hujus rectæ intentionis ampliorem cognitionem necessarium prorsus est, ostendere jam quid ei sit è dictis consequens. Itaque aliquot ordine consecutiones subjungam.

I. CONSECUTIO.

Qui errat in intentione, errat in omnibus. Res tota in aperto est, & mille testimoniis hoc unum certius est: *Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosam erit* b. Totum corpus, totum. Quid clarius? Qui in itinere aberrat à via, quo plus progreditur, gravius errat: sic quo quid vehementius agitur, aut quo nobilior

a *Luc. cap.* 14. *v.* 15.
b *Matth. cap.* 6. *v.* 23.

actio suscipitur, hoc pejus fit, si bona intentio desit. Omnibus actionibus nobilitatem impertitur intentio; si hæc ignobilis sit, & carnem, vel terram oleat, qui aliis dabit, quo ipsa caret? Qui tractat litteras, tantum ut sciat, qui Religionem ambit, ne panis desit; qui aulam sectatur, ut ditescat, vel extollatur; qui sacerdotium quærit, ut culinam inveniat; toto cælo aberrat: horum omnium quia nequam oculus est, totum corpus tenebrosum est. Recte Gregorius: Lucerna itaque corporis est oculus, inquit *a*, quia per radium bonæ intentionis, merita illustrantur actionis. Et si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit. Quia si recte intendimus per simplicitatem cogitationis, bonum opus efficitur, etiamsi minus bonum esse videatur. Et si oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit: quia cum perversa intentione quid vel rectum agitur, etsi splendere coram hominibus cernitur, apud examen tamen interni judicis obscuratur. Addit: Vide ergo, ne lumen quod in te est, tenebræ sint. Si lumen quod in te est, tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quantæ erunt? quia si hoc quod bene nos agere credimus, ex mala intentione fuscamus, quanta ipsa mala sunt, quæ mala esse, etiam cum agimus, non ignoramus.

II. Con-

a *L. 18. mor. c. 6. propius finem.*
b *Ibid.*

II. CONSECUTIO.

Opus bonum bona intentione omitti poteſt, ſed malum fieri non poteſt. Thomas à Kempis: Pro nulla, inquit *a*, re Mundi, & pro nullius hominis delectatione, aliquod malum eſt faciendum: ſed pro utilitate tamen indigentis, opus bonum libere aliquando intermittendum eſt, aut etiam pro meliori mutandum. Hic ſæpe graviter impingimus nec ſentimus. Sunt quibuſdam in dies ſingulos ſtatæ precatiunculæ, ſunt certæ, quas vocant, devotiones, his quandoque tam pertinaciter inhærent, ut fame ſitique alios potius perire, quam aliquid ſuæ conſuetudinis intermittere velint. Hanc ego piam malitiam vocaverim, qua ſæpe ad infamiam laboramus: nulla aliorum cura tangimur, in noſtram duntaxat rem ſapimus: quicquid fiat aliis, noſtra nobis ſemper potiora ſunt: hîc devotiones, & precatiunculæ noſtræ nemini cedunt. Sed quanto ſatius eſſet, charitati Chriſtianæ, quam pietati tam obſtinatæ morem gerere, quanto majore lucro hæc talia aut omitterentur, aut certe differrentur? Fuerunt plurimi inter priſcos Aſcetas obſervantiſſimi jejuniorum, reperti tamen ex his qui in gratiam hoſpitum ſexies, aut ſepties poſſent prandere, & ſemper eſurire. In rebus animi longe utiliſſimum eſt, utilitates ſuas in

a L. 1. c. 15. n. 1.

tempore omittere; & sæpe maximum est commodum, nullam sui commodi rationem ducere. Optime in rem Gregorius: Plerumque enim virtus, inquit *a*, cum indiscrete tenetur, amittitur: cumque discrete intermittitur, plus tenetur. Hinc apte deducitur.

III. Consecutio.

Hoc purior est intentio, quo quis minus quærit seipsum, & hoc impurior quo quis magis rem suam sapit, & agit. Abel primus & martyr, & virgo sacrificaturus Deo, optima quæque sacrificio destinavit, daturus meliora, si potuisset. *Abel quoque obtulit de primogenitus gregis sui, & de adipibus eorum* b. Miram hic Abelis in Deum liberalitatem observans Chrysostomus: Non tantum, inquit, de ovibus, sed de primogenitis, de optimus & selectissimis obtulit, & ex his ipsis quod præstantissimum erat, selegit, *& de adipibus eorum* pinguissima quæque altari secrevit. Nil simile fecit Cainus, sed, *factum est autem post multos dies, ut offerret Cain de fructibus terræ munera Domino*, arborum fœtus, & obvia quæque ad sacrificium rapuit. Itaque Abel quasi convivium instruxit Deo, Cain convivii epilogum, poma, nuces, pira, agreste munus congessit. De hoc pulchre Augustinus: Cain, inquit, non recte divisit, quia male vivens, dedit

a *L. 28. mor. c. 6.* b *Gen. c. 4. v. 4.*

dedit Deo aliquid suum, sibi autem seipsum.

In Mose Deuteronomium prædicat: Non caligavit oculus ejus, nec dentes illius moti sunt *a*. Interpres vetus: Nube malitiæ, inquit, intuitus piæ intentionis à recto non deviavit: Moses enim Deum quæsivit, non se. hinc intentio illius tam pura & firma.

Bernardus illud de Paschatis agno præceptum explicans: Custodit Dominus, inquit *c*, omnia ossa eorum, unum ex his non conteretur, quia nunquam propositum cordis eorum, nunquam salubris intentio conteritur, ut concupiscentiæ titillanti detur assensus. Intentionem igitur & propositum mentis ea sollicitudine custodiamus, fratres, qua vitam animarum nostrarum. Tanto igitur, ô Christiane, sincerior est tua intentio, quanto minor tui ad teipsum affectio.

IIII. CONSECUTIO.

In rebus plurimis sola intentio præmio aut supplicio afficitur. Nimirum cum deest facultas, mercedem accipit voluntas. In omni officio, magni æstimatur dantis voluntas: prompte dedit, qui cito voluit; plurimum contulit, qui plura non potuit. Sciebat Plato fastidiri se à Dionysio rege Siculo *c*. Quapropter admitti petiit, & aures si-

a *Deut. c. 34. v. 7.* b *Psal. 33. v. 21.* c *Laert. l. 3.*

bi dari. Admiſſus, ſic fari cœpit: Rex potentiſſime, num impune ſineres abire, ſi quis Siciliam fuiſſet ingreſſus eo animo, ut grande tibi malum inferret, tametſi objectis impedimentis mali nihil intuliſſet? ad hæc Dionyſius: Nequaquam, ô plato, inquit, nam hoſtium non tantum mala facinora, ſed & conſilia ac propoſita mala ſunt punienda. Hic Plato ſubjungens: Quod ſi quis, inquit, veniſſet in Siciliam, Majeſtatis tuæ honori, & bono, plurima facturus, impediretur autem non ſua culpa, ſed occaſionis & fortunæ, num æquum foret, hunc talem ſine omni gratia, cum dedecore & ignominia dimittere? Ecquis eſt iſte, ait Rex. Mox Plato: Æſchines, inquit, vir ſinceriſſimus, tam fidus Socratis amicus quam ullus alius, & qui eos omnes, quibuſcum conſuevit, poſſit facere meliores. Hic plurimum maris enavigavit, commune acturus negotium, & alios quoque artis ſuæ facturus participes, hactenus tamen neglectus eſt. Brevis hæc peroratio ſic affecit Dionyſium regem, ut Platonem antea exoſum amare, Æſchinem laute tractare cœperit. En etiam homines ſolam puniunt intentionem, aut munerant, quanto magis Deus? Si voluntas prompta eſt, ſecundum id quod habet, accepta eſt, non ſecundum id quod non habet *a*.

Quanta cum laude exaggeravit Deus illud Abrahami facinus illuſtriſſimum? Et non peper-

a 2. *Corinth. cap.* 8. *v.* 12.

pepercisti unigenito filio tuo propter me *a*. Tamen parentis gladius filium non attigit, non pilum ei læsit. Voluntate Abrahamus, filio non pepercit; animo illum jugulavit, Intentione jam sacrificavit. Hoc Deus in sacrificium perfectissimum acceptans: *Nunc*, inquit, *cognovi quod timeas Dominum* b. Tu non pepercisti ob meum jussum, ego autem peperci ei ob tuum obsequium: satis est mihi, Abrahame, te hoc voluisse, ideo non minus ample remunerabo tuam intentionem, quam remuneraturus fuissem tuum factum.

Noemus vix Arca egressus mox aram struxit tumultuariam, *& tollens de cunctis pecoribus & volucribus mundis, obtulit holocausta super altare* c, certo sciens voluntatem bonam, animique intentionem in his Deo plurimum probari. *Odoratusque est Dominus odorem suavitatis.* En etiam nidorem & fumum sacrificii gratissimum fecit intentio. Non æstimavit Deus aves aut quadrupedes, sed odorabatur in eis fragrantissimum quid, affectum Noëmi. Qualecunque, inquit Chrysostomus, nostrum sacrificium sit, sive oremus, sive jejunemus, sive eleemosynam demus, hic illius sacrificii sit odor qui solus placet *d*. Hoc sensu dixit Bernardus: Sola interdum bona voluntas sufficit, cetera non prosunt, si sola defuerit. Valet itaque intentio

a *Genes. cap.* 22. *v.* 12. b *Ibid.* c *Genes. c.* 8. *v.* 20. d *Seu bonus affectus, quem cum intentione subinde confundimus.*

tio ad meritum, actio ad exemplum. Exemplo, quod dicimus, sic oculis subjiciamus. Videt quis mendicum miserrimum ipse non dives, animo dolet hujus vicem; suspicit cælum, agitque Deo gratias ob sibi concessa, &, ô si, ait ipse secum, & hujus mendici penuriam ex integro sublevare possem, quam id facerem hilariter! Hic talis, etiam si nihil aut exiguum quid det mercedem tamen, ac si dedisset, recipiet.

Pari modo si æger serio & ardenter exoptet, & preces fundere, & inedia corpus affligere, aut alia pietatis opera exercere, ea tamen virium defectu præstare nequeat, non minus Deum sibi debitorem habebit, quam si omnia illa quæ obtarat facere, fecisset. Modo animus cum Deo sic agat: Mi Deus, quam ego in tuum honorem hoc libens facerem! sed tu scis Domine, id in mea potestate non esse: hoc ergo desiderium & voluntatem meam in locum operis tibi submississime offero.

Hinc Chrysostomus ingenti plurimorum solatio affirmans: Da, inquit *a*, indigenti, si minus habueris, vel suspirium si profers, omne tribuisti. Nam insomnis ille oculus videt te dedisse quod habueras. Hinc & Gregorius: Ante Dei oculos, inquit *b*, nunquam est vacua manus à munere, si fuerit arca cordis repleta bona voluntate. Ideo & à fortunis pau-

perri-

a *Hom. 7. de Pœnit. ad finem.*
b *Hom. 5. in Euang.*

perrimi, & à morbis afflictissimi, tam opulenta & præclara possunt Deo ferre munera, quam ditissimi atque sanissimi. Non hoc opum aut virium negotium est; voluntatis est: quæ si vere bona sit, & opes, & vires, & omnia exæquat. Quo modo est disertus etiam qui tacet, fortis etiam qui compressis vel alligatis manibus: quo modo gubernator, etiam qui in sicco est: ita & liberalis, laboriosus, & obsequiosus, est, qui vult tantum, nec habet hujus voluntatis suæ ullum alium, quam se testem. Regius Psaltes: In me, inquit *a*, sunt Deus vota tua quæ reddam laudationes tibi. Etsi, ô Deus, extra me non reperiam, quod aræ imponam, in meipso tamen invenio, quod tibi offeram: in memoria, in intelligentia, maxime vero in voluntate mea reposita sunt, quæ tibi oblata, nunquam accepta non sunt.

Hæc omnia disertissime confirmans Christus: Quicunque, inquit *b*, potum dederit, uni ex minimis istis, calicem aquæ frigidæ, *tantum in nomine discipuli*, Amen dico vobis, *non perdet mercedem suam.* Scio non esse omnium, hospitium præbere, & vitæ necessaria subministrare, ergo quod pauperrimis quibusque in manu est, haustum frigidæ præbeat sitienti, *non perdet mercedem suam.* Ergo nemo per inopiam se excuset, quo minus iis, qui Christi sunt, subveniat, cum iis etiam beneficiis, quæ nullius sunt æstimationis

a *Psal.* 55. *v.* 12. b *Matth. c.* 10. *v.* 42.

tionis, tam nobile ſit promiſſum præmium, *non perdet mercedem ſuam.* Et ne quis ſumptum lignorũ in danda calida pro abluendis pedibus cauſſari poſſit, det ſolum frigidam, nihilominus ob tam tenue & facile officium, ob rem etiam tantillam, *non perdet mercedem ſuam.* Non enim in hoc beneficii genere opulenta libertas, ſed pia voluntas, & recta intentio attenditur. Æſtimat Deus opera magis è ſtudio & conatu, quam è rei magnitudine, magis ex affectu dantis, quam è doni pretio. Hinc etiam minimum quid & viliſſimum, in Chriſti honorem datum *non perdet mercedem ſuam.* In vilioribus iſtis fruſtra nos fatigari, puſillanimitatis noſtræ cogitatio eſt, non intelligentium, quanti Deus faciat beneficium etiam viliſſimum, bona tamen intentione collatum.

Hac de cauſſa Auguſtinus: Deus, inquit *a*, coronat bonam voluntatem, quando non invenit facultatem. Ejuſdem animi Bernardus dixit *b*: Deus indubitanter tribuit bonæ voluntati, quod defuit facultati. Quid planius, quam quod volumus, pro facto reputetur, ubi factum excludit neceſſitas? Nec ſine cauſſa Parthenius cœtus beatiſſimę Virginis Matris menſtruis ſchedis ſubſcribi jubet, *Deſiderium Martyrii.* Quiſquis vult, fieri poteſt intentione Martyr. Magni eſt utique, Deum animo ſic affari: Quam vellem, mi Deus, tibi è meo ſanguine propinare

a *In Pſal.* 105. b *Epiſt.* 77.

nare purpureum poculum: paratus sum caput meum, & omnem vitam certæ morti objicere, propter te. Profecto hic talis, cui non voluntas moriendi, sed facultas deest, *non perdet mercedem suam*, eamque amplissimam mercedem. Sæpius in magnis vel voluisse sat est.

At sunt homines ignavi, quibus æterna hiems est in pectore; ex horum numero si qui aut levi tussicula tententur, aut caput sentiant gravatius, aut si aura afflet strictior, voces tam pias usurpare solent: Sacris hodie interesse non possumus, itaque manebimus domi, pie voluisse bonus Deus pro pie fecisse munerabitur; cum deest facultas, sufficit voluntas. Eadem loquendi formula cum Avaritia, tum Pigritia multorum se solatur. Cum pauperes juvandi sunt: Non possumus, ajunt, itaque voluisse juvare sat erit. Cum jejunium tolerandum: Valetudo impedit, non possumus ferre inediam: itaque dies esuriales, in nos nihil imperii sibi venditent. Cum difficultas ardui operis generose perrumpenda; En, inquiunt, quis hoc possit? veniat ergo in locum operis voluntas.

O ignavas pecudes non cælo natas! ô impiam hiemem expirantis animi! siccine vestiam vobis inertiam purgare, & à re divina pro libitu abesse, ceteraque ad arbitrium omittere licet? nihil hæc socordiæ vestræ patrocinantur. Aliud est, ô boni, difficulter & ægre quid posse; aliud, omnino

non

non posse. Si ea omnia negemus nos posse quæ difficulter possumus, quid tandem erit inter honesta & pulchra quæ nos posse fateamur? pleraque enim omnia difficilia, quæ pulchra. Illud igitur (*Cum deest facultas*, *supplet voluntas*) caussæ vestræ nil penitus favet: possetis, modo velletis. Si quicquid non facile fit, libere omitti posset, quid demum honesti aut præclari unquam in opus exiret? habent hæc omnia suas quæque difficultates, qui fugit, præmium perdit. Pelecanus avis fluviatilibus conchis se complet, easque stomachi calore concoctas revomit, eligitque ex his quæ sunt esculenta. Ita, ô torpidi Christiani, si quid difficultatis & laboris devorare volueritis, etiam difficilia vos posse ab effectu comperietis. Qui nucleum esse vult, frangat nucem. Non detrectat pugnam, qui amat victoriam: non metuit plagas, nec certamen refugit, qui lauream appetit. Quod autem negatur posse, hoc saltem serio velle, sit promptum. Sed progrediendum.

V. Consecutio.

Summæ temeritatis est, ullum hominem judicare, aut damnare sceleris non aperti, cum intentio qua omnes vel absolvimur, vel damnamur, soli Deo sit nota. Accersebatur olim Moses abbas, ut in fratrem qui deliquerat, sententiam diceret. Venit ergo, sed saccum arena plenum humeris detulit.

Rogatu

Rogatus quid ſpectaculum ſibi vellet? Peccata, inquit, mea ſunt, quæ nec noſſe ſatis & vix ferre valeo; jam de alienis quomodo judicavero?

Extremæ hoc prorſus audaciæ eſt, & vitium longe inviſiſſimum Deo, animi arcana rimari velle, & ipſas aliorum cogitationes ad tribunal rapere, ac ſententiam in eas dicere. Tu quis es qui judicas alienum ſervum? Domino ſuo ſtat aut cadit *a*. Dominus illius cor ſcrutatur; ſi domino ſuo probetur, quid tu hic te ingeris? propter quod inexcuſabilis es, ô homo, omnis qui judicas alium, teipſum condemnas. Quot actiones ab omni ævo viſæ peſſimæ, quæ tamen ob intentionem, non tantum non malæ, ſed & laude fuerunt digniſſimæ. Ambroſius, vir integerrimus lupanar ingreſſus eſt, ſed ut ſacros honores fugeret: Abraham Eremita, veſtem mutavit velut apoſtata, & ſolitudinem deſeruit, ſed ut rediret ſanctior, ſed ut neptem à flagitiis abſtraheret: Pynuphius anachoreta ad Thaidem Alexandrinam divertit, ſed ut eam à Veneris cultu averteret. Quotusquiſque noſtrûm eſt, ſi illorum aliquem ad infames latebras contendentem vidiſſet, qui non peſſime ſuſpicatus, mox ut judex proſiluiſſet cum dicto: Videte hominem impurum, qui ſub fornice laſcivas delicias quærit. Proniſſimum nobis fuiſſet hoc judicare, ſed an non

T fal-

a Ad Rom. cap. 14. v. 4.

falsissimum fuisset hoc judicium? Ergo, Quicquid agant homines, intentio judicat omnes. Quod vere dixit Bernardus: Intentionis propositũ culpas discernit & merita a.

I. In divinis paginis res hæc longe clarissima. Iacob Isaaci filius, ille Abrahamo dignissimus nepos, patrem maternis artificiis induxit, fratrem spe amplissima fraudavit, & tamen faustissimam patris precationem impetravit. Fuit utique Iacob intentionis optimæ, qui & hoc quoque meruit elogium: *Iacob autem vir simplex* b.

Phinees duos homines una confodit, nec tamen rota laceratus, aut in crucem actus est; facinus illius mire Deo placuit: *Stetit Phinees, & placavit, & cessavit quassatio & reputatum est ei ad justitiam* c. Cain Abelem, David Goliathum & Vriam, Ioab Abnerem & Amasum, Herodes Magnus Ascalonita Bethlehemiticos infantes, Herodes Antipas Ioannem Baptistam, Herodes Agrippa Iacobum, Petrus Ananiam & Sapphiram interfecerunt: mera homicidia, & vel manu vel jussu facta, sed eorum intentiones & caussæ longe diversissimæ. Eodem modo Apostolus unus, & quatuor Reges illam dolentium vocem pronunciatum PECCAVI. Dixit hoc Pharao, dixit & David, nec non & Saul hoc dixit, hoc idem prorsus & Manasses rex, & Iudas

cari

a *Epist. 69. ad Guid. abb.* b *Genes. c.* [illegible] *v. 27.* c *Psal. 105. v. 30.*

cariotes dixerunt, sed heu quam non pari affectu! nam uti dispares prorsus intentiones erant, sic & affectus dissimillimi. Verissimum etiamnum illud: Quicquid agant homines, intentio judicat omnes.

Et quantæ actiones videri possent laudatissimæ, nisi eas intentio pessima vitiaret. Illud Romani nominis insigne dedecus, Catilina, ab opere censeri potuisset Apostolus, non ab intentione. Æstus, frigoris, inediæ, sitis patientissimus erat. Ista tolerabat, inquit Augustinus *a*, ut immanissimas expleret cupiditates: Apostoli ut eas premerent, & dominanti rationi servire cogerent. Stirps Herodiana hujus rei specimen præbuit luculentum Herodes Ascalonita: *Vt & ego veniens*, inquit, *adorem eum*. Venisset certe, sed pugionem cruentum retulisset. Herodes Antipas Baptistæ parricida, Christo, quem Pilatus transmiserat, viso lætatus est quidem, sed non ut Zachæus; hanc ei lætitiam curiositas creabat; prodigium expectabat. Herodes Agrippa interfector Iacobi, cocionatorem egit: nam *concionabatur ad eos* b. Sed non ut populum erudiret, sed ut seipsum in ornatu regio spectandum proponeret; ideo in ipsa cathedra ab Angelo interfectus est. Quicquid agant homines, intentio judicat omnes.

Cum ergo Deus non tam opus attendat quam operantis intentionem, intentio au-

 tem

a *L. 2. de mor. Man.* b *Actor. c. 12. v. 23.*

tem sciri nequeat nisi à solo Deo, nimium quam audax & intolerabilis temeritas est, ullius hominis actiones, etsi pessimæ videantur, judicare. Hoc enim facere, est perinde atque dicere: Ego cerno hominis istius cogitationes, ego intentionem illius intueor, ego Christus sum, ego renes & corda scrutor, ego sum Deus. Ex Orco hi tales judices vociferantur *a*: Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore: ecce quomodo computati sunt inter filios Dei? & inter sanctos sors illorum est. Exteriora aspeximus, & ab his interiora judicavimus; inde noster tam temerarius, tamque fatuus error. Iobus in gravissimis ærumnis mira prolocutus, nunc disputare cupiebat cum Deo, nunc peccata sua appendi, & examinari trutina, nunc scire se ajebat quod nihil impie gessisset: ejuscemodi verba maligna interpretatione cognati exceperunt, nec aliter judicarunt, quam eum velut hominem flagitiosum jure merito puniri à Deo, qui tamen Deo fuerat charissimus. O judices temerarii & improbi? Atque hi tales, ut probe noscantur, cum in suis sint cæci, in alienis sunt oculatissimi; monstro similes. Domestica, & è propinquo sua non vident; aliena, etiam remotissima, usque ad ossium medullas scrutantur. Quin etiam vident in alio quæ nusquam sunt: solis suspicionibus in alio

a *Sapient. c. 5. v. 4. & 5.*

in aliorum vitia defigunt oculos, in quorum laudibus carent oculis. Si quid tenebrarum eſt, vident. noctemque non raro in alieno cælo inveniunt, in quo plena lux eſt, diem eſſe in denſiſſima nocte ſua credunt, ita in nocte diem, noctem in die reperiunt, prodigioſo ubique errore: minima in aliis vitia, apud illos maxima ſunt; vitia ſua, virtutes arbitrantur; quo fit ut in graviſſimos errores labantur, nec mirum, oculos habent nequaquam ſimplices, ſed in alienis invidia ac odio, in ſuis amore ſui gravidos. O non Areopagitarum, ſed cæcum nimis judicium!

Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum?
Cum tua pervideas oculis male lippus inunctis a?

Erraſti, & errabis hîc millies. Quicquid agant homines, intentio judicat omnes.

II. At hæc judicandi libido totum Orbem turpiſſime infatuat: Vere dixit Chryſoſtomus *b*: Non facile reperies quemquam expertem hujus erroris. Omnes homines ut thronum non conſcendant, ut carnifices, ut fidiculas, ac compedes minime habeant, attamen & ipſi quoque eos quos peccare intelligunt; judicant in colloquiis, in communibus cœtibus, in conſcien-

T 3

a *Horat. l. 1. Sat. 3.* b *Hom. 5. in c. 2. ad Rom. ante med.*

ſcientiæ calculo. Et Auguſtinus: Maxima, inquit *a*, pars generis humani, indiſcreto judicio ad reprehendendum prompta & parata eſſe probatur. cum tamen non ita velit ab aliis judicari, quomodo vult alios judicare.

Ita eſt prorſus; alteri alteros temerariis judiciis continue flagellamus. Neque in ea tantum, quæ mali ſpeciem præ ſe ferunt, ſententiam proferimus, ſed in ea etiam quæ benignam interpretationem non tantum admittunt, ſed & exigunt, iniqui judices ſumus. Quantum Roma vetus in Fabio Maximo hallucinata eſt; tantum, nec minus in Minutio. In hoc temeritatem pro fortitudine, in illo prudentiam pro timiditate graviter averſata eſt. Vna tamen hora docuit, multitudinis eſſe proprium, nihil ſapere, temereque judicare, ut ubi conſilio eſt opus, eventum requirat. Sed omitto profana, quando ſacris teſtibus abundamus.

Cum Moſes ex Æthiopia uxorem ſibi accepiſſet, mox ſoror connubium hoc male interpretata, fratrem mordaci judicio perſtrinxit. Neque ſanctiſſimus rex David ſuæ conjugis acerbiſſimum judicium potuit evitare.

Si quis patrii moris ignarus aut libidinoſus, vidiſſet Iacobum ad fontem Racheli ferentem oſculum, de læſa caſtitate haud dubiam

a *De temp. ſerm.* 202.

dubiam hausisset suspicionem, aut Iacobum sibi similem, hoc est, libidinosum judicasset. Quis Iuditham adeo comptam in Assyrii Ducis castra properantem intuitus, non simul pessime de illa fuisset suspicatus?

Longe aliter Iosephus, ille beatissimæ Virginis castissimus sponsus. Vterum gestabat DOMINI mater, æterna Virgo, Iosephus quia conjugem suam Angelo similiorem norat quam homini, in eam sententiam adduci non potuit, ut ab ea quidquam contra conjugii fas actum crederet; ita rem omnem judicio divino commendabat. Et quamvis argumentum ab oculis validissimum movendæ suspicioni urgeret, hujus tamen arcani judex esse nequaquam sustinuit. Et vero Christus ipse, jam morti proximus, cum immanissimum facinus illorum qui se crucifixerant, negare non posset, excusavit malitiam, & scelerum nefandam seriem miti nomine appellavit ignorantiam.

Ita omnes vere Christiani, cum factum non possunt, intentionem excusant: cum nec intentio videtur excusabilis, sibi tamen judicandi auctoritatem non sumunt, sed id omne omnium judici Christo transcribunt. Hi sane norunt quam vere dixerit religiosus ille scriptor *a*: In judicando

 alios,

a *Thom. à Kemp. l. 1. de imitat. Christi. c. 4. n. 1.*

alios, homo frustra laborat, sæpius errat, & leviter peccat.

III. Narrat Anastasius Sinaita *a*, fuisse hominem in cœnobio, veste quidem religiosum, moribus tamen minime probatum, ut qui plurimum vitæ per otium & torporem exegit. Venit is ad extrema, jamque vicinus morti, nihil tamen formidinis aut horroris ostendit. Sollicitos hoc habuit adstantes, qui male metuebant homini, ne vitæ parum emendatæ clausulam apponeret non bonam. Itaque præsentium cordatior unus: Mi frater, inquit, quanta desidia hucusque vitam egeris non nescimus, & ideo miramur, unde tibi hæc securitas tam periculosa: gemitus & lacrimas hoc sibi tempus poscit, non intempestivam hanc lætitiam. Ad hæc moribundus: Ita est, Patres, nec ego nego, inquit, vitam traduxi turpi socordia, nec ullas jam virtutes numero. Verum, hac ipsa hora, omnium noxarum mearum chirographum attulerunt ad me Angeli, & vero etiam interrogarunt, num meas esse agnoscerem? Quibus ego: Agnosco, inquam, & doleo. Vnicum tamen est, quod judicem mihi promittat mitiorem. Ex quo monachum indui, nisi me fallat memoria, *Neminem unquam judicavi, nec ullius injuria meminisse volui.* Obsecro igitur, mihi reo patrocinentur verba DOMINI dicentis.

a *In oratione de sacra Synax.*

centis: *Nolite judicare, & non judicabimini: dimittite, & dimittetur vobis.* His auditis, Angeli peccatorum meorum chirographum lacerarunt. Hinc ego nunc hilaris & ſpei bonæ pleniſſimus in Orbem alium migrabo. Hæc ubi moribundus fracta voce narravit, extremum vitæ ſpiritum edidit placidiſſime. Et ne meam hic fidem appelles, Lector, en eam ſignatis tabulis exhibeo *a*. Tanti eſt, ô Chriſtiani, tanti eſt vel unicum hoc velle & poſſe, NEMINEM IUDICARE. Plurimum poterit apud judicem Chriſtum, quisquis poterit non judicare apud ſeipſum. Ergo, Nolite judicare, & non judicabimini *b*. Quisquis errare metuit, judicare formidet.

Sed quis eſt qui hos errores velit cavere? Precabatur olim Anna, & ardentes preces largiſſimis diſtinguebat lacrimis *c*. Vidit hanc Heli Sacerdos, & precantis os obſervans, atque temulentam ratus: Vſquequo, ait, ebria eris? digere paulliſper vinum quo mades. Iniquiſſimo judicio feriebat ſuſpicioſus hic ſenex optimam feminam, quæ *cum eſſet amaro animo, oravit ad Dominum flens largiter. Porro Anna loquebatur in corde ſuo, tantumque labia illius movebantur, & vox penitus non audiebatur.* Hunc orantis habitum conſiderans

T 5 Sacer-

a *Baron. tom.* 8. *Anno* 599. *n.* 14.
b *Luc. cap.* 6. *v* 37.
c 1. *Reg. c.* 1. *v.* 10. *& ſeqq.*

Sacerdos, judicavit illam probe appotam, vano labiorum motu demurmurare verba. Tam falsum quam temerarium judicium; nec illo minus tale quod sequitur.

Miserat Hebræus rex David ad Ammonitarum Principem, qui suo nomine dolerent obitum parentis nuper defuncti. Credidit ille non officii caussà ad se missos, sed ut sua omnia explorarent. In hanc sententiam deductus, barbam iis qui missi fuerant, contra jus gentium abrasit, & vestes turpiter circumcidit. Temeritas ingens, & quæ non impune illi cessit. Enimvero legatis barbam ademit, sibi autem regnum. I nunc, & optimæ mentis consilia pessime interpretare. Pulchre Gilbertus: Et prava intentio, inquit *a*, & perversa interpretatio, utraque malignatio est; utraque fellea, utraque falsa, nihil habens cum columbarum natura commune. Oculi columbarum sunt, qui nec falli volunt, nec fallere norunt.

At Christus ipse, actionum nostrarum omnium multo excellentissimum exemplar, heu quam crebra, quam & iniqua subiit judicia! Pharisæi captatores acerrimi, censores impudentissimi, nequissimi judices assidue in specula excubabant, si quid forte in verbis factisque Domini deprehenderent, quod invido dente lacerarent. Seipsum subinde non vocatum ad cœnas invitabat

a *Serm. 40. in Cant. fine.*

vitabat Servator: mox è sua specula proclamabant Pharisæi: Ecce vobis prophetam, vini amantem, comessatorem, mensarum asseclam. Cum DOMINUS nobilissimam illam de pastore & ovibus dissertationem instituerèt, multi auditorum non verebantur dicere: *Dæmonium habet, & insanit; quid eum auditis* a? Si cui Christus Sabbato valetudinem restituisset: mox iterum è specula sua prorumpebant Pharisæi, &: En, clamabant, hic homo Sabbatum audacia manifesta violat. Quicquid demum egisset aut dixisset IESUS, Pharisæa gens quam primum malignissimam interpretationem apponebat. Nec mitiora judicia in DOMINI discipulos ferebantur. Cum fame adacti spicas vellerent, cum manus superstitiose non lavarent, cum jejunium non ut alii observarent, mox rigida censura notabantur: cum denique divino spiritu afflati facundissime simul & constantissime de Christo redivivo perorarent, fuerunt qui nequissima crisi facundiam hanc cavillati dicerent: Quid miramini? fœcundi calices hoc possunt: boni viri largius obbibentes immaduerunt musto; hinc tam diserti.

IIII. Nemo est qui hæc temerariorum judicum subsellia possit effugere. Si quis paullo lautiore vestitu incedat, mox eum ad judicium raptamus, & more nostro quæ-

rimus:

a *Ioan. cap.* 10. *v.* 20.

rimus: Vnde huic quæso tantum æris est, ut sic ad omnem pompam sese exornet? credibile, ipsum & dominum ipsius ex eodem vivere marsupio, & quod domino subtrahitur, in vestes expendi. Si quis tritiore veste contentus, curam omnem ad mores transferat: mox adsumus, &: O hominem avarum, dicimus, nec sibi nec aliis bonum; ut nummis parcat, vestitum obsoletũ ac humilem probat. Si quis confessionis & Communionis Sacramenta plus aliis frequentet; mox eum censuræ & calumniæ sequuntur, nec desunt qui dicant: En simulatam sanctitatem, aliis non minus nequam est, sed alium fingit se esse quam sit Si quis crebrius inedia se maceret, mox sibili & notæ: En abstinentem Pharisæum, ut laudetur, esurit. Si quis fractis viribus & incommoda valetudine jejunium indictum non observet; mox iterum pessimæ voces, & nigrum theta: En hominem gulonem & ventri natum, qui ab unius diei inedia mortem metuit. Si quis solitudinis & silentii amantior, vitam cogitet religiosam, brevi adest non unus tantum, qui eum his vocibus lapidet: Otium sectatur iste, & bonos dies; labor ei sordere cœpit, aut desperatio illum ad hæc consilia protrusit. Si quis pravorũ sodalium fugiens, moribus vivere sanctioribus conetur: hic varii & inconditi clamores oriuntur; illi adulatorem, hypocritam isti, misanthropum alii nominant. Nemo tutus à volan-

volantibus his pugionibus, quibus multorum nomen turpiter configitur. Si quis cogitationibus suis immersus transeat, nec aperiat caput honoratiori, illico prosilit judex, &: En, exclamat, fastum hominis & grande supercilium! Si quis obvium amicum non salutet, aut duriusculum se faciat, in promptu est accusatio, & judicium: En, vociferantur, quam iste odium & hostilem animum non dissimulet, en quam dedignetur nosse pauperes! Vere Augustinus: In homine, inquit *a*, carnali, tota regula intelligendi, est consuetudo cernendi. Sanctus Cassius Narniensis Antistes, vultu fuit rubicundiore, mox eum Totila Sacerdotem potulentum judicavit *b*. Vt autem omnibus liqueret judicii hujus falsitas, Cassius in conspectu Totilæ, famulum ejusdem à malo dæmone infestum, signo crucis liberavit. Vitalium integerrimæ vitæ monachum lupanari egressum, colapho excepit homo temerarius. at mox deformis æthiops colaphum illum liberaliter rependit, & ipse viri sancti percussor furiis agitantibus amens & spumans, tandem ad ipsum Vitalium perductus est *c*. Vitalius omnem injuriam sanctissima oblivione obliterans, hominem ab impuro genio vindicavit. Interim alii curio-

a *Serm.* 147. *de temp.* b *Greg. l.* 3. *dial. c.* 6. c *Fusè, sed paullo aliter hoc narrat Leont. Neap. Cypror. Episc. in vita S. Ioan. Eleem. c.* 35.

curiosiores tugurium Vitalii lustrantes, in charta repererunt perscriptum: Viri Alexandrini, nolite ante tempus judicare, quoadusque veniat Dominus. O vocem in concionem omnium mortalium emittendam! Nolite judicare, nolite, ô viri Monacenses, viri Augustani, viri Ratisbonenses &c. judicare nolite.

Nihilominus, ah quoties, quam temere religiosorum hominum cœtus & judicantur & damnantur, tam superbiæ quam avaritiæ, aliorumque vitiorum? Quo quis ore promptior & audacior, hoc severior in eos judex decretoriam sententiam pronunciat inexorabilis; defensionem non admittit, rationes non audit, nemini nisi sibi aut sui similibus credit, Vere, Et nos in vitium credula turba sumus.

Hinc fulminatrices illæ judicum voces: Crux superbo huic Iesuitæ; avarum illum Oeconomum ad leonem; ad scalas Gemonias improbum hunc monachum.

O mortales, quantum supplicii vobis imminet ab his judiciis? Orbem pæne totum ad interitum trahunt, & impudica Venus, & temeraria Crisis: illic incontinentia homines & libidine furunt, istic judicii supercilio in alienos lapsus sæviunt. Adeo vafer est diabolus, ut quos velut sanctiores ad spurcam pecudum voluptatem pertrahere nequit, hos temerarii judicii consuetudine facillime irretiat. Nemo fere est, qui aliis

liis hac in re norit parcere. Quanti reperiantur qui ubivis locorum ceram miniatulam, tanquam omnium censores secum circumferant, & ubi demum quod displiceat vident, audiuntve, mox miniatula illud insigniunt.

V. At dixeris: Si quid narret fide dignissimus, si quid hisce meis oculis videã, si quid audiam his ipsis auribus meis, nihilominus sententiam promere non audeam? Non audes, mi homo, nam & sic falli potes, & ante te falsi sunt hac ipsa ratione innumeri. Ad Pastorem presbyterum venit religiosorum quispiam, rogavitque veniam sibi daret è cœnobio migrandi, nolle enim se cum fratre illo qui tam male audiret, diutius versari. Cui Pastor: Ne facile, inquit, malum credideris, quod audivisti. Ille contra è viri fidelissimi relatu id se accepisse, & ideo abitionem urgere. At hæc optime Pastor: Si, inquit, fidelis esset, nunquam id tibi dixisset. Susurronum & detractorum nequitiam dextre notavit. Sed licet quippiam ipse videris & audiveris, tu tamen (ni tui officii sit) judex in visa & audita esse non poteris. Si sapis, dices: Hoc esse factum scio, quo id animo, qua intentione, quas ob caussas, quibus impulsibus sit factum, nescio. Si tamen (quod fieri non potest) omnia tibi liquido forent percognita, tu nihilominus substringe judicium, & Dorotheo monente *a*, dic apud teipsum: Heu mihi, quia ille ho-

a Serm. 6.

le hodie deliquit, ego forsan crastina; stare mihi videor, cras forsitan casurus, & illum quidem fors facti jam pœnituit, quod mihi de me polliceri sane non possum. Bernardus: Etiam, ait *a*, perperam actum quid deprehendas, nec sic judices proximum, magis autem excusa. Excusa intentionem si opus non potes: puta ignorantiam, puta subreptionem, puta casum. Quod si omnem omnino dissimulationem rei certitudo recusat, suade nihilominus ipse tibi, & dicito apud temetipsum: Vehemens fuit nimis tentatio. Quid de me illa fecisset, si accepisset in me similiter potestatem?

Lex Christiana non tantum imperat: noli furari, noli fornicari, sed & noli judicare. Qui manducat, non manducantem non spernat: & qui non manducat, manducantem non judicet *b*. Mirum, ter mirum! nos misellі ad abstrusissimos angulos nostri pectoris penetrare non possumus, & tamen parietes perfodere, atque aliena secreta scrutari tentamus; in nostris marcente ac hebeti visu sumus, & vel cominus cæcutiunt nobis oculi (nam *delicta quis intelligit* c?) & tamen alieni pectoris penetralia eminus pervidere, & de iis judicium ferre aggredimur. Hic ego cum Chrysostomo vociferor: Vitam tuam homo, animadverte

a *Serm. 40. in Cant. fine.*
b *Ad Rom. cap. 14. v. 3.*
c *Psal. 18. v. 13.*

verte, in tuam ipſius conſcientiam deſcende. Quid vides feſtucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides? Aut quomodo dicis fratri tuo: Sine ejiciam feſtucam de oculo tuo, & ecce trabs grandis, trabs ingens eſt in oculo tuo: Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, & tunc videbis ejicere feſtucam de oculo fratris tui *a*. In quæ verba Chryſoſtomus: Qui tam acer, inquit *b*, in alienis fuiſti, ut etiam exigua denotares, quemadmodum in tuis tam negligens extitiſti, ut etiam magna tranſcurreres? Velut ſi aliquis ſæviſſimo hydrope, vel quolibet immedicabili lauguore conſtrictus, hunc quidem etiam negligat, cum vero culpet qui exiguum in aliqua corporis ſui parte non curat tumorem. Si vero malum eſt propria peccata non cernere, duplex jam aut triplex malum eſt judicare alios, & in ſuo oculo trabem abſque dolore geſtare. Verum ita nos ſolemus, hic mos noſter eſt: diſſimulare propria negligenter, & inſultare imprudenter alienis.

Quid agis, judex temerarie? cum nec auribus tuis, ſed neque tuis oculis tuto poſſis credere; imo ſi vel Angelus è cælo tibi narret quid alter fecerit, ne ſic quidem ſemper ſententiam in alterum dicere poteris, cum nec Angelus humani pectoris arcanum

V rimari

a *Matth. cap. 7. v. 3. & Luc. c. 6. v. 41.*
b *Tom. 5. orat. de Provid. & tom. 2. in c. 7. Matth. hom. 24 poſt. init.*

rimari queat. Solus Deus, est *Dominus scrutans corda & probans renes* a. Huic uni omnium hominum intentiones perspectæ sunt. Cum autem ab intentione pendeat, quam quisque nocens vel innocens sit, quæ hæc temeritas nostra est, suo Deum tribunali emovere, imo extrudere, & nosmet in eo reponere audacia incredibili: quæ hæc, inquam ego, temeritas, & quam digna ultricibus flammis, Dei partes usurpare, sententiam in quosvis liberrime proferre? Hinc illa Iacobi Apostoli gravissima commonitio b: Qui detrahit fratri, aut qui judicat fratrem suum, detrahit legi, judicat legem. Tu autem quis es qui judicas proximum?

VI. Tam autem fœdum est hoc & grave quam commune ac usitatum flagitium. Totus Orbis laborat exitiali hac, sed suavi peste. Iucundum est & volupe plerisque omnibus, tam licente censura quosvis notare. Ita vix ullum est vitium in hac vita frequentius, nec in ulla vitæ parte densior existit humanæ mentis caligo, nusquam major ignorantia. Nam incerta pro certis affirmamus, aut si certa sint, ad nos certe non pertinent; aut si pertineant, occulta pro manifestis judicamus; aut si etiam manifesta sint, quo tamen animo ea facta sint, ignoramus, nihilominus tanquam perpetram

a *Hierem. cap. 17. v. 10.*
b *Iac. cap. 4. v. 11. & 13.*

ram facta persequimur. Et eo sæpe audaciæ progredimur, ut ob unicum proditorem Iudam, omnes Apostolos, totum Christi collegium; ob aliquot malos Præsules, omnes Pontifices, & Episcopos; ob religiosos aliquot exleges, totos religiosorum cœtus; ob aliquot improbæ vitæ sacerdotes, Clericos omnes & presbyteros; ob discordes aliquot conjuges, omnes matrimonio junctos; ob infames aliquot virgines & viduas, omnem cælibem vitam; ob mercatores aliquot injustos, omnia mercimonia; ob perditos aliquot cives aut opifices, totam civitatem; ob paucos Senatores aut Consules non bonos, totum Senatum; ob Principes aliquot, Reges, & Imperatores illaudatos, omnia Magnatum fastigia, iniquissima temeritate damnemus. Heu nimium hic audaces sumus, & plusquam dici potest, temerarii, qui nostro judicio æternum judicem prævenire non formidamus. Veniet Christus, ut judicetur Mundus: quisquis prævenit, non Christus, sed Antichristus est. Magistratus interpretes Dei sunt, neque illis, tanquam divinis oraculis, de quoquam, nisi quod auctore Deo cognoverint, pronunciare licet. Si aliter faciant, suisque affectibus serviant, judicium & ipsi severissimum subibunt. Hominibus, ut hominibus, judicare vetitum.

Prohibuit Deus in prisca lege, Sacerdotem de lepra judicium ferre, ante diem se-

primum. Tantæ res moræ fuit in discernendo morbo, qui tamen oculis cernebatur: & quomodo permittet bonus hic Deus, ut alter alterius judicet intentionem, quæ nulli patet oculo, nisi divino.

Fœderis Arcam non violarunt Bethsamitæ, sed paullo curiosius spectarunt: at suam hanc curiositatem, quæ levissima poterat videri, aut etiam pia, supplicio tamen luerunt longè gravissimo *a*. Nam è primoribus septuaginta, è plebe quinquaginta millia hominum una strage perierunt. Quanto majus arcanum, obsecro, est Cor humanum, quam arca illa lignea? Et tu tamen, quisquis es, temerarie, hoc Dei archivum non curioso tantum oculo, sed improbo judicio revelare audes, & aliis etiam in spectaculum vel irrisum proponere?

Libertime hic juxta & verissime Chrysostomus: Si nullum, inquit *b*, peccatum à nobis aliud fuisset admissum, pro hoc solo gehennæ nos tradi, satis abundeque sufficeret. Quippe qui in aliorum delictis severi & amarissimi judices residemus, nostras autem trabes, oculis infixas propriis, non videmus: qui aliena etiam minima sollicite perscrutamur, & ad condemnandum ceteros, omne vitæ nostræ tempus absumimus: à quo vitio neque sæculi hominem, neque monachorum ullum facile invenies liberum;

a 1. *Reg. cap. 6. v 19.* b *Tom. 5. l. 1. de compunct. cordis. circa med.*

rum; Et quidem cum tanta sit in hoc posita comminatio. divina enim sententia: In quo judicio judicaveritis, etiam ipsi judicabimini. Cum ergo mali hujus pœna quidem tanta sit posita, libido vero aut voluptas, ut in ceteris solet peccatis, ex hoc nulla sumatur, omnes tamen festini ac præcipites huic se vitio subjugarunt, tanquam si studium nobis & certamen esset propositum, quis ad hoc malum prior omnium perveniret.

VII. Ergo, quod præclarissime Seneca monet *a*: Tollenda ex animo suspicio & conjectura, fallacissima irritamenta: Ille me parum humane salutavit, ille inchoatum sermonem cito abrupit, ille ad cœnam non vocavit, illius vultus aversior visus est. Nunquam deerit suspicioni argumentatio; simplicitate opus est, & benigna rerum æstimatione. Nihil nisi quod in oculos incurret, manifestumque erit, credamus: & quoties suspicio nostra vana apparuerit, objurgemus credulitatem: hæc enim castigatio consuetudinem efficiet non facile credendi: addo, nec temere judicandi. Porro ii qui de omnibus male sentiunt, & quicquid egeris, vitio vertunt, non absimiles sunt cucurbitulæ medicæ, quæ eo tantum facta est, ut impuriorem sanguinem eliciat: ita temerarii hi judices, optima relinquunt intacta, si quid autem inter aliorum virtu-

a L. 2. *de Ira. c.* 24.

tes non laudandum, si quid in aliis pravi consilii latet, in lucem, ut putant, protrahunt; simul omnia vitiorum virtutumque nomina turpissime confundunt: Demissi animi hominem, inertem aut simulatorem vocant; pie simplicem, fatuum; sobrium, nimis austerum; abstinentem, delirum; serium in delinquentes, crudelem; ingeniosæ quieti vacantem, ignavum appellant; providum, cunctatorem & timidum nominant; parcum avaritiæ nota insigniunt; fortis & magnanimus illis contentiosus est; taciturnus pro illiterato habetur; modestus, inficeti nomine infamatur: Contra vero adulatorem pro amico venerantur, & adulationem, amicitiam interpretantur; temeritas ab iis sub titulo fortitudinis laudatur; temulentia sub hilaritatis schemate commendatur; pro cauto timidus; prodigus pro liberali; sordidus & inhumanus pro parco & frugali accipitur; avarus industrii fert nomen; invidus & iracundus in magnanimorum societatem transeunt; ambitiosus & turgidus inter generosos censentur; fraudulenti prudentium, superbi constantium, garruli & lascivi affabilium titulos sortiuntur; cessatores otiosissimi, inter quietos, velut Dii referuntur.

Susque deque omnia vertuntur his judiciis tam temerariis, quibus magnam irrogamus Deo injuriam, nam temere nobis arrogamus quod ad solum Dei tribunal spectat,

ctat. Et sicut in Reipublicæ damnum insigne cedat, si quisque sibi judicis auctoritatem assignet, controversias inter cives ortas suo calculo diremturus; aut si profani tribunalis judex hominum sacrorum caussas vi ad se trahat: Sic temerarium prorsus est, Christi judicis (cui soli perspectissimum, quo quæque animo fiant) officium sibi minime commissum liberrime usurpare. *Vnus est Legislator & Iudex, qui potest perdere & liberare. Tu autem quis es, qui judicas proximum?* Tu domi tuæ cadaver habes, cui lacrimas tuas impendas, & tamen domum alienam quæris, ut in ea mortuum defleas. ô miser,

I nunc, & noctes disce manere domi.

Tuos prius defle mortuos. Nox alta ignorantiæ te premit in cernendis rebus propriis, & tu tibi diem polliceris in alienis?

Et quæ hæc audacia vestra, ô Christiani, *Nunquid faciem Dei, quasi larvam accipitis, & pro Deo judicare nitimini* a? Et quæ turpior sit temeritas, quam abditissima illa, uti est intentio, quæ nemini unquam præterquam suo Domino satis cognita esse potest, dijudicare? *Quis enim hominum scit, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis qui in ipso est* b? Imo & ipsummet hominis spiritum multa prætereunt, quæ divinus solũ spiritus novit, cui omnia patent pectoris penetralia.

a *Iob. cap.* 13. *v.* 8.
b 1. *Corinth. cap.* 2. *v.* 11.

tralia. *Homo videt ea quæ patent, Dominus autem intuetur cor* a.

Rectiſſime Franciſcus Aſſiſias Seraphicus, comitis ſui oculos in alienam mentem audacius immiſſos ſic retraxit. Iter egit Franciſcus, & obvium habuit in via hominem vultu lurido, & ſeminudum. Ingemuit altùm hoc aſpectu vir ſanctus, doluitque ſibi non largiſſimam ſtipem ſuppetere. At Franciſci comes: Quid, inquit, mœrore afficeris pater? egeat indumentis hic homo, at forſan concupiſcentiis abundat? Franciſcus ad hæc ſeria fronte: Itane frater, inquit, ſic te de aliis judicare? tuam illi veſtem quamprimum da, ſed & abi, atque ad hominis genua ſupplicem te provolve, ac dicti veniam pete. Ita diſces in poſterum non tam temere ferre judicium. Optime factum: *Dominus intuetur cor*, non homo.

VIII. Cum ergo humanus oculus ad hæc interiora minime pertingat, is qui temere judicat, ultione non humana homines, ſed divina flagellat. Super quo queſtus Iob: *Quare*, inquit *a*, *perſequimini me ſicut Deus?* Imo hæc ultio divina non eſt, ſed eſt prorſus diabolica. Diabolus namque præcipiti judicio Iobum incuſans: *Nunquid Iob*, ait *a*, *fruſtra timet Deum?* En, re incognita ſuſpicio ac judicium falſum & iniquum. Quapropter Deus ipſe (quod Gregorius

a 1. *Reg. c.* 16. *v.* 7. b *Iob. c.* 19. *v.* 22. c *Iob. c.* 1. *v.* 9.

gorius observat a) quo nostram judicandi pronissimam temeritatem coërceret, in Sodomæas turpitudines & flagitia, non prius sententiam pronunciare voluit, quam undequaque ad amussim omnia explorasset. Ideo: *Descendam*, inquit, *& videbo utrum clamorem qui venit ad me, opere compleverint, an non est ita, ut sciam.* Qua loquendi ratione declaravit Deus, se non relatu solo, aut levibus conjecturis, sed rebus penitissime perspectis in jus vocare.

At nos, non Dii, non Angeli, nec dum beati, sed homines vanissimi, tribunal hoc non modeste conscendimus, sed impudenter invadimus & irruimus; si quis obstet, irrumpimus vi, & occupamus. Ita de occultis asseveranter, de incertis confidenter, de ambiguis indubitanter, de plurimis ad nos nihil spectantibus arroganter, de omnibus denique prave & impie iudicamus, cum mitissimi sumus, minimum suspicamur. At hæc ipsa suspicio, judicium est, sed nonnihil dubium, & levibus conjecturis nixum.

Hanc autem tam temerariam suspicandi ac judicandi consuetudinem, ingentia sequuntur damna: Quisquis ita judicas, persuasissimus sis, tibi gravius imminere judicium, non ab hominibus tantum, sed à Deo. Vt enim peccata tua diligentius examinentur, ait Chrysostomus, legem prius ipse posuisti, severius de his, quæ proximus

a *L. 19. mor. c. 14.* b *Gen. c. 18. v. 21.*

mus peccaverat, judicando. Fidelis hic monitor etiam Bernardus: Ita clemens esto, inquit *a*, in alienis delictis sicut in tuis; nec quemquam districtius quam te judices: sic alios judica, ut ipse judicari cupis. Lex tua te constringit; judicium quod aliis imponis, ipse portabis. In quo judicio judicaveritis, judicabimini *b*.

Pharisæus qui una cum Publicano templum subierat, & precando quasi certaverat, victus & damnatus est, non quod Deo pro beneficiis gratias egisset, sed quod Publicanum temere judicasset, impium eum arbitratus, quem pœnitentia jam expiaverat. Atque ut præceps hoc judicium ipsi Pharisæo plurimum, ita nihil Publicano nocuit. Sic sæpe, inquit Augustinus *c*, judicandi temeritas nulli plus nocet quam ipsi judici. Pulchre dixit abbas Pastor: Sunt qui linguam contineant & ore sileant, sed qui intus non tacent, & corde judicant, ideo sine cessatione garriunt, sed neminem juvant, & sibi plurimum obsunt *d*. Et fit frequenter ut in eadem incidamus ipsi, quæ prius damnaveramus in aliis, ut vel sic insania nostra discat erubescere. Ita senex ille Machetes (Cassiano memorante *e*) in seipsum questus: Reprehendi, ajebat, fratres meos in tribus, & in iisdem ipse graviter deliqui.

Illud

a *De inter. domo c.* 45. b *Matth. c.* 7. *v.* 1.
c *L.* 2. *de serm. Dom. in monte c.* 6.
d *Pelag. libell.* 10. *n.* 15. e *L.* 5. *instit. c.* 30.

Illud vero frequentissimum, ut, qui tam lynceus judex est in culpis alienis, in suis noctua sit & talpa; festuculam alieno inhærentem oculo educit solertissime, trabem è suo tantum abest ut eximat, ut nec quidem videat. Hic temerarii judicii mos est, nemini parcere, obvium quemque censura perstringere, pessima quæque de aliis suspicari, omnium intentiones timari & examinare, seipsum penitus ignorare. Quod deplorans Gregorius: Stulti tanto intentius, inquit *a*, de aliis judicant, quanto sua profundius ignorant. Siracides verissime: Pes fatui facilis, inquit *b*, in domum proximi. Quia suis neglectis, alienas ædes irruit & scrutatur.

Huc omnino spectat, quod de comitiis Atheniensium quispiam olim dixerat: Sapientes ac docti proponunt, indocti vero ac stulti judicant & decernunt. Idem hic fit. Homines modesti & prudentes plurima quidem observant, sed judicium semper continent, & substringunt; stolidi & temerarii pauca capiunt, & omnia continuo judicant. Evidente hoc indicio, à fatuis facillimum est distinguere modestæ sapientiæ viros ac feminas. Et quemadmodum apes cælo pluvio, & sparsis per aërem nebulis, in alvearia conficiendo melli se recipiunt: ita homines bonæ mentis, & oris minime venenati, in seipsos descendunt, secum ipsi habitant,

a *L. 14. mor. c. 1.* b *Eccl. c. 21. v. 25.*

tant, & optimarum cogitationum mel faciunt, nec in apertum suo periculo evolant, cum in rebus humanis omnia plena nebulalarum cernant. Rectissime prorsus: quid enim densioribus nebulis involutum quam humani cordis intentio? Sermones audimus, actiones cernimus, intentiones latent, nec ullius lyncis oculi ad illam unquam penetraverint. Quicquid agant homines, intentio judicat omnes.

Ictericis, & iis qui regio morbo laborant, omnia videntur esse cerei ac flavi coloris; huic sanando morbo chelidonium plantæ pedis supponitur. Noxa hæc judiciariæ temeritatis, Icteros est animi, quæ omnibus hoc morbo laborantibus, non suo, sed maligno colore omnia repræsentat. Qui sanari cupit, à pedibus suis, hoc est, à suis affectibus medendi ducat initium. Affectum in alios non morosum, non difficilem, non stomachosum, non odiosum, non inhumanum, non hostilem gerat; sed potius mitem, benignum, facilem, qui omnia molliore contegat interpretatione, qui vitium oderit, non vitiosum, qui dicat: Alia erit ipsius & melior intentio quam sit actio: sed erraverit, fors illum erroris jam pœnituit. Nobilissimum hoc misericordiæ genus est, non tam dando multa, quam nihil judicando benevolum se alteri præbere. Qui succum Ophiusæ Æthiopicæ bibunt, serpentes à se & nescio quæ terrifica monstra putant vide-

videri: Qui superbiæ, ambitionis, invidiæ aut odii succos hauserint, omnia quæ viderint & audiverint, carpent & damnabunt, seipsos duntaxat mirabuntur & extollent, tam sibi ipsis pretiosi, ut dicere non vereantur: Non sum sicut ceteri hominum *a*; Morbus hoc ipso pessimus, quod plerumque spernat remedia.

IX. Et hoc est quod divinus Paulus gravissime inculcat, hoc illud est quod acerrime nos dehortatus: Itaque nolite, clamat *b*, nolite ante tempus judicare: quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Quid judicatis præproperi? lis etiamnum pendet, & tota est sub judice. Adhucdum secretissima quæque consilia cordium in archivo divino latent, quo nulli hominum accessus; nondum dies dictus, necdum producti testes, aut peroratæ caussæ: Sed sit tempus dicendi juris, non tamen hoc vestrum, sed Dei est, Deus *illuminabit abscondita tenebrarum.* Tantisper ergo, dum judex omnium adsit, judicia vestra continete.

Hoc idem Christus ipse contentissime vociferatur: Nolite judicare, & non judicabimini: nolite condemnare, & non condemnabimini: Dimittite, & dimittemini *c*: Ergo, *Nolite judicare*, nolite dicta factave

a *Luc. c.* 18. *v.* 19. b 1. *Corinth. cap.* 4. *v.* 5. c *Luc. c.* 6. *v.* 37.

ctave dubia finiſtre interpretari , vel delicta levia exaggerare , vel crimina etſi certa divulgare , vel calumniis benefacta impetere, vel delinquentem deſperatæ ſalutis proclamare , nam hoc temere judicandi vitium Phariſæis eſt familiariſſimum , qui ſibimet omnia ignoſcunt, nihil aliis : *Nolite judicare* , nam quiſquis in alios curioſus , ſeverus, iniquus eſt cenſor , tales experietur cenſores & ſuæ vitæ , qualis ipſe fuerit alienæ : *Nolite judicare* , alioqui ſubeundum erit vobis apud Deum quoque judicium exactum , ſeverum , rigidum : *Nolite judicare* , nam adeo benignus eſt Deus , ut vel hoc ipſum NOLLE veſtrum ampliſſime remuneraturus ſit ; hoc veſtrum erit præmium, *Non judicabimini* : vos Orbis judex, non ut reos gehenna damnandos , ſed ut amicos cælo donandos humaniſſime affabitur die omnium ſupremo.

Aſcetarum aliquis *a* , Ioſephum abbatem interrogabat in hunc modum : Quid obſecro , mi Pater , faciam ? ſtipem quam largiar , non habeo ; tot moleſtias ægerrime tolero , quid ergo mihi faciendum ſuades? Ad hæc Ioſephus : Si horum , inquit , nihil poſſis facere , hoc age , & neminem judica: multum fecit , quiſquis hoc potuit. Sed quam multi ſunt , qui hoc, etſi facillimum, nolunt poſſe. In quos Chryſoſtomus merito excandeſcens , in illa Domini verba

(Noli

a *Pelagius è Græco , libell.* 10. *n.* 31.

(Nolite judicare,) ſic diſſerit *a* : Si ergo non per unam, ſed per omnes, ut ita dicam, vias, & per omnes aditus currimus, & feſtinamus occupare gehennæ ignes, & non ſolum pro his, quæ laboris aliquid & continentiæ videntur exigere, proni in ea ruimus, ſed etiam pro iis quæ levia ſunt, & neque neceſſitatis aliquid, neque illecebræ quidquam continent aut voluptatis, pari linea utrobique prævaricationis damnamur. Arguimur enim ex his facilibus & levibus, quod etiam in illis quæ videntur laborioſa eſſe, propria ignavia deſidiaque delinquimus. Nam, dic mihi, quid laboris habet, ut non judices alium, neque peccata aliena diſcutias, neque condemnes proximum tuum? imo vero magis in diſcutiendo & perquirendo aliena commiſſa labor eſt, & judicare de alterius mente, ſumma difficultas. Quis vero hoc audiens credere aliquando poſſit, quod cum poſſimus ſine labore ſervare mandatum, laboramus, & nitimur, ut prævaricemus. Si per otium & negligentiam peccaremus, eſſet fortaſſe aliquid veniæ his qui laborare nequiſſent. Vbi vero laboratur ut peccetur, ſtudiumqe adhibetur & contentio, quatenus prætereatur mandatum, quis eſt qui pro hoc malo veniam ſperet? Hoc enim eſt contendere adverſus eum qui præcepta dedit, & bellum legibus ejus inferre.

Ex hac Chryſoſtomi ratiocinatione liquet,

a Tom. 5. l. de compunct. cordis, circa med.

quet, illam judicandi temeritatem ea de caussa inter graviora flagitia censeri, quod ea legem servatu facillimam procaciter evertat. Quisquis illud unicum NOLO IVDICARE, impetravit, jam obtemperavit legi. Quod si te tanta judicandi libido stimulat, audi obsecro eundem Chrysostomum optime suadentem his verbis a: Vis judicare? tua judica. Nemo accusat si teipsum condemnes, accusas si non judices; accusat, si teipsum non arguas; accusat stuporis. Vides quempiam irasci, irritari, aut aliquid aliud facere grave & indignum? statim etiam tu quoque cogita, quæ sunt tua, & ita nec illum valde condemnabis, & à peccatorum onere te liberabis. Si sic vitam nostram componamus, si eam sic exerceamus, si nos ipsos condemnemus, non peccabimus; multa autem bona & præclara faciemus, si mites simus & modesti.

Hæc de judiciis temerariis necessario erant interserenda. Et pæne certum, quo quis minus suam examinat intentionem, tanto pronius judicat alienam, sed suo damno, quod plerunque tanto est gravius, quo minus sentitur.

a *Hom. 21. fine ep. ad Hebr.*

CAPVT VIII.

Quæ sit RECTÆ INTENTIONIS *Praxis.*

MAthematicis figura rotunda omnium perfectissima est, cujus idem & principium,

pium, & finis est: Actiones hominis nobilissimæ sunt, quæ uno gaudent & principio, & fine, Deo, Deiq; honore. Qui tam puram & candidam mentis sinceritatem actionibus suis omnibus induit, nunquam non plurimum emeretur, & facillimum est huic plus tali uno die promereri, quam alius possit anno integro. Sane oblata Deo, uti Salvianus loquitur, non pretio sed affectu placent. Hoc est quod egregie Theologus ille dixit *a*: Christianos non per verba, sed per adverbia cælum adipisci, cum non tam attendendum, ut actio bona sit quam ut bene fiat, neque enim jejunare solum, aut orare & eleemosynas dare, aut aliud præclari quippiam patrare, cælum obtinet, sed recte jejunare, bene orare, pie eleemosynas dare, omnia sancte facere: duplici Eliæ spiritu; geminis bobus ad portandam Arcam; duobus pullis ad perficiendum sacrificium est opus, scilicet opere bono, & bona intentione.

Ceterum restat exponere, id quod in rebus animi & salutis præcipue spectandum, ut scilicet non tam laboremus, qua ratione salubria monita capiamus, aut memoriæ tradamus, quam quo modo audita in opus educamus, & sic ista discamus, ut quæ fuerunt verba, fiant opera, & ut institutionem probemus rebus. Facere docet lex Christia-

a *Phil. Bosq. par. 4. Acad. conc. 14. n. 1.*

na, non dicere *a*. Ergo hoc jam agamus, & quo modo reipsa actionibus diversis, intentio jungenda sit, exponamus.

I. *Ad Auspicium diei.*

Initium ergo sumamus à lucis exordio. Prima omnium cogitatio quovis die ad Deum eat. Præclare Laurentius Iustinianus: Prima vox, inquit *b*, prima cogitatio, primus affectus divinam resonet laudem, & illi se sincero corde committat. Atque si de verbis agatur, hæc esse possunt:

O mi amantissime Deus, totius diei hujus actiones, ad gloriam & honorem tuum tibi offero, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen.

Addi potest:

O bone IESV, *per passionem tuam te rogo, ab omni prava intentione, hac die me conserva.*

Nec aliud quam hoc ipsum somni principium sit. Neque enim sine culpâ ignorare possumus, diabolum in hoc diei ac noctis confinio esse occupatissimum, quando hoc satagit veterator, ut hominem semisomnem pessimis cogitationibus suaviter præoccupet, & in eo vel invidiæ, vel libidinis, vel impatientiæ semina spargat in totum diem plurimum valitura. Novit Orciniana hæc vulpes, dimidium facti se habere, si tam industrie cœperit. Idcirco vigilandum tam ad diei principium, quam ad finem; nam & noctem

a *Seneca ep. 20 initio.* b *L. de discipl. c. 10*

noctem cacodæmon ex voto habet, si noctis initium fecerit suum. His igitur temporibus potissimum, castissimis cogitationibus muniendum est pectus, ne illlud hostis prius expugnasse sentiatur, quam obsedisse.

II. *Ad singulas horas.*

Vtilissimum prorsus exercitium est, & magni momenti, horis singulis se Deo Deique matri commendare, exitum vitæ cogitare, atque ita rectam intentionem restaurare. Huic fini commodissimum, singulis horis Dominicam orationem, aut Angeli salutationem recitare, illudque (Nunc, & in hora mortis nostræ) affectu excitatiore pronunciare. Et qui enim potest benignissimus Deus illi non optimum vitæ finem concedere, qui eum aliquot annis, omnibus horis petiit? Potest quidem Deus, nemini debitor, hoc ipsum æquissime negare, si velit, tametsi quis mille annis nulla non hora id petiisset; verum, *Sentite de Domino in bonitate* a: *Pater vester de cælo dabit spiritum bonum petentibus se* b: Omnia quæcunque petierimus in oratione credentes, accipiemus c. Ergo qui sibi quam optime consultum volet in novissima vitæ hora, id horis singulis à Deo Deique matre flagitet. Ad hanc utilissimam pietatem promovendam Leo X. Pontifex Max. omnibus, qui quot horis salutationem Angeli pronunciarent,

X 2 mille

a *Sapient.* c. 1. v. 1. b *Luc.* c. 11. v. 13. c *Matth.* c. 21. v. 22.

mille dierum indulgentias concessit *a*. Paulus V. in eodem solio successor, Anno Christiano M. DC. XI. hoc ipsum confirmavit. Rectissime fecerit, qui ad priorem illam, tres precatiunculas istas adjunxerit:

Benedictus Deus in æternum.

Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam.

O Dominus meus, & Deus meus, ego me tibi offero in omne tuum beneplacitum.

Hæc ideo addenda, quia tunc maxime renovatur bonæ intentionis studium, cum quis seipsum divinæ voluntati quam integerrime committit. Ludovicus Blosius testatur *b*, Sanctam Gertrudem divinitus ejus rei admonitam, trecenties sexagies quinquies hæc verba pronunciasse: *Non mea, sed tua voluntas fiat, O amantissime* IESU. Hoc nemini non imitabile est, idque cum laude, uti præclare idem Blosius: Nulla, inquit *b*, præstantior oratio est, quam ut quis petat gratissimam Dei voluntatem, in se, & in omnibus aliis fieri.

Cui tale nullum est exercitium, huic cum horæ, & dies, huic hebdomades, & menses, & anni effluunt, quibus tamen rarissima Dei memoria est, vix unquam & non nisi frigide de Deo cogitatur, quod non tantum

a *Vide Trismegist. Christ. l. 2. c. 4. § 2.*
b *Monil. spirit. c. 11.*
c *In Instit. spirit. c. 8.*

[t]antum non Christianum, nec humanum, [s]ed ferinum est.

Si quis autem omnes actiones suas, ad [g]eneralem intentionem, velut ad regulam, [c]upiat dirigere, hanc ei formulam damus intentionis optimæ:

O mi amantissime Deus, ego me, meaque omnia, ad sanctissimam voluntatem tuam, in omnibus conformare unice desidero.

Hæc una omnes bonas intentiones comple[ct]itur, nec est quidquam homini ad veram [t]ranquillitatem & felicitatem expeditius, [q]uam idem in omnibus velle, quod Deus. Quisquis ad hunc apicem pertingit, supra omnes procellas est, & proximus cælo.

III. *Ante orationem, Sacrum, Examen conscientiæ, Confeßionem, Communionem.*

ORATVRVS sic animo secum sta[t]uat. 1. Orabo ut Deum honorem, co[la]m, & laudem. 2. Vt Deo placeam, & [g]ratum ei sacrificium exhibeam, & sic in [e]jus gratia me conservem. 3. Vt Deo meo gratias agam, pro illius in me liberalitate, & beneficiis innumeris. 4. Vt satisfaciam pro noxis meis. 5. Vt animo & corpori necessaria impetrem; vires, valetudinem, animi lumen, mei ipsius notitiam. 6. Vt obtineam virtutis augmentum in hac vita, gloriæ in altera. 7. Vt voluntatem meam cum divina magis magisque uniam. Perfunctorie

non orabit, qui ad orationem tam serio se præparabit.

Fuit sacerdos qui horariis precibus has intentiones sane pias præfixerit.

Preces MATVTINAS dixit in honorem sanctissimæ Trinitatis, pro conversione omnium in peccato lethali existentium.

LAVDES, ut vocant, recitavit in honorem omnium sanctorum Angelorum, pro omnibus suis inimicis, & obtrectatoribus.

PRIMAM, in honorem Christi IESV ad columnam flagellati, pro suorum peccatorum venia, & virtute sibi maxime necessaria impetranda.

TERTIAM, in honorem Christi IESV spinis coronati, pro Regibus & Principibus Christianis omnibus.

SEXTAM, in honorem Christi IESV ea hora crucifici, pro omnibus eo die singulariter afflictis.

NONAM, in honorem Christi IESV ea hora expirantis, pro omnibus eo die animam agentibus.

VESPERAS, in honorem beatissimæ Virginis Mariæ exanimem filium tunc complectentis, pro omnibus eo die defunctis.

COMPLETORIVM, in honorem omnium Sanctorum Cælitum, precipue tutelaris Angeli & Patroni, pro felici Perseverantia in bene cœptis.

Nobilissimum hoc orationis condimentum

rum est, si sint qui eo velint uti seria imitatione, piaque consuetudine. Blosius sacerdoti hanc precatiunculam ante Canonicas preces dicendam suggerit:

Domine IESV, *ego pro tui honore humiliter obedire, & tibi fideliter servire, teque pure laudare desidero, in unione illius perfectissimæ attentionis, qua tu patrem orasti & laudasti in terris: & quia sine te nihil possum, adjuva me gratia tua.*

AVDITVRVS Sacrum, easdem quas Oraturus intentiones sibi proponere, sed & has addere poterit. 1. Sanctissimum hoc sacrificium, ô Deus, cum sacerdote tibi offero, ut tester te esse Deum, Dominum, Conditorem meum, cui omnia meque totum debeo. 2. Vt particeps fiam tanti mysterii, in quo verum Christi corpus & sanguinem offerri firmissime credo. 3. Vt pro vivis ac defunctis orem.

EXAMINATVRVS Conscientiam, hæc præmittat. 1. Rationes à Conscientia mea exigam, ut meipsum nosse discam. 2. Vt Conscientiæ puritatem obtineam. 3. Vt tam crebros relapsus in pristinas noxas studiosius caveam. 4. Vt apud Deum in gratia maneã, & per hanc actiones meas illi commendem. 5. Vt confessioni faciendæ hac ratione me præparem. Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem *a*.

a Proverb. cap. 22. v. 11.

Obiturus Confessionem, hæc sibi proponat. 1. Firme statuo animum meum sacerdoti aperire integerrime. 2. Meipsum accusando submissionem exercebo. 3. Cum Deo in gratiam redire cupio. 4. Turpi mole mearum sordium, & pœnis ob eas debitis liberari appeto. 5. Conscientiæ tranquillitatem, & ardentiorem spiritum in divinis obsequiis obtinere desidero.

Percepturus Eucharistiam, ad hæc animum intendat. 1. Divinum epulum accedam, ut Dominicæ Passionis memoriam in meipso revocem, jubente Domino: Hoc facite in meam commemorationem *a*. 2. Ut Christo meo per amorem quam arctissime uniar. 3. Ut contra diaboli tentamenta, & insidias omnes meipsum muniam. 4. Ut Deo meo vere devotissimus & subjectissimus fiam. 5. Ut omnigenam gratiam, omniumque virtutum, præsertim Humilitatis, Patientiæ, & Charitatis incrementum consequar.

IIII. *Ante quaslibet virtutum actiones.*

Gratificaturus gratiam alteri, præsertim non adeo bene merito, hæc apud animum suum volvat. 1. Huic homini, ô Deus, gratiam hanc præstabo pro singulari quo in te sum affectu, & ut te Dominum meum, qui in omnes etiam hostes benignissimus es, pro viribus imiter. 2. Ut eo majo-

a Luc. cap. 22. v. 19.

majorem apud te gratiam ineam, & post hanc vitam, ampliorem gloriam obtineam. 3. Vt tibi morem geram, qui mihi charitatem in alios, etiam inimicos, tantopere commendasti & præcepisti.

DATVRUS stipem, hos sibi fines constituat. 1. Benigne faciam egenis, ad majorem Dei gloriam, ut universis illius beneficiis me gratum exhibeam. 2. Vt quod mihi fieri velim, id aliis faciam, & ut mendiculorum utilitati serviam, eosque Christiana charitate complectar. 3. Vt Orbis judex æquissimus, mei quoque misereatur, quando ipsemet misericordibus promisit misericordiam *a*. 4 Vt pro noxis meis satisfaciam. 5. Vt meritum ac præmium æternum, quantum in me, augeam.

Porro expedit summopere, unam eandemque actionem pluribus ad Deum intentionibus dirigere, hoc enim mirabile dat incrementum amori divino. Nam cum multiplicantur actus, augetur habitus, at vero recta intentio amoris actus est, igitur his actibus amoris multiplicatis, necesse est amor ipse mirifice augeatur. Vt autem rerum omnium quas Numinis honori agimus, plures intentiones velut in parato habeamus, paradigma subjiciemus, ad quod omnes actiones alias licebit conformare. Hoc sit exemplo: Est qui extra legem & esuriales dies jejunium velit servare; ut autem istam

a *Matth. cap. 5. v. 7.*

à cibo abſtinentiam Deo reddat commendatiorem, hanc precatiunculam præmittet:

O mi amantiſsime Deus, hoc jejunium tibi offero. 1. Ad gloriam tuam, & ad Ieſu Chriſti crucifixi honorem, in unione omnium jejuniorum, quæ filius tuus Dominus noſter. cum in deſerto, tum alibi toleravit. 2. Ita nunc jejunare ſtatui, ob amorem in te. 3. Et ut tibi gratior fiam. 4. Digniorеſque tibi gratias agam ob innumera tua in me beneficia. 5. Vt etiam majorem gratiam & ſublimiorem Paradiſi gloriam promerear. 6. Eaſque virtutes, quæ mihi in hac vita neceſſariæ ſunt, impetrem. 7. Vt pro peccatis meis pœnitentiam agam, pœniſque mihi perferendis me exonerem. 8. Vt immoderatam cibi vel potus appetentiam refrenem. 9. Vt caſtitatem, ſtatui meo convenientem, illibatam conſervem. 10. Vt Chriſti Domini mei veſtigiis inſiſtam, qui, ut mihi exemplo eſset, jejunavit.

O mi Deus, ego tibi hoc jejunium, omnes afflictiones ac miſerias meas, & quicquid animo vel corpore paſsus aut paſſurus ſum, ſimul etiam omnia omnino opera mea, tam cogitationes, quam dicta & facta tibi offero, ad tuum honorem, per merita Chriſti Ieſu Domini mei, qui tecum vivit & regnat in ſæcula ſæculorum, Amen.

Cum ab Eccleſia, Confeſſario, aut aliis præceptum eſt jejunium, decem ſuperioribus illis, addi poteſt hæc undecima intentio.

11. Vt

11. Vt obediam, & Ecclesiæ legibus satisfaciam.

Sed & hæc duodecima.

12. Vt hoc (illudve) beneficium, quod peto, à te impetrem.

Eadem hæc oratiuncula, pauculis mutatis, præmitti potest quibuscunque aliis virtutum actionibus. Atque ut hujus rei specimen demus: Est qui actum heroicum, quem vocant, actum generosum, difficilem, arduum velit exercere, & suam Deo castitatem asserere, hanc oratiunculam velut scutum objiciet:

O Iesu castissime, statuo cum tua gratia castitatem servare inviolatam, omnibusque carnis invitamentis pro viribus repugnare, 1. Vt sanctißimo nomini tuo plus inde honoris accedat. 2. Vt ego tibi magis magisque placeam, & accuratius inserviam. 3. Vt tot sanctißimarum virginum, tot aliorum castißimorum hominum, totque purißimorum Angelorum suavißima societate gaudeam, & sic uberiori gratia me præparem. 5. Vt effrenes libidinis motus, & omnem carnis petulantiam retundam, atque sic noxas priores eluam. 6. Vt præmium singulare, cæleste, æternum castis omnibus promissum obtineam.

Est porro, cui cum iracundis, pervicacibus, præfractis hominibus agendum sit, hic ergo ut Christiana submissione & mansuetudine omnem verborum contumeliam possit concoquere, his sese intentionibus præ-

præmuniat, & precatiunculam opponat iſtam:

O Ieſu mitiſſime, ego iram & omnem verborum acerbitatem deteſtor, cupioque cum omnibus manſuete & benigne agere. 1. Vt gloriam tuam amplificem. 2. Vt te magiſtrum meum imiter, qui tuis diſcipulis omnibus hoc unice commendas: Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde a. *3. Vt omnibus bono ſim exemplo, neminem lædam, nec ullum ad iram aut impatientiam provocem. 4. Vt in meipſo tranquillitatem animi, cum aliis amicitiam & pacem conſervem. 5. Vt extrema vitæ hora te judicem eo benigniorem experiar. 6. Vt te Dominum meum ſponſorem ac debitorem habeam, à quo manſuetis promiſſum: Beati mites quoniam ipſi poſſidebunt terram, beatam ſcilicet illam viventium* b. *7. Vt eo altius evehar in cælo, libenter omnibus me ſubmittam, cum ſciam illud longe certiſſimum: Qui ſe humiliaverit, exaltabitur* c.

Eſt qui tetricum, ſeverum, rigidum habeat dominum, aut ſimilem huic dominam, aut etiam plures non tam dominos quam reges, ſive humaniores tyrannos. Hic ergo, ut generoſa obedientia hero ſuperbo etiam & imperioſo pareat, ſemetipſum adigit ad obſequelam, his intentionibus:

O mi

a *Matth. c.* 11. *v.* 29. b *Matth. c.* 5. *v.* 4. c *Matth. c.* 23. *v.* 12.

O mi Deus, voluntatem tibi meam offero, & constituo iis omnibus quibus obligor, prompte, integre, sincere obsequi. 1. Ut dum homini obedienter servio, tuæ voluntati tuisque jussis obtemperem, nam novi à quo mihi dictum sit: Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit *a*. 2. Ut tot mala immorigeris, & rebellibus imminentia evitem. Nam & illud novi, quis dixerit: Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit *b*. Non est enim potestas nisi à Deo: quæ autem sunt, à Deo ordinatæ sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit; qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. 3. Ut victoria mihi præscripta meipsum triumphem, nam nec istam jussionem ignoro: Servi, subditi estote in omni timore, dominis non tantum bonis & modestis, sed etiam dyscolis *c*. Hæc est enim gratia, si propter Dei conscientiam sustinet quis tristitias, patiens injuste. 4. Ut à vestigiis Domini & Servatoris mei non abeam, qui propter me, factus est obediens usque ad morté, mortem autem Crucis *d*. 5. Ut promissum ingens obedientiæ præmium adipiscar, scio namque quanti Deus hanc unam virtutem æstimet, Melior est enim obedientia quam victimæ *e*. Et: Vir obediens loquetur victoriam

a *Luc. c.* 10. *v.* 16. b *Ad Rom. c.* 13. *v.* 1. c 1. *Pet.* 2. *v.* 18. d *Ad Philip. c.* 2. *v.* 9. e 1. *Reg. c.* 15. *v.* 22.

riam *a*. Tanti est Ludovico Blosio, suam alterius voluntati subjicere, ut dixerit *b*: Qui relicta propria voluntate, facit humiliter ad honorem Dei, voluntatem alterius in re licita, magis Deo placet, quam si multo tempore corpusculum suum pane & aqua tantum sustentaret, asperisque flagellis cruciaret ex voluntate propria. Victoriam loquetur vir obediens. Sed & illud addit Blosius notatu dignissimum, & quod rectæ intentionis studium mirifice commendat: Acceptius obsequium, inquit, homo præstat Deo, quando à vano & non necessario visu, auditu, olfactu, gustu vel tactu discrete abstinet, voluntatem suam in hujusmodi rebus, pure propter Deum, mortificans, quam si mortuos ad vitam temporariam revocaret.

Est qui carnem subinde sentiat refractariam, ut ergo hanc bestiam cicuret, & dicto faciat audientem, vario illam stratagemate adoritur: nunc cibo fraudat, nunc siti cruciat, nunc edulia præstantiora vilibus emutat, nunc ad offertam ferculis mensam esurire docet; jam vigiliis torquet, jam flagris coërcet, jam laboribus vexat, jam molesto itinere fatigat, modo ei vestem setis horrentem injicit, modo in rigidum cubile illam abjicit, modo aliis rigoribus exercet: ut hæc omnia & Deo grata, & animo sint saluta-

a *Proverb. c.* 21. *v.* 28. b *In Tabella spirit. mihi pag.* 576. *col.* 2.

ſalutaria, harum intentionum induſtria ſeipſum extimulat.

Hanc pœnitentiæ myrrham è cruce tua collectam, mi bone Ieſu, tibi offero; hanc egomet mihi vim inferam. 1. Vt tuum honorem dilatem. 2. Vt meum in te amorem augeam. 3. Vt tuam in me benevolentiam mihi magis devinciam. 4. Vt tuis in me beneficiis maximis, continuis reſpondeam. 5. Vt improbam carnis rebellionem comprimam. 6. Vt ſcelerum meorum pœnas, meipſo judice & vindice, dependam. 7. Vt hac tam pia vi beatorum ſedes expugnem. Ad hanc Servatoris dictum me animat Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud *a*.

V. *Ad labores, aut etiam dolores recte tolerandos.*

LABORATVRVS, aut negotium ſuum quodcunque curaturus, hæc animo verſet. 1. Hunc laborem meum, ô Deus, quem cum cura, impigre, fideliter & accurate obibo, tibi ad tuum honorem offero. 2. Vt vitam meam in obſequium tuum impendendam ſuſtentem. 3. Vt ad obedientiam me exerceam (ſi labor præſcriptus ſit aut imperatus.) 4. Vt charitatem in alios demonſtrem (ſi labor aliis etiam profuturus ſit.) 5. Vt ad ſubmiſſionem me excolam (ſi opus ſit abjectum, & ignobile.) 6. Vt patientiam diſcam (ſi labor moleſtus, difficilis, & in-

a *Matth. cap.* 11. *v.* 12.

& incerti eventus sit.) 7. Vt carnem otio & petulantiæ pronam, opere frangam & edomem.

Cum adversa ingruunt, cum molestiæ, tædia, difficultates, afflictiones, anxietates fatigant, cum quid obtingit grave & perpessu asperum, tunc maxime vigilet RECTA INTENTIO. Quando autem vix quisquam est qui non vel unico die centenas habeat occasiones exercendæ patientiæ, accuratissime hoc agendum, ut ea qua par est intentione cuncta perferantur. Plurimos reperias, qui & valetudinis, & facultatum, & famæ nominisque jacturam faciant; ægri, inopes, contempti, sed quia nihil tranquille, nihil patienter, nihil non repugnanter patiuntur, quia omnia non aliter ferunt, quam quod cogantur ferre, nunquam non impatientes & queruli, ideo nihil promerentur, nisi supplicia & pœnas intolerantibus debitas. Nam quod illis Deus submittit in pharmacum, hoc illi mutant in venenum. Hîc ergo negotium suum sedulo agat intentio recta, ut quod ferendum est, cum lucro & quæstu nobili perferatur, fiatque è necessitate virtus.

Quotiescunque igitur res incommodæ & asperæ, graves, afflictæ, turbidæ sunt, qui lædi non vult, his intentionibus se armet. 1. Hoc quicquid est, mi Deus, patienter tolerabo, ut ad tuam sanctissimam voluntatem meam conformem, cum certo sciam, hoc à te,

re, meo bono, in me immissum esse. 2. Illud, mi Iesu, libenter perferam, tui amore, & ut tuis vestigiis, quæ mihi hanc viam signarunt, inhæream. 3. Adversa omnia hilariter & excipiam, & patiar, ut priorem vitæ improbitatem luam, Dei favorem, & gloriæ futuræ præmium augeam. Maximæ artis est, qualibet MALA BENE PATI posse. Sed & maximi lucri est erudita hæc patientia. Optime Ludovicus Blosius: Etiam exigua molestia, inquit *a*, propter Deum æquanimiter tolerata, incomparabiliter præstantior est, quam sint multa & grandia bonorum operum exercitia.

VI. *Ante statuts mutationem; ad Sacerdotium, aut Religionis ingressum.*

Orta est quondam inter eruditos ac Religiosos viros quæstio, quis omnium Ordinum sit rigidissimus? Varii varia super ea quæstione pronunciarunt: illi, S Brunonis, hi, S. Francisci rigidos fratres, alii alios vitam maxime austeram vivere censebant. Tandem unus auditis omnium sententiis: Pace, inquit, vestra dixerim, viri: quà de scientia non male, quà de experientia judicastis pessime: Non est in orbe Ordo magis adstrictorii rigoris quam sit matrimonium: idque argumentis diversis firmare ingressus est. Verissime hic omnium videtur dixisse, si quidem non ea qua par est intentione matrimonium ineatur. Qui aut Reginam pecuniam,

a *Instit. spirit. c. 8.*

cuniam, aut Dominam Formam, aut Heram Nobilitatem tantum in conjugem adſciſcit, miſeriis ſeſe implicat innumeris; vere in ordinem hic ſeſe redigit, ſed rigidiſſimum: Vxorem ducit, Libertatem vendit. Ita ſolet Deus ſæpiſſime corruptam intentionem punire (experientia loquitur) ut qui delicias, aut divitias intentione perverſa quæſiit, rixas & diſſenſiones inveniat perpetuas. Heu quid æque miſerum eſt, quam toties vel ab invito confeſſionem hanc edi? Nec poſſum tecum vivere, nec ſine te.

Hoc tale conjugium inteſtinis bellis afflictum, recte dixeris vivum inferorum ectypon, *ubi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat* a. Videte igitur qui conjugium cogitatis, ut illud intentione quam ſaniſſima ordiamini. Non proſapiæ ſolum, formæ, aut pecuniæ nubendum eſt: optimi ac probiſſimi mores quærendi ſunt. Imprimis illud curandum, ne impares jungantur. Hæc enim imparitas non poteſt non eſſe ſeminarium litigii. Ante omnia recta ſit oportet utriuſque conjugis intentio, ne Achab & Iezabel, ſed ut Tobias & Sara, ut Ioachim & Suſanna conveniant. *Si namque qui conjugium ita ſuſcipiunt, ut Deum à ſe & ſua mente excludant, & ſuæ libidini ita vacent, ſicut equus & mulus, quibus non eſt inte-*

a *Iob. cap.* 10. *v.* 12.

intellectus, habet potestatem dæmonium super eos a. Ergo non ante in conjugium mutua erat consensio, quam recta intentio. Hujus intentionis formulam dat Tobias istam: Domine, tu scis quia non luxuriæ caussa accipio conjugem, sed sola posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in sæcula sæculorum *b*. Sed ad sacerdotes & homines religiosos me verto.

Hic gemitus velim & suspiria pro me loqui. Heu vereor, ne forte sint qui in Sacerdotium veniant, non ut pium officium, sed ut largius alimentum inveniant, ut penum congerant, ut culinam instruant, ut cellam impleant; taceo pejora, quæ tamen oblique suggerere solet intentio prava, etiam tunc cum ad honestissima tendimus. Vetus sed æqua est querela de sacerdotibus; Dei loco clamat Malachias: *Quis est in vobis qui claudat ostia, & incendat altare meum gratuito? non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum; & munus non suscipiã de manu vestra* c. Perinde si dixisset, quamvis ministrorum meorum labores nolim esse sine stipendio quo se alant, nolo tamen eos officiũ suum, ob finem adeo vilem præcipue facere. Obsequio meo cumprimis studeant, commodum suum pro additamento habeant. Hinc liquet lethalem esse noxam, divinum officium, & hujuscemodi munia, ea præci-

a *Tob c. 6. v. 17.* b *Tob. c. 8. v. 9.*
c *Malach. cap. 1. v. 10.*

pue intentione exequi, ne reditus annui censusque amittantur. Pari modo ad ingressum Religionis summe necessaria est sinceritas intentionis. Ah metuo ne forsan aliqui etiam ad Religionem properent, non ut religiose vivant, aut infra omnium vilitatem se abjiciant, sed ut parentum aut cognatorum avaritiæ non displiceant, ut dies quietos & suaves reperiant, ut tandem emergant, & inter ceteros emineant, ut in solium, eo alioqui nunquam perventuri, conscendant: imo tam subdolæ nequitiæ est mala Intentio, ut nonnunquam per ipsam vitæ austeritatem delicias quærat, & illic indulgere velit genio, ubi omnes serviunt Christo.

O Sacerdotes, ô Religiosi (vos appello quoscunque non sincera huc agit intentio) hoc est toto cælo aberrare, & non in uno delinquere, sed in omnibus. Si vobis hac via libeat pergere, ad inferos recta tenditis. Ergo aut semitam aliam insistite, aut intentionem pessimam mutate. Hac ire, & hoc animo, perire est.

Quisquis ergo sacerdotium aspirat, non suum, sed Dei honorem sincera intentione quærat, non tondere oves aut deglubere velit, sed pascere: non meliorem victum, sed sanctiorem vitam cogitet. Quisquis in religiosam adscribi familiam desiderat, in unam atque unicam Dei gloriam totus intendat, nec quidquã aliud percipiat, quàm Deo perfectius servire, fortiter agendo, & sustinendo plurima.

plurima. Cui non in voto eſt, quotidie multum perpeti pro Chriſto, ad Chriſti ſcholam ne veniat. Qui pati non vult, ineptus eſt diſcipulus in hoc lyceo. Abite, delicati, abite, abite procul hinc impatientes & queruli; ſed omnium primi hinc recedite ſuperbi. Exeſte religioſi, qui cathedras, qui claves, aut mitras quæritis. Omnia vitia odit Religio, ſed ante omnia Superbiam, è qua omnium vitiorum propago eſt. Angelos & diabolos cælum unum non capiebat, nec unum cœnobium aut collegium Humiles & Superbos. Nimia hæc morum diſcrepantia eſt, in veram ſocietatem nunquam coalitura.

Igitur ô Sacerdotes, ô Religioſi, videte, cavete, æternæ ſalutis negotium non cæco impetu aggrediendum eſt. Ad hæc ſacra dux eſſe non poteſt niſi recta, ſincera, puraque intentio. Quiſquis ad ſacerdotium, quiſquis ad religionem alio venit duce, vel comite, quam bona intentione, aut hinc ad priſtina redibit, aut hîc certe interibit.

VII. *Chriſti actionibus noſtras eſſe iungendas.*

Incredibile dictu eſt, quantum conferat in hoc bonæ intentionis exercitio, ſuas Chriſti actionibus jungere, & ſic eas divino Patri offerre. Hortatus ad hoc Paulus: omne, inquit [a] quodcunque facitis, in verbo aut in opere, facite omnia in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti. Sanctiſſime fecerit qui cum hoc au-

 ctario

[a] *Ad Coloſſ. c. 3. v. 17.*

ctario nobilissimo, sua omnia divinæ Majestati obtulerit. In exemplum sint hæc paucula :

O mi Deus, hunc ego laborem meum tibi offero, cum omnibus Filii tui, Domini mei laboribus.

AVT,

Istud quod ego patior, cum omnibus iis, quæ in terra passus est Filius tuus, tibi consecro.

AVT,

Hanc ego actionem, hanc orationem, hanc fatigationem meam, ad Filii tui actiones, orationes & fatigationes, velut guttulam in mare deferens, appono, simulque tibi omnia immolo.

AVT,

Pater æterne, hanc ego necessitatem, hanc miseriam, hoc gravamen, hoc impedimentum, hunc mœrorem, hos dolores, hanc tentationem, calamitatem, tribulationem, unitam Passioni & ærumnis Vnigeniti tui, tibi offero, ad æternam tuam gloriam.

AVT,

O mi amantissime Deus, ego me meaque omnia tibi offero, per unicum Filium tuum, ad omnium hominum salutem, & laudem nominis tui æternam a

Sic actiunculæ nostræ etiam vilissimæ, sic miseriæ & calamitates nostræ universæ, Christi

a *Blos. Monil. spirit. c. 3. fine, & Instit. spirit. c. 9.*

Christi actionibus, injuriis, doloribus & cruciatibus conjunctæ summi pretii dignitatem induent, nec poterunt cælesti Patri non esse acceptæ. Hoc nil aliud est, quam plumbi granulum in liquatum aurum immittere, & auream illi nobilitatem donare: aut aliquot aquæ guttulas in dolium generosissimo Falerno plenum spargere, & ad vini dignitatem attollere: sic & opera nostra ex se imperfecta, frigida, defectuum plena, Christi operibus juncta, pretium acquirunt maximum, ab unione hac tam excellenti: hoc est enim vestibus Esau optimis induere Iacob *a*.

Hac de re præclarissime Blosius: Consuescat, inquit *b*, tam illa quæ agit, quam ea quæ patitur, conjungere atque unire operibus & doloribus Christi per orationem sive desiderium. Sic enim ipsa opera & gravamina ejus, quæ ex se vilia, obscura, atque imperfecta sunt, nobilissima, clarissima, Deoque gratissima erunt. Ineffabilem namque dignitatem ex meritis Christi, quibus unientur, accipient. Et: Bona opera illius qui istud pie observat, excellunt incomparabiliter bona opera ejus qui non observat. Idem hoc ipsum in suo speculo confirmans: Si bona opera, inquit *c*, & exercitia tua copulaveris unierisque actibus & exercitiis Christi, atque ita obtuleris illa Deo in laudem æternam, erit

 sane

a *Genes. c. 27. v. 15.* b *Instit. spirit. c. 9. initio.* c *In spec. spirit. c. 5. fine.*

ſane iſta oblatio ipſi Domino longe gratiſſima, & opera tua claritatem dignitatemque ineffabilem recipient, ex actibus Chriſti quibus unientur. Plumbum tuum (ut ita dicam) mutabitur in aurum optimum, & aqua tua in vinum excellentiſsimum. Ita *a* omnia Dominus familiariſsimis amicis ſuis revelare dignatus eſt, ut nos hac ratione opera noſtra reddamus nobiliſſima; hac ratione noſtram inopiam ex inexhauſto meritorum Chriſti theſauro ſublevemus, & animas noſtras ejuſdem Chriſti meritis exornemus: hac denique ratione pro peccatis noſtris facillime ſatisfaciemus.

Hoc ſacrificii genus ita placet divinis oculis, ut Chriſtus voluerit ſibi à beata Gertrude omnes omnino actiones minutatim etiam offerri *b*, ea nimirum ratione, ut vel litteras quas pictura, bolos quos ſumptura, verba quæ dictura, paſſus quos factura, anhelitus quos captura fideli obſequio quaſi adnumeraret. Ecquid Deus hæc ita minutatim poſtulat? Vt homines ſuis obſequiis intentos, & fideles faciat ac diligentes, qui etiam minimos in rebus Domini neglectus caveant. Quia vero noſtra intentio ſubinde dormitat, & actiones noſtræ ſæpe ſteriles ſunt ac languidæ, vult ſuaviſsimus Dominus nos compendio hoc uti, & noſtras ſuis actionibus, intentionem noſtram

a *In inſtit. ſpirit. c. 9. fine.*
b *Vide ſupra l. 1. c. 5. §. 5.*

noſtram ſuæ, quam ipſe in terra habuit, ſicque diteſcere. Hinc illud Eccleſiæ quotidianum & perpetuum: Per Chriſtum Dominũ noſtrum. Hæc autem noſtrorum cum Chriſti operibus conjunctio fieri poteſt, non tantum actionis principio, ſed etiam fine, aut medio. Quemadmodum recta intentio, non ſolũ initio, ſed medio ac fine vitiari poteſt. Aliqui bona intentione incipiunt, pergunt aliquamdiu, ubi autem occaſionem cernunt exerrandi, de facili ſeipſos inveniunt, & Deum, quem ante quæſiverant, corrupta intentione deſerunt. Aliquot hujus farinæ homines ipſi Chriſto in diſciplinam ſe tradidere. Intentione utique bona cœperunt, perrexerunt aliquanto tempore, inter Domini diſcipulos cenſi. Tandem ea dicendi vi peroravit Chriſtus de pane vivo, ſed & ſpiritum eſſe qui vivificet, carnem non prodeſſe quidquam ut hoc *multi audientes ex diſcipulis eius dixerint: Durus eſt hic ſermo, & quis poteſt eum audire?* Hic illorum recta intentio vacillare, hic ad caſum inclinare, hic cadere. *Ex hoc multi diſcipulorum ejus abierunt retro, & jam non cum illo ambulabant* a. En non incepiſſe tantum, ſed & finiiſſe recta intentione, virtutis eſt.

Ideo continua hic opus eſt reſtauratione, nunquam hic ceſſandum, recta intentio continue urgenda, mane præſertim, ſub ſacro, ad cujuſvis laboris initium, & ante

 ſomnum.

a *Ioan. cap. 6. v. 61. & 67.*

somnum. His intervallis diei recta intentio renovanda, his saltem pauculis verbis: Domine, hæc omnia propter te. Aut: Tuo honori, Domine, hoc faciam. Aut: In tuam gratiam, mi Domine, hoc patiar. Ah, ingegemisco cum cogito, nos à bestiis etiam in ruborem dari. a Narrant Elephantem fuisse in urbe Colchin, qui operas diurnas præbere solitus erat ad portum & res marinas. Eum forte urbis Præfectus urgebat, ut Liburnicam (navim) quam commovere cœperat, deduceret porro in mare. Ille abnuere, instare alter multis blanditiis; elephas laborem hunc constanter aversari, ad extremum Præfectus, saltem in gratiam Lusitaniæ regis id vellet, orare. Hic, immane dictu, elephas, clare hæc duo verba ingeminat, *Hoo*, *Hoo*, quod Malabarum lingua est, *Volo*, *Volo*: ac sine mora navim traxit in mare. Tanti erat elephanto, regis Lusitani gratia laborare. Quid nos ratione præditi, disciplinæ capaces homines? quoties præfracte resistimus, & imperata etiam levia detrectamus, etsi millies invitemur? *Eja quæso, in gratiam Christi Domini, Ad voluntatem Regis cælestis, Ad gratiam Iesu crucifixi.* Ne sic quidem movemur; ad nobilissima hæc invitamenta obsurdescimus, vel bestiis contumaciores. At

a *Christoph à Costa in histor. Aromatum, opera Caroli Clusii edita Antverp. Anno* 1582.

At quibus ſalva eſt ſemper ſinceritas intentionis puræ, cum quid faciendum, in ſupremi regis gratiam, promptiſſime illud vel centies ingeminant, *Volo, Volo*, propter te, mi Domine: Et quamvis ad hoc præſtandum, me nulla vis adegerit, licet nullum præmium, nec ſupplicium ullum hoc mihi perſuaſerit, nihilominus tamen in Chriſti gratiam, hoc libenter præſtabo; Propter te, mi Domine, hæc omittam, hæc perferam, propter te Domine.

In omnium poteſtate eſt, hæc dicere, hæc ſentire & velle: nec valentibus, nec ægris hæc difficilia. Alioqui agendo multa, nihil agimus. Sine mercede labor eſt, quandocunque eſt ſine recta intentione. Qui perdere non vult operam, aſſiduam gerat rectæ intentionis curam.

CAPVT IX.
Quæ ſint SIGNA RECTÆ INTENTIONIS.

HEbrææ plebis homines magnam partem rudes & aſperi, tamque obtuſo capite erant, ut ægerrime crederent, quod non oculis cernerent. Vt ergo ſuis ipſi oculis exploratiſſimum haberent, quid ſit intentio mala & prævaricatrix, voluit Deus ut manna quod ex præſcripto in Sabbatum collegiſſent, integrum, recens, incorruptum ſervaretur. Quod vero contra legem aut vitioſe providi,

vidi, aut repetendi laboris pertæsi, in alios etiam dies collegerunt, id omne mox corruptum, vermibus cœpit ebullire. Hic neque locus, neque vas in quo cæleste hoc alimentum asservabatur, neque ipsum manna in culpa fuit, sed sola voluntas & intentio prava, legi se subjicere dedignata.

Hoc Deus Hebræorum oculis sic objecit, tanquam si è cælo proclamasset: Cernitis tandem immorigeri; quid voluntas possit in homine, quid sit velle aut nolle obedire, quid bona malave intentio progignat? hi vermes rebellionis vestræ testes sunt; hos fructus producit contumax voluntas vestra, & perversa intentio; spectate hæc oculis, attrectate manibus increduli.

Cum Christianis Deus post Filii tot conciones, alia ratione agit; bonæ malæque intentionis signa iis etiam proponit, sed magis recondita, & non tam oculis quam animo cernenda.

Si quis corporis oculos consideret, eos admodum esse garrulos, quamvis sine voce comperiet. Illi namque sua garrulitate dominum suum sæpissime produnt, cum ex oculis valetudinem & morbum, hilaritatem & mœrorem, odium & amorem deprehendere sit facillimum: latentes hos affectus oculi evulgant. Porcus, quà interiora corporis, simillimus homini, morbum suum lingua & oculis detegit aspicienti. Si ferendum sit judicium quam sana sit hominis

actio,

actio, interrogandus est interior illius oculus, intentio: Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit. En tibi, ab oculo discitur, quod de toto corpore pronuncietur.

At sicuti nil artis est scire, morbum in oculis deprehendi, nisi & sciatur quibus signis & indiciis deprehendatur: ita non satis est nosse vitæ probitatem ab intentione proba colligi, nisi etiam noverimus, quæ probæ intentionis signa sint & indicia, de quibus nunc agendum est. Igitur ut fidem sibi quisque habeat, & recta ire via se credat, duodecim ordine signa numerabimus, è quibus suam cuivis facile erit intentioné æstimare.

I. SIGNVM BONÆ INTENTIONIS.

Non facile turbari, non tumultuose aut turbulenter rem aggredi. Indoles eorum non bona est, qui inconsulta levitate ad labores accedunt, qui cum impetu agunt omnia, & in res non veniunt, sed rapide feruntur; æstuant, manus pedesque jactant, anxii trepidant, ac si suis curandis defuturum sit tempus, inquietissimi discursant, tanquam primo aggressu omnia deproperaturi. Quid opus hac æstimatione & impetu? Festina lente, mi homo. Consilio est opus, non impetu, Quinto Curtio monente. Qui principio tam contente currit, cito deficit: qui gradu clemente ac presso incedit,

dit, etiam progreditur, & minus fatigatur. *Qui festinus est, pedibus offendet* a. Temperanter sumendum est illud priscorum: Sis in consiliis cochlea, in factis aquila. Itaque sub initium plerunque placide incedendum, dum ab ipso incessu accrescat vigor. Nota nobis verba sunt à præceptis de Christi imitatione *b*: Quod homo non sit importunus in agendo. Et: Sint actiones tuæ sub te &c.

Qui sinceræ intentionis est, in negotiis etiam impeditissimis hoc versat animo: Deus mihi hæc negotia dedit curanda, utique dabit etiam tempus & gratiam ad ea conficienda: Deo laboro, & ejus honori, facioque quod meatum virium est: bonus Deus curabit cetera. Itaque, quod etiam poëtæ monent, Permitto Divis cetera *c*.

II. Signum.

In omni affectione sic affectum esse, ut si quæreretur, quorsum hæc? promptissime responderet: Ad majorem Dei gloriam. Quorsum illa? Ad hanc ipsam. Quorsum ista? ad eandem. Sicut viator interrogatus quà viam teneat, sine mora respondet, Ingolstadium, aut Viennam, aut Pragam, aut Romam. Atque si vel leviter itinere se decessisse intelligat, quam primum in viam regiam

a *Proverb. cap. 19. v. 2.*
b *Imit. Christi l. 3. c. 39.*
c *Horat. l. 1. Carm. ad Taliarch.*

regiam redit. Qui ſolum animi cauſſa deambulaturus exit, ſæpe nec panem, nec pecuniam ſecum defert, nec enim tabernam ingredi in animo eſt. At qui peregre ituri, aut nummos ſumunt in viam, aut panes, uti fere ſolent homines à pago, & cum venter jam mugire & magnum inane queri incipit, annonam ſuam è ſacciperio extrahunt, & ſolantur oblatrantem ſtomachum. Ita prorſus homo rectæ intentionis, qui ſe nunquam non meminit peregrinum eſſe, cum in opere fatigatus vitæ moleſtias gravius incipit ſentire, mox ſeccum ipſe intentionem rectam renovans: Et cui hæc facio, inquit, cui laboro, cui lego & ſcribo, cui ſto & curro? Nunquid Deo? an non propter Deum hæc omnia tolero? Abi ergo torpor, abi tædium, abi otium & deſidia, abi procul impatientia, abite peſſimæ peſtes. Si cuncta hæc Deo fiant, prout par eſt illi ſoli hæc fieri, ergo & prompte, & libenter faciam atque patiar hæc univerſa. Ita pergo, propter te Domine; omnia mihi & facilia & jucunda, ô Domine, propter te. Secus faciunt illi quibus vita velut deambulatiuncula tranſigitur, qui nec panem ſecum ferunt, nec pecuniam; & ſeria & ſincera carent intentione: homines vani, in omne genus illecebrarum proni, quibus anima pro ſale data eſt, horum vivere, eſt animi cauſſa deambulare, quo pedes ferunt, quo affectus præcurrunt. Non ita veri illi pere-

peregrini, quibus & panis eſt & pecunia, intentio non tantum ſeria, ſed & ſincera.

III. Signum.

Non angi, nec ob agenda diſtrahi in curas, quæ hominem à precibus, à conſcientiæ cura, à Dei memoria avocent. Qui ſinceræ intentionis eſt, hoc agit ut facultati & viribus ſuis agat convenienter. Obſervat Chryſoſtomus [a], eum ab hero Euangelico æque laudari, qui duo accepit talenta, atque illum qui quinque. Sed dicas: Cur utrique par honor habitus? Quia in utroque par fuit diligentia, tametſi circa imparem pecuniam. Hoc crebertime contingit, ut duo in eadem re operam ſuam ponant, ſed effectu prorſus inæquali, illo ab hoc longiſſime ſuperato: fieri tamen poteſt, ut æquale præmium promeritus ſit uterque, certe apud Deum, qui non attendit quale opus, ſed à quali conatu & induſtria prodierit. Sunt qui viribus, aut ingenio, aut prudentia polleant, & quæ aliis difficillima, ipſi velut per jocum faciant: Sunt & alii quibus aut fractæ vires, aut infelix & pingue tardumque ingenium, hi quamvis ſudent & conatum omnem exerant, omnemque induſtriam in opere conſumant, tandem tamen urceus exit, opus ſine omni gratia & Venere. Et quinam horum

a *Hom. 41. in Geneſ.*

horum majore digni præmio? sæpe illi, quorum opus velut nimis inelaboratum ab omnibus spernitur: Ab humanis longissime distant judicia divina. Et hoc iis qui ingenii celeritate præstant, aut ad omnia faventes habent Gratias, superbiæ alas merito incidat; istos erigat, iisque animum addat, cum nullius momenti sit humanis oculis placuisse, maximi, divinis. Præclare Thomas ille: Si Deus, inquit *a*, semper esset pura intentio nostri desiderii, non tam facile turbaremur pro resistentia sensus nostri.

IIII. SIGNUM.

Opere peracto non discursare, aut sollicite aliorum judicia expiscari. Sunt qui instar comicorum histrionum, dramate peracto quærunt: Qui placuimus? nemone plaudit? ita isti quærere solent: Quid sentiunt domini de me, meoque opere? num satisfeci, num placui? quid tacent? intentionis corruptæ signum evidens. Nam qui sinceræ intentionis est, ita secum ipse loquitur: Scio, cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum servare in illum diem *b*. Ego quidem feci quod potui, idque sincero animo in divinum honorem: laus inde sequatur, an non, mihi perinde est, scio quam

a *Thom. à Kemp. l. 1. c. 14. n. 1. Imitat. Christ.* b *2. Timoth. c. 1. v. 12.*

ſerio volenti facile ſit, & ſervire & placere Deo.

Fuit qui annulum gemmatum ſummi pretii invenit, quem mox ad proximum ſutorem deferens: Dic quæſo, inquit, mi magiſter, quanti æſtimas hunc annulum cum hoc lapillo? Cerdo, cui corium notius quam aurum & gemmæ: Inſignis, inquit, ſplendor eum forſan evexerit ad trium florenorum pretium. Ecquis, obſecro, horum amborum ſtultior, an qui talem interrogavit, an qui talia reſpondit? Certe inventor annuli videtur ſtultitiæ palmam præripuiſſe, quod ad imperitiſſimum gemmarum judicem, gemmam æſtimandam detulerit. Gemmæ ſunt pretii prorſus ineſtimabilis, opera bona intentione edita: quid vero de his hominum aures oculoſque interrogamus? minus hæc æſtimare norunt quam ſutor uniones; præſertim cum intentio, à qua pretiũ actioni accedit, nemini unquam ſatis poſſit eſſe cognita. Nux & cælum, guttula & Oceanus, lapillus & terrarum Orbis, mutuam inter ſe comparationem ægre admittunt: minus tamen quod bona intentione factum eſt, comparari ſe ſinit cum eo quod mala. Et quomodo tandem hic poſſint judices eſſe oculi, cur apud hos de margaritarum noſtrarum nobilitate vaniſſime litigamus? Deus ſolus eſt qui hæc æſtimet, hujus judicio permittenda ſunt omnia, hujus ſtandum. Ab hominibus virtutes ac vitia plerunque

runque non ex merito æstimantur, sed ex populari judicio. Hinc longissima series errorum.

V. SIGNVM.

Eventu rei aut laboris minus secundò non turbari aut concuti, cum Deus, ad quem intentione collineandum, non tam spectet quid effectum, quam quomodo, qua intentione, qua diligentia quippiam factum sit. Magnus ille Apostolus Iacobus, tota Hispania, ut narrant, non plures Christianis sacris imbuit quam octo homines; ita velut ab irrito conatu reversus Hierosolymam, Herodis gladio caput præbuit secandum. An Deus Iacobo non idem præmium daturus quod ceteris Apostolis, qui reges & regna integra ad disciplinam Christianam traduxerunt? Idem utique, & forsan majus. Neque enim illi Deus, quid efficeret, sed quid faceret imperavit: ab Apostolo semen spargendum erat, seminis incrementum penes Deum fuit.

Hoc probæ intentionis homo alte combibit, suum esse, laborare; Dei, labori aspirare. Itaque cum ars decipit, cum nihil procedit, cum aliquid in perniciem ei vertit, cum spes ad irritum cadit, vix quidquam turbatur, hoc enim, inquit, non in mea est potestate, sed Dei. Feci quod licuit, quod debui, quod decuit; res aliter cessit? humanarum hæc natura rerum est.

Atque hoc admodum necessarium est scitu, neque enim infrequens est ut operam ludat etiam laboriosa diligentia, & sine effectu sit præclarus quique labor. Num quis ideo discrucietur animo? Nequaquam: Si bonæ intentionis est, tam secundos quam adversos eventus Deo committet, divini consilii securus. Christus ipse postremis quatuor vitæ annis, quot obsecro sibi, divinissimis suis concionibus adjunxit? non adeo multos numerabis; longe plures Apostoli ad nostras religiones permoverunt.

Pari modo qui nihil non sancta intentione aggreditur, quamvis in seipso plurima desideret, tametsi pravitates & errata in se deprehendat, non tamen continuo abjicit animum, non consternatur, non exanimatur, sed quam illum sua miseria deprimit, tam erigit Dei misericordia, neque tam male unquam res vertunt, ut bonam intentionem mutet. Inter adversa & prospera idem ei animus, hoc est, ad Deum semper erectus. Cetera omnia velut nubes infra se calcat, firmat animum in fortuita, & in omnes casuum impetus; omnia æquo ac hilari aspicit oculo. Animus ei semper æqualis, & qui secundo cursu eat, placidoque statu maneat. Itaque eo pervenit, ut magnum illud Deoque vicinum obtinuerit,

Non

a *Proverb. cap.* 12. *v.* 21.

NON CONCUTI. Non contriſtabit juſtum, quicquid ei acciderit *a*.

VI. SIGNUM.

Re quapiam peracta, Inanem gloriam, & omnem cogitationum vanitatem fugere. Quis eſt hic, & laudabimus eum, qui ſibi ipſe nunquam applaudat domi, cui ſuus labor apud ſe non ſit in pretio, qui à ſeipſo non audiat: bene, belle, præclare, ecquis melius? Hoc vero aliud non eſt quam totis hebdomadibus corbes plectere, & operam tam longi temporis Vulcano conſecrare. Evanuerunt in cogitationibus ſuis & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum *b*.

Sunt qui ſua duntaxat laudent, aliena aut damnent, aut ſilentio tranſeant; laudes ſuas etiam ab imperitis avide excipiant, aliorum dejecto vultu, fronte, oculis hauriant, & cum improbare non poſſint, nunquam tamen probent. Hi non DEO, ſed famæ ſuæ tantummodo nati, ingentes arrogantiæ montes ſub modeſta fronte tegunt. neque aliunde provenit parca hæc alienarum virtutum laudatio, quam ab animo laudis ſuæ avido, qui cum aliorum commendationibus detractum iri veretur ſuis, ſerio cavet, ne quid elabatur in alio laudandum: odit pares in potiunda gloria. Ad

a *Prov. c.* 12. *v.* 21. b *Rom. c.* 1. *v.* 21.

rem hic ſubmonens Annæus Seneca : Illud, inquit *a*, adhuc tibi affige, quod paullo ante dicebam : nihil ad rem pertinet, quam multi æquitatem tuam noverint. Qui virtutem ſuam publicari vult, non virtuti laborat, ſed gloriæ. Non vis eſſe juſtus ſine gloria? at mehercules ſæpe juſtus eſſe debebis cum infamia. Et tunc, ſi ſapis, mala opinio bene parta delectat.

Iacob Patriarcha moriturus : Fiat Dan, inquit *b*, coluber in viâ, ceraſtes in ſemita, mordens ungulas equi, ut cadat aſcenſor ejus retro. Ceraſtes, ſerpens non ſpatioſi corporis, ſabulo ſe abdit, equi illac tranſituri ungulam admorſurus, ut is dolore furens excutiat ſeſſorem. Diabolus Ceraſtæ ſimillimus, dum nos arctiore via virtutis incedimus, ille humanæ laudis pulvere ſe occulit, ut equi ungulam, hoc eſt, intentionem rectam vitiet, & ſic per falſæ gloriæ imaginem præcipitet. Qui bonæ intentionis eſt, hunc Ceraſten cautiſſime declinat, & ubique locorum aſſidue ingeminat: Non nobis Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam *c*: Soli Deo gloria : Dominus virtutum ipſe eſt rex gloriæ *d*.

VII. Si-

a *Epiſt.* 113. *fine.* b *Geneſ. c.* 49. *v.* 17.
c *Pſal.* 113. *v.* 1. d *Pſal.* 23. *v.* 10.

VII. SIGNUM.

Nec invidiola quidem tangi. Qui divino tantum honori ſtudet, parum curat, etiamſi in artibus aut ſcientiis pares, vel etiam ſuperiores habeat: nullam rem à ſe tantum vult confici, neque hoc unquam in votis habet, ab alio non ſuperari: nunquam invidet altius ſtanti; quod in aliis magnum, non deprimit, ut ſua extollantur. Nobiliſſimum hujus rei ſpecimen præbuit Moſes. Venerat ad illum adoleſcens invidiam in alios concitaturus, nam eos inſoliti vaticinii accuſavit. Divina pagina rem ſic narrat: Cucurrit puer *a* & nunciavit Moſi dicens: Eldad & Medad prophetant in caſtris. Statim Ioſue ait: Domine mi Moſes, prohibe eos. At ille: Quid, inquit, æmularis pro me? quis prohibeat ut omnis populus prophetet, & det eis Dominus ſpiritum ſuum? Fit in aulis principum, ut legati, aut aliud aliquod munus obeundum ſit, & forſan ad id deligitur qui minime putabatur, negligitur qui ſe maxime deligendum ſuſpicabatur: hic rem magnam facit, qui poteſt non invidere. Idem inter religioſos contingit: varia apud eos officia gubernandi, docendi, concionandi, hoc illudve curandi. Hic ille magnæ virtutis, & intentionis optimæ cenſendus, qui tam æquis oculis alium gubernantem, docentem, concio-

a *Num. c. 11. v. 27. & ſeqq.*

nantem, hoc aut illud curantem aspicit quam se. Sed quandoque alius sese affectus prodit. Quoties accidit, ut alicujus inopiam levari velimus, sed à nobis ipsis; inscientiam doceri, sed à nobis ipsis; vitium corrigi, sed à nobis ipsis; confessiones excipi, sed à nobis ipsis; hos aut illos officiose salutari, sed ab alio nemine quam à nobis ipsis; conciones ad populum haberi, sed non ab aliis, cum nos ipsos æque bene aut melius id præstituros non diffidamus. Quam rari hodie Moses sunt qui serio clament: *Quis tribuat ut omnis populus prophetet?* Vt omnes sint legati, aut legatorum curatores. Vt omnes ad gubernandum, ad docendum, ad concionandum sint apti, quis tribuat?

Eodem modo, cum alii ab industria, ab ingenio, à fidelitate, ab eruditione, ab aliis naturæ atque animi, scientiæque dotibus largius laudantur, si quis has laudes æquis auribus admittere, & invidiola possit non tangi, & ipse quoque rem magnam fecerit. Quisquis autem bonæ intentionis est, ad hæc omnia ex animo dicet: Velit Deus, ut mille tales sint, & istis, & illis non invideo: Velit Deus, ut dominus meus huic laudatissimo famulo tot similes habeat alios quotquot optat; ego, quod in me erit, fideli opera præstabo, ab hoc aut illo me vinci absque invidia patiar. Hæ probæ notæ voces sunt, & longe meliores illis: Tam fidelis

fidelis & diligens non est hic homo, atque esse creditur: Iste revera non summam eruditionem habet: Ille non tantæ virtutis est, quantæ putatur. Hoc est invido dente alienas laudes convellere, & tunc demum se circumspicere ut magnum, cum præ se omnes alios in parvo censu posuerit. Quæ omnia à bona intentione longissime abhorrent.

Sed ô invidia, ô malum pessimum! quot aulas, quot, pæne dixerim, religiosas domos aut evertis, aut inficis? O invidia alienis incrementis semper inimicissima! Hinc illud est tædium, & nusquam residentis animi volutatio, & concessi otii tristis atque ægra patientia. Inde mœror marcorque, & alienorum processuum aversatio, & mille fluctus mentis incertæ: inde ille affectus otium suum detestantium, querentiumque nihil ipsos habere quod agant: alios se neglectis ad honorificas functiones produci. Hæc secum agitat animus sibi relictus, nec sibi sufficiens. Et quis est, qui si aliquid præclare fecerit, & facti honos ad alterum etiam redundet, non statim cum stomacho vociferetur: Hos ego versiculos feci, tulit alter honores: Per me victorem triumphant alii, ego sub jugum mittor.

Verum alienis delectari malis, voluptas non hominis, sed diaboli est; alienis bonis torqueri, æterna miseria est. Hi æmulationis & invidiæ non rivuli sed flumina à pra-

væ intentionis fonte exundat, ad Rectam Intentionem exarescunt.

VIII. Signum.

Iudicia hominum posse contemnere. Hæc una maximarum, & maxime necessariarum artium est. Nunquam vir erit, quisquis hoc posse non exacte didicerit. Hoc nobis omnes sapientes ex omni domo conclamabunt: Iudicia hominum non formidanda. Infra Christianam nobilitatem est, ab hominum judiciis huc illuc agitari, & malum sane ingens, ex aliena opinione tanquam è filo pendere. Quæ enim est tam modesta felicitas, quæ maligniores censuras vitare possit? Priscorum monitum est: Si vis beatus esse, cogita hoc primum, contemnere & contemni. Nondum es felix, si nondum te turba irrisit. Sed longe præclarius Thomas à Kempis: Iacta cor tuum, inquit *a*, firmiter in Domino, & humanum ne metuas judicium, ubi te conscientia pium reddit & innocuum. Bonum est & beatum taliter pati. Non es sanctior si laudaris; nec vilior, si vituperaris. Quod es, hoc es; nec major dici vales, quam, Deo teste, sis *b*. Si attendis quid apud te sis intus, non curabis quid de te loquantur homines: homo considerat actus, Deus vero pensat intentiones.

Qui

a *Thom. à Kemp. l. 3. de Chr. imit. c. 37. n. 21.* b *Idem l. 2. c. 6. n. 3.*

Qui sinceræ intentionis est, ideo hos judices non veretur. 1. Quia exploratum habet quam illi graviter fallantur in plurimis, & hoc vel à seipso discit, toties in aliis judicandis decepto. 2. Scit ab his judiciis nihil sibi accedere, nihil demi. Notum Seraphici Francisci dictum: Talis quisque est, qualis est in oculis Dei, & non amplius. Vere non amplius, quamvis illũ nemo non oneret encomiis. 3. Quia conscientiam habet testem, quod agat sincera intentione. 4. Scit neminem usquam placere posse omnibus, nec Petrum, nec Paulum, nec ipsum Christum. 5. Scit etiam eximiæ virtutis esse, hæc judicia Christiana nobilitate posse concoquere, quod certe potuit Tarsensis Paulus, qui etsi omnibus omnia factus, tamen libere proclamabat: Mihi autem pro minimo est, ut à vobis judicer aut ab humano die *a*. 6. Quia Deus olim hæc judicia ad certissimam amussim judicabit exactissime. Hæc cum probe sciat bonæ intentionis homo, hominum judicia velut minorum canum latratus facile contemnit, nec unquam laborat qualis aliis videatur, sed qualis Deo & sibi.

IX. SIGNUM.

In omnibus quæ carni blandiuntur, moderatum valde ac continentem esse, sin minus, certum pæne indicium est, aliquem sibi

a 1. *Corinth. cap. 4. v. 3.*

ſibi ipſi nimis eſſe pretioſum & charum. Amor ſui ipſius rectiſſimus eſt, ſimul & callidiſſimus: amor ſui, cum invaluerit, nec humana nec divina penſi habet, ad æterna præmia, ad ignes æternos plane cæcus eſt: omnia benigna interpretatione ad ſeipſum trahit; commodis ſuis ubique impenſiſſime ſtudet, in omnibus ſibimet ignoſcens liberaliter indulget, præcipue vero mollia amat & curioſa; hos duos bolos, velut ſoporatam offulam, & corpori objicit, & animo. Animum ut ſibi conciliet, curioſiſſima quæque ingerit; corpus ut demulceat, ad omnem mollitiem invitat, idque cavet unice, ne quid duri aut aſperi offendat tam bonum amicum. Atqui veriſſima D. Gregorii, imo virorum SS. omnium vox eſt *a*: Sicut carne quieſcente ſpiritus deficit, ita ea laborante convaleſcit, & quemadmodum carnem mollia nutriunt, ita animam dura ad alta ſuſtollunt. illa namque delectationibus paſcitur, hæc amaritudinibus vegetatur. Spiritus deficit, ubi caro requieſcit: ut enim caro mollibus, ſic anima duris nutritur. Si quis ergo ad mollia & curioſa inclinet animum, ſignum de ſe præbet impuræ intentionis, qua non Dei honorem, ſed ſuum commodum attendit, uti ancilla quæ piſtori ſuam operam locat ob panem ſimilagineum. Hic talis ut primum aſperiora ſenſerit, manum retrahit & ad

a *Tom. 2. in 3. Pſal. pœnit. v. 16.*

& ad mollia flectit, diligitque in ignava potius commoditate sordescere, quam per ardua viam ad meliora sternere: aut si quando ad difficilia dexteram porrigat, non extendit conatum ad majora, quam quo eum honoris ac dignationis propriæ libido impellit. Bernardus ejusmodi hominem sub religiosa veste latitantem depingens: Ad omnia sua strenuus, inquit, ad communia piger; vigilat in lecto, dormit in choro. Sic & Philautia ad sua omnia maxime strenua est, & quicquid sibi opportunum credit, blando ambitu ad se trahit. Hic seipsum bonæ intentionis homo rigidissime coërcet, illudque sibi assidue occentat: Non teipsum, sed Deum quære.

X. SIGNUM.

Æque libenter privatim quid agere ac publice, & æque diligenter ab aliorum oculis remotum laborare, quam si oculi omnium in ipsum convolarent; neque etiam suos spectatores, auditores, laudatores numerare. Sunt qui lacrimas fundunt ut ostendant, & toties siccos habent oculos, quoties spectator defuit. Sunt qui laborent diligenter & impigre, quamdiu aspiciuntur, deme illis testes spectatoresque, non placebit labor secretus. Seneca hominem nimis amantem publici & spectari volentem præclarissime instituens: Non est, inquit a. quod

a *Seneca epist. 7. ad finem.*

quod te gloria publicandi ingenii producat in medium, ut recitare istis velis, aut disputare. Cui ergo, inquis, ista didici: Non est quod timeas ne operam perdideris, si tibi didicisti. Sed ne mihi soli hodie didicerim, communicabo tecum quæ occurrerunt mihi egregie dicta circa eundem fere sensum tria. (Notate hæc obsecro, vos illi quibus summa votorum est, à multis videri vel audiri; notate hæc.) Democritus ait: *Vnus mihi pro populo est, & populus pro uno.* Bene & ille, quisquis fuit, cum interrogaretur, quo tanta diligentia artis spectaret ad paucissimos perventuræ? *Satis sunt*, inquit, *mihi pauci, satis est unus, satis est nullus.* Egregie hoc tertium. Epicurus cum uni ex consortibus studiorum suorum scriberet: *Hæc*, inquit, *ego non multis, sed tibi: satis enim magnum alter alteri theatrum sumus.* Ista, mi Lucili, condenda in animum sunt, ut contemnas voluptatem, ex plurium assensione venientem. Sic nostrûm quilibet dicat: Vnus mihi Angelus, unica conscientia, Deus unus pro urbe, pro regno, pro Orbe toto, pro omnium oculis & auribus est: Satis mihi est, si pauci, satis est si unus, satis si nullus sciat, quæ ego hactenus cum perfecerim, tum pertulerim. Sic Christianorum quivis ad Christum: Alter alteri sat magnum theatrum sumus; Christe tu mihi longe amplissimum theatrum es Obedientiæ, Amoris, Patien-

tiæ, & omnium virtutum: Ego tibi theatrum copiosissimæ miseriæ sum, & omnium fere vitiorum. Hæc sincera est intentio, quæ solis divinis oculis laborat, & omnia iisdem tolerat; humanos oculos, adsint, absint, perinde æstimat.

XI. SIGNVM.

Vituperiis non dejici, nec innumeris aliorum respectibus deterreri à bene cœptis.

Notum, quid responsi Bernardus in cacodæmonem aptissime regesserit *a*. Laudarat illum diabolus largissime, & quam tu hoc præclare facis, quam insigniter! cum non moveretur, vertit stylum veterator, &, quam nihil est quod agis, quam inepte & insulse agis omnia: cessa, muscis domicilia struis. His sanctus ille vir hoc unum respondit: Propter te non cœpi, nec finiam propter te. Hanc bona intentio loquendi formulam habet: Non incepi ut laudarer, nec desinam cum vituperor. At dicas: Si herus, aut hera, aut alius quis, in cujus gratiam laboratur, & cui merito probetur placeatque labor, eum tamen tantopere sibi displicere non obscure significet, quis id non ægre ferat? Id sane non ægre feret puræ intentionis homo, sed ita secum ratiocinabitur: Feci quod potui, idque optima mente: quod vero

a *Res gesta S. Bern. Dicti hujus usum ostendit S. Ignatius lib. Exercit. de dignosc. scrup.*

ro huic aut illi non satisfecerim, jacturam non grandem interpretor, modo Deus & ego amici simus; hîc, nisi valde me fallo, extra culpam sum. Vanissima spes est omnibus se placiturum sperare. Num ideo ad restim properem quod laudatus non sim, quod displicuerim? propter hæc crepundia non cœpi, non finiam propter hæc. Mihi Deus & laboris merces, & laus est, & omnia est. Ita bona intentio philosophatur. Et vere, magnam habet cordis tranquillitatem, qui nec laudes curat nec vituperia *a*. Felix qui hoc elogii meretur: *Non est tibi cura de aliquo, non enim respicis personam hominum* b. Verbum vetus est & verum: Despectus, suspicio, & respectus evertunt Orbem. Non est simplicitatis, sic alios respicere, ut obliviscaris tui: Estote simplices sicut columbæ *c*. Lothi uxor ad Sodomam & igneum imbrem reflexit oculos, & periit. Stephanus à saxea grandine avertens oculos ad Christum suspexit, & sanctissime finiit. Christi vox est: *Quid ad te? tu me sequere* d. Culpent te alii an laudent, quid ad te? ad Christum suspice, hunc sequere, aliorum vituperia recta intentione despice. Non est vitii vituperari, sed vituperanda facere.

XII. Si-

a *Imit. Christi l. 2. c. 6. num. 2.*
b *Matth. cap. 22. v. 16.*
c *Matth. c. 20. v. 16.*
d *Ioan. c. 21. v. 22.*

XII. SIGNVM

Ad utrumque semper promptum & paratum esse. Philippus III. Hispaniarum rex, hoc sibi familiare habuit symbolum AD VTRVMQVE, quod leo expresserat qui dextro pede crucem & oleam, altero equestrem hastam præferebat. Bonæ mentis & intentionis homo, sic AD UTRUMQUE paratus est, ut apud eum nullo fere discrimine sint adversa & prospera, opes & inopia, honor & contemptus, favor & neglectus sui, valetudo & morbus, longa & brevis vita: huic tali perinde est, in divitiis aut paupertate, in morbo aut integris viribus, ridente aut stomachante fortuna vitam exigere; circa hæc omnia indifferens est, prout ea Deus ex alto immiserit: Deum quærit iste, hac an illa viâ ad Deum pervenire possit, illius non interest, modo perveniat. Qui aliquid tam parate facit, non est dubium, quin libenter faciat.

Mathematicorum est de numeris, lineis, dimensionibus, & circinationibus agere, an vero figuras mathematicas chartæ, an ligno; plumbo, an argento, aut etiam arenæ imprimant, quod Archimedes fecit, id ipsis curæ non est, cum omnis eorum dissertatio circa quantitatem abstractam, quam vocant. sese occupet. Sic omnes quotquot serio virtuti studeant, intentione tota feruntur

in Deum, Deique honorem: si jam ipsis tam expeditum sit per adversa hanc metam contingere, quam per prospera, per invaletudinem quam per sanitatem, per egestatem quam per abundantiam, nil sane altercantur, forte sua contenti, & parati AD VTRUMQUE, faciles in omnia; æquo certe ferunt animo cuncta quæ eveniunt: nemo horum est qui non vel uno die centies dicat: Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum *a*. Pronissimus in tuam abeo voluntatem. Quod si omnis generis adversa, si paupertas, ignominia, dolor, breviorem illis tutioremque ad Deum tramitem monstrent, quam prospera, quam opes, honor, voluptas, hic illis deliberatissimum est, præ opibus, honore, voluptatibus, paupertatem, ignominiam, dolorem obviis ulnis amplecti, nec queri quicquam de difficultate viæ, cum ad tantam ducat amœnitatem vitæ, & quidem æternæ.

Quisquis hanc rerum notitiam adeptus est, persuasissimum sibi habet, omnia quæ in Mundo sunt, optime à Deo administrari; scit, omnia hæc ad quæ gemimus, quæ expavescimus, esse tributa vitæ, quorum immunitas nec speranda sit, nec petenda, cum non accidant ista, sed decernantur. Et isto quidem modo tam rectæ intentionis homo ad id fastigii ascendit, ut jam incipiat nil optare, aut sperare, nil appetere, timere nihil

a *Psal. 56. v. 8.*

nihil nisi Deum & peccatum, illum ut summum bonum, istud ut omnium malorum malum maximum.

Si horum omnium signorum summa sit facunda, compendio hæc numerantur. I. Nil turbulenter aggredi. 2. Continuo affectu ad bonam intentionem duci. 3. Ob agenda non anxium esse. 4. Rebus peractis non sollicite indagare quid alii sentiant. 5. Eventu laboris improspero turbari. 6 Inanem gloriam omni modo fugere. 7. Ab invidia immunem se tueri. 8. Iudicia humana posse contemnere. 9. In omnibus quæ carni grata, temperatissimum esse. 10. Non publicum, non spectatores vel auditores amare. 11. Opinionibus non seduci, vituperiis non dejici. 12. Circa omnem vitæ tenorem, ad utrumque paratum & indifferentem esse. Quam bonus Israël Deus, his qui recto sunt corde *a*! qui unum id unice laborant, ut hæc salutis signa in se deprehendant.

CAPVT X.

Aliquot conclusiones de RECTA INTENTIONE.

OPinabantur veteres, præcipuam hominis pulchritudinem in oculis esse, cum in his primariam sibi sedem delegerit frontis elegantia. Nam etsi totius vultus symmetria & proportio requiratur ad formam, nulla

a *Psal*. 72. v. 1.

nulla tamen pars in facie est, per quam animus animique affectus ita traluceant, sicut per oculos. Certe per vitreos hos globulos cor perlucet. Hinc prisci poëtæ, Dearum formam laudaturi, ab oculis laudarunt; Homero Minerva Glaucopis, Iuno Boopis, Musæ Helicopides dicuntur.

Hæc veterum opinio, formosissimum in homine inesse oculis, longe certissima est, si de interiore hominis pulchritudine sit sermo. Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit *a*. Hi oculi admirandam homini conciliant pulchritudinem, totum reddunt formosum. Per oculum, intentionem hominis designari, jam supra demonstratum est. Nunc illud restat, ut omnes has de Bona & Mala intentione præceptiones in compendium conferamus. Idcirco conclusiones sive decreta & placita Theologorum super hac re subjungemus.

Prima conclusio.

Operis boni cujuscunque quod mercede dignum sit, tres sunt conditiones. 1. Absit malitia. 2. Adsit gratia. 3. Non desit intentio recta. Si una harum defuerit, opus nec Deo gratum, nec homini utile, ac sine merito est. Quod primam conditionem attinet, excludit hæc omnia opera ex se, seu ex objecto (ut loquuntur) mala, ut est luxuria, invidia, &c. nunquam bonũ pannum dicemus, cujus stamina & licia omnia sunt mala. Altera conditio boni operis est, ut illius auctor apud

a Luc. c. 11. v. 13.

apud Deum sit in gratia, quæ omnium meritorum fundamentum est: quamdiu qui Dei hostis est, tamdiu non agit quod gratum sit Deo. Tertia, intentio bona, nam uti quinque illæ dormitatrices fatuæ sine oleo admittendæ non erant à sponso, ita nec opera nostra probantur Deo sine recta intentione. Inanibus votis pulsamus cælum, si bonæ intentionis desit oleum. Si oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit a.

Altera Conclusio.

Omnia indifferentia opera, Recta intentio efficit æternæ vitæ meritoria. Indifferentia opera jam supra diximus ea esse, quæ ex se nec bona nec mala, uti sunt comedere, bibere, legere, scribere, ambulare, pingere, dormire, laborare, negotiari, nundinari &c. hæc enim omnia ultra naturæ vim nihil habent: at si bona intentio iis jungatur, novam induunt dignitatem, & promerentur æternum præmium, modo divina gratia omnis meriti fons non absit. Ita prandendo, cœnando, dormiendo &c. promereri nos posse cælum benignissimus Deus voluit. Nam in hac tali actione tria illa, quæ dixi, conjunguntur. 1. Abest malitia; edere enim, bibere, dormire &c. ex se nil mali habent. 2. Adest gratia; hoc enim ponimus. 3. Non deest intentio bona; & en cælum pro his vult debere Deus. Sic vilis-

a *Matth. c. 6. v. 23.*

ſimæ quæque actiunculæ, quæ vix nomen laboris habent, ut fila facere, explicare, convolvere, bacillos cuſpidare, pecuniam numerare, menſæ adſtare, imo & parietes cuſtodire propter Chriſtum (quod Magnus ille Macarius Palladium juſſit facere *a*) æternam beatitudinem emerentur. An non Deum jure meritiſſimo BONVM, an non æquiſſimo nomine PATREM appellemus, qui cælum venale fecit pretio tam tolerabili, tam vili? Quod ſi humanarum actionum infimas illas, ad tantam evehit dignitatem Dei gratia, & intentio recta; meliori jure illas ex ſe commendabiles, ut orare, ſtipem dare, obſequium præſtare, cæleſti præmio reddet digniſſimas.

Tertia Concluſio.

Triplex eſt hæc concluſio.

1. Mala intentio actionem quamcunque, licet excellentiſſimam ita vitiat, ut nullius omnino ſit pretii. Quid generoſius quis audeat, quam ut ſeipſum vivum flammis objiciat? At ſi gratia Dei, aut recta intentio deſit, nihil habet laudis, nihil virtutis facimus. Clariſſime Paulus: *Si tradidero*, inquit *b*, *corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt. Et ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, nihil mihi prodeſt*, ſi charitatis actus, recta intentio defuerit.

2. Mala

a *Pall. c. 20. apud Roſw.*
b *1. Corinth. c. 13. v. 3.*

2. Mala intentio quodcunque opus indifferens mox malum efficit. Nam si bonas, imo optimas quasque actiones sua contagione corrumpit intentio mala, quanto magis nondum bonas? Lues contagiosissima est prava intentio, quicquid afflat, jugulat. Hinc dicere aliquid aut facere ut æstimeris aut lauderis, nil boni habet, quia & fons malus, intentio inanem gloriam olens. Ita emere, vendere, artes exercere solum ut ditescas; ita cibum & potum capere, somno indulgere, confabulationi, lusui, venationi vacare, tantum quia hoc suave & jucundum, nullius ponderis, & vitiosa sunt.

3. Mala intentio, malæ actioni conjuncta, res longe pessima, & diaboli opimum spolium est. Isidorus: Bonis, inquit *a*, male uti, malum; sic malis male uti pessimum est. Hujus generis sunt furari ut habeas quod in lusum, in gulam, in impuros amores effundas; nitere vestium luxu, ut alios ad lasciviam pellicias; carpere alterius famam, ut grave nocumentum inferas; obruere rationem vino, ut ad flagitium animosior sis; studere avaritiæ, ne quid desit superbiæ &c. Hoc vere est utroque pede ad Orcum currere.

Quarta Conclusio.

Indifferens intentio, indifferenti operi juncta, nil promeretur apud Deum. Theologo-

a *L. 3. sent. c. 63. fine.*

logorum notissimum effatum est: Nullum opus mere naturale, meritorium est vitæ æternæ; qualia sunt: artem mechanicam exercere solius lucri gratia; cibo abstinere tantum sanitatis caussa; deambulationes instituere tempori solum fallendo &c. Hæ actiones nunquam inter virtutum officia censeri poterunt. Et hoc è Theologiæ scholis sic pronunciatur: Omne opus æternæ vitæ meritorium, necesse est ut habeat supernaturale aliquid, quod acquirit per rectam ad Deum intentionem.

Salomonis sacrum ædificium divina pagina sic laudat: Nihilque erat in templo, quod non auro tegeretur, sed & totum altare oraculi texit auro *a*. Cogitationes, sermones, actus nostri sic auro bonæ intentionis vestiendi, ut nihil in animo, nihil in ore sit aut opere, quod non hujus auri nobilitatem participet. Ecquid oro, dicite, quid corpus est sine anima? nec sensum, nec formam, nec motum habet, miserrimus truncus est; quid arbor est sine radice? quid domus sine fultura & substructione? Hoc est actio sine Intentione Recta.

Quinta Conclusio.

Vir in omnibus sinceræ intentionis, unus idemque, immutabilis, inconcussus permanet, &, quod mireris, nunquam errat suo vel alieno damno. Salomon hoc asserit: Non contristabit justum, quicquid ei ac-

a 3. *Reg. cap. 6. v. 22.*

ti acciderit, impii autem replebuntur malo *a*. Illas vitæ vices evitare non licet, quin jam læti, jam dolentes, jam alacres, jam fastidiosi simus, modo has modo illas mutationes sentiamus, sed (ut loquitur Thomas à Kempis *b*) stat super hæc mutabilia sapiens, & bene doctus in spiritu, non attendens quid in se sentiat, vel qua parte flet ventus instabilitatis: sed ut tota intentio mentis ejus ad debitum & optimum proficiat finem. Nam sic poterit unus & idem, inconcussusque permanere, simplici intentionis oculo, per tot varios eventus, ad me imprætermisse directo. Dementiæ & plebeji per omnia ingenii est, fortuitis potius casibus, quam ratione res metiri. Fit subinde ut inter se diversi luctentur venti, sed si supremus sit Subsolanus aut Favonius, apertum cœlum & sereni dies perdurant. Sic in homine sincerę intentionis, nonnuuquam diversæ affectiones inter se certant, at ille *simplici intentionis oculo ad Deum impratermisse directo*, per eventus maxime dispares, salvus & incolumis transit; & quo purior ipsius intentio, hoc ipse constantior inter omnes procellas, nec se sibi patitur extorqueri, divinis decretis undecunque immissis nunquam non optime contentus. Sic omnia præterquam animum mutationibus permittit, perinde si

 quis

a *Proverb. cap.* 12. *v.* 21.
b *Imit. Christi l.* 3. *c.* 33. *num.* 1.

quis hodie galea, cras petaso caput tegat; perendie ligonem, paullo post calamum manu verset, & nunc stramini nunc plumis indormiat, itaque vestem mutet aut cubile, non frontis serenitatem, non animum. Talis est sinceræ intentionis homo, hac una ratione sibi semper simillimus, omnia ad majorem Dei gloriam componit: adversa, non dico, non sentit, sed vincit; illud marmoris, hoc hominis est. Si nihil aliud (inquit Thomas ille *a*) quam Dei beneplacitum & proximi utilitatem intendis & quæris, interna libertate perfruêris. Si rectum cor tuum esset, tunc omnis creatura speculum vitæ & liber sanctæ doctrinæ esset.

Addidi: nunquam eum errare qui quidem rectæ intentionis sit. Quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum *b*. Et quomodo is à Vero aut Bono aberret unquam, qui in omnibus quæ agit, & Verum & Bonum, Deum ipsum, intentione semper amantissime complectitur *c*. Scio sapientissimos quosque viros multa delinquere, scio, neminem tam circumspectum, cujus diligentia non aliquando sibi ipsi excidat; neminem tam maturum, cujus prudentiam non in aliquod fervidius factum casus impingat; neminem tam timidum offen-

a *Imit. Christi l. 2. c. 4. num. 1.*
b *Rom. cap. 8. v. 28.*
c *Seneca l. 3. de Ira. c. 14.*

ſenſarum, qui non in illas, dum vitat, incidat: At hi errores (ſic vocemus) politici, ipſi erranti, ſæpe aliis quoque bono ſunt, cautioni & documenro ſunt. Tres illi ex Oriente Dynaſtæ in errore fuerunt, cum apud Herodem novi Regis capitaliſſimum hoſtem diverterunt; quia tamen rectiſſima eorum erat intentio, error hic tam illis ipſis quam Chriſtianis omnibus bono fuit: præſtabat ſic errare, ut multi ſuos errores dediſcerent. Non aliter bonæ intentionis homo (politice ſic loquar) errabit ſæpius, ſed ſuo aliorumque bono. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.

Sexta Concluſio.

Rectæ intentionis hoſtis eſt maximus humanæ laudis appetitus, & hujus pater, Amor ſuiipſius, nunquam ſine improbitate ingenioſus. Nos in rem noſtram calidi homines, felibus ſimillimi ſumus: Felis quomodocunque ex alto ruat, in pedes decidit, & cadere deſinit ſtando. Quacunque demum ratione nobiſcum agat Deus, quicquid minetur, quicquid promittat, nos identidem ad nos ipſos relabimur, & ſtamus vitioſis pedibus, malignis affectibus. Blandimenta carnis, hæc noſtra ſunt fulcimenta, his baſibus nitimur. Quod carni ſuave, quod gratum, quod delectabile, hoc à nobis avidiſſime ambitur. Veriſſime dictum ab illo *a*: In multis caligat oculus puræ intentionis,

a *Imit. Chriſti l. 3. c. 33. num. 2.*

tionis, respicitur enim cito in aliquod delectabile quod occurrit. Nam & raro totus liber quis invenitur à nævo propriæ exquisitionis. Sic Iudæi olim venerant in Bethaniam ad Martham & Mariam, non propter Iesum tantum, sed ut Lazarum viderent. Mundandus est ergo intentionis oculus, ut sit simplex & rectus, atque ultra omnia media ad me dirigendus. Quanti sunt, è quibus si quæras cur hoc facis? responsum aliud non referas, quam istud: Quia ita mihi placet, quia hoc juvat, & mel mihi est, quia hoc ad meum stomachum facit; hac re pascor, in hanc meus calor inhiat, hoc mihi volupe. Sic nos nobis ipsis semper faventissimi cœnas apparamus, sic vestes dictamus, sic ædificamus, sic titulos affectamus, sic omnia facimus suavi semper in nosmet indulgentia & miti affectu. Sed & illud felium feliciter imitamur; illæ vix unquam à domo tam procul asportantur, quin norint redire domum: Sic nos tametsi à nobis discessionem subinde faciamus per rectam intentionem, brevi tamen redimus ad nos, & eadem qua prius industria commoda, delicias, lucra, & quicquid nostrum putamus, quærimus. Cum omnia fallunt, illud, *Sic mihi placet*, mordicus retinemus, & sic quandoque animi caussa mali sumus. Virum autem fidelem quis inveniet *a*? qui nunquam seipsum, Deum quærat in omnibus.

a *Proverb. c.* 20. *v.* 6.

Septima conclusio.

Recta intentione ad Deum se semper attollere, omnia facili animo tolerare, Dei voluntatem & honorem in omnibus spectare, cælum est extra cælum, & æternæ beatitudinis nobilissimum gastatorium, quo nobis propinatur summum bonum. Augustinus: Quicquid tibi Deus, inquit a, aliud dederit, minus est quam ipse; colis non gratis, ut aliquid ab eo accipias: gratis cole, & ipsum accipies. Quod enim dulcius à Deo præmium quam Deus ipse? An non amantissime nobiscum agit munificentissimus Deus, qui ad suum nos servitium sic invitat: Quo plus præmii petis, hoc mihi charior es servus; plus autem petere nequis, quam meipsum, *summum bonum*; hoc ipsum non negabo, si tamen actiones tuas ad hoc disposueris.

Quam illud cupiditatem nostram suaviter demulceret, si esset qui promitteret in horas singulas quinque aureos, modo singulis horis bis terve serio quis fateretur, se id quod facit, in gratiam aureorum facere. O Christiani, quin hoc tandem capimus? quavis hora non quinque aureos, sed summum, sed omne, sed infinitum bonum promereri possumus, modo quot horis ad summi boni honorem, id quod agimus, referamus vel unica tali cogitatiuncula: Mi Deus, hoc tuo honori facio: Domine propter te

a *L. 50. hom.* omnia,

omnia. Dum hanc vitæ militiam sectamur, assidue clamandum: DOMINO & GEDEONI *a*; DEO & DIVINÆ GLORIÆ; DEO & DIVINÆ VOLUNTATI.

CAPUT XI.

Adhortatio ad Religiosos, ad Aulicos, ad omnis Ordinis homines, RECTÆ INTENTIONI *exercendæ.*

Ad Religiosos.

CVm RECTA INTENTIO Amussis sit omnium prorsus humanarum actionum, nihil æque magis curandum, quam ne illa in obliquum detorqueatur. Fit enim plerunque ut quo nitidius quid est, eo citius inficiatur; quo tenerius, eo facilius lædatur; quo præstantius, eo gravius impugnetur. INTENTIO RECTA cum sui vigoris est, nitidissima prorsus, tenerrima, ac præstantissima est, hinc tam cito inficitur, tam facile læditur, tam graviter impugnatur

Ipsa quidem religio commissos sibi clientes docet omnia recta intentione obire, sed heu quam facile ac pronum est errare, nec fere quidquam minus habet negotii quam seipsum decipere. Nemo hic vesti suæ credat, sed seipsum altius rimetur, & suæ inten-

a *Iudic. c. 7. v. 18.*

tentioni vigilantissimis curis attendat. Nil usitatius Stygio leoni quam horrificas jubas sancta veste tegere. Tria sunt occulta, inquit Bernardus *a*: illicita actio, dolosa intentio, impudica affectio. Actionem illicitam & affectionem impudicam licet effugeris, dolosam tamen intentionem non tam facile cavebis, quæ mille ostiolis novit in intimos animi recessus se penetrare.

Et videte obsecro, quam lubricis illapsibus dolosa intentio omnia pererret. Quid laudabilius in homine religioso, quam semper esse in actione, & jam rudibus docendis, jam confessionibus excipiendis, jam concionibus habendis, jam ægris instruendis occupari. Sed in has ipsas religiosissimas actiones quam arcana malignitate obliqua sese insinuat intentio! Nam, subinde nihil malumus quam agere, sed non tam ut agamus, quam ut tædium nostrum minuamus: prodire cupimus, non ut multis prosimus, sed quia latere non didicimus: labores varios ambimus, non ut otium fugiamus, sed ut in plurium notitiam veniamus. Non operosum tantum, sed & religiosum est concionari; at omnem concionis fructum non à conatu, sed ab eventu æstimare, auditores paucos, aut pauperes, simplices aut paganos spernere, celebriores cathedras non aperto quidem ambitu invadere, sed occultis meatibus aditum in illas sibi aperire, & ea pro suggestu diffe-

a Bern. in serm. brev. serm. 2.

differere quæ admirationi sint potius quam instructioni, quæ doctiores faciant auditores non sanctiores, corruptam prorsus arguit intentionem. Ejusdem generis est, à viliorum hominum confessionibus audiendis abhorrere, aut saltem tam promptum non esse, quam cum primates viri feminæque confluunt. Eodem spectat, in scholis non sine pompa & ampullis docere, in scientiis præcellentem se ostendere, alios tanquam ex solio despicere, & omnem curam in hoc intendere, ut palmam laudemque nemo, vel paucissimi præripiant: ceterum temere, inconstanter, & inconsulte pleraque aggredi, nullam injuriæ ferre imaginem, & pæne omnia ad plausum facere, nec suaviorem musicam ullam putare, quam audire: hic ille Rhetorum facundissimus, hic Magnus ille Concionator est, ille acutus Philosophus, hic ille profundæ scientiæ Theologus est. O Religiosi, ô servi Dei, hoc est nobilissimas merces pretio vilissimo vendere, imo in ignem abjicere. Videte, quorum mores Chrysostomus deploret his ipsis verbis a: Ita etiam nunc usu venit in Ecclesia: Ignis omnia deprehendit. Honores quærimus ab hominibus, & amore gloriæ accendimur. Honoris servi facti sumus, Deo dimisso. Non amplius possumus increpare eos qui à nobis reguntur, cum ipsi quoque eadem febre teneamur; & ipsi egemus medi-

a *Hom. 10. in epist. ad Ephes.*

medicina, quos Deus posuit, ut aliis mederemur. Quænam autem jam restat spes salutis, cum ii ipsi qui medentur, aliorum manu indigent?

Moses bis rupem in fontem diluit, & largissimas aquas è petra scaturire jussit, sui suspicionis illisu, sed non utroque facto Numini placuit. Et quæ caussa discriminis? utrobique ad jussus divinos, saxum virga percussit, utrobique de solidi saxi vulnere patefecit flumina. Ratio diversitatis hæc fuit: Primo illo prodigio, dum Moses virga scopulum tetigit, intentissimos oculos in Deum fixit. Deus enim pollicitus: *Ego ego*, inquit, *stabo ibi coram te, supra petram Horeb: percutiesque petram, & exibit ex ea aqua, ut bibat populus*. Altero autem prodigio hic idem Moses, non in solo Deo defixos tenuit oculos, sed in Israëlis populo. Nam: *Audite*, inquit *a*, *rebelles & increduli, num de petra vobis aquam poterimus ejicere?* Non placuit hîc Moses, ut ante Deus ipse in illum & Aaronem commotior: Quia non credidistis mihi, inquit *b*, ut sanctificaretis me coram filiis Israël, non introducetis hos populos in terram quam dabo eis. Tanti refert, cum quid facimus, oculos in Deum, an alio convertamus. O Religiosi, vos quidem petram virga percutitis, cum

a *Exod. cap.* 17. *v.* 5.
b *Num. c.* 20. *v.* 10. & 12.

carnem jejuniis, flagris, vigiliis atteritis, sed nisi vigilantes rectissimæ intentionis oculos in Deum assidue figitis, non placetis. ingrata sunt, vana sunt omnia obsequia, quæ non commendat intentio recta. Ergo dum manus inhæret operi, oculus affigatur Deo.

Moris erat in Ecclesia Græcanica olim, ut cum præsente populo panis ad aram offerretur sacrandus, aræ minister conscenso suggestu plebem his verbis commoneret: Sancta Sancte. Hoc voluit, ut rem sanctam, sanctitatis affectu prosequerentur. Sic & Deus olim præcipit: Iuste quod justum est, persequeris, ut vivas *a*. Idem in ceteris actionibus servandum, ut quod bonum, bona quoque intentione, quod optimum, intentione quoque optima exequamur. Huc sane unusquisque religiosorum in cunctis omnino actibus omni studio contendat, ut sancta sancte fiant, ut & ipse sanctissimi Regis imitator dicere possit: Providebam Dominum in conspectu meo semper *b*.

Ad Aulicos.

Si pœna martyrem faceret non caussa: multos Aulicorum, velut sanctissimos martyres affari vix dubitarem. Religiosis multa sunt perferenda; sæpe tamen non minus Aulicis,

a Deuteron. cap. 16. v. 20.
b Psal. 15. v. 8.

Aulicis, quibus Religioſorum unus aliquis optime dixerit: Videtis cruces noſtras, ſed non videtis unctiones noſtras. Cum vero de Aulicorum miſeriis ſermo eſt, liceat hoc vertere & cantare: Videmus unctiones illorum, cruces illorum non ita videmus. Varium illi habent à voluptate unguentum, ſed non minus varium habent hinc illinc cruciamentum, & crebro tale, quod unguentis illis & unctionibus parum juvetur. Quantum eſt vel unicum illud tormentum, ex invidia aut ſua aut aliena laborare! crux eſt & ingens, tam hic agere quam pati. Suis invidiam titulis afficit Chryſoſtomus, cum eam diaboli telum, homicidii radicem, omni venia & excuſatione indignam, ſolam ſibi nocentem & invidi pœnam, malorumque omnium matrem appellat. Invidiam ajunt in aulis adoleſcere & educari, neſcio an non etiam ſeneſcere illic dicamus. Grande hoc malum, nec ullum facile remedium invenit, quia vix ullum non ſpernit. Neque ſolum invidiæ malum prope inſanabile multos in aulis exercet; alia quoque non deſunt, quæ melius tamen vinci nequeunt, quam tolerando. Notiſſima vox eſt ejus, qui in cultu regum conſenuerat. Cum illum quidam interrogaret: Quomodo rariſſimam rem in aula conſecutus eſſet, ſenectutem? Injurias, inquit [a], accipiendo, &

 gra-

[a] *Seneca l. 2. de Ira c. 33.*

gratias agendo. Nam potentiorum injuriæ hilari vultu, non patienter tantum ferendæ sunt. Sæpe adeo injuriam vindicare non expedit, ut ne fateri quidem expediat. Ergo licet in aulas Fortuna bona, Fortuna aurea, cum maximis copiis immigrasse videatur, nisi tamen sæpius in subsidium vocetur & Patientia, nulla felicitas aulis diu salva erit. Etiam in amplissimis palatiis & regum turribus, patientia opus est & quidem crebra, & sæpe non vulgari aut plebeja. Si ars patiendi hìc desit, innumeris omnia querelis miscebuntur: vix quisquam erit qui sibi ex integro satisfactum fateatur; nullus suo se pretio satis æstimatum credet; omnes aut majora se sperasse, aut minora meritis impetrasse dicent. Nobilissimum in hæc omnia mala est auditorum RECTA INTENTIO. Sine hac vanitas vanitatum, & omnia vanitas, quæcunque Regibus delata obsequia. Certe Deus convenientissimo præmio eos remunerat, qui omnem suam industriam prava intentione corrumpunt. Sunt qui solis Principum oculis & auribus serviant, modo illos impleant, has occupent, hoc summam votorum ducunt: de recta in Deum intentione assidue dirigenda parum laborant; Dei gratiam uti non sperant, ita sane nec ambiunt, sed nec aliter vivunt, quam si aperte dicant: *Quis nobis pecuniam de cælo?* Regum aureæ manus nostra

nostra marsupia saginant; aureos è cælo imbres expectet qui volet, nos ab aulis excipimus opulentas has pluvias. His regum favor summa felicitas est, ac tum demum beatos se credunt, cum Principum oculos sibi maxime propitios & annuentes habent. Hos, inquam, Deus, prout de illo meriti sunt tractare exsequitur, quandoque illis omnia alia quam sperarant, eveniunt: illis ipsis oculis, quibus devotissimi erant, displicere incipiunt, nec jam amplius, ut olim, tam patentes ac benevolas aures obtinent. Hic illi cælum & terram querelis incessère, nil suis obsequiis digne rependi, meliora se meritos; si humanum desit auxilium, Deum injuriæ suæ fore vindicem. Et quid vos, ô boni, Deum in vestram partem trahitis? Principis oculos observastis, non Numinis; omnium laborum intentio in aula ibat, non in cælum. Vos jam sine fronte, subsidium è cælo, quod nunquam quæsiistis; opem à Deo, cui nunquam serviistis, speratis? Vbi sunt Dii in quibus habebatis fiduciam? de quorum victimis comedebatis adipes, & bibebatis vinum libaminum: surgant, & opitulentur vobis, & in necessitate vos protegant *a*. Hæc dignissima illis merces est, qui rectam intentionem quam uni Deo debebant, in homines obliquam detorserunt. Demum ab hominibus & Deo justissime

 deser-

a *Deut. c.* 32. *v.* 30.

deserti, sibi ipsi relinquuntur in exitium. Tanti est rectam intentionem, quam Deo universi debemus, improbo furto in servitutem humanam traducere: tanti est divinis oculis neglectis ad humanos omnem suæ industriæ intentionem avertere.

Vos ergo, quicunque aulas sectamini, per vestram salutem obsecro, hoc saltem velitis, scilicet labores vestros non perdere. nec enim utilius quidquam est, quam sibi sic utilem fieri. Placeat vobis virtus, & ante omnia intentio recta, non quia delectat, sed ideo delectet, quia placet; minima maximaque è consilio rectæ intentionis vobis gerenda sunt. Sæpe Deo gratior est modus agendi, quam actio ipsa, quamvis præstantissima: Sicut cibus exquisite conditus, suavior interdum est, quam alius longe pretiosior, si male condiatur. Quid humilius Davidis ante Arcam saltatione? In ea tamen affectus & præclara intentio mire placuit. Deo displicere nequit quod à recta intentione provenit.

Intentio recta multis Aularum malis suaviter mederi poterit, si admittatur. Reperiuntur in Aulis, præter illos quos diximus, nec pauci, qui quamvis vultu rideant, animo tamen tristes & omnia deplorantes, quibus nulla non caussa in querelas placet, perturbati & omnia gementes, quibus nec aureus imber satis sit, ut queri desinant. In-

felix

felix genus hominum, quibus nihil placet, nisi quod ipsi faciunt, quibus, quicquid datur, semper minus est quam cupiverant, vel sperarant. O ærumnosi! sed vestra culpa; quod de Aula conqueremini, hoc nuspiam invenitur. Cogita ergo sæpius, nullam esse tam bonam felicitatem, de qua nihil queri possimus. Quisquis autem rectæ in omnibus intentionis est, contentus est se teste & sua conscientia, teste Deo & cælo: omnium, quæ meritis suis non respondent, Deum debitorem appellat. Sunt in Aulis alii, primis illis non multum absimiles, quos non benefacere delectat, sed videri benefecisse, qui gloriæ dediti, rebus suis omnibus pompam induunt, qui Principum oculis aut auribus ostentatricem & inanem operam vendunt, omnium minime solliciti de recta intentione. Vt quidam fructus ad videndi voluptatem sunt, non ad gustum; & ut quædam obscuriores gemmæ interdum ab artificio & circumposito auro lucem accipiunt optimis parem, sic illorum functiones splendescunt adscititiis radiis fucatæ solertiæ. Vere de his Gregorius a: Cum se ostendere alienis oculis appetunt, damnant, quod agunt. Horum inanissimi sunt labores & plane nulli, quia recta intentione destituti. Quod si frustra fatigari nolint, discant intentionem rectam actionibus omnibus miscere,

a *Lib. 8. mor. c. 30.*

ſcere, & omnem muneri ſuo pompam detrahere; diſcant plurimum facere, & minimum de ſe loqui.

Sed ſunt etiam in aulis, qui, cum eorum maxima ſit cura, gratiam & favorem ambire, vices periclitantis dignitatis, & voluptatum fugitivos ac mutabiles vultus aſſidue formidant. Hi vitam leporis agunt, inquieti ſemper & trepidi, atque ad omnem auræ ſibilum pericula ſomniantes, alia illos ex alia fatigat cura, qui ſi recta intentione animum firmarent, extra metum & tremores iſtos viverent, Deo nixi, non humanis favoribus.

Quid porro de iis ſentiendum, qui omnium minime ferre poſſunt, quod ipſimet faciunt, hoc eſt, invidere aliis & æmulari. Aliorum invidia cum petuntur, res ipſis intolerabilis videtur, verum ſe aliis invidere ſuaviſſima ſui indulgentia diſſimulant. In hos jam ſupra pronunciavimus; Rectæ intentionis hoſtis eſt, quiſquis invidiæ tam familiaris eſt. Ecquid alteri alteris noxam inferre tam laborioſe contenditis? Imperitorum hoc eſt, qui dum hoſtem ferire ſtatuunt, ſeipſos adverſo telo transverberant. Nemo alteri vel leviter invidet, quin ſibi ipſe plurimum noceat.

Aude animo invidiam contemnere: non nocet illi
Quem petit; auctori ſed nocet illa ſuo.

Coneris

Coneris itaque, quisquis es, æmulos tuos tua patientia, & recte factis macerare; sic vincis. Scis, quam bene aut Phaëthon curru, aut Icarus pennis sit usus: Si te altius supra alios efferre volueris, cades.

Neque vero desunt in aulis quos deliciarũ consuetudo corpori blandiens, & pietatis quasi superfluæ oblivio eo deducunt, ut sibi ipsi tantum in pretio sint, alios quasi è sublimi despiciant, & nihili præ se faciant; impotentiores premant, & omnem injuriæ vel umbram horreant. Tam autem gratiosa virtus est, ut insitum sit etiam malis, probare meliora. Quis illorum est qui non beneficus videri velit? qui non inter scelera & injurias opinionem bonitatis affectet? qui non iis quæ impotentissime facit, speciem aliquam induat recti? velit etiam & iis videri beneficium dedisse, quos læsit? Gratias itaque agi sibi ab his quos afflixere, patiuntur; bonosque se ac liberales fingunt, qui præstare nolunt Sed & hos recta intentio (si tamen disciplinam admittant) docebit, vitæ tractum prospicere, & alternantis fortunæ vicissitudinem cotemplari: discent humanæ fragilitatis non oblivisci, nec nimia sui fiducia extolli, adversus minores humanitatem, adversus majores reverentiam servare, lentos ejuscemodi odiososque mores exuere, omnia sine contumacia sic agere, ut nulla sit in audiendo difficultas, nulla in

 respon-

respondendo mora, & ipsi, cum opus, ad omnia quæ agenda sunt, quieta cum industria adsint. Sed & illud docet recta intentio: Si imbecillior est qui te læsit, parce illi; si potentior, tace, & fortunam tuam, quæcunque illa sit, reverenter habe: Notis sapienter dictum: Dum excelsus steti, nunquam pavere destiti: Nam

Fortuna magna non caret formidine,
Nec splendor eminens vacat periculo:
Et quicquid altum est, haud tutum diu manet.
Vt quod ruat vel invidia, vel tempore a.

Ne nimium tibi fide, imo nihil, quisquis es, propositique memor contrahe vela tui *b*. Frequenter eminentis vitæ exitus fuit, *cadere*. Qui casum metuit, omnium actionum sequatur ducem rectam intentionem: hac qui caret, nec sibi commodat, nec aliis. non dat beneficium, qui malo animo prodest. In præcipitium tendit, qui suas actiones non optimo fine insignit: incassum laborat, qui Deum laboris terminum non cogitat; omnium servorum miserrimus est, cui recta intentio deest. Nolite igitur, ô Palatini domini, ô quicunque Aulici, nolite serere in spinas *c*. Nolite meritis vestris tantam inserere contumeliam, ut ea velitis cæle-

a *Seneca Thyest. Act. 3. Apollod.*
b *Ovid. l. 3. Trist.*
c *Hier. cap. 4. v. 4.*

cælesti præmio fraudari. Obsecro non ambitioni, non famæ, non oculis laborate, quicquid laboris vestra vobis munia exhibeant; & quicquid demum tolerandum veniat, non favori & gratiæ, non numis & opibus, non ostentationi & gloriæ tolerate, sed Deo, cui se nemo unquam aliter probaverit, quam recta intentione.

Ad omnis ordinis homines.

Optime dixisse mihi visus est Diogenes, qui ajebat: Homines ea, quæ faciunt ad vivendum, summa cura perquirere, sed quæ ad bene vivendum conducant, nihili pendere & negligere. Ita prorsus est, omnes hoc agimus, ut res nostras agamus; quam bene, & qua intentione agamus, paucissimi sunt qui serium ad id animum applicent. O Christiani, non solum quid faciamus, sed quo id animo faciamus; maximi momenti est. Hinc contra Sardensem Antistitem Apocalypticus ille Angelus Ioannes gravissime conqueri jussus: *Scio*, inquit *a*, *opera tua, quia nomen habes quod vivas, & mortuus es. Non enim invenio opera tua plena coram Deo meo.* Episcopi hujus opera hominibus quidem plena & præclara videbantur, sed non talia erant coram Deo, qui intimam hominis intentionem inspicit, ideo illa ut vacua prorsus & inania accusantur, carebant

a *Apocal. cap. 3. v. 2.*

bant enim recta finis intentione. Ideo etiam hic ipse Sardensis Ecclesiæ præsul, mortuus pronunciatur, tametsi ab aliis inter vivos censeretur.

O quantus talium mortuorum numerus in orbe vivere credendus est! qui nomen habent quod vivant, & mortui sunt, quorum opera plena quidem videri possunt, sed quia intentione recta destituuntur, inania sunt, & cassæ nuci similia. Fœda nox & meræ tenebræ omnia involvunt, ubicunque rectæ intentionis splendor non effulget. Nullum corpus pulchrum sine hoc oculo, nullum cum hoc fœdum: *Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit* a. Diximus jam supra: recte agere, ut inferos evadas, illiberalis servi est: ut cælum obtineas, quæstuosi mercenarii: ut Deo placeas, hoc demum charissimi est filii. Bonus homo de bono thesauro profert bona, & malus homo de malo thesauro profert mala *b*. Vere thesaurus cordis, intentio est cogitationis. Intentio est, inquit Augustinus *c*, qua facimus, quicquid facimus, quæ si munda fuerit & recta, & illud aspiciens quod aspicien-

a *Matth. c. 6. v. 22. & 23.*
b *Matth. c. 12. v. 35.*
c *L. 2. de serm. dom. c. 21.*

ſiendum eſt, omnia opera noſtra, quæ ſecundum eam operamur, neceſſe eſt bona ſint.

Itaque non tam quid demus, quid faciamus, vel quid toleremus refert, quam quâ mente, quâ intentione. Nam virtus non in eo quod datur, quod fit, aut quod toleratur conſiſtit, ſed in ipſo dantis, aut facientis, aut tolerantis animo & intentione. Qua in re penſandum eſt, inquit Gregorius *a*, omne bonum quod agitur, per intentionem ſemper ad cæleſtia levetur. Intentio eſt quæ parva extollit, ſordida illuſtrat, magna vero & in pretio habita dehoneſtat, prout ipſa vel recta vel prava eſt. Illa quæ appetuntur, neutram naturam habent, nec boni nec mali: id refert quo ea intentio impellat, hæc enim formam dat rebus. Omnes virtutes ruunt ſine recta intentione, quæ vita virtutum eſt, & omnium meritorum ſcaturigo. Bernardus in illa Domini verba (Tu autem cum jejunas, lava faciem tuam) Per hoc, inquit *b*, quod jubet faciem lavare, præcipit nobis intentionem puram ſervare: quia ſicut decor corporis in facie, ita decor totius operationis animæ conſiſtit in intentione.

Cæleſtis Rex ſponſam ſuam à proceritate commendans: Statura tua, inquit *c*, aſſimilata

a *L. 1. in Ezech. hom. 4.*
b *In ſentent.* c *Cant. c. 7. v. 7.*

milata est palmæ. Hoc encomio bonæ intentionis rectitudinem ac firmitatem appositissime designat, quæ constans & recta perpetuo se ad Deum erigit, quod palmæ proprium, in altum scilicet ramos emittere, & inter arbores eminere. Sponsa sic laudata, ne ingrati animi sit; Omnia, inquit *a*, poma nova & vetera, dilecte mi, servavi tibi. Me, meaque omnia sanctissimæ voluntati tuæ trado, honori tuo me totam consecro, oculos meos rebus omnibus clausos, tibi uni aperio, illos in te solum intendo, sed & omnibus membris aliis in tuum duntaxat famulatum utor. Qua vero ratione membra omnia divinis servitiis impendenda sint, insigniter Chrysostomus: Oculum, inquit *b*, tibi fecit; oculum illi utendum exhibe, non diabolo. quomodo vero illi exhibebis? si creaturis ejus visis ipsum glorificaveris, visumque à mulierum conspectu abduxeris. Fecit tibi manus; illas ipsi possideto, non diabolo, non ad rapinam & avaritiam, sed ad ipsius mandata & beneficia, & ad continuas preces, & ad succurrendum deficientibus eas porrigens & extendens. Fecit tibi aures; illas ipsi exhibeto, non lascivis concentibus, obscœnis fabulis, sed omnis meditatio tua sit in lege Excelsi. Os tibi fecit; illud nihil agat eorum quæ illi non probantur, sed psalmodias,

a *Ibid.* b *In mor. hom.* 10 & 11.

modias, hymnos, & spirituales odas concinito. Fecit tibi pedes; non ut ad malitiam curras, sed ad ea quæ bona sunt. Fecit tibi ventrem; non ut eum cibis rumpas, sed ut philosopheris. Dedit indumenta, ut tegamur, non ad ostentationem, non ut illa quidem multum habeant auri, Christus vero nudus pereat. Casam, pecunias, & fruges dedit, non ut solus habeas, sed ut & aliis, præsertim egenis impertias. Hæc omnia docet recta intentio, quæ omnes humanas actiones ad Deum elevat, nec quidquam in se venale habet, sibi semper bene conscia, infatigabilis, omnibus exposita, nudo homine contenta, nunquam enim usque eo interclusa sunt omnia, ut optimæ intentioni locus non sit. Nunquam recta intentio uritur, nec sibi odio est, nec quidquam mutat, quia semper sequitur optimum, unum Deum, summum bonum. Illuc ergo ascendit, unde nulla vi detrahitur: quo nec dolori, nec spei, nec timori sit aditus, nec ulli rei, quæ summi boni complexum eripiat. Intentio recta quicquid adversi evenit, perfert, non patiens tantum, sed etiam volens & hilaris, omnemque temporum difficultatem scis legem esse naturæ. Intentio recta, optimum est, etiam pessimæ fortunæ condimentum. Et ut bonus miles vulnera non horret, cicatrices enumerat, & transverberatus telis, moriens amat

amat eum, pro quo cadit, Imperatorem *a*: sic recta intentio vetus illud præceptum, Devm Seqvere, pro regula habet, Deumque semper totis sequitur viribus, nihil unquam, quod Dei caussa faciendum, recusat, asperrima quævis pro Deo promptissime amplectitur; Deo in omnibus parere, maximam libertatem judicat; pro Deo mori, felicitatis suæ jucundissimam clausulam arbitratur. Hac ratione recta intentio nunquam sine lucro est, quacunque se vel leviter moveat, maximos quæstus facit, nihil frustra tentat, è rerum eventu non pendet, omnia ei ex sententia cedunt, neque impediri ulla ratione potest. Et quamvis nondum sit in regno, ad regnum tamen & quidem æternum se natam novit. Oculatissima est recta intentio, imo tota est oculus sed qui continue fixus hæreat in Deo. Quicunque igitur rectæ intentionis estis, putate Deum vobis dicere: Quid est quod de me queri possitis vos, quibus recta placuerunt? Alii bona falsa rapiunt, & animos gerunt inanes, velut longo fallacique somnio lusos. Auro illi, argento, & veste pretiosa ornantur, intus boni nihil est *b*. Isti quos pro felicibus aspicitis, si non qua occurrunt, sed qua latent, videritis, miseri sunt, sordidi, turpes, ad similitudinem parietum

a *Seneca l. de provid. c. 6.*
b *Seneca lib. de Prov. c. 6.*

rietum suorum extrinsecus culti. Non est i-
sta solida & sincera felicitas: crusta est, &
quidem tenuis. Itaque dum illis licet stare,
& ad arbitrium suum ostendi, nitent & im-
ponunt: cum aliquid incidit, quod distur-
bet ac detegat, tunc apparet quantum altæ
ac veræ fœditatis alienus splendor absconde-
rit. Vobis dedi bona certa, mansura: quan-
to magis ea versaveritis & inspexeritis, me-
liora erunt majoraque. Permisi vobis me-
tuenda contemnere, cupienda fastidire, non
fulgetis extrinsecus: bona vestra introrsus
obversa sunt. non egere felicitate, felicitas
vestra est. At multa incidunt tristia, horren-
da, dura toleratu? quia vos bono vestro his
subducere nolui, animos vestros adversus
hæc omnia armavi. Ferte fortiter, & assi-
due in vobis rectam intentionem, velut i-
gnem jugis sacrificii restaurate.

Igitur, ô Christiani, in vobis ac vestra
voluntate situm est, nunquam aut semper
errare; rarius an continue mereri velitis.
Rectæ intentionis inopiam nemo patitur
nisi qui vult, prima siquidem & maxima
pars illius est VELLE. Quisquis sincere
omnia propter Deum vult, hic virtutibus
omnibus per compendium studet. Nam ut
omnium aliarum virtutum, ita hujus ad a-
nimum tota redit æstimatio.

CAPUT XII.

De Recta Intentione *dictorum* Epilogus.

Attende tibi. Tobiæ & Timotheo saluberrime dictum, in virtutis tutelam *a*. Ostium pandit vitiis omnibus, *sibi non attendere*, raro domi suæ, sibi ipsi præsentem non esse; animo, quaquà lubet, evagari, rebus plurimis se miscere, cupiditates longe mittere, nihil præcogitare, in supervacuis aut alienis laborare, multa & nihil agere, omnia turbato animo, & in incertum emissis oculis aspicere. Simplex oculus, laudatissimus.

I. Cyrus Persarum rex potentissimus, uti Xenophon memorat, etsi Tigranem Armeniorum regem bello exarmatum, Ana cum conjuge captivum in vinculis haberet, humanitatis tamen oblivisci noluit, & se quoque hominem esse prudenter meminit. Cum itaque variam regum fortunam altiore cogitatione secum ipse perpenderet, duos illos regios conjuges, non ad colloquium tantum, sed & ad mensam suam adhibuit, ipse velut convivator & cœnæ dominus, inter epulas varie facetus, nec sine risu hilaris. Demum convivarum animum exploraturus:

a *Tob. cap.* 4. *v.* 13. *&* 1. *Timoth. cap.* 4. *v.* 16.

rus: Dic Tigranes obsecro, inquit, pro tua conjuge quod mihi redemptionis pretium das? Cui Tigranes libere: Equidem regnum darem in lytrum, si tua fortuna id mihi non invidisset: nunc cum regno caream, caput meum in illius salutem prompte dependam. Mirifice delectatus Cyrus tam sincero amore, in commiserationis affectum libenter transiit, & utrique libertatem una cum regno restituit. Tigranes jam sibi & regno redditus conjugem interrogare institit, quid ei de Cyri prudentia & magnanimitate, quid de forma videretur? Ad quæ prudens regina: O mi optime conjux, inquit, non ego in Cyrum oculos, sed in illum conjeci, qui se capite suo libertatem meam redempturum pollicebatur; hunc ego unum aspexi, dum inter Persas egimus. Prudentissimum dictum: Ei oculos jure deberi, cui nec vitam negare possis.

II. Quin ergo, mi Christiane, *Attendis tibi*, & oculos ei tuos non negas, cui & vitam tuam debes. Scis, te tuum non esse: nosti quis pro te moriendo vitam tibi dederit: quomodo non in unum hunc assertorem tuum tuus ibit oculus, tua intentio? Frustra vivis, nisi in hujus unius obtutu assiduo hæres. Hac enim una ratione tibi præsens es, cum in tuum conditorem & reparatorem sic transis. Ah, quoties domi nostræ non sumus, & extra nos abimus?

quoto cuique habere se contingit? Hominem iratum mihi observa, & audies quam ipse ultro fateatur, se non esse apud se præ iracundia, nihil enim minus in potestate habet quam seipsum, & iram suam. Aspice libidinosum; hic & oculos & animum perdidit in alieno vultu; non est apud se, nihil illi cum oculo simplici. Avarum cerne; suæ mentis nunquam est, pecunia eam ipsi rapuit. Et qui invidum sui compotem esse dixerit? sibi nunquam attendit, sed aliis quos it perditum. Hominem gulonem intuere, exsensa mente est, totus in patinis, aut poculis sepultus. Omnia omnino vitia, errores omnes hoc sui principium habent, *Non attendere*, vix unquam sibi præsentem esse.

Hoc se quisque modo fugit a. - - - -

Sic & impatiens à se exit, totus extra se agit, & hinc in stultissimas querelas effunditur. Qui aliquid sui & sanæ mentis retinet, ita secum ratiocinatur: Quid ago? rem meam ex mala meliusculam non fecero furendo: si quod damnum passus sum, augebit illud ab hac rabie; si quod illaturus sum incautum habeo ministrum, furorem; quicquid attentavero per hanc vesaniam prius id destruam, quam efficere incipiam; nec lucrum inde aliud sperandum, præterquam celer & inutilis pœnitentia. Revera quod unguis

a *Lucret. l.* 3.

ſanguis eſt in ulcere, hoc impatientia in omni actione: qui malum ſuum exaſperari vult, impatienter illud ferat. Quin ergo ſævire deſino, & compeſco querelas? in ventum latratus mitto, re nulla profuturos, niſi ut quotquot me audierint, lapidibus me petant ut canem. Idcirco attendam mihi ipſe, & quam inſaniendo perderem, patiendo reſtitutam rem: tranquillitas dabit, quod auferret furor. Vere dixit Thucydides, duo adverſiſſima eſſe rectæ menti, Celeritatem & Iram. Ea de cauſſa vide ut Iram in poteſtate habeas, & ne te quælibet indignatio ad temeraria verba offerat. Hoc ratiocinium eſt hominis à ſe non exeuntis, hic ſimplex oculus longe plus cernit quam oculi illi ſeptemplices.

Verum, ſicut priores illi, ſic & præceps ac temerarius in dandis conſiliis, aut ferendis judiciis, nihil pro ſano aget, niſi hoc ipſum ſibi aſſidue ingerat: *Attende tibi*, tam præpropera & calida conſilia, non infrequenter ſecum pœnitenda trahunt *a*. Sunt qui in rerum executionem adeo calide proſiliunt, ut ante feciſſe quam cogitaſſe videantur; qui ad res non eunt ſed decurrunt, tanquam ſi quis inopinato incendio late omnia populante, domo propellatur. Omne horum conſilium tanquam in mediis ignibus eſt. deliberationem ignorant, ac ne do-

a *Scrib. Super. relig. l. 1. c. 14.*

mesticum quidem pectoris sui senatum in consilium vocant. fecisse his deliberasse est; remque peregisse, est perpendisse. non eunt illi in res, sed prosiliunt, aut verius involant; tanquam si quis ex ingenti præcipitio, uno se saltu deturbet, pertæsus moræ quam in prudenti lentoque lapsu ponendam videt. Prima non dicam his consilia sed primus illapsus quacunque fortuna injectus pro sententia est; damna daturus, an secus, ne cogitant quidem, ut fortuito hi verius quam consilio vivant; fors bene, fors male res cadent, excepturi hunc aleæ jactum sunt. Hic altissima voce inclamandum: *Attende tibi*, quisquis es, & frenos judiciis tuis, sed & linguæ tuæ injice. Millies perire vult, qui linguam coërcere non vult.

III. Ante omnia vide, ut ante bellum circumspicias arma: hic maxime *Attende tibi*, ne nudum latus objicias hosti. Hoc assuesce, ut rebus omnibus medicinam pares præmeditando. Præmeditatio eorum omnium malorum, quæ venientia longe ante videris, adventum lenit; estque sapientis, quicquid homini accidere possit, id modice ferendum esse, si advenerit, præmeditari. Christus suos in omne genus injuriarum & cruciatuum armaturus: Hæc, inquit *a*, locutus sum vobis, ut cum venerit hora, eorum reminiscamini. Tanquam si dixerit

a *Ioan. cap.* 16. *v.* 4.

dixerit suis: Facilius omnia feretis, si prævideatis ferenda. Provisio hæc animi ad vitam recte instituendam summe necessaria est. Ideo urget Siracides, & : Fili, inquit *a*, accedens ad servitutem Dei, sta in justitia, & in timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Præpara te, siquidem hominis est præparare cor *b*. In adversa omnia clypeus adamantinus est, seria eorum præmeditatio. Levius lædit, quicquid ante prævidimus: Nam prævisa minus tela ferire solent. Repentina omnia videntur graviora, & facillime nos subruunt, quæ subito impetu in nos feruntur.

Romanus Sapiens præclarissime hac de re philosophatus: Tutissimum, inquit *c*, fortunam raro experiri, ceterum semper de illa cogitare, & sibi nihil de fide ejus promittere. Navigabo, nisi si quid inciderit: & Prætor fiam, nisi si quid obstiterit: & negotiatio mihi respondebit, nisi si quid intervenerit. Hoc est quare sapienti nihil contra opinionem dicamus accidere. non illum casibus hominum excepimus, sed erroribus: nec illi omnia ut voluit, cedunt, sed ut cogitavit, in primis autem cogitavit, aliquid posse propositis suis resistere. Necesse est autem levius ad animum pervenire, desti-

a *Eccl. c. 2. v. 1.*
b *Proverb. c. 16. v. 1.*
c *Sen. de Tranquil.*

tutæ cupiditatis dolorem, cui successum non utique promiseris.

Qui hic sibi non attendit, si quid contra quam destinavit, accidat, fremit & insanit, moderate id toleraturus, si prævidisset *a*. Ita Zeno Citiensis cum inaudiisset omnia sibi sua mari submersa: Laudo, inquit, tuum factum fortuna, quæ nos in palliolum & porticum redigis; jam expeditius philosophari me jubes. Prævidit utique hanc plagam, ideo placate tulit. Inexpectata plus aggravant: novitas adjicit calamitatibus pondus: Ideo nihil nobis improvisum esse debet. In omnia præmittendus est animus, cogitandumque, non quicquid solet, sed quicquid fieri potest. Nullum tempus exceptum est ab acerbo eventu: in ipsis voluptatibus caussæ doloris oriuntur: bellum in media pace consurgit, & auxilia securitatis in metum transeunt: ex amico inimicus, hostis ex socio fit. Sæpe sine hoste patimur hostilia; & cladis caussas, si alia deficiunt, nimia sibi felicitas invenit. Invadit temperatissimos morbus, validissimos phthisis, innocentissimos pœna, secretissimos tumultus. Ea vero plerunque plurimum dolent, quæ ut inopinata & insolita miramur, & quærimus: Vnde hoc? Quomodo? Quis putasset?

Ergo,

a *Idem epist. 91. post. init. & epist. 107. paucis mutatis.*

Ergo, *Attende tibi*, nihil eorum quæ pateris, insolitum, nihil inexpectatum tibi sit. Offendi rebus istis tam ridiculum est, quam queri quod spargaris in publico, aut inquineris in luto. Eadem vitæ conditio est quæ balnei, turbæ, itineris: quædam immittentur, quædam incident. Non est delicata res, vivere. Longam viam ingressus es; & labaris oportet, & lasseris, & cadas. Alio loco comitem relinques, alio efferes, alio timebis, *Attende tibi.* Per ejuscemodi offensas emetiendum est confragosum hoc iter, præparetur ergo animus contra omnia. Sciat se venisse ubi patiatur fulmen, sciat se venisse, ubi

Luctus & ultrices posuere cubilia curæ,
Pallentesque habitant morbi, tristisque senectus a.

In hoc contubernio vita degenda est. Effugere ista non potes, prævidere potes, contemnes autem, si sæpe cogitaveris, & futura præsumpseris. Nemo non fortius ad id cui se diu composuerat, accessit, & duris quoque, si præmeditata erant, obstitit. At contra imparatus etiam levissima expavit. Id agendum est, ne quid nobis inopinatum sit: & quia omnia novitate graviora sunt, hæc cogitatio assidua præstabit, ut nulli malo tirones simus. Nihil miremur eorum ad quæ nati sumus, quæ ideo nulli ferenda indigne,

a *Virgil. l. 6. Æneid.*

digne, quia paria sunt omnibus. Quicquid dixeris, multis accidit, & accidet deinceps. Ita dico, paria sunt. nam etiam quod effugit aliquis, pati potuit. Æquum autem jus est, non quo omnes usi sunt, sed quod omnibus latum est. Imperetur æquitas animo, & sine querela mortalitatis tributa pendamus. Hiems frigora adducit; algendum est. Æstas calores refert; æstuandum est. Intemperies cæli valetudinem tentat; ægrotandum est. Et fera nobis loco occurret, & homo perniciosior omnibus feris, *Attende tibi.* Aliud aqua, aliud ignis eripiet. Hanc rerum conditionem mutare non possumus: id possumus, magnum sumere animum, & homine Christiano dignum, quo fortiter fortuita patiamur. Optimum est, pati quod emendare non possis: & Deum, quo auctore cuncta proveniunt, sine murmuratione comitari. malus miles est qui imperatorem suum gemens sequitur. Hic est magnus animus qui se Deo tradidit: at contra ille pusillus ac degener, qui obluctatur, & de ordine Mundi male existimat, & emendare mavult omnia quam se. Deo nos tradamus & simplicem intentionis oculum in Deo uno figamus. Sic vivamus, sic loquamur, paratos nos semper inveniat atque impigros sanctissima Dei voluntas.

IIII. Hoc ipsum insignissime confirmans

mans Epictetus: Cujusque rei, inquit a, antecedentibus & consequentibus consideratis, sic eam aggreditor. Alioqui cupide quidem eam aggredieris: quippe qui nil eorum quæ sequuntur consideraris. Postea vero cum aliquæ molestiæ ac difficultates intercesserint, turpiter desistes. Cupis vincere Olympia? Considerato antecedentia & consequentia: & sic, si è re tua fuerit, rem aggreditor. Est tibi accurato ordine opus, bellariis abstinendum, exercendum corpus vel invito, idque hora præfinita, in æstu, in frigore: non bibenda frigida: aliquando ne vinum quidem; denique lanistæ tanquam medico te tradas oportebit. Deinde in certamine laniari corpus contingit, manum lædi, distorqueri lumbos, multos pulveres deglutiri, flagris cædi, & cum his omnibus interdum vinci. His rebus consideratis, si placet, certamen inito. Sin minus, vide ut puerorum more acturus sis, qui nunc pugiles ludunt, nunc gladiatores, nunc tuba canunt, nunc tragœdias agunt, cum ista viderint admiratique fuerint. Sic & tu nunc pugil eris, nunc gladiator, mox philosophus, postea orator, toto autem animo nihil: sed ut simius, quicquid videris, imitaberis. Subinde aliud ex alio tibi placebit, usitata vero displicebunt. Neque enim considerate quidquam aggressus es, neque

a *Epictet. l. 3. dissert. c. 15.*

neque rem totam explorasti, aut examinasti, sed temere & frigida cupiditate impulsus. Ergo in posterum *Attende tibi.*

Diogenes interrogatus *a* quid in Philosophia didicisset? respondit, Prævidere adversa, & cum advenerint illa, patienter ferre. Nihil scit, quisquis ista non didicit. Quæ aliis diu patiendo levia fiunt, vir sapiens levia facit, diu cogitaudo. In tanta rerum, sursum ac deorsum euntium, versatione, si non quicquid fieri potest, pro futuro habes, das in te vires rebus adversis, quas infregit, quisquis prior vidit. Basiliscus, ut ajunt, prius videndo necat hominem; sin ipse prius ab homine videatur, in fugam vertitur. Idem nobis evenit, si calamitas celerior sit nostris cogitationibus, & in securos irruat, facili negotio totos dejicit; sin animum in eam obfirmemus, & venientem oculo illo simplici aspiciamus, sine viribus est, & jam paratos leviter stringet, idque cum profectu & emolumento nostro. Ergo, *Attende tibi*, & ad asperrimam quamque sortem excipiendam te para.

Cum Anaxagoras apud Athenienses in vinculis esset, duo ad eum nuncii uno die allati sunt in carcerem *b*. Prior mortem ei decretam esse significabat. Ad quem Anaxago-

a *Seneca l. de tranquill. c.* 11. *& l. qq. nat. q.* 3. b *Plutarch. de Tranquill animi ante finem.*

xagoras constanti vultu: Iam pridem, inquit, sententiam tulit natura, tam in me, quam illos qui me damnant. Porro alter duos ipsius filios interiisse nunciabat. Et huic, salvo colore, respondit: Sciebam me mortales genuisse. En, tela tamdiu prævisa, quam non læserint! Severus Imperator uti alia pleraque, sic & mortem præmeditari solitus, loculum ad lectum habuit, quem frequenter allocutus: Tu virum, ajebat, capies, quem Orbis non potest. Vlysses viginti annis militiæ vagatus, jam redux Penelopen conjugem flentem siccis salutavit oculis; sed catello ad domini præsentiam insane gestienti, & repente mortuo illacrimavit. Nam uxoris lacrimas præcepit, atque animo secum ante peregit; in illum autem fletum subita res & inexpectata eum conjecerat. Sic adversa omnia præcipienda sunt animo, & longe tranquillius perferentur. Quemadmodum enim is qui se turbæ immiscet, aliud non expectat quam impelli, trudi, comprimi: ita is, qui peregre iturus, non speret nisi cælum caliginosum, immite, ventosum, pluvium, spurcissimam tempestatem, hospitia incommodissima, non tamen modicos sumptus exactura: jam errores viæ, lapsus equorum, eversionem curtus, varios casus, tanquam solitas itinerum appendices consideret, ut cum hæc evenerint, dicere possit: *ista prævidi.* Turpissimæ sunt

ſunt voces illæ: Sperabam meliora: Non putabam ſic mecum agendum: Tam gravia non expectabam: Neſciebam fortunam mihi novercam eſſe: Quis hoc futurum credidiſſet? Quis tam hoſtilem animum in hoc homine ſuſpicatus fuiſſet? Quis hæc omnia præviderit? Ita magna pars hominum eſt, quæ navigatura de tempeſtate non cogitat. At hoc ſapientis non eſt. Si tibi ſapere vis, *Attende tibi*, & providum animum in omnia præmitte, ut cum Anaxagora dicere liceat: Prævidebam hæc, ſciebam iſta, jam ante illa cogitabam. Pecuniam amiſi? Sciebam poſſe adimi. Gratiam perdidi? Noveram quam inſtabile bonum poſſiderem. In paupertatem decidi? Pridem credidi hanc expeditam, hilarem, tutam eſſe, ſi pauper non ſit vitioſus. Male de me loquuntur homines? faciunt non quod mereor, ſed quod ſolent. quibuſdam canibus innatum eſt, ut non pro feritate ſed pro conſuetudine latrent. Morbus me affligit? Et morbis & morti obnoxium me ſcio. ſed exhibetur etiam in lectulo virtus. Graves inimicos habeo? Iam olim in Chryſoſtomo legi: Neminem lædi niſi à ſeipſo. Invidia, tædium, mœror me cruciant? Neque hoc contra expectationem evenit. Luctus, dolor, metus non tam ſupplicia, quam vivendi tributa ſunt. Mors liberos, parentes, cognatos, amicos abſtulit? Quid iſtud aut novum aut mirum? periere

tiere perituri: ego illis proximus, mortalium mortem non acerbe deflendam jam didici.

Hoc si quis in medullas admiserit, & omnia aliena mala, quorum ingens quotidie copia est, sic aspexerit, tanquam illis liberum & ad se iter sit, multo ante se armabit quam petatur. Ergo, *Attende tibi*, & istud quoque eodem animi robore præstabis, ne quid ex his quæ eveniunt, tibi subitum sit. Quicquid enim fieri potest, tanquam futurum prospiciendo, malorum impetus molliet. Sero animus ad periculorum patientiam instituitur. *Attende tibi.*

V. Sed & in ceteris rebus omnibus idem tibi assidue ingero: *Attende tibi.* Pedetentim ad præcipitia ducimur; à minimis scilicet initiis ad latissima damna descenditur *a*. Nihil rationis est, ubi semel affectus inductus est, jusque illi aliquod voluntate nostra datum est, faciet de cetero quantum volet, non quantum permiseris. In primis inquam finibus hostis arcendus est; nam cum intravit, & portis se intulit, modum à captivis non accipit. Affectus contumaciter parent. Nullum vitium est sine patrocinio: nulli non initium est verecundum & exorabile, sed ob hoc latius funditur. Non obtinebis ut desinat, si incipere permiseris. Ergo, *Attende tibi*, & principiis obsta. Incipien-

a *Seneca l. 1. de Ira. c. 7. & 3. & epist. 116.*

pientibus vitiis obstruendæ sunt viæ per re-ctam intentionem; si malitia radices semel egerit & inveteraverit, sicut coalita ægritudo, difficilis erit extinctu. Facilius est excludere perniciosa quam regere; & non admittere, quam admissa moderari. nam cum se in possessione posuerunt potentiora rectore sunt, nec recidi se minuive patiuntur. Deinde, ratio ipsa, cui frena traduntur, tam diu potens est, quamdiu diducta est ab affectibus: si miscuit se illis, & inquinavit, non potest continere, quos submovere potuisset. Commota enim semel & concussa mens ei servit, à quo impellitur. Quarundam rerum initia in nostra potestate sunt: ulteriora nos sua vi rapiunt, & ægre relinquunt regressum. Vt in præceps datis corporibus nullum sui arbitrium est, nec resistere morative dejecta possunt, sed consilium omne & pœnitentiam irrevocabilis præcipitatio abscindit, & non licet non eo pervenire, quo non ire licuisset: ita animus si in iram, libidinem, aliosque se projecit affectus, impetum difficulter reprimet: rapiet illum, & ad imum aget vitiorum natura proclivis. Ergo intrantibus vitiis resistamus: quia facilius, ut dixi, non recipiuntur, quam recepta exeunt. Curam nobis nostri natura mandavit: sed huic ubi nimium indulseris, vitium est. Sic ab initio non malo ad carnem transimus, & corporis commoda, & quicquid

illis

illis vicinum. Optime Isidorus: Diabolus, inquit *a*, serpens est lubricus, cujus si capiti, hoc est, primæ suggestioni non resistitur, totus in intima cordis, dum non sentitur, illabitur. Ergo, Attende tibi, & obsta principiis recta intentione assiduo restaurata, alioqui sæpius in præcipitia rues vix emendanda.

VI. Proximum ab his erit attendere, ne in supervacuis laboremus, aut alienis, id est, ne aut quæ non possumus consequi, concupiscamus: aut adepti, cupiditatum nostrarum vanitatem sero, & post multum pudorem intelligamus. ne etiam labor aut irritus sine effectu sit, aut effectus labore indignus. Fere enim ex his tristitia sequitur, si aut non successit, aut successus pudet. Circumcidenda est concursatio, inquit Seneca *b*, qualis est magnæ parti hominum, domos & theatra, & fora pererrantium. Alienis se negotiis offerunt, semper aliquid agentibus similes. Horum si aliquem exeuntem domo interrogaveris: Quo tu? quid cogitas? respondebit tibi: *Non mehercule scio, sed aliquos videbo, aliquid agam.* Domum cum supervacua redeuntes lassitudine, jurant nescisse seipsos, quare exierint, ubi fuerint, postero die erraturi per eadem illa vestigia: sic sine proposito vagantur, quærentes negotia: nec quæ

Dd destiâ-

a *Lib. 3 de sum. bono c. 5.*
b *Lib. de tranquill. c. 12.*

destinaverunt, agunt, sed in quæ incurrerunt. Inconsultus illis vanusque cursus est, qualis formicis per arbusta repentibus: quæ in summum cacumen, deinde in imum inanes aguntur. His plerique similem vitam agunt, quorum non immerito quis inquietam inertiam dixerit, qui negotia magis amant quam agunt. Omnis itaque labor aliquo referatur, aliquo respiciat, nec unquam sana careat intentione. Ex illo mala dependet teterrimum hoc vitium, auscultatio, & publicorum secretorum que inquisitio, & multarum rerum scientia, quæ nec tuto narrantur, nec tuto audiuntur.

Quoties aut alienis negotiis nos miscemus, neglectis nostris, aut non necessaria curamus, omissis utilibus & necessariis, nec quidquam fere sanctiore cura componimus, quam quod ad nos non pertinet. Quid vana, quid inutilia aut noxia discimus? Discamus continentiam augere, luxuriam coërcere, gulam temperare, iracundiam lenire, paupertatem æquis oculis aspicere, frugalitatem colere. Questus olim Isaias: Quare, inquit [a], appenditis argentum non in panibus? laborem vestrum non in saturitate? Quid de homine illo sentias, qui jam extrema fame laborat, pecuniolam tamen quam reliquam habet omnem ad mercatorem defert, & plumas emit in pilei ornamentum? Non dis-
parem

a Cap. 55. v. 2.

parem ad hoc insaniam plurimi committunt, quos strenua exercet inertia, qui omnia agunt præterquam ea quæ animi sunt & salutis. curis & laboribus varie se conficiunt, sed curas & labores aut nulla, aut non recta intentione insigniunt: pecuniam ambiunt aut gratiam, aut utrumque; obtinendo cælo nunquam fatigantur: in omnibus aliis ad lassitudinem exerceri in lucrum trahunt. Ad hos divinus Paulus merito vociferatur: Tanta passi estis sine caussa *a*?

Sunt qui maria emetiantur, omnes regiones lustrent, circulentur orbem: sunt qui omnes pæne libros scrutentur, & quicquid uspiam rerum novarum est, in suas aures derivent; de his vere dixeris: Hi tales neminem ex omnibus difficilius domi, quam se, conveniunt, semper extra se sunt, ac per aliena vagantur, & quod hinc sequitur, nemini minus noti quam sibi ipsis. Miserum genus hominum, qui sub vitæ finem ipsi de se fatebuntur: Per totam noctem laborantes nihil cepimus *b*. Ergo, attende tibi, & res tuas age: sibi ipse animus hæreat, se colat, nihil alieni agat. Omnium virtutum tenera sunt principia, tempore ipsis duramentum & robur accedit. Itaque initio vis moderata erit animo facienda, ut vigil in hac attentione perstet, & iis quæ a-

a *Ad Gal. c. 3. v. 4.*
b *Luc. c. 5. v. 5.*

git, intendat, ne volatica inſtabilitate huc illuc per diverſa rapiatur; ſed ubi vel paullulum reſpirare licuerit, in ſinum adamatæ orationis (etſi minime prolixæ) refugiat. Animus ita ſibi præſens, non tantum ad aliena non diffluit, ſed & in propriis cavet, nequid ultra limites.

VII. Denique obſervatio ſui aſſidua, negotiis omnibus recte præſidet. hic maxime *Attende tibi*, & nunquam ſic accede ad negotia, unde tibi ad Deum liber regreſſus non ſit. Vtique animus ab omnibus externis ad ſeipſum ſæpius rovocandus eſt. Subinde ſaltem, ut in periculoſa navigatione portum pete, nec expectes donec res te dimittant, ſed ab illis te ipſe disjungas, & in te, quantum poteris, recedas. Aſſueſce in mediis etiam occupationibus cælum inambulare, & frequentibus ab imo pectore ductis ſuſpiriis communem omnium parentem adire, unaque rectam intentionem reſtaurare. Memento properantis Æternitatis, & ad Deum, quoties per intervalla licuerit, ardenter evola. Deum tibi ſemper terminum fige, in quo oculi tui nunquam non deſinant. Sic omnia tam diligenter facies tamque circumſpecte quam homo fidelis, ſanctuſque ſolet tueri fidei commiſſa. Sic non expalleſces ad ardua, nec retrahes timidus pedem, ſed incurrentibus celſior, nihil temere, fortiter multa aggredieris: ſic

profu-

profutura juxta obfuturaque profpicies. Nofti, prudentiffimum haberi, qui à fe non ab alio confilia mutuatur. Iftud hic non laudabile tantum, fed neceffarium. Omnium actionum tuarum animam & vitam, non ab alienis oculis aut auribus pete, fed à te tuaque intentione. Hæc vera prudentia eft, hæc tutiffima funt confilia, omnibus actionibus, minimis maximis, rectam femper intentionem præmittere, & oculos à Deo nunquam deflectere.

Liceat hic indignari, & æquiffime in ignaviam humanam excandefcere. Plerique omnes fumus in minimis cauti, in maximis negligentes: Intentionem rectam non folum plurimas vitæ partes negligimus, fed & pravam nimium frequenter actionibus noftris mifcemus. Iacob olim filios objurgans: Quare negligitis, inquit *a*, defcendite, & emite nobis neceffaria. Idem ego hic proclamem: Quare negligitis, ô mortales, quid vaniffima ftudia fectamini, quid labores fumitis non profuturos omiffis neceffariis? De plurimorum vanis & otiofis conatibus non male ego dixerim, quod ille de fuis fuorumque fociorum ftudiis ingenue faffus: Omnia, inquit, difcimus præterquam neceffaria. Eodem prorfus modo reperias non paucos, qui omnia difcant, omnia fciant,

 præter-

a *Genef. cap.* 42. *v.* 2.

præterquam ea quæ faciunt lucrando cælo. Qui solum scit *agere*, is sane nihil scit, nisi sciat & *bene agere*, actionibusque suis omnibus intentionem rectam adjungere. Heu quanta facimus, & facta nostra intentione prava corrumpimus, atque sic agros nostros ipsi urimus, & propria cædimus vineta. Oramus, sed ut orationis amantes habeamur: Stipem erogamus, sed ut avari nomen effugiamus, & benefici dicamur: Iejunamus quandoque, ideo tantum ut plus postea voremus: Laboramus, sed lucro tantum, sed oculis, sed laudi, sed necessitati, sed crumenæ solum. Templa frequentamus, sed ut videamur, aut certe videamus tunc non videnda: Rei divinæ intersumus, sed ex mera sæpe consuetudine, aut tempori fallendo. Conciones audimus, sed curiositate tracti, ut doctiores fiamus, non ut meliores: Confessionis mysterium obimus, sed ne minus aliis præstare censeamur: Epulum cæleste accedimus, sed neque hic nos ipsos deserimus, & sæpe non nisi dulcedinem hic quærimus: Peregrinationes instituimus, sed tantum ut animum relaxemus, & domesticum tædium vitemus: Invitamus ad convivium, non pauperes, sed eos à quibus & nos invitemur: Donamus, ut & nobis donetur: Obsequium impendimus, ut impendatur & nobis: Laudamus alios, ut & ipsi laudemur: Subinde mel & rosas

tosas loquimur, sed ut affabiles audiamus, ut humani æstimemur, vel ut eo suavius fallamus. Edimus, bibimus, non tantum quia esurimus & sitimus (hoc enim & bos facit in prato) sed quia esse, bibere, admodum sapit, gulamque mire demulcet: Opes congerimus, non ut egenos juvemus, sed ut nos divites simus: Garrimus, deambulamus, nugamur, dormimus, non ut fessum animum aut corpus reficiamus, sed ut genio nostro sacrificemus, & faciamus quod magis lubet, delectatque. Quoties in humilitatem etiam nos submittimus, sed ut emergamus, & ascendamus altius? Quoties minutula quædam grandi religione observamus, negligimus peccata grandia? Quoties acerbum frigus, arctas vestes, strictos calceos, & nescio quæ patimur, sed quia nobis superbia persuasit? Reprehensiones etiam silenter ferimus, non à modestia, sed ab obstinatione sic instructi. Heu mille talia facimus! ita vitam nostram implemus innumeris erroribus, & quod miserrimum est, errare nos nescimus, aut sane non animadvertimus. Ita thesauros colligimus, sed palearum, aut damnatæ monetæ.

Anno à Virgineo partu, Millesimo decimo sexto, uti Ditmarus commemorat *a*, Italiæ littora Saraceni barbaro furore infestarunt.

a *Ditmarus. lib. 7. Baron. idem narrat tom. 11. Anno 1016. initio.*

ſtatunt. Benedictus VIII. Summus Pontifex hoſti in finibus occurrendnm ratus, inſtructiſſima claſſe comparata tam feliciter rem geſſit, ut hoſtiles exercitus ad internecionem delerit, & Regem Saracenum in fugam compulerit. Regina minus aſſueta fugæ capta eſt, & capite truncata. Rex ſupplicio & morte conjugis ſuorumque clade mirum in modum efferatus, ingentes minas cœpit ſpargere, & ultionem parare. Atque ut prius Italiæ metum injiceret, quam pugnæ aleam tentaret, Summo Pontifici ſaccum miſit ingentem caſtaneis plenum, ſimulque nunciari juſſit: Sciret, tot milites æſtate proxima Italiam vaſtaturos, quot in ſacco illo caſtaneas numeraret. Benedictus Pontifex, ut huic tam barbaræ denunciationi reſponſum attemperaret, Regi marſupium amplum milio plenum remiſit, eidemque renuntiari præcepit: Veniret modo, tot illum in Italia loricatos inventurum, quot milii grana marſupio illo continerentur. Hic ſaccus, & hoc marſupium non croco, non pipere vel auro, ſed vili merce turgidum, humanæ vitæ ludibria præclare repræſentat. Docuit nos Chriſtus, qua ratione theſauros cælo recluderemus *a*: at nos tuguriolis noſtris contenti, caſtaneas & milium pro theſauro accumulamus, actiones acervamus innume-

raſ,

a *Matth. cap. 6. v. 19.*

tas, ſed parum pretioſas, utpote intentione ſancta deſtitutas. ita milio & caſtaneis divites ſumus. Tandem, ut Gregorius loquitur *a*, finis operis probabit, quod operationis intentio proba non fuerit. Cum ergo mors fores pulſaverit, cum ſpiculum fatale torſerit, cum ex hoc in alium Orbem migrare juſſerit, quos inde theſauros aſportabimus? Marſupia milii, ſaccos caſtanearum refertiſſimos (actiones pura intentione caſſas) heu merces in cælo minime venales! Ideoque, ut rectiſſime monet Bernardus *b*, maxime opus eſt puritate intentionis, qua ſoli mens noſtra Deo & placere appetat, & valeat inhærere. Quicquid agamus, actio recta non erit, niſi recta fuerit voluntas, ſeu intentio, ab hac enim eſt actio. Optime ad rem Seneca: Nulli non virtus, inquit *c*, & vivo & mortuo retulit gratiam, ſi modo illam *bona ſecutus eſt fide*, ſi ſe non exornavit & pinxit, ſed idem fuit. Videte, obſecro, nec Seneca quidem ſatis eſſe cenſet virtutem ſequi, niſi quis eam ſequatur *bona fide*, quod quid aliud eſt, quam bona intentione? Hæc certe neminem ſinit à ſeipſo ſic exornari & pingi, ut actus illius non tam ſint, quam eſſe videantur boni: has omnes offucias & pigmenta extreme odit intentio

 bona.

a *Lib. 1. dial. cap. 9.*
b *Serm. 7. in Cant. propius finem.*
c *Epiſt. 79. fine.*

bona: Virtutem ut sequamur imperat, sed ut *bona fide* sequamur, non spe vana illecti, non metu adacti, sed ipsius amore virtutis. Insignissime hoc explicans Augustinus: Implebis, inquit *a*, amore, quod timore non poteras. Qui enim timendo non facit male, mallet facere, si liceret. Itaque etsi facultas non datur, voluntas tenetur. Non facio, inquis. Quare? Quia timeo. Nondum amas justitiam (*nondum sobrietatem, nondum castitatem amas*) adhuc servus es: Esto filius. Sed ex bono servo fit bonus filius. Interim timendo noli facere. Idem sanctissimus Antistes obliquam nimis intentionem avari sis perstringit *b*: Avare, quid inhias cælo & terræ? Melior est qui fecit cælum & terram. ipsum visurus, ipsum habiturus es. Quæris ut tua sit illa villa, & transiens per illam dicis: Beatus, cujus est possessio ista. Hoc dicunt quam multi qui transeunt per illam: & tamen cum dixerint & transierint per illam, possunt caput agitare, & suspirare, nunquid & possidere? Sonat cupiditas, sonat iniquitas: Sed non concupiscas rem proximi tui. Beatus, cujus est villa illa, cujus est domus ista, cujus est ager iste. Compesce iniquitatem, audi veritatem. Beata gens cujus est. quid? jam nostis quid dicturus sim. Ergo desiderate ut habeatis, tunc

a *Tom. 8. in Psal. 32. conc. 1. med.*
b *In conc. 2. ejusdem Ps. 32. post med.*

tunc demum beati eritis. Hac sola beati eritis, re meliore, quam vos estis, meliores eritis. Deus est, inquam, melior re. Erige te ad illum, & quicquid oculorum habes, in hunc unum converte.

Quod ergo Tigranis conjux fecit in Persia, hoc tibi faciendum in omni loco, assidue, in omni vita: suos illa oculos in unum illum defixit, qui caput pro illa suum offerebat: idem à te jure meritissimo postulatur, ut tuos in uno defigas oculos & caput, & totum se teque una tibi donavit, qui vitam & sanguinem suum pro te redimendo, non solum offerre paratus fuit, sed obtulit. At parum est regiam Tigranis conjugem imitari: exemplis sanctioribus urgemur. Quisquis bonam intentionem cordi habes, regium Numinis Psaltem æmulare., & provide Dominum in conspectu tuo semper *a*. In hunc unum tuus eat oculus, sed vide ut simplex eat & rectus, in hunc unum tua feratur intentio, sed vide ut pura feratur & sincera; nec aliorum quidquam aspiciendum est, nisi per hunc unum, aut in hoc. Ergo, quod ultimum moneo, ATTENDE TIBI.

a *Psal.* 15. *v.* 8.

FINIS.

INDI-

INDICVLVS

In

AMUSSIM

De

RECTA INTENTIONE.

LIBER PRIMVS.

LIBER

LIBER SECVNDVS.

FINIS.